

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ,
АСПІРАНТІВ, СПІВРОБІТНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ

(Суми, 21-22 квітня 2016 року)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ,
АСПІРАНТІВ, СПІВРОБІТНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ**

(Суми, 21-22 квітня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

СЕКЦІЯ 1

ПРОБЛЕМИ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА

НОВІТНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Ясінська Оксана Володимирівна,
*канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов
природничо-математичних спеціальностей
(Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки)*

На сучасному етапі розвитку філологічної науки актуальне когнітивне дослідження мови, метою якого є розуміння того, як здійснюються процеси сприйняття, категоризації та осмислення світу, як відбувається накопичення знань, які системи забезпечують різні види діяльності з інформацією.

Природа мовної номінації особливо яскраво і виразно проявляється при розгляді тих лексичних явищ, що порівняно недавно з'явилися в мові, адже вони виявляють ті риси, які ще “не закостеніли”, які продовжують функціонувати, набуваючи щоразу нових відтінків. Із функціональної погляду словниковий фонд мови репрезентує сукупність номінацій. Зважаючи на те, що номінація – необхідний компонент комунікації і регуляції, наявність підсистеми номінації обов'язкова для кожної мови. “Номінувати – означає порівняти дещо, реалію універсуму з тим чи іншим елементом “картини світу” і позначити її тим чи тим способом експлікації цього елемента” [4, с. 141].

Особливий статус у цьому контексті посідають неолексеми, або так звані інноваційні лексеми тих сфер, які сьогодні мають мегашвидкі темпи розвитку, зокрема комп'ютерні технології. Зростання кількості нових номінацій призвела до появи нової науки – неології, як важливої складової лінгвістики, яка займається пошуком нових слів, їх класифікацією, аналізом факторів та способів їх утворення.

Серед проблем та завдань неології можна виділити такі: виявлення нових слів та правильне розуміння їх значення, формулювання нових тенденцій розвитку мови на основі нових мовних одиниць, визначення способів їх утворення, перекладу та лексикографічного опису.

Синхронний огляд англійської неології комп'ютерної сфери дає виразне уявлення про те, наскільки складна вона й різномірна за джерелами формування, за часом появи окремих неологізмів і цілих неологічних систем, а також способами номінації.

Для комплексного лінгвістичного опису неологічних одиниць важливо поставити у дослідженні ті завдання, успішне виконання яких неможливе без надійних методологічних засад. Здійснюючи аналіз інноваційних лексем у номінативному (функціональному) аспекті, зокрема в синонімічних та антонімічних зв'язках, необхідно підібрати адекватні методи системного опису цих мовних одиниць.

Метод як спосіб опису – це манера викладу отриманих результатів і ведення доказів, зовнішня форма того чи того прийому і методики аналізу. Аспекти дослідження розрізняються за своїм значенням і лінгвістичною сутністю, завдяки чому виділяють: 1) власне лінгвістичні методи; 2) запозичені методи-аспекти. Лінгвістичний метод зазвичай трактують як власний науково-дослідний метод, застосований у лінгвістиці [5].

Найперше важливо виокремити такі лінгвістичні підходи: структурний, що дозволяє аналізувати лексичні одиниці в синхронному аспекті, його семантичну структуру, парадигматику і синтагматику [2, с. 289]. Саме системний підхід до вивчення мовних явищ, започаткований структуралістами, є одним із основоположних принципів сучасної лінгвістики.

Варто розглянути і логіко-семантичний підхід до вивчення неологічної лексичної системи англійської мови, де головне завдання відводиться аналізу зв'язку та співвіднесенню мови з позамовною реальністю, що на сьогодні залишається одним із важливих напрямів лінгвістичних студій.

Комунікативно-функціональний підхід зумовлений тим, що на сучасному етапі світова лінгвістична парадигма переорієнтувалася в бік комунікативно-функціонального дослідження мовних явищ, і дедалі частіше мовознавці говорять про необхідність звернення до вивчення мови (мовного коду) у процесах комунікації.

Керуючись тим, що лексичні інновації одночасно стають об'єктом уваги семасіології та ономасіології, при науковому описі неологізмів застосовано також семасіологічний та ономасіологічний підходи. Поява у слова нового значення з позиції семасіології сприймається як процес семантичної деривації, що ґрунтується на структурних зв'язках мови.

З іншого погляду – ономасіологічного – нове значення слова є результатом когнітивної мислетворчої діяльності номінатора, який, спираючись на власне пізнання навколишньої дійсності і чуттєвий досвід, здійснює вторинну номінацію, пов'язуючи нове поняття з мовною картиною світу на основі метафоричного чи метонімічного перенесення. Як стверджують дослідники, об'єднання двох підходів дозволяє ширше і повніше досліджувати лексичні інновації [3, с. 20-23]. Такі погляди відповідно представлені в структурній і когнітивній лінгвістиці.

Так, представники структурної лінгвістики мовні одиниці розглядають на синхронному рівні на основі зв'язків і відношень між ними, а лексичне значення слова репрезентують як деяку ієрархічну багатокомпонентну модель [1, с. 20].

Варто зауважити, що лексична одиниця репрезентує двостороннє явище, нерозривне поєднання структури і втіленої ідеї, що зумовлює двоаспектність методів аналізу семантики в цілому. Такий двосторонній підхід допомагає повніше розкрити значення слів і вказати механізми і моделі їхньої сполучуваності. Так, когнітивістика допомагає показати семантичну деривацію в динаміці, а структуралізм дає повніший і чіткий набір характеристик фрейма.

Не менш важливий у лінгвістичному дослідженні й антропоцентричний підхід, що зумовлює інтерес до вивчення людського фактора в мові і навпаки – відображення лінгвотасобами діяльності і світогляду індивіда. Це виразно відображено на функціонуванні в лексичному пласті нових номінацій на позначення комп'ютерних реалій, що особливо пов'язане з техногенною діяльністю людини.

Підбір інтегрованої методології відіграє головну роль у потрактуванні емпіричного матеріалу, адже на основі вдало підібраних лінгвометодів можливо об'єктивно оперувати гіпотезами та робити власні наукові судження.

Поряд із загальними методами наукового пізнання (описом, спостереженням, узагальненням, індукцією, дедукцією) використано ті лінгвістичні методи, які слугують надійним підґрунтям для мовознавчих пошуків у сфері неологічної системи англійської мови.

На сучасному етапі розвитку філологічної науки актуальне когнітивне дослідження мови, метою якого є розуміння того, як здійснюються процеси сприйняття, категоризації та осмислення світу, як відбувається накопичення знань, які системи забезпечують різні види діяльності з інформацією.

Синхронний огляд англійської неології комп'ютерної сфери дає виразне уявлення про те, наскільки складна вона й різнорідна за джерелами формування, за часом появи окремих комп'ютерних неологізмів і цілих неологічних систем, а також способами номінації.

Емпіричний метод, або рівень пізнання, що включає спостереження, експеримент, опис, порівняння, тобто основні підходи, якими ми послуговуємося для лінгвістичного аналізу.

Спостереження – це систематичне, цілеспрямоване вивчення об'єкта. Аби бути плідним, спостереження має відповідати таким вимогам: попередній спланованості (спостереження проводиться для певного, чітко поставленого завдання); планованості (виконується за планом, складеним відповідно до завдання спостереження); цілеспрямованості (спостерігаються лише певні сторони явища, що викликають інтерес при дослідженні); активності (спостерігач активно шукає потрібні об'єкти, риси, явища); систематичності (спостереження ведеться безперервно або за певною системою). Спостереження як метод пізнання дає змогу отримати первинну інформацію у вигляді сукупності емпіричних тверджень. Емпірична сукупність утворює первинну схематизацію об'єктів реальності – вихідних об'єктів наукового дослідження.

Експеримент – це дослідження будь-яких явищ шляхом активного впливу на них за допомогою створення нових умов, що відповідають меті, або шляхом зміни проходження процесу в певному напрямку. На відміну від простого спостереження, яке не передбачає активного впливу на об'єкт, експеримент – це активне вторгнення дослідника в природні явища, у хід процесів, що вивчаються. Експеримент – це такий вид практики, у якому практична дія органічно поєднується з теоретичною роботою думки. Значення експерименту полягає не лише в тому, що за його допомогою наука пояснює явища матеріального світу, а й у тому, що наука, спираючись на експеримент, безпосередньо оволодіває тими чи іншими досліджуваними явищами. Експеримент служить одним із головних засобів зв'язку науки з виробництвом. Адже він дає змогу здійснити перевірку правильності наукових висновків і відкриттів, нових закономірностей.

Переваги експериментального вивчення об'єкта порівняно зі спостереженням такі: у процесі експерименту можна вивчати явище “у чистому вигляді”, звільнившись від побічних факторів, які затіняють основний процес; в експериментальних умовах можна дослідити властивості об'єктів; повторюваність експерименту: можна

проводити досліді стільки разів, скільки це необхідно. Експеримент проводять при виявленні раніше невідомих властивостей об'єкта; при перевірці правильності теоретичних розрахунків; при демонструванні явища.

У науковому дослідженні експеримент і теорія найтісніше взаємопов'язані, ігнорування експерименту неодмінно призводить до помилок, тому всебічне розгортання експериментальних досліджень є одним із найважливіших шляхів розвитку сучасної науки.

Опис – це зазначення ознак предмета або явища як суттєвих, так і несуттєвих. Опис, як правило, застосовується до відносно одиничних, індивідуальних об'єктів для більш повного ознайомлення з ними. Мета опису – дати максимально вичерпні відомості про досліджуваний об'єкт.

Порівняння – це процес становлення подібності або відмінностей предметів та явищ дійсності, а також знаходження загального, притаманного двом або кільком об'єктам.

Метод порівняння буде результативним за таких вимог:

1) порівнювати необхідно лише такі явища, між якими можлива деяка об'єктивна спільність; 2) порівняння має здійснюватися за найбільш важливими, суттєвими (у плані конкретного завдання) рисами.

Різні об'єкти чи явища можуть порівнюватися безпосередньо або опосередковано через зіставлення з будь-яким іншим об'єктом (еталоном). За допомогою порівняння інформація щодо об'єкта здобувається двома шляхами: безпосередній результат порівняння (первинна інформація); результат обробки первинних даних (вторинна або похідна інформація).

1. Галаева А. В. Структурные и когнитивные методы исследования лексических инноваций / А. В. Галаева // Вісник Дніпроп. ун-ту. – (Серія : Мовознавство) – Дніпропетровськ : Вид-во Дніпроп. нац. ун-ту, 2011 – Вип. 17. – Т. 3. – С. 23–30.
2. Селіванова О. А. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. А. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
3. Тропина Н. П. Семантическая деривация: мультипарадигмальное исследование : монография / Н. П. Тропина. – Херсон : Изд. -во ХГУ, 2003. – 332 с.
4. Уфимцева А. А. К вопросу о так называемом дефиниционном методе описания лексического значения / А. А. Уфимцева // Слово в грамматике и словаре. – М. : Наука, 1984. – С. 131–141.

5. Ясінська О.В. Концептуалізація синонімічно-антонімічних зв'язків у сфері комп'ютерних неологізмів сучасної англійської мови: дис. ...канд. філол. наук: спеціальність 10.02.04 "Германські мови"/ О.В. Ясінська. – Луцьк, 2013. – 214 с.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ПРОФІЛІЗАЦІЯ НІМЕЦЬКИХ ХЛІБНИХ ІМЕНУВАНЬ

Плетенко К.П., Трофименко А.В.,
студ. гр. ПР-41
(Сумський державний університет)

Хліб є невід'ємним компонентом духовно-культурної картини світу багатьох народів Європи, про що свідчить евалюативний потенціал відповідного концепту у побутовому дискурсі дистантних лінгвокультур: англ. *to eat somebody's bread* – жити за чужий рахунок, ісп. *estar a pan y agua* – сидіти на хлібі та воді, іт. *il pane non vien mai a noia* – хліб ніколи не приїдається, нім. *sein gutes Brot haben* – добре заробляти, укр. *зима без снігу* – літо без хліба, рос. *хлеб всему голова*, фр. *gagner son pain à la sueur de son front* – заробляти хліб у поті чола, хрв. *biti na bijelom kruhu (hljebu)* – жити добре.

Базовим вербалізатором концепту ХЛІБ у німецькій мові виступає лексема *das Brot*, проте семантична група «Хлібобулочні вироби» доповнюється елементами типу *die Brezel, der Kranzkuchen, der Kringel* (крендель), *das Brötchen, die Schrippe, die Semmel* (булочка), *der Zopf, das Körbchen, der Striezel* (плетеник), *der Pfefferkuchen, der Lebkuchen, das Zuckerbrot* (пряник), *der Laib* (каравай) тощо. При цьому спостерігається соціально-територіальне варіювання таких іменувань: Берлін – *der Schusterjunge* або *die Schrippe*, Баварія – *die Semmel*, Гамбург, землі Шлезвіг-Гольштейн та Нижня Саксонія – *das Rundstück*, землі Баден-Вюртемберг та Гессен – *der Weck*, Франкенія – *der Kipf* [1, 22].

Німеччина є країною високої хлібної культури, тож на її території нараховується сотні сортів хліба, що відображається у широкій палітрі німецьких хлібних іменувань.

З позиції структурно-семантичної організації назв німецького хліба, переважають композити зі стрижневим елементом *-brot* та залежним компонентом, що реферує до типових продуктів та добавок, що вирізняють даний тип хліба з-поміж інших (*das Weißbrot, das Roggenbrot, das Dinkelbrot, das Hutzelbrot*), до технології виробництва (*das Landbrot, das Bauernbrot, das Hausbrot*), до зовнішніх та прагматичних характеристик кінцевого продукту (*das Krustenbrot, das Fußballbrot, das Energiebrot, das Gute Laune Brot*) тощо. Цільову групу поданого

дослідження у цій класифікації становлять хлібні імена з компонентом-онімом (з двн.-грец. *ὄνομα* – ім'я, назва).

За структурним принципом лексичні одиниці цільової групи у переважній більшості являють собою:

1) прості та складені іменування, утворені шляхом прямого метонімічного переносу (*der Irländer, der Mannheimer, Alter Fritz*);

2) продукти основоскладання (*der Frankenlaib, der Mozartopf, das Altmärkerbrot*);

3) детермінативні композити (*Katharinenmarkt-Brot*);

4) атрибутивні словосполучення з граматичним підрядним зв'язком прилягання (*Rheinisches Schwarzbrot, Pfälzer Krustenbrot, Hannoversches Gesterbrot*);

5) номінативні словосполучення з граматичний підрядним зв'язком узгодження (*Opa Johann Brot, Weichardt Brot*).

За принципом семантичної референції онімних компонентів у складі хлібних назв виокремлюються:

1) *астіоніми* (назви міст) – 26% у межах вибірки, – що свідчать про наявність хлібовиробництва у певному місті і, відповідно, про статус та значимість міста у конкретному регіоні Німеччини (*Berliner Landbrot, Hamburger Feinbrot*);

2) *хороніми* (назви адміністративно-територіальних одиниць) – 26%, – які маркують популярні регіональні традиції хлібопекарства у Німеччині (*Bayerisches Hausbrot, Rügener Wurzbrot*);

3) *антропоніми* (власні назви людини) – 22%, – як референти до конкретних осіб з історії хлібопекарства (*Opa Johann Brot, Weichardt Brot*), або є продуктом алюзії (*der Mozartopf, Alter Fritz*);

4) *ороніми* (назви гір) – 12%, – що, як і хороніми, вказують на територіальне походження та ареал розповсюдження певного сорту хлібу (*Harzer Brocken, Schwarzwälder Brot*);

5) *гідроніми* (назви водних об'єктів) – 6%, – як свідки вшанування водних об'єктів, що уможливають вирощування хліба та його виробництва у певному регіоні Німеччини (*Rheinisches Schwarzbrot, das Moselbrot, das Donaubrot*);

6) *геортоніми* (назви свята) – 8%, – що актуалізують обрядовість хліба (*das Katharinenmarkt-Brot, das Weihnachtsbrot, das Osterbrot*).

Таким чином, у назвах німецького хліба виявляється широкий спектр ономастичних референцій. Перспективним вважаємо дослідження подібних явищ у дистантних лінгвокультурах у зіставному аспекті.

1. Laue M. Brotzeit / Mara Laue. – Norderstedt : Books on Demand GmbH, 2011. – 104 S.

Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Єгорова О.І.

РОБОТА З ВІДЕОМАТЕРІАЛАМИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Баранова С. В., *канд. філол. наук, доцент кафедри ГФ,
(Сумський державний університет)*
Станіславова Г. С., *студ. гр. ПРС-52
(Сумський державний університет)*

На сьогоднішній день англійська мова набула статусу міжнародної мови. Вона стала невід'ємною складовою усіх сфер життя суспільства: культури, економіки, політики, спорту, освіти, мистецтва, науки.

Основною метою навчання іноземної мови є формування комунікативної компетенції, що є досить важким завданням, не знаходячись в країні, мова якої вивчається. Для грамотного іншомовного спілкування необхідно мати знання про фонетичні особливості іноземної мови та граматичні правила, постійно поповнювати свій лексичний запас, мати уявлення про культуру та традиції і, безсумнівно, розвивати навички говоріння. Тому важливим завданням викладача є створення реальних і уявних ситуацій спілкування на уроці іноземної мови, використовуючи для цього різні методи, прийоми роботи (рольові ігри, дискусії, творчі проекти) та матеріали, в т.ч. відеоматеріали.

Під терміном «відео» розуміють широкий спектр технологій запису, обробки, передачі, зберігання та відтворення візуального та аудіовізуального матеріалу на моніторах.

З точки зору методики, відеофільм — це спеціально підготований в методичному і режисерському плані аудіовізуальний засіб навчання, призначений для створення природних ситуацій мовного спілкування і що має велику силу емоційного впливу на учнів за рахунок синтезу основних видів наочності (зорової, слухової, моторної, образної, екстралінгвістичної) [7, 12].

Поняття «автентичний» [4, 224] увійшло в методику викладання іноземної мови разом з комунікативним методом навчання, стратегічним спрямуванням якого є навчання навикам говоріння в реальних життєвих ситуаціях.

При включенні автентичних відеоматеріалів, зокрема фільмів, у навчальний процес необхідно взяти до уваги їх деякі особливості як особливого жанру. При підготовці до показу важливо визначити скільки часу можна приділити роботі з фільмом та виділити окремі фрагменти з фільму, що мають логічну послідовність [3, 8].

Очевидно, що фільми корисні при навчанні фонетичної сторони мови: дають можливість бачити артикуляцію вимовних звуків, чути різну вимову носіїв мови [1, 20].

Автентичні відеоматеріали можуть бути використані для розвитку чотирьох видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання та письма.

Одним із практичних завдань аудіювання та говоріння є навчання учнів сприймати іноземну мову в умовах, наближених до реальних. Для цього необхідно створити в аудиторії мікросвіт життя, що оточує нас, з усіма реальними, міжособистісними відносинами і цілеспрямованістю у практичному використанні мови [6, 13].

Розпізнання усного мовлення, або аудіювання, в плані навчання цього виду мовленнєвої діяльності, являє собою складну і не досить вирішену проблему. Адже саме аудіювання визначає в подальшому успіх або неуспіх всього практичного навчання мови [2, 72].

Використання відео для навчання аудіювання та говоріння має свої позитивні та негативні моменти. З одного боку, відеоматеріал, у порівнянні з аудіотекстом, носить більш життєвий характер — можна не тільки чути, але й бачити тих, хто розмовляє, їх міміку та жести, а також отримувати інформацію у широкому контексті про те, що відбувається — місце дії, вік учасників та ін. З іншого — усі ці фактори відволікають слухача від власних роздумів, і він може захопитися розгляданням картинки, замість того, щоб зосередитись на отриманні інформації [5, 22].

Оскільки основною метою вивчення іноземної мови є комунікація, важливо дати можливість учням вивчати іноземну мову в контексті, розуміти її використання у відповідних реальному житті ситуаціях. Використання відеоматеріалів на уроках іноземної мови дає можливість викласти матеріал наочно, сприяє підвищенню якості навчання та стимулює учнів до вивчення мови.

Таким чином, використання аудіовізуальних засобів під час навчання сприяє поліпшенню засвоєння знань, допомагає заповнити відсутність іншомовного середовища на всіх етапах навчання, розширює кругозір, а також виховує естетичний смак у учнів, адже відеофільми дозволяють учням розвинути наочно-образне мислення, асоціативну пам'ять. Використання таких фільмів допоможе вчителю зосередити увагу учнів на матеріалі, який подано у цікавій та яскравій формі.

1. Барменкова О. И. Видеозанятия в системе обучения иностранной речи / О. И. Барменкова // Иностранные языки в школе. – 1999. – №3. – С. 20-25
2. Гальскова Н. Д., Гез Н. И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учебное пособие / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. – М., 2005. – 331с.
3. Ільченко Є. І. Використання відеозапису на уроках англійської мови / Є. І. Ільченко // Перше вересня, Англійська мова. – 2003. – № 9. – С. 7-10

4. Качалов Н. А. Особенности использования аутентичных видеодокументов в обучении иностранному языку / Н. А. Качалов // Вестник Томского государственного университета. – 2006. – № 291
5. Леонтьева Т. П. досвід і перспективи застосування відео в навчанні іноземних мов / Т. П. Леонтьева // Нетрадиційні методи навчання іноземних мов у вузі. – Мінськ, 1995. – С. 61-74
6. Рогова Г. В., Верещагина И. Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе / Г. В. Рогова, И. Н. Верещагина. – Москва: Просвещение, 1998. – 224 с.
7. Смирнов И. Я. Развитие устной речи учащихся на основе аутентичного художественного фильма / И. Я. Смирнов // Иностранные языки в школе. – 2006. – № 6. – С. 11-14.
8. Verbal-and-Creative Tendencies of Denumeral Formations / S. O. Svachko, I. K. Kobayakova, S. V. Baranova et al. // British Journal of Science, Education and Culture. – No.1. (5). – V I. – London: London University Press, 2014. – P. 147-152.

КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ АНГЛОМОВНОГО КАЗКОВОГО ДИСКУРСУ

Борщ А. В., студ. гр. ПР-21,

(Сумський державний університет)

Назаренко О. В., викладач кафедри ГФ

(Сумський державний університет)

Дослідження дискурсивного аспекту казок – це актуальний напрямок сучасної лінгвістики. Це пов'язано з необхідністю подальшої розробки проблем, стосовно виявлення механізмів формування казкових образів та їх вербального впливу на поведінку і мислення людини. Поняття дискурсу є одним із основних понять сучасної прагматичної лінгвістики.

Актуалізація казкового дискурсу була пов'язана з громадською та соціальною потребою. Згідно з традиційними критеріями, беручи до уваги характеристику учасників спілкування, казковий дискурс на ранньому етапі свого становлення і розвитку проявлявся у формі ситуативно-рольового дискурсу з його безпосередніми учасниками - виконавцями-казкарями та слухачами.

Виділення ядра досліджуваного дискурсу необхідне у зв'язку з гіпотезою про самобутність англійської казкової системи. Самобутня будь-яка народна лінгвокультура, своєрідний кожен казковий епос. Саме тому, незважаючи на чисельні спроби встановити дефініцію казки,

чіткого визначення казки немає ні в українській, ні в західній фольклористиці [1, 6-7].

Комунікативна орієнтованість художнього казкового дискурсу заслуговує на детальне вивчення. Казковий дискурс є поліфункціональним та прагматичним. Головне його призначення - розважити, розвеселити, заспокоїти, повчити, застерегти.

Здебільшого казки виділяються за чіткою композицією та структурними ознаками. Вони є складними за конструкцією та мають елементи надприродного. Семантика тексту казки становить особливий інтерес у плані вивчення інформації в образах текстів цього жанру, що сприятиме з'ясуванню механізмів об'єктивації знань про світ у мовних формах. Художні образи персонажів, представлені в текстах казок, є носіями концептуальної інформації [2, 153]. Текст казки є вербальним повідомленням, що передає предметно-логічну, естетичну, образну, емоційну та оцінну інформацію, яка оформилась в ідейно-художньому змісті тексту в єдине ціле.

Казки можна поділити на чотири основні групи: чарівні, кумулятивні, побутові та анімалістичні [2, с.152].

В англійських анімалістичних казках відсутні слова (іменники, прикметники, дієслова), в семантиці яких зафіксовано поняття казковості. Але в них присутні стійкі словесні комплекси, які стосуються параметру казковості, типу:

“Once upon a time, when pigs spoke rhyme and monkeys chewed tobacco, and hens took snuff to make them tough, and ducks went quack, quack, quack, O!” [3, 35].

Крім того, в казковому дискурсі є слова і вирази, які не містять у своїй внутрішній формі значення казковості, але мають стійкі асоціації з казковими ситуаціями.

До лексичних засобів казковості відносяться численні топоніми, прізвиська та оніми істот, загальнозживані та / або пов'язані в основному з “казковою” сферою вживання. Наприклад, прізвиська: *the small people, Tom Thumb* та ін .; імена істот, що належать як земному, так і потойбічного світу: *the Warlock Merlin*; імена казкових героїв: *Jack the Giant Killer*; імена королів, що правили в стародавні часи (просторово-часові маркери казки): *William the Conqueror*; *mononіmu: the Land of Fairy, “Bridge of One Hair”, the Forest of No Return, the Well of the World's End.*

Аналіз такого матеріалу, як англійські казки дозволяє отримати уявлення про вироблені цінності народу, національну самосвідомість етносу, динаміку розвитку мислення людей та відмінності в казках різних частин країни через різні темпи економічного розвитку регіонів.

1. Бока О. В. Комунікативно-когнітивна спрямованість казкового дис курсу // Вісник СумДУ. – 2006. – № 3 (87). – С. 151–156
2. Frances Jenkins Olcott. Good Stories for Holidays / Frances Jenkins Olcott. – Alexandria: Library of Alexandria, 2007. – 258p.
3. Thompson S., Aarne A. The types of the folk-tale. A classification and bibliography. A classification and bibliography, Antti Aarne's Verzeichnis der Märchentypen (FF Communications №3). Translated and enlarged by S. Thompson. Helsinki, 1928. – 427 p.
4. Kobayakova, I. Expressiveness of Blurbs: Syntactic Level [Текст] / I. Kobayakova, G. Chulanova // Development of language systems in the context of accelerated dynamics of public relations. – London: IASHE, 2015. – P. 18-20

ЗАСТЕРІГАЮЧІ ГРОМАДСЬКІ ЗНАКИ ЯК ЛІНГВОКОМУНІКАТИВНЕ ЯВИЩЕ

Бірченко О. В., студ. гр. ПР-21,

(Сумський державний університет)

Баранова С. В., канд. філол. наук, доцент кафедри ГФ

(Сумський державний університет)

Громадські знаки – це особливий тип текстів, які характеризуються стислістю обсягу, стандартизованістю, однозначністю, імперативністю, узагальненістю адресата, безсуб'єктністю, відсутністю емоційно-експресивної забарвленості, функціональною спрямованістю на регулювання поведінки громадян у громадських місцях шляхом інформування або нагадування потенційним адресатам про необхідність дотримання прийнятих у суспільстві норм поведінки [1, 399].

Громадські знаки мають свої графічні особливості:

1. Наявність не лише одиниць комунікативного плану (речень), а й одиниць номінативного плану (слів та словосполучень).
2. Вирівнювання рядків як з лівого, так й з правого країв або по центру.
3. Використання різних за стилем та розміром шрифтів для виділення ключових слів повідомлення.
4. Для кращого візуального сприйняття використання обрамлення інформативного поля знака яскравою рамкою [2, 225].

Застерігаючими громадськими знаками вважають один з п'яти типів публічних директивів згідно з класифікацією за особливістю

комунікативно-прагматичної структури. Застерегаючі громадські знаки несуть повідомлення інформативного змісту про наявність небезпеки, що може нашкодити адресатові та яку варто пам'ятати та враховувати в зоні дії знаку [3, 150].

Розглянемо лінгвокомунікативні особливості застерігаючого громадського знаку на прикладі: “*Warning. Falling objects*” (Див.рис.1) [4]. Даний знак означає, що попереду знаходиться небезпечна ділянка території, де падаючі предмети можуть зашкодити здоров'ю та життю адресата.

Для вираження попередження використовується наступна конструкція Warning + Noun, де warning – це субстантивний еквівалент, утворений від дієслова to warn. В даному випадку спостерігається односкладна граматична конструкція.

Громадський знак містить у собі вербальну та невербальну інформацію. Невербальною інформацією є умовне позначення особи, на яку падають предмети. Це умовне позначення поміщене в трикутник жовтого кольору. Вербальною інформацією виступає власне надпис Warning Falling objects, де слово warning виділяється серед іншої вербальної інформації завдяки більшому за розміром шрифтом. Таке поєднання шрифтів служить для того, щоб увага адресата не розсіювалась по всьому громадському знаку, а концентрувалась лише на головному слові Warning.

Рисунок 1

Даний громадський знак встановлюється поблизу аварійних об'єктів архітектури або біля об'єктів, над якими проводяться ремонтні роботи чи реконструювання, а діяльність робітників може спричинити пошкодження осіб, що знаходяться поруч з цим об'єктом. Тому головною комунікативною настановою громадського знаку є попередити адресата про можливу небезпеку та змусити його відмовитись від пересування в зоні дії громадського знаку.

Отже, головними відмінними рисами застерігаючих громадських знаків є наявність ключових слів *warning, caution, danger, notice* та домінування жовтого кольору в інформативному полі знака, що є досить вдалим прийомом з точки зору психології. Завдяки такому кольоровому рішенню громадський знак, по-перше, є добре

видимим, а по-друге, спонукає адресата задуматися про можливу небезпеку, яка чекає на нього при скоєнні дії.

1. The Cambridge Encyclopedia of Language, 2003. – 506 p.
2. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту / І. М. Кочан. – Київ: Знання, 2008. – 423 с
3. Олійник О. Ю. Термінологія опису мовного ландшафту у вітчизняному та за рубіжним мовознавстві / О. Ю. Олійник // Термінологічний вісник. – 2013. – №2. – С. 150–153.
4. Euporsdottir K. Public and State Building Signs [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.smashingmagazine.com/public-and-state-building-signs-part-1>.
5. Popova Y. V. Grammatical and Lexical Constituent of Pre-Election Discourse [Text]/ Y. V. Popova, Y. V. Yemelyanova, N. A. Prikhodko // Middle-East Journal of Scientific Research. – 2014. – № 19 (1). – С. 48-51.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ ПОТВОРНІСТЬ НА МАТЕРІАЛАХ НІМЕЦЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

Бондарєва О. М., студ. гр. ПР-21,
(Сумський державний університет)
Дегтярьова Л. І., ст. викладач кафедри ГФ
(Сумський державний університет)

Концепт, як результат когнітивної діяльності людини, є абстрактним семантичним утворенням, саме тому необхідно співвідносити його зі словом, яке, як елемент мови, може бути частиною синонімічного ряду. Концепт ПОТВОРНІСТЬ є ментальним утворенням з лінгвокультурною експресивно маркованою лексикою. Завдяки конотації з'являються додаткові семантичні та стилістичні елементи, які пов'язані з основним значенням у свідомості носіїв мови: «Различают две картины мира – концептуальную и языковую. Концептуальная картина мира представляется богаче языковой, поскольку в ее формировании, как полагают, функционируют различные типы мышления. Несмотря на различия, обе картины мира между собой связаны: язык исполняет роль средства общения именно благодаря тому, что он объясняет содержание концептуальной картины мира и обозначает её посредством создания слов и средств связи между словами и предложениями» [1, 34]. Суть концепту

ПОТВОРНІСТЬ у нашому дослідженні складають лексико-семантичні поля англійської лексеми *nasty*, німецької лексеми *hässlich*, української лексеми *потворний*, які означають щось непривабливе, потворне, що викликає негативні емоції; це може бути як жахлива погода, так і людина з потворною душею, яка порушує моральні норми та принципи. Одиниці лексико-семантичного поля можуть співвідноситися одна з іншою за інтегрально-диференціальними ознаками в своїх значеннях, оскільки це дає можливість їх поєднати та розрізнити їх в межах одного семантичного поля [2]. Семантичне поле звужується до синонімічного ряду, що більш детально розкриває концепт. Синонімічний ряд з домінантою *hässlich/gehässig* – *hateful* – *ненависний* може бути уніфікований по таким категоріям: *unschön* – *bad* – *негарний*, *unangenehm* – *unpleasant* – *неприємний*, *garstig* – *loathsome* – *гидкий*, *grotesk* – *comical* – *чудернацький*, *fad* – *obscene* – *наскудний*, *grauenhaft* – *terrible* – *страшний*, *regnerisch* – *rainclouds* – *дощовитий*, *sehr schlecht* – *very bad* – *дуже поганий*, *geschmacklos* – *tasteless* – *позбавлений смаку*, *entstellt* – *anomalous* – *спотворений*, *furchtbar* – *horrible* – *жахливий*, *gemein* – *vulgär* – *вульгарний*, *taktlos* – *tactless* – *нетактовний*, *ungünstig* – *unfavourable* – *несприятливий*, *Ekel erregend* – *luscious* – *нудотний*, *kitschig* – *bungled* – *халтурний*, *inattraktiv* – *unattractive* – *непривабливий*, *abschreckend* – *monstrous* – *страшаючий*, *verabscheut* – *disgusting* – *відразливий*. Аналізуючи асоціативне поле лексеми *потворний* ми уточнюємо його початкові символи та визначаємо повну сукупність значень. Через імплікацію первинного значення досліджуються нові денотативно-образні значення з конотативними ознаками в художньому дискурсі.

Потворність – естетична категорія, яка позначає ту грань естетичного освоєння світу, що породжене сприйняттям предметів, явищ об'єктивної дійсності, суспільних подій, вчинків людей і не відповідає естетичному ідеалові людини, має негативне значення для неї, суспільне загалом. Потворне – це антипод прекрасного і величного. Поняття потворність, як і краса, є відносним, оскільки те, що може бути красивим для однієї людини – може бути потворним для іншої. Якщо порівняти, наприклад, єгипетську царицю з білявою дівчиною, яка вважалася ідеалом краси епохи Відродження, то її вважали б потворною. А жіночна тендітна дівчина епохи Просвітництва вважалася б потворною під час Другої Світової війни, оскільки тоді каноном краси вважали худорляву жінку, яка вимушена була тяжко працювати на заводі [3]. У 21 столітті, як і раніше, потворними вважаються такі душевні якості, як заздрість, ненависть,

злість, жадібність та ін. На зовнішні ознаки звертається увага в останню чергу. Потворність була довгий час темою табу в літературі. Одним з перших письменників, який описав потворність в образі Цахеса, що був почварний не лише ззовні, а й всередині, і навіть дар феї не зміг змінити його на краще став Е. Т. А. Гофман. В українській мові потворним може вважатися лінива людина, неохайна, не працююча. Це виражається не лише в українських літературних творах, а й в, прислів'ях та приказках. Приказка *чоловік, як кисіль з молоком, та ще й обсипаний табаком* опосередковано зображає несимпатичну, неохайну людину. Л. Фейхтвангер у своєму творі „Die häßliche Herzogin“ показує, що через потворну зовнішність головної героїні Маргарити Маульташ люди не помічали краси її душі, освіченості, натхненності у бажанні зробити все для процвітання своєї країни. Не тільки зовнішність людини може бути неприємною, огидними також можуть бути вади характеру, погода, одяг, макіяж, зачіска, звички чи вподобання людини, а поняття *потворність* є відносним, так само як і поняття *краса*, оскільки те, що може бути потворним для однієї людини, може здатися прекрасним для іншої, і навпаки. Концепт ПОТВОРНІСТЬ складається із специфічного каркасу, завдяки якому оточуючі нас дійсність, люди можуть певним чином трансформуватися, категоризуватися та інтерпретуватися у свідомості людини.

1. Дегтярева Л. И. Музыкальные гештальты концепта schtetl/shtetl [Текст] / Л. И. Дегтярева // Філологічні трактати. — 2013. — Т.5, №4. — С. 17-35.
2. Дегтярьова Л. І. Пейоративная конотация гештальт-концепта мыто [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/11362/23456789/310441>
3. Понятие лексико-семантического поля в лингвистике [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://allrefs.net/c15/1e8x5/p1/>
4. Канони краси в різні епохи [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ubaradio.com/krasa/12963-ideal-zhinochoi-krasi-v-rizni-epohi.html>
5. Кобяков О. М. Філософія: сім видатних постатей [Текст] : Текст лекцій / О. М. Кобяков. — Суми : СумДУ, 2007. — 201 с.

THE FOUNDATION OF THE ENGLISH LANGUAGE

Iryna Kobyakova, *PhD, Professor,*
(*Sumy state university*)

Kseniya Voitsekhovska, *student PR-54*
(*Sumy state university*)

English has an official status in 87 countries and territories, far more than any other language. 83% of students in European Union are studying English. Since 1989 the Pasteur Society in Paris in English has published three of the most important scientific journals. 85% of the world's international organizations make use of the English language, with one-third using English exclusively. The history of the English language is a classic rags-to-riches tale. In the year A.D. 450 four marauding Germanic tribes crossed the North Sea and overran the Celts (following the withdrawal of Roman troops from Britain). With the ascension of the French-speaking Normans to the throne of England in 1066, the influence of the English language probably decreased. It remained the language of the peasantry. Until 1399, England lacked a ruler whose mother tongue was English.

In the middle of 16 centuries English was not a “world class language”. Scholar Thomas Mulcaster lamented “the English tongue is of small account, stretching no further than this island of ours, nay not there over all”. Today, English has as many speakers as Latin, French, German and Spanish in 1516, when Thomas More published *Utopia*.

Thomas Cable stated that “By making English the language mainly of uneducated people, the Norman Conquest made it easier for grammatical changed to go forward unchecked”. The situation in 16th century allowed people to draw power and beauty from the imperfections of the English language.

The spread of English to the New World are the major, but not the only, reasons for the rise of the language to its present-day preeminence. English has become dominant because of the “internationality of its words and the relative simplicity of its grammar and has never rejected a word because of its race, creed, or national original” (R. Lederer). English ultimately reflects the imagination and creativity of those who speak and write it, from scholars to crooks and beggars. Anglo-American linguistic creativity is doubtless no more vigorous than that of peoples.

The foundation of the English language is a Germanic language known as Anglo Saxon. But English went on to adopt so many words from other languages that today it is estimated to be only about 15–20% Anglo Saxon in its vocabulary. It is true that students need to increase their vocabulary. After

all, the goal of using a well-chosen word assumes that you know enough words to have choices

1. Verbal-and-Creative Tendencies of Denumeral Formations / S. O. Svachko, I. K. Kobayakova, S. V. Baranova et al. // *British Journal of Science, Education and Culture*. – No.1. (5). – V I. – London: London University Press, 2014. – P. 147-152.
2. Polyfunctionality Of English Quantitative Words/ O. Shumenko, S. Shvachko, E. Kuprienko - *GISAP: Philological Sciences*, 2015 DOI: <http://dx.doi.org/10.18007/gisap:ps.v0i7.913>

COMMUNICATIVE ORIENTATION OF PROPER NAMES IN ENGLISH FAIRY TALE DISCOURSE

V. V. Vitchenko, *student PR-21*,
O. V. Nazarenko, *lecturer*
(*Sumy State University*),
M. Cvelich, *lawyer-translator*
(*The Law Courts of European Union*)

Fairy tale discourse is an active medium of implementation the specific features of fabulousness category that is verbalized at different levels of linguistic structure.

Communication is transferring the content of thought through language [1, 802]. Proper name is an obligatory element of fairy tale discourse. The author not only nominates an object, but also gives information about it, expresses feelings, gives a mark to his character, shows his behavior and habits by using proper names.

The appellative feature of onomastics is expressed by eloquent proper names. In his fairy tales C. R. Hargreaves uses proper names, that express positive or negative features of character. For example, *Little Miss Helpful, Little Miss Shy, Little Miss Fun, Little Miss Trouble, Little Miss Chatterbox, Little Miss Late, Little Miss Lucky, Little Miss Busy, Little Miss Quick, Little Miss Wise, Little Miss Greedy* [2]

In “The Chronicles of Narnia” C. S. Lewis nominates the old characters with the help of official forms of names. For example, *Mrs. Macready*.

Hypochothistics are used by C. S. Lewis for creating a casual atmosphere in communication. For example, *Lu* from *Lucy*, *Betty* from *Elizabeth*, *Ed* from *Edmund*, *Su* from *Susan* [3]. C. S. Lewis uses also

allusion proper names with the aim not only to nominate the characters, but also to identify them. For example, *Bacchus*, *Father Christmas*, *Silenus*, *Father Time*.

J. K. Rowling in “Harry Potter” using deliberate transformation of foreign anthroponyms by adding affixes, gives the reader information about social status and educational level of the character.

In the fairy tale “The Lord of the Rings” by J. R. R. Tolkien the reader can see a special communicative space in which language and myth are inseparable. The choice of names are effected by mythological traditions. That is shown in axiological features of proper names, dichotomy of classification some phenomena in proper names, addition to name that means the origin, personal name or nickname of the character.

In the fairy tale “The Chronicles of Narnia” C. S. Lewis gives his character name *Digory* that is derivative from English word “dignity”. This name gives us information about personal features of this boy who is really brave and lion-hearted.

C. S. Lewis uses the means of graphic imagery apart from conventional graphic stylistic means. The land name “Narnia” originates from the name of a little town Narni. To nominate the land author uses such expressions as Land of Narnia, Lone Lands, that on the graphic level confirm its reality and make it similar to one of really existing countries.

Proper names originating from real nouns give the reader perception of reality, help to believe in the created fabulous world. They are important means of individualization of fiction characters.

In fairy tale discourse the author expresses the message of the story with the help of using proper names. Onim lexicon becomes thematic words that are inseparable from the characters, they nominate. In common onim lexicon creates multifold classification of the characters.

Very important meaning for understanding the deep semantic of fairy tale has a headline that performs special functions that differ from the function of other onim lexicon. They are isolation, perfection and advertising. Really deep realization of fiction is impossible without understanding the role of proper names system used by the author. With the help of proper names the author gives coded information about the character and his place in the fictional work. Proper names are considered to be bearers of logical, esthetic, impressional and emotional information.

Proper names perform a communicative role of special headlines for large amount of different information and therefore ensure its conservation and use.

1. New Webster's Dictionary– Surjeet Publications, Delhi, 1988. – 1824 p.
2. C. R. Hargreaves. Little Miss Bossy [Електронний ресурс] / C. R. Hargreaves. – 1981. – Режим доступу до ресурсу: http://galaxy.bookspot.website/books/138129.Little_Miss_Bossy.html
3. C. S. Lewis The Lion, the Witch and the Wardrobe [Електронний ресурс] / Lewis. – 1949. – Режим доступу до ресурсу: <http://e-libra.ru/read/147091-the-lion-the-witch-and-the-wardrobe.html>.
4. Швачко С. О. У царині номінативних і комунікативних одиниць / С. О. Швачко // Методологічні проблеми сучасного перекладу / Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції 23-25 квітня 2009 р. – Суми: СумДУ, 2009. -С.133-135

**CONCEPT “FRIENDSHIP” IN ENGLISH LINGUOCULTURE
(BASED ON THE NOVELS OF
J. K. ROWLING “HARRY POTTER”)**

A. A. Havrylenko
(*Alexandrovskaia Gymnasia*),
O. V. Nazarenko, *lecturer*
(*Summy State University*)

On the one hand the concepts form one common system, but on the other hand each of them is a constellation of elements and processes of all possible kinds: mental, sensor, affective (so, each abstract notion is connected with its sensual roots).

Different ways to understanding the term CONCEPT show its double-sided nature as language sign meaning. The prominent linguists studying concept are S. Vorkachov, N. Arutyunova, D. Lykhachov, I. Sterin and others.

We can identify the main definition of term “concept”. Concept is a unit of speculation which has separated solid content and can't be divided into tinier thoughts. So, it is the elementary side of inner circle.

All linguists studying problems of knowledge conceptualization say that concept has certain structure. This structure is unstable. It is connected with active dynamic role of concept in the process of thinking – it constantly functions, is actualized in its different constituents and aspects, combines with other concepts and is based on them.

According to O. S. Kubryakova, concept is a unit of mental or psychic source of our memory and that informative structure which depicts human's knowledge and experience; operative memory unit of mental

lexicon of conceptional system and mind language, whole worldview depicted in the human psychic [1, p. 90].

Dictionary of cognitive psychology says that the concept is a mental representation of a thought which includes description of main features of class or meanings [2].

Up to now there is no common theory which definitely identifies structure of concept. It is connected with an active dynamic role of concept in the process of speculating. It constantly works, actualizes in its different constituents and aspects, unites with other concepts and is based on them. That is the sense of thinking.

The concept FRIENDSHIP is one of the most urgent concepts in contemporary linguoculture. Linguists identify certain synonyms of concept FRIENDSHIP, which can be divided into following classes:

- Friendship – Amity
- Friendship – Sociality
- Friendship – Brotherhood
- Friendship – Likeness
- Friendship – Knowledge
- Friendship – Love
- Friendship – Intimacy
- Friendship – Support
- Friendship – Protecting
- Friendship – Reconciliation
- Friendship – Not enmity

The confirmation of mentioned above differentiation can be found in the novel of J. K. Rowling “Harry Potter and the Chamber of Secrets”: *But Dobby has come to protect Harry Potter, to warn him, even if he does have to shut his ears in the oven door later ... Harry Potter must not go back to Hogwarts* [3, p. 17]. (The elf Dobby’s manifestation of protecting Harry Potter).

But Harry, who felt wide awake, said quickly, ‘I’ll help Ron, I’ve never seen a de-gnoming – ‘That’s very sweet of you, dear, but it’s dull work,’ said Mrs Weasley [3, p. 32]. (Harry’s manifestation of supporting Ron Weasley).

‘I’m very pleased to see you, Harry, dear,’ she said, ‘Come in and have some breakfast.’ [3, p. 30]. (Mrs Weasley’s manifestations of amity and sociality).

On the bases of given above examples we can come to the conclusion that concept FRIENDSHIP depicts the brightest features of

relations between main characters and it emphasizes urgency of researching this aspect.

1. Кубрякова О. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. Краткий словарь когнитивных терминов / Под общей ред. О. С. Кубряковой. М., 1996. – 318 с.
2. Eysenck 1994 – Eysenck M. W. The Blackwell Dictionary of Cognitive Psychology. Cambridge, Massachusetts 02142, USA. (3 Parts), 1994. – 390 p.
3. J. K. Rowling. Harry Potter and the Chamber of Secrets / J. K. Rowling. – London: Bloomsbury Publishing Plc., 1998. – 251 p.

SLANG AS A SPECIFIC YOUTH LANGUAGE. WAYS OF FORMATION OF SLANGISMS

Havrys D., *student PR-21,*
(*Sumy state university*)

Dorda V., *PhD (Philology)*
(*Sumy state university*)

A language is developing with a great speed. Every generation changes it a lot. One word can be understood in different ways and can change its meaning so much that it could not even be recognized. For example, in the 1950s' Beat Generation all good things were called “cool”, but in the early 1960s, the word “ace” began to be used, then in hippy vocabulary it transformed into “groovy” and now anything from “sick” to “amaze” can be used to define that.

Deborah Tannen, University Professor and Professor of Linguistics at Georgetown University and an author of many books and articles about how the language of everyday conversation affects relationships has said: “Technology creates greater opportunities for coming up with new words” [1, 59]. The difficulties in understanding of slang words lead to the difficulties in translation. To translate them correctly, it would be better to try to find out how slang words are created and in what situations the one particular word is used.

Slang is the continual and changing phenomenon and meanings of such words can be understood if to find out the likeness between words. Understanding the language right has perhaps never been so important or more difficult as it is today. Tony Thorne, editor of the Dictionary of Contemporary Slang, says that teen and street talk is

something new never-known before; their language is pronounced in the ways, never used before.

And it's not just a collection of words anymore. He says that they created their own language and are proud to use it. Students and pupils are the most creative and innovative language users as they have some knowledge about official literary language, young and old slang (if interested), family and workplace slang, local and global and different kinds of street slangs [2].

There are several possible ways of formation of slangisms: 1) change in meanings – a shifting of meaning from one thing to another, for example: *frenemy* – (a combination of words 'friend' and 'enemy') – a person who appears to be a friend but, at the same time does not like you; 2) combinations of meanings - combinations of thoughts that create a new word, for example: *greycation* – having grandparents join your vacation; *iceman* – a friend with steel nerves; 3) new words for new activities – periodically there appears a need to describe new innovational or Internet activities, an example is a usage of words in social networking: to *friend* and to *unfriend* – to add or remove someone from the friends list who can see your profile on FaceBook or other social media networks; *follow* and *unfollow* – to add or remove someone to the list of people' posts viewing on Twitter.

There are also such interesting ways of creating new words (once thought as slang) as: creating from scratch (many new words added to the growing lexicon of the English language have little or no etymological pedigree, words like *gadget*, *scam*, *jazz* and *googol* appeared in the last century with no apparent etymology); errors (according to the “Oxford English Dictionary”, there are at least 350 words in English dictionaries created purely by typographical errors) [3].

Many more words which are often in quite common use, have arisen over time because of mishearings (e.g. *penthouse* from *pentice*); by imitation of sound (*tweet*, *click*, etc.) and by transfer of proper nouns (a surprising amount of words have been created by the transfer of the proper names of people, places and things into words known as eponyms. In the 20th century, specific brand names have become generalized descriptions (e.g. *hoover*, *kleenex*, *xerox*, *aspirin*, *google*, etc.).

There are many difficulties of translating slang, because some words cannot be found in the dictionaries, because of short duration of their existence existence and the tendency to disappearance. To select the right meaning, it is needed to look at a word in the context. The chosen variant has not only to include meaningful shades of the word, but also it has to

represent its expressively stylistics coloration. The translation of slang is impossible without understanding the style of the text. This specific language of youth is one of the most effective creators of a language. Thanks to it a literary language is developing, improving and expanding. And as the greatest number of new slangisms is constantly appearing and begin to be used by adolescents and children, it's important to search their meaning and to study slang as a specific youth language.

1. Deborah Tannen "You're wearing that? Understanding mothers and daughters in conversation"// New York, USA 2006. – 304 p.
2. Catrin Nye and Denise Winterman (2011) "How teenagers keep reinventing language" BBC News [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-13445487>
3. Oxford English Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oed.com/>

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ФЕНОМЕНУ КОНКРЕТИЗАЦІЇ ПРИСЛІВ'ЯВ КОРЕЛЮЮЧИХ МОВ

Дяченко І. О., студ. гр. ПРМ-51,
Швачко С. О., д-р філол. наук, професор кафедри ГФ
(Сумський державний університет),
Троцюк Н.І., студ. гр. 53 (м)
(Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки)

Одним із джерел осмислення мови та світогляду народу є паремії (від грец. *pareimia* – прислів'я). Прислів'я трактуються як видові позначення фольклорних малих жанрів афористичного спрямування. Самі прислів'я містять уявлення про норми співіснування і взаємодії людей та представляють їх цінності. Паремії англійської та української мов є ізотопічними за лексичним складом, комунікативним значенням та стилістичним забарвленням, але при цьому вони відкриті процесам добудови, модифікації, структурно-семантичній девіації.

Актуальність теми роботи зумовлена дискусійністю питання проблеми перекладу англійських прислів'я на українську мову для наукового загалу і потребує поглибленої ідентифікації.

Об'єктом дослідження є прислів'я, а **предметом** – імплементація феномену конкретизації на матеріалі англійської та

української мов. **Мета** дослідження полягає у верифікації гіпотези, стосовно якої валідність перекладу вимірюється інформаційно-прагматичною конгурентністю.

Лексичний елемент, як відомо, перекладається не окремо, сам по собі, в ізоляції від речення та тексту, де він вживається, а в сукупності його контекстуальних зв'язків та функціональних характеристик. Тільки так досягається точність та адекватність перекладу слів. Чим більше враховуються перекладачем всі характеристики слова, що перекладається, тим адекватнішим буде його переклад.

Вчені виділяють п'ять типів трансляторських варіантів англійських прислів'їв: переклад за допомогою підбору еквівалента, калькування та конкретизації, псевдовідповідника, часткового відповідника, шляхом описового перекладу. У нашому дослідженні фокусуємо увагу на лексичних конкретизаторах та їх актуалізації у перекладі прислів'їв. Конкретизація – це спосіб перекладу, при якому виникає заміна слова або словосполучення іноземної мови з більш широким предметно–логічним значенням на слово в перекладі з більш вузьким значенням [1, 101].

Конкретизація значення – це лексична трансформація, внаслідок якої слово ширшої семантики в оригіналі замінюється словом вузької семантики [2, 300]. Конкретизація вихідного значення використовується в тих випадках, коли міра інформаційної впорядкованості вихідної одиниці нижче, ніж міра впорядкованості їй за змістом одиниці в мові, на яку перекладають. Досить широко цей прийом використовується при перекладі таких слів, як *to be, to have, to get, to do, to take, to give, to make, to come, to go* і т.д., які за своєю природою є полісемантичними.

Two wrongs don't make a right – Злом зла не виправши [3, 974].

Virtue is her own reward – Добродітності не треба нагороди[3, 987].

The wagon must go where the horses draw it – Віз має слідувати за конем [3, 988].

War is the sweet to them that know it not – Війна подобається тим, хто її не скуштував [3, 992].

Biggest fools have the best luck – Дурням випадає найбільше щастя [3, 137].

Black will take no other hue – Чорна душа не має інших відтінків [3, 142].

У дослідженні було проаналізовано способи перекладу прислів'їв. Серед особливостей перекладу пареміологічних одиниць також виділено основні принципи перекладу лексичних засобів, зокрема розглянутий прийом конкретизації, який сприяє адекватності їхнього тлумачення. Вважаємо, що подальше осмислення прийомів транслятології уможливило розуміння синкрети філолого-перекладацької зони.

1. Бабенко О. В. Трансформаційні процеси в перекладі / О. В. Бабенко // Наука. Теорія і практика. – Познань, 2012. – С. 101.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово – стилістичні проблеми. – Вінниця, Нова книга, 2004. – 576 с.
3. Англо-український фразеологічний словник / уклад. К. Т. Баранцев. – 2-ге вид., випр. – Київ : Товариство «Знання», КОО, 2005. – 1056 с.

НЕГАЦЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Горева А. Ю., студ. гр. ПРМ-51,
Швачко С. О., д-р філол. наук, професор кафедри ГФ
(Сумський державний університет),
Купріянич І. Л., студ. гр. 43
(Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки)

Заперечення – є однією з мовних категорій, що слугує для опису дійсності, відіграє величезне значення в процесі спілкування. Тому, заперечення як мовна категорія привертає увагу науковців у різних галузях знань: філософії, логіки, психології, лінгвістики.

Лінгвістичне заперечення належить до складних мовних категорій, воно охоплює всю лексику та граматику, має різні способи вираження, складну семантико-синтаксичну структуру.

Базисним положенням, яке найбільш повно відображає сутність лінгвістичного заперечення, можна вважати положення О. І. Бахарева про те, що заперечення у мові є констатацією відсутності предмета, ознаки, явища, що виражаються мовними засобами [1, с. 99–100].

З синтаксичної точки зору англійське речення носить аналітичний характер, тобто існує певний, встановлений порядок слів у реченні. І негатор, який визначає заперечний зміст цілого речення або окремого

його члена, змушений підпорядковуватись загальним правилам побудови речень.

Nobody knows anything about it [2, с. 18]. – *Ніхто про це нічого не знає.*

I haven't asked you to dine with me anywhere tonight [2, с. 20]. – Я не запрошував тебе вечеряти зі мною де-небудь сьогодні ввечері.

До морфологічних засобів вираження заперечення відноситься аффіксація, префіксація і суфіксація. У словотворчих процесах вони, як правило, не утворюють нових частин мови, один і той же префікс утворює нові слова від різних частин мови.

Власне лексичним способом вираження заперечення є спосіб вираження за допомогою дієслів з негативним значенням.

He denied breaking into the shop [3, с. 37].

Синтаксичний спосіб вираження заперечення становить бінарну опозицію. Загальна смислова ознака членів цієї опозиції – встановлення смислового зв'язку в реченні між поняттями, що виражають діяча / дію або предмет / ознаку предмета. Диференційною ознакою даної опозиції є характер цього смислового зв'язку: якщо зв'язок між поняттями діяча та дії кваліфікується як позитивний, пропозиція реалізує граматичне твердження (*you won my bet*): якщо смисловий зв'язок між ними розцінюється як відсутній, актуалізується негативна пропозиція (*you did not win my bet*).

Варіативність негативної синтаксичної конструкції в змістовному плані пов'язана з посиленням і послабленням значення заперечення. Посилення і ослаблення заперечення проявляється у вигляді інтенсифікації – деінтенсифікації негативних значень. Інтенсифікація – деінтенсифікація заперечення трактується як взаємодія заперечення з категорією інтенсивності, що відбиває всі відмінності, що зводяться до категорій кількості, величини, цінності, сили. Інтенсивність прояву стану або якості зазвичай виражається підсилювальними частками або поєднаннями з ними: *too much, too, too far, altogether too*.

He was altogether too excited too sleep [3, с. 58].

Негація є мовною універсалією, адже у лінгвістиці вона виражена на різних рівнях мови різними засобами, а власне заперечення є одним з найдавніших явищ у мові.

1. Бахарев А. И. Отрицание и способы его выражения в русском языке XV–XVII вв. / А. И. Бахарев // Вопросы языкознания. – 1981. – № 2. – 196 с.
2. Гетманова А. Д. Отрицание в системах формальной логики / А. Д. Гетманова. — М.: Высшая школа, 1972. — 139 с.
3. Jerome, K Jerome. Three men in a Boat. [Text] - М.: Higher school. - 288р.

4. Швачко С. О. У царині номінативних і комунікативних одиниць / С.О.Швачко // *Методологічні проблеми сучасного перекладу / Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції 23-25 квітня 2009 р. – Суми: СумДУ, 2009. -С.133-135.*

ЧАСТИНОМОВНА ПРЕДСТАВЛЕНІСТЬ АНГЛОМОВНИХ ПРИСЛІВ'ІВ

Домашенко Т. В., *студ.гр. ПРм-51*
(*Сумський державний університет*),
Швачко С. О., *д-р філол. наук, професор кафедри ГФ*
(*Сумський державний університет*),
Калинюшко Т. А., *студ. гр. 53 (м)*
(*Східноєвропейський національний університет*
імені Лесі Українки)

Прислів'я – це історично утворені мовні одиниці, які відображають мовну картину світу, зберігають, передають соціальний досвід та моделюють стереотипи поведінки. Своєю образністю, виразністю, компактністю прислів'я наближаються до фразеологізмів, але при цьому відрізняються від останніх здатністю висловлювати закінчену думку [1, 272]. Вони співвідносяться з комунікативними одиницями вищого рангу, займають особливе місце у парадигмі текстів малої форми.

Актуальність дослідження визначається зростаючим інтересом науковців до фразеологічного складу мови, який відображає лінгвокультурні особливості мови, зокрема прислів'їв. Об'єктом дослідження є прислів'я англійської мови, а предметом – частиномовна представленість їх лексичної наповнюваності. Мета дослідження полягає в аналізі частиномовного складу англійських прислів'їв. Матеріалом дослідження є експериментальний корпус англійських прислів'їв, вилучених з англо-українського фразеологічного словника К. Т. Баранцева та посібника англо-американських прислів'їв та приказок О. Ю. Дубенко. Ілюстративний корпус налічує 100 прикладів.

Аналіз лексики показав, що перше місце серед іменників, які використовуються у прислів'ях, займають номінації абстрактних понять (*Beauty is in the beholder's eye*) [2, 79], назв процесів (*Stumble may prevent a fall*) [2, 901], результатів дії (*Success is never blamed*) [2, 902]. Зазначені іменники зустрічаються в 44 прислів'ях, що становить

44% нашої емпірії. В реферованих прикладах вони використовуються для характеристики людини, виявлення тих чи інших рис її характеру, проявів її психічного життя, діяльності.

Не ілюзорними є назви предметів побуту (Bad workman quarrels with his tools) [2, 61], професій (Tailor makes the man) [2, 908], назв тварин (There are no birds of this year in last year's nest) [2, 937], явищ природи (No smoke without fire) [2, 939], які оточують людину. Такі іменники зустрічаються у 32 прислів'ях (32%). Головний напрям вживання цих слів – перенесення назви з чогось близького, зрозумілого на більш віддалене.

Щодо дієслова, то найчастіше вживаються ті, що позначають дії людей і предметів (Don't sing triumph before you have conquered) [3, 235], а також психо-фізичні стани (Tethered sheep soon starves) [2, 935]. Ця група паремій становить 33% нашої емпірії.

Наступними за частотою вживання у прислів'ях є прикметники, які в основному зустрічаються у формі вишого ступеню порівняння (The harder the battle the sweeter the victory) [3, 235]. Такі прикметники використовуються з метою висловлення ставлення до предметів та явищ, указують на їх ознаки та ідентифікують уявлення читача про описувану дійсність. Кількість фразеологічних одиниць з їх застосуванням – 48 (48%).

Прислівники є раритетами в англійських прислів'ях (виявлено лише у 12 прислів'ях, що відповідно складає 12%). В основному використовуються з метою інтенсифікувати ознаки предметів або дій (Take heed will surely speed) [2, 915].

Окрім перерахованих частин мови в даних фразеологічних одиницях зустрічалися також займенники (7%) та прийменники (9%), але їх частота та роль у прагматичному посиленні прислів'я не є досить вивченою.

Перспективу подальших досліджень з обраної проблематики вбачаємо в осмисленні синкрети прислів'їв в їх параметризації з лексичних, граматичних та стилістичних ознак.

1. Арделян О. В. Культурно-національна конотація англійських фразеологізмів / О. В. Арделян // Наукові записки КДПУ. Серія: Філологічні науки (мовознавство) : у 5 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. – Вип. 89 (1). – С. 270–274.
2. Англо-український фразеологічний словник / уклад. К. Т. Баранцев. – 2-ге вид., випр. – Київ : Товариство «Знання», КОО, 2005. – 1056 с.

3. Дубенко О. Ю. Англо-американські прислів'я та приказки / О. Ю. Дубенко. – Вінниця : Нова Книга, 2004. – 416 с.

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ – НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Ігнат'єв Д. І., студ. гр. ПР-23,

(Сумський державний університет)

Кац Ю. В., канд. філол. наук, доцент кафедри ГФ

(Сумський державний університет)

Зростаюча потреба у спілкуванні та співпраці між різними іншомовними країнами та народами різних мов, а також сучасний швидкий розвиток світових технологій вимагає суттєвих змін у підході до вивчення іноземної мови у навчальних закладах. Внаслідок цього виникає потреба у фахівцях різних галузей, які б володіли необхідними знаннями, вміннями та навичками іноземної мови для обміну інформацією. Сучасні психологи і педагоги єдині в тому, що якість виконання діяльності і її результат залежать перш за все від інтересів і потреб індивіда, його мотивації, саме мотивація викликає цілеспрямовану активність, що визначає вибір засобів і прийомів, їх впорядкування і досягнення мети. Позитивна мотивація є “пусковим механізмом”, будь-якої діяльності людини будь то праця, спілкування чи пізнання. Позитивна мотивація - невід'ємна частина навчального процесу. Ця тема викликає інтерес у науковців та дослідників, тому що позитивна мотивація є запорукою успіху будь-якої діяльності людини. При підготовці до уроків, розробці планів та різноманітних заходів необхідно звернутись до психологічного фактору навчання. Якість виконання діяльності та її результат залежать перш за все від інтересів і потреб індивіда, його мотивації, що викликає цілеспрямовану активність, яка визначає вибір засобів і прийомів, їх впорядкування для досягнення мети.

Велику роль у формуванні позитивної мотивації та створенні сприятливої атмосфери на уроці відіграє вчитель. Вчитель не просто викладає новий матеріал чи перевіряє домашнє завдання, він повсякчас заохочує учнів і спонукає їх до вивчення іноземної мови, намагається зробити кожен урок цікавим, пізнавальним та корисним. Саме вчитель в більшості випадків допомагає учням сформувати мотивацію до предмету, який він викладає та допомагає учням її реалізувати під час навчального процесу. Тут насамперед йдеться про

стосунки, які склалися між ним і кожним учнем зокрема. Якщо вони доброзичливі, довірливі, передбачають взаємодопомогу, мотив радості від навчання має сприятливий ґрунт, а позитивне ставлення учня до вчителя переноситься на предмет. Байдужий учитель не може зацікавити своїх учнів предметом. Якщо ж він постійно демонструє відданість своїй справі, впевненість в успіху своєї діяльності, віру в культурно-пізнавальну цінність предмета, це відразу передається учням і стає джерелом мотивації навчання.

Мотивація поділяється на зовнішню та внутрішню. Зовнішня виступає у вигляді вимог навчальних планів, програм, школи, вчителя, батьків. Така мотивація ґрунтується на почутті обов'язку перед суспільством, сім'єю, учителем, товаришами. В її основі – переконання в доцільності певної діяльності, почуття відповідальності, поваги до вимог школи, бажання зміцнити свою репутацію доброго учня тощо. Також мотивація навчальної діяльності може зумовлюватись внутрішніми почуттями учня, пов'язаними з особистими інтересами, переконаннями, намірами, мріями, ідеалами, пристрастями. Внутрішня мотивація поділяється на: комунікативну, лінгвопізнавальну та інструментальну. З точки зору емоцій мотивацію можна поділити на позитивну і негативну. Позитивна мотивація накопичує позитивні емоції і, коли її інтенсивність збільшується, людина переходить до дій.

Вивчення мови безпосередньо пов'язане з вивченням лінгвокраїнознавчого аспекту: традицій, звичаїв, історії, державного устрою. Лінгвокраїнознавча інформація у більшості випадків зацікавлює учнів, що допомагає пробудити інтерес до вивчення предмету. Основними мотивами при цьому стають: прагнення до розширення та поглиблення пізнавальної діяльності, інтерес до культури народу – носія мови. З іншого боку, соціокультурний компонент сприяє більш осмисленому оволодінню іноземної мови, як засобу спілкування. Тож, соціокультурний компонент є стимулом підвищення мотивації, а також засобом вивчення іншомовної культури. Джерелом позитивної мотивації можуть стати ігрові методи навчання. Вирішення ігрових задач стимулює міжособистісне спілкування та укріплює відносини між учнями, активізує мислення та покращує роботу учнів на уроці. Ігрові методи вважаються одними із найефективніших методів вивчення іноземної мови, тому що їх психологічно-педагогічною основою є ігрова діяльність, яка впливає на психологічний розвиток особистості.

Таким чином, узгодженість змісту навчання та способів їх подачі з інтересами та потребами учнів сприяють утворенню позитивної мотивації. Оптимально підібраний матеріал підкріплює всі складові частини мотивації: потреби, інтереси, емоції, мотиви.

СПЕЦИФІКА ВЖИВАННЯ АНТИТЕЗИ В АНГЛОМОВНИХ АФОРИЗМАХ (НА ПРИКЛАДІ ПРОМОВ УІНСТОНА ЧЕРЧИЛЛЯ)

Камініна А. О., студ. гр. ПР-22,

(Сумський державний університет)

Прокопенко А. В., канд. філол. наук, ст. викладач кафедри ГФ

(Сумський державний університет)

Серед різноманіття стилістичних засобів та прийомів, які сприяють емоційності та виразності мови, особливе місце займає антитеза. Антитеза вживається в афоризмах, широко використовується у різних функціональних стилях англійської мови та яскраво проявляється і в багатьох видах дискурсу, зокрема, у політичному.

Протиставлення понять дає можливість авторові створити надзвичайно виразний, об'ємний образ. Антитеза сприяє змалюванню картин, у яких зіставляються прямі і переносні значення слів, використовується різке зіткнення різнорідних понять. Зазвичай протиставляються факти та явища об'єктивної дійсності за головними та другорядними ознаками [1].

На думку М. П. Брандес, антитеза – це стилістична фігура, яка побудована на підкресленому протиставленні протилежних понять, явищ, думок, образів та почуттів, в основі якої лежить антонімічна пара, наприклад: *“Be it long or short, rough or smooth, we mean to reach our journey's end”*. (У. Черчилль) [3]; або співставлення двох понять, що виражені контекстуальними антонімами [1, 68].

Існує проста (одночленна), складна (багаточленна), складна (розгорнута) антитеза, а також в межах однієї лексеми і антитеза, реалізована в двох граматичних або відмінкових формах одного слова.

Приклад простої антитези: *“Those who can win a war well can rarely make a good peace and those who could make a good peace would never have won the war”* [3]. У цьому реченні проста антитеза виступає у складному реченні з двох простих, де є співставлення двох понять, а конкретно двох різних характерів сторін.

У промові *“We Shall Fight on the Beaches”* У. Черчилль сказав: *“Work is proceeding everywhere, night and day, Sundays and week days”* [2]. Складна антитеза, утворена за допомогою двох простих. Використовуючи такий стилістичний прийом У. Черчилль спробував показати, що всі галузі економіки країни роблять все можливе задля того, щоб якнайкраще удосконалити військові сили Англії.

Антитеза вживається у межах однієї лексеми в наступному прикладі: *“Wars are not won by evacuations but there was a victory inside this deliverance, which should be noted”* [2]. Слова вжиті в різних частинах мови, де “вигравати” – дієслово, тоді як “перемога” – іменник.

“German Army will become more numerous than the French Army, and very much more efficient than it is now” [2]. Тут У. Черчилль знову підкреслює силу армії ворога, порівнює і протиставляє її з армією Франції для явності проблеми і застерігає, що її могутність ще буде зростати. У цьому висловлюванні вже присутня складна сполучникова антитеза, що утворена двома простими, які слідують підряд і з’єднуються сполучником and.

Ще одним різновидом антитези, який зустрічається у промовах великого політика є подвійна антитеза. Сказавши *“...and that while we toil through the dark valley we can see the sunlight on the uplands beyond”* [2], у промові: *“The War of the Unknown Warriors”*, У. Черчилль переконує, що уся проведена робота не була марною і вони змогли не тільки протистояти, а й зберегти економіку країни. Проте політичний діяч говорить, що бути готовими до того, що це ще далеко не кінець і наступний рік буде не менш складним і потребуватиме знову ж таки важкої праці кожного.

Антитеза є невід’ємним стилістичним засобом, який додає виразності, емоційності та яскравості висловлюванню. Більше того, в політичному дискурсі такий прийом слугує таким засобом, що володіє сугестивними властивостями, забезпечуючи політичного діяча підтримкою аудиторії.

Все це свідчить про те, що протиставлення відіграє важливу роль у лінгвістиці. Вміння вдало його застосувати може сприяти досягненню поставлених цілей, а саме вплив на публіку. Уїнстон Черчилль досить результативно використовує таку манеру говоріння, в якій він вміло протиставляє речі. Подібні дії є цілеспрямованими, оскільки політику важливо отримати підтримку у виборців.

1. Брандес М. П. Стилистика текста. Теоретический курс / М. П. Брандес – М. : Прогресс-Традиция ; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.
2. Собрание речей Уинстона Черчилля [Електронний ресурс] : – Режим доступу до веб-сайту : <http://kratep.narod.ru/libra/Churchill/14-07-1940.html>
3. Aphorisms Thoughts Sayings [Електронний ресурс] : – Режим доступу до веб-сайту : http://www.aphorism4all.com/all_aforism.php?all=all&p=0
4. Швачко, С. О. Концептуальний підхід до структурних одиниць текстів: контрастивні аспекти [Текст] / С. О. Швачко, І. К. Кобякова, Т. О. Анохіна // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологія. - 2007. - № 2. - С. 173-179.

СТРАТЕГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ХРОНОТОПУ В ПЕРЕДВИБОРЧИХ ВИСТУПАХ

Коренева А. Ю., студ. гр. ПР-21,
(Сумський державний університет)
Ємельянова О. В., канд. філол. наук, доцент кафедри ГФ
(Сумський державний університет)

Під час бурхливого розвитку сучасного суспільства велике значення відіграє майстерність маніпулювати свідомістю та думкою широкого кола реципієнтів.

Здатність володіти техніками впливу значно допомагає у здійсненні поставлених цілей, особливо на політичній арені.

Актуальність дослідження зумовлена загальною тенденцією сучасних наукових пошуків на вивчення людського фактора в мові та мовленні і в цьому аспекті організація хронотопу передвиборчих виступів може бути дієвим засобом впливу на психіку аудиторії.

Сугестивні стратегії моделювання континууму електорального дискурсу перш за все передбачають організацію його хронотопу. Етимологічне походження терміну «хронотоп» походить від грецьких слів “*chronos*” – час та “*topos*” – місце. Згідно тлумачному словнику, це поняття пояснюється як єдність часових та просторових параметрів, спрямована на вираження певного смисла [1].

Лінгвістичні дослідження пов’язують хронотоп із текстом як комплексну текстову категорію, яка об’єднує ізоморфні категорії текстового часу та текстового простору [2, 234].

Корпус досліджених фрагментів електорального дискурсу показує, що значна частина часового континууму зосереджується у точці «тут і зараз». Про це свідчить часте повторювання темпоральних лексем на позначення хронологічної точки «зараз». Домінуючі маркери *now* та *today* декодуються для економії когнітивних зусиль, а тому найшвидше потрапляють до сфери несвідомого:

Now I know how proud all of you were the other night to see your Senator

Joni Ernststandupand deliver the response to President Obama's State of the Union, Nuclear today, it's not like soldiers in uniforms shooting rifles; Now everything about Obamacare was a lie, Now it's time – your time to secure the gains and move ahead; The story of America is a story of hard-fought, hard-won progress. And it continues today.

Специфіка електорального дискурсу вимагає від аудиторії нагального рішення, кому із кандидатів віддати свій голос [3, 129].

Сугестивна стратегія моделювання часу дозволяє мовцю приховано вплинути на підсвідомість реципієнта, сконцентрувати його на моменті «зараз» та необхідності виконати певний ряд дій, вигідний мовцю.

Одним із головних завдань офіційних виступів учасників передвиборчих кампаній є необхідність донести до соціуму його політичні погляди, переконати у правильності саме цього політичного курсу [3, 234]. Передвиборчі тексти є ефективним свідомим та несвідомим засобом впливу на особу зокрема, і суспільство в цілому.

Сугестивна стратегія моделювання хронотопу в передвиборчому виступі відіграє важливу роль, оскільки вона концентрує увагу сугеренда на виступі сугестора, таким чином сугестор приховано впливає на несвідоме реципієнтів, тим самим створюючи в їх уяві образи, необхідні для досягнення головної цілі – щоб електорат віддав свої голоси саме за його кандидатуру на виборах.

1. Словарь литературоведческих терминов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.textologia.ru/slovari/literaturovedcheskie-terminy/hronotop/?q=458&n=312>.
2. Матвеева Т. В. Полный словарь лингвистических терминов / Т. В. Матвеева. – Ростов н/Д : Феникс, 2010. – 562 с.
3. Тураева З. Я. Категория времени. Время грамматическое и время художественное: на материале англ. яз. / З. Я. Тураева. - М.: Высш. Школа, 1979. - 219 с

4. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М. : Искусство, 1979. – 423 с.
5. Ємельянова, О. В. До питання про лінгвістичну концепцію мовної особистості [Текст] / О. В. Ємельянова // Наукові записки. Серія філологічні науки (мовознавство). - Кіровоград, 2010. - С. 293-296.

АСПЕКТ ГЕНДЕРНИХ КОНСТРУКТІВ (НА ПРИКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ)

Костенко В. О., студ. гр. ПР-22,
(Сумський державний університет)

Кобякова І. К., канд. філол. наук, професор кафедри ГФ
(Сумський державний університет),

Тур В. К., ПАТ "Укрнафтохімпроект", м. Київ

У останні десятиліття у сучасній лінгвістиці проблема «стать і мова» набуває особливої актуальності. У центрі уваги цих досліджень знаходяться соціальні й культурні фактори, що визначають відношення культури та суспільства до чоловіків і жінок, поведінку індивідів у зв'язку з приналежністю до тієї чи іншої статі, стереотипні уявлення про чоловічі та жіночі якості – усе, що переводить проблематику статі з області біології в сферу соціального життя й культури.

Сьогодні гендер розглядають як соціальний конструкт, реально існуючу систему міжособистісної взаємодії, за допомогою якої створюється, підтверджується та відтворюється уявлення про чоловіче й жіноче як категорії соціального рівня [1, 15].

Фразеологічний компонент мови складає особливий інтерес для досліджень у галузі гендерної лінгвістики, оскільки в ньому втілено культурно-національне світосприйняття кожного народу [2, 133]. Саме у прислів'ях та ідіомах зберігаються особливості й світовідчуття носіїв мови та виявляється національна своєрідність комунікативної поведінки народу. У сучасній англійській мові однією з найбільш численних функціонально-семантичних груп є група фразеологізмів з гендерними конструктами, які використовуються для експресивної характеристики людини з точки зору її приналежності до тієї чи іншої статі, емоційної оцінки її індивідуальних якостей чи її положення в суспільстві, колективі.

Нами була виділена опозиція *Чоловік / Жінка*. Оскільки людина є представником різних соціальних груп одночасно, то й охарактеризувати її можна з різних точок зору. З цією метою нами

було відібрано понад 1600 англомовних фразеологізмів з гендерними конструктами. Ми поділили відібрані фразеологізми, які містять у своєму складі гендерний компонент, на позначення жінки, на шість основних семантичних груп: 1) якості жіночого характеру; 2) жінка як сексуальний об'єкт; 3) материнство; 4) зовнішність і поведінка жінки; 5) молода дівчина; 6) подружжя / шлюб. Грунтуючись на цій класифікації, можемо зробити висновок, що репрезентація параметрів концепту «Жінка» в англомовних фразеологізмах формує уявлення про жінку як виконавицю прототипної соціально-психологічної фемінінної ролі берегині домашнього вогнища й спонукає її обирати моделі поведінки, відповідні цій ролі.

Фразеологізми, які містять у своєму складі гендерний компонент на позначення чоловіка, ми поділили на п'ять основних семантичних груп, у яких виділили риси найбільш характерні для чоловіків. Нами було виділено групи фразеологізмів, які розкривають природні характеристики чоловіка; його соціальні характеристики; поведінкові характеристики, орієнтовані на морально-етичні норми та утилітарні норми; статусно-марковані професійні ролі та статусно-немарковані релятивні ролі. На основі аналізу фразеологізмів, які ми віднесли до цих семантичних груп, можемо зробити висновок, що репрезентація параметрів концепту «Чоловік» в англомовних фразеологізмах формує уявлення про чоловіка як виконавця прототипної соціально-психологічної маскуліної ролі добувача-годувальника й спонукає його обирати моделі поведінки, відповідні цій ролі.

1. Коатс Дж. Женщины, мужчины и язык. / Дж. Коатс // Гендер и язык. – М. : Языки славянской культуры, 2005. – 235 с.
2. Кобякова І. К. Лінгвокомунікативні аспекти гендерних конструктів (в англомовних фразеологізмах) // Вісник СумДУ. Серія Філологія. – Суми: Вид. центр СумДУ. – 2007. – №2. – С. 133-138.
3. Швачко С. О. Семантична девіація якісно-кількісних атрибутів в англійському дискурсі [Текст] / С. О. Швачко, І. К. Кобякова // Філологічні трактати. - 2015. - Т.7, №4. - С. 109-116.

ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ НА ФОНОМОРФОЛОГІЧНОМУ РІВНІ

Липівець В. В., студ. гр. ПР-31,

(Сумський державний університет)

Руденко Н. В., викладач кафедри ГФ

(Сумський державний університет)

Проблема еквівалентності є актуальною серед лінгвістичних проблем і має потребу у детальному вивченні, урахуваючи специфіку досліджуваного явища в окремих розділах мовознавства.

Найбільш відомою є зараз теорія рівнів еквівалентності В. М. Комісарова. відповідно до якої в процесі перекладу встановлюються відносини еквівалентності між відповідними рівнями оригіналу і перекладу. Одиниці оригіналу і перекладу можуть бути еквівалентні один одному на всіх існуючих рівнях або тільки на деяких з них.

Вважається, що вперше термін еквівалент використано в сучасному перекладознавстві з огляду на машинний переклад, а традиційний термін перекладацька еквівалентність був введений до перекладознавства Р. Якобсоном у статті «О лингвистических аспектах перевода» 1959 р. [2, 264].

Еквівалентність текстів оригіналу та перекладу в перекладознавстві розглядається: як збалансоване співвідношення двох найбільш важливих характеристик текстів оригіналу й перекладу: повноти й точності змісту, що передається; як збереження відносної рівності змістової, смислової, семантичної, стилістичної та функціонально-комунікативної інформації оригіналу та перекладу [1, 19].

Щоб досягти еквівалентності оригіналу та перекладу, якщо немає прямих, повних відповідників, перекладач повинен майстерно використовувати трансформації – перетворення, які здійснюються при переході від оригінального тексту до перекладного.

Під перекладацькими трансформаціями М. К. Гарбовський розуміє «такий процес перекладу, в ході якого система смислів, укладена в мовних формах вихідного тексту, сприйнята та зрозуміла перекладачем в силу його компетентності, трансформується природним чином внаслідок мовної асиметрії в більш-менш аналогічну систему смислів, перевтілюючись у форми мови перекладу» [2, 366].

Л. С. Бархударов переконаний, що переклад можна вважати міжмовною трансформацією в широкому розумінні цього терміну. У вузькому значенні перекладацька трансформація, за

О. О. Селівановою, – «це перетворення, модифікація форми, або змісту і форми, зокрема, з метою збереження відповідності комунікативного впливу на адресатів оригіналу й перекладного тексту» [3, 456]. Вона запевняє, що такі перетворення здійснюються як на підставі системних розбіжностей двох мов і є системними трансформаціями, так і через відмінність культур, онтологій двох народів, програм інтерпретації читачів оригіналу та перекладу. Останні перетворення називаються функціональними [2, с.456].

Лексичне значення слів може передаватися вкупі з їх фонеморфологічною формою або ж структурою. Фонеморфологія – це сукупність фонетичних властивостей поєднання морфемних складників у будові слова. Такий переклад лексем здійснюється в тих випадках, коли одна із складових частин слова (чи обидві його частини) повністю зберігають лінгвістичну форму мови джерела у мові перекладу. Наприклад: *anti-war* – *антивоєнний*, *counter-blow* – *контрудар*, *ex-king* – *екс-король*, *super-cover* – *суперобкладинка*, *transcontinental* – *трансконтинентальний*, *publication* – *публікація*, *prolongation* – *продовження*, *web-site* – *веб-сторінка*, *cyberspace* – *кіберпростір*.

Таким чином, говорячи про перекладацьку еквівалентність, ми маємо на увазі, перш за все, можливість передати вихідний текст, тобто текст оригіналу, в максимально повному обсязі. Однак, мовна своєрідність будь-якого тексту, орієнтованість його змісту на певну аудиторію, яка володіє лише йому властивими «фоновими» знаннями і культурно-історичними особливостями, не може бути з абсолютною повнотою «відтворено» на іншій мові. Саме тому переклад не передбачає створення тотожного тексту і відсутність тотожності не може служити доказом неможливості перекладу.

1. Виноградов В. С. Перевод: общие и лексические проблемы. Учебное пособие / В. С. Виноградов. – 3-е изд., перераб. – М.: КДУ, 2006. – 240 с.
2. Гарбовский Н. К. Теория перевода: Учебник / Н. К. Гарбовский. – М.: Изд-во Московского университета, 2004. – 544 с.
3. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля – К, 2011. – 844 с.
4. Швачко С. О. У царині номінативних і комунікативних одиниць / С. О. Швачко // Методологічні проблеми сучасного перекладу / Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції 23-25 квітня 2009 р. – Суми: СумДУ, 2009. -С.133-135.

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙНО-ЗАБАРВЛЕНОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛОМОВНОМУ ПАРЕНТАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Міщенко А. О., студ. гр. ПР-22,

(Сумський державний університет)

Бровкіна О. В., канд. філол. наук, ст. викладач кафедри ГФ

(Сумський державний університет)

Сімейний дискурс є складовою соціального життя та презентує комунікацію пов'язаних сімейними зв'язками осіб, основними ознаками якої є відсутність офіційної регламентації, порядку передачі комунікативних ходів, залежна від статі та віку статусно-рольова конфігурація.

Парентальний дискурс як одна з дискурсивних практик етноспільноти, попри привабливість, дотепер не зазнав активних дискурсологічних досліджень. У межах прагма-дискурсивної парадигми комунікація батьків та дітей досліджувалася, насамперед у комунікативно-прагматичному плані, в англomовному соціумі (О. В. Бровкіна [1]).

Сучасний стан розвитку лінгвістики характеризується посиленням інтересом до механізмів лінгвальної репрезентації об'єктів позамовної дійсності, зокрема емоцій і почуттів комунікантів. Питанням емоційності та емотивності займалися багато вчених: Я. В. Гнєзділова [2], Є. Л. Носенко [3].

Сімейно-побутова сфера вивчається сучасними дослідниками. Проте, незважаючи на дослідження парентального дискурсу, у лінгвістичних роботах не проводилося комплексного вивчення способів вербалізації емоційно-забарвленої лексики в адресантно-адресатних конфігураціях «ОПКУНИ – ПІДОПІЧНІ» та «БАТЬКИ – ДІТИ».

Експресія в парентальному дискурсі виявляється лексично, коли корінь слова містить позитивний чи негативний семантичний заряд, або за допомогою словотворчих афіксів, які механічно «прищеплюють» слову нові відтінки.

За допомогою внутрішньосистемних (інгерентних, фонових, словникових, парадигматичних) експресив комунікант повідомляє позитивну або негативну інформацію як імпліцитно, так і експліцитно. Поданий вид експресив зазвичай використовується в адресантно-адресантній конфігурації «ОПКУНИ – ПІДОПІЧНІ» у вигляді

вульгаризмів:

AUNT PETUNIA: *“Eat quickly! The Masons will be here soon!” Harry washed his hands and bolted down his pitiful supper. The moment he had finished, Aunt Petunia whisked away his plate. “Upstairs, whistle-head! Hurry!”*

HARRY: *“I’m going, I’m going, auntie”* (Rowling).

Автор обирає саме вульгаризм *“whistle-head”*, щоб підкреслити зневажливе ставлення опікуна до підопічного.

Контекстуальні (адгерентні, синтагматичні) експресиви слугують для вираження експресії лише у відповідному контексті. Прикладом такого виду експресив є фрагмент комунікативного акту ОПІКУНА та ПІДОПІЧНОГО. Улюблений матусин синочок плаче та показує руку, мачуха, побачивши кров на руці сина кличе пасинка:

STERMOTHER: *“Viper, come here! Hurry!”*

TIM: *“But I haven’t done this”* (J. Krüss).

“Viper” – негативний контекстуальний метафоричний експресив, який використовує мачуха для образи пасинка та передачі своїх найгірших емоцій.

У конфігурації «БАТЬКИ – ДІТИ» емоційність виражається словотворчими засобами, що творяться за допомогою демінутивних суфіксів (здрібнілості) -у, -ie, -kins. Мати заспокоює розбещеного сина, який не хоче, щоб його кузен був присутнім на святкуванні його Дня народження:

MOTHER: *“Dinky Duddydums, don’t cry, Mummy won’t let him spoil your special day!” – she cried, flinging her arms around her sonny.*

SON: *“I... don’t... want... him... t-t-to come!” Dudley yelled between huge, pretend sobs. “He always sp- spoils everything!”* (Rowling).

Підбір синонімічних варіантних відповідників до загальноновживаних слів також слугує засобом вираження емоцій:

AUNT MARGE: *“Where’s my Dudders? Where is my neffy poo?”*

DUDLEY: *“Where is your dog?”* (Rowling).

“Neffy poo” – синонімічний варіантний відповідник до загальноновживаного слова *“nephew”*.

Парентальному дискурсу притаманні невимушеність, спонтанність, ситуативна зумовленість, тому розмовний стиль є основним в комунікації поданих конфігурацій.

Для конфігурації «ОПІКУНИ – ПІДОПІЧНІ» характерним є стилістично знижені, просторічні слова, що іноді перебувають за межами літературної норми. Прикладом може слугувати фрагмент комунікації опікунів з негативним описом їхньої підопічної з відомого роману Гюго «Les Miserables».

STEPFATHER: “*The creature*” is growing and “eating”. Let her not bother me, or I’ll fire her brat right into the middle of her secrets.

STEMOTHER: “*The devil!*” Don’t let’s allow the child to go. This lark is going to turn into a milch cow. I see through it. Some ninny has taken a fancy to the momsie (Huho).

В свою чергу конфігурації «БАТЬКИ – ДІТИ» притаманними є творення слів зі зменшено-пестливим значенням за допомогою демінутивних суфіксів, або інших засобів словотворення:

SON: “Don’t leave me!”

MOTHER: “Never! Detach! You are ready, my sunshine! Detach! Detach!” (Rowling).

У поданому фрагменті комунікації матері з сином лексема “*sunshine*” утворена складанням основ з позитивним значенням.

Для порівняння особливостей вживання засобів вербалізації емоційно-забарвленої лексики залежно від адресантно-адресатних конфігурацій «ОПКУНИ – ПІДОПІЧНІ» та «БАТЬКИ – ДІТИ» пропонуються схеми:

Таблиця 1. Омовлення емоційно-забарвленої лексики у парентальному дискурсі.

Конфігурація «ОПКУНИ – ПІДОПІЧНІ»	Конфігурація «БАТЬКИ – ДІТИ»
1. Вульгаризми та лайлива лексика: <i>Whistle-head, brat, pack rat.</i>	1. Демінутивні суфікси: -у – <i>mittu, dinky, Duddy, sonny.</i>
2. Контекстуальні метафоричні експресиви з негативним забарвленням: <i>Viper</i>	2. Контекстуальні експресиви зі зменшено-пестливим забарвленням: <i>bun</i>

Таблиця 2 Особливості вживання стилістичних прийомів у парентальному дискурсі

Конфігурація «ОПКУНИ – ПІДОПІЧНІ»	Конфігурація «БАТЬКИ – ДІТИ»
Розмовна лексика	
Hopeless case	–
Просторічна лексика	
Chuckle, smirk, ninny	–
Лайлива лексика	
The devil! Creature (тільки в певному контексті)	–
Синонімічні відповідники	
Smirk- smile; whistle-head – boy; take a fancy – fall in love.	Neffy-poo – nephew; build up – feed.
Зменшено-пестливі слова	

Отже, в конфігурації «ОПКУНИ – ПІДОПІЧНІ» основним є негативне ставлення опікуна до підопічного. Це виражається вульгаризмами, лайливою, просторічною лексикою, синонімічними варіантами загальноживаних слів з негативним забарвленням. У конфігурації «БАТЬКИ – ДІТИ» переважають зменшено-пестливі слова та прийом творення слів за допомогою демінутивних суфіксів.

Подальше дослідження англомовного парентального дискурсу передбачає аналіз особливостей синтаксичної будови при конфігураціях «ОПКУНИ – ПІДОПІЧНІ» та «БАТЬКИ – ДІТИ».

1. Проценко О. В. (Бровкіна О. В.) Діалогічне мовлення в дискурсі родинного спілкування / О. В. Проценко (О. В. Бровкіна) // Матеріали ІХ Міжвузівської конференції молодих учених «Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських та германських мов і літератур». – Донецьк : ДонНУ, 2011. – С. 148.
2. Гнезділова Я. В. Емоційність та емотивність сучасного англомовного дискурсу: структурний, семантичний і прагматичний аспекти : дис. канд. філол. наук : 10.02.04 / Я. В. Гнезділова. – К., 2007. – 291 с.
3. Носенко Э. Л. Эмоциональное состояние и речь / Э. Л. Носенко. – К. : Высшая школа, 1981. – 195 с.

СТВОРЕННЯ ОБРАЗНОСТІ У СТРУКТУРІ АНГЛОМОВНИХ ПАРЕМІЙ

Никоненко К. І., студ. гр. ПРМ-51,
(Сумський державний університет)
Швачко С. О., д-р філол. наук, професор кафедри ГФ
(Сумський державний університет)

На сучасному етапі розвитку лінгвістики, пареміологія як наука про прислів'я виступає перспективою наукового пошуку. Питаннями вивчення природи прислів'їв займалися М. Ф. Алефіренко, Н. Н. Амосова, Ф. С. Бацевич, В. В. Виноградова, В. Х. Колінз.

Прислів'я – влучний образний вислів, часто ритмічний, який віддзеркалює суть якого-небудь процесу, явища, має дидактичний зміст. Крім того, об'єкт дослідження позначений ущільненістю, образністю, високим антропоцентризмом, предикативністю суджень, побутовою топікальністю та розмовним стилем.

Образність прислів'їв досягається стилістичними засобами. Під стилістичним засобом розуміється спрямоване і свідоме посилення якої-небудь типової структури або семантичної риси мовної одиниці (нейтральної чи експресивної), яке досягло узагальнення і типізації і стало таким чином образом породжуючої моделі [1, 37].

Образотворчими засобами мови називають усі види образного вживання слів, словосполучень та фонем, об'єднуючи усі види переносних найменувань загальним терміном "тропи". Їх суть полягає у зіставленні поняття, яке представлено у традиційному вживанні лексичної одиниці, з поняттям, яке передається цією ж одиницею у художній мові при виконанні спеціальної стилістичної функції. Найвживанішими тропами, які зустрічаються у прислів'ях є метафора, метонімія, порівняння, епітети.

Метафора – художній засіб, що полягає в переносному вживанні слова або виразу на основі аналогії, схожості [2,121].

• *Nightingales will not sing in a cage.* / *Золота клітка для пташки неволя.* У структурі цього прислів'я зустрічається не одна метафора. Перша метафора “*cage*”, яка ототожнюється з неволею. Друга метафора – “*nightingale*”, яка означає людину. Взагалі вживання двох метафор в одному вислові одночасно робить його комплексно метафоричним.

Метонімія, на відміну від метафори, троп, який базується на асоціації за суміжністю, тобто замість назви одного предмета вживається назва іншого.

• *A honey tongue, a heart of gall* / *На язиці медок, на думці льодок.* У прислів'ї слово “*tongue*” вживається у метонімічному значенні, позначаючи зв'язок процесу говоріння з його результатом. Язик пов'язується зі словами, які ми висловлюємо і необережно висловлене слово може образити людину, аби зашкодити їй.

Порівняння (simile) – це такі тропи, в яких пояснення одного предмета чи явища подається за допомогою іншого, подібного чи співставного до нього [2,198]. У прислів'ї «*Do in Rome, as Romans do*» співставляється місто Рим із римлянами. За допомогою порівняння (simile) не лише фіксуються елементи картини світу, а й репрезентується зміст.

Вживаним тропом у прислів'ях є епітети. **Епітет** – образне означення, влучна характеристика особи, предмета або явища, яка підкреслює її суттєву ознаку, дає емоційну оцінку [2,67].

• *A fair face may hide a foul heart* / *Янгольський голосок, та чортова думка.* Епітетами у цьому прислів'ї є: “*fairface*”, “*foulheart*”.

Ці епітети з більшою емоційністю висловлюють відношення народу до нещирої людини. Завдяки епітетам прислів'я фокусують увагу на тому, що не завжди гарне обличчя або голос притаманні щирій людині.

Таким чином, у ході дослідження було з'ясовано, що саме образно-емоційне відбиття навколишнього середовища знаходить свою реалізацію у прислів'ях.

1. Єфімов Л. П. Стилїстика англійської мови і дискурсивний аналіз / Л. П. Єфімов, О. А. Ясінецька. – Вінниця : Нова Книга, 2004. –240 с.
2. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина. – М. : Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1997. – 245 с.
3. Швачко С. О. У царині номінативних і комунікативних одиниць / С. О. Швачко // Методологічні проблеми сучасного перекладу / Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції 23-25 квітня 2009 р. – Суми: СумДУ, 2009. -С.133-135

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ СТРУКТУРНО- СЕМАНТИЧНОГО ТА ПРАГМАТИЧНОГО ЗМІСТУ ЗАГОЛОВКІВ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)

Мартиненко Т. В., студ. гр. ПР-22,
(Сумський державний університет)

Мовчан Д. В., канд. філол. наук, доцент кафедри ГФ
(Сумський державний університет)

Заголовок постійно знаходиться в центрі уваги сучасних лінгвістів, оскільки виступає в ролі міцно стиснутої пружини, що розкриває свої можливості в процесі розгортання текстової інформації. Заголовок розуміють як спрямовану віху твору, як одну з його найголовніших вербальних опор, що містить основну ідею тексту та є його смисловим ядром. Заголовок є рамковим знаком, який вимагає обов'язкового повернення до себе після завершення читання тексту та який нарощує об'єм свого значення за рахунок безлічі контекстуальних значущостей найрізноманітніших мовних одиниць.

Структурна організація журнального заголовка представлена такими моделями: односкладні, здатні виражати думку в максимально стислій формі, що привертає та зосереджує увагу читача на

найголовнішому у статті, двоскладні (поширені та непоширені), складні, еліптичні, сегментовані речення та ізольовані підрядні речення. Серед заголовків, виражених складними реченнями, зустрічаються складносурядні, складнопідрядні, а також змішані типи.

Заголовок, як головний засіб привертання уваги читача до змісту статті, друкується великим кеглем, виділяється курсивом або напівжирним накресленням. Підзаголовки вживаються для деталізації і пояснення основного заголовка, вони дають додаткову інформацію чи надають основному заголовкові нового змісту.

Семантика заголовків журнальних статей формується навколо опорних елементів ХТО, ЩО, ДЕ, КОЛИ у результаті згорання всіх складників тексту [1, 142]. Так, заголовок *ATP-Finals: Federer und Djokovic im Halbfinale (Der Spiegel, 19. November 2015)* повідомляє читачам, що тенісисти Федерер та Джокович вийшли до півфіналу. У наведеному прикладі опорні елементи заголовка співвідносяться зі своїми аналогами у тексті таким чином: ХТО – *Federer und Djokovic*, ДЕ – *im Halbfinale*.

Залежно від свого типу, заголовок може привернути увагу читача й заохотити його ознайомитися з усім текстом або дати оцінку статті, оскільки заголовок не дає можливості передбачити зміст повідомлення.

Опосередкований характер комунікації в системі “адресант – адресат”, що відбувається за допомогою заголовків журнальних текстів, зумовлює спектр виконуваних ними функцій. **Номінативна** функція полягає у називанні статті, виділенні її з числа інших: *Messi führt Barça mit zwei Toren zum Sieg (Der Spiegel, 24. November 2015)*. **Інформативна** функція передбачає наявність у заголовках опорних елементів, які забезпечують висвітлення основного змісту повідомлення, однак залишають поза увагою його окремі деталі, що заохочує читача звернутися до всієї статті: *Merkel über den Altkanzler: "Lieber Helmut Schmidt, Sie werden uns fehlen" (Der Spiegel, 23. November 2015)*. Заголовок доносить до читачів слова Меркель, сказані нею на похоронах экс-канцлера та інформує про її ставлення до нього словом *lieber* (дорогий). Виконуючи **оцінну** функцію, заголовок за допомогою експліцитних або імпліцитних засобів виражає оцінку адресантом подій, про які йдеться у журнальній статті: *Das sind die besten Familienspiele 2015 (Der Spiegel, 11. Dezember 2015)*. Заголовок, в якому виражається заклик до дії, виконує **спонукальну** функцію: *Mehr Streit, bitte bitte (Der Spiegel, 22. November 2015)*. **Інтригуючу** функцію виконують заголовки, які спонукають читача до

певного тлумачення змісту, викликаючи здивування та подив, але не дозволяють заздалегідь зробити висновок про зміст повідомлення: *Freundschaft in Flammen (Der Spiegel, 24. November 2015)*.

Заголовки журнальних текстів, як правило, є поліфункціональними. Визначення функції, що є домінуючою в кожному конкретному заголовку, дає простір для його інтерпретації. Функції журнального заголовка тісно взаємодіють між собою та сприяють адекватності процесу комунікації, тобто успішності каналу зв'язку між комунікантами.

1. Баннікова І. А. Інтерпретація заголовка, початку і кінця, як особливих компонентів тексту / І. А. Баннікова // Питання стилістики. - Саратов, 1992. – 221 с.
2. Popova Y. V. Grammatical and Lexical Constituent of Pre-Election Discourse [Text]/ Y. V. Popova, Y. V. Yemelyanova, N. A. Prikhodko // Middle-East Journal of Scientific Research. – 2014. – № 19 (1). – С. 48-51.

КОМУНІКАТИВНА МЕТА ГІМНУ В АСПЕКТІ ІДЕОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ (НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНИХ ГІМНІВ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА США)

Роженко О. С., студ. гр. ПР-21

(Сумський державний університет),

Баранова С. В., канд. філол. наук, доцент кафедра ГФ

(Сумський державний університет)

Будучи спочатку жанром релігійної лірики, хвалебною піснею богам, в Новий час гімн став урочистою піснею або мелодією, яка прийнята як символ державної або соціальної єдності, що виконується зазвичай під час урочистих офіційних зібрань, спортивних змагань, національних свят [1]. Інакше кажучи, гімн стає невід'ємним жанром ідеологічного дискурсу, частиною його обрядів і ритуалів.

Функціями державного гімну як жанру є:

- емоційний вплив (надихнути, підняти настрій, вселити почуття єдності, гордості за державу та любові до своєї батьківщини);
- зміна поведінки (передбачається, що після колективного виконання гімну або його прослуховування громадяни відчувають себе невід'ємною частиною держави, тому починають діяти на її благо);

- зміна картини світу (в ідеалі громадянин повинен засвоїти і розділити цінності країни);
- створення іміджу країни як незалежної, могутньої. Також слід додати і функцію позиціонування, оскільки для цього жанру вона є провідною: гімн служить візитною карткою держави.

Головний герой гімнів – країна – отримує в текстах різноманітні метафоричні позначення: *our Queen, the Star-Spangled Banner, the land of the free, the home of the brave, loved homes, Heaven-rescued land.*

У текстах яскраво виражена ідея служіння Батьківщині, місії держави: *And ever give us cause / To sing with heart and voice / God save the Queen; O Lord, our God, arise, / Scatter her enemies, / And make them fall; Then conquer we must when our cause it is just / And this be our motto: «In God is our Trust»; Whose broad stripes and bright stars, through the perilous fight, / O'er the ramparts we watched, were so gallantly streaming?; 'Tis the Star-Spangled Banner! O long may it wave / O'er the land of the free and the home of the brave.*

В гімнах представлені ідеї:

а) прославляння своєї країни: *And ever give us cause / To sing with heart and voice / God save the Queen; Whose broad stripes and bright stars, through the perilous fight, / O'er the ramparts we watched, were so gallantly streaming?*

б) прохання заступництва Бога: *God save the Queen; On Thee our hopes we fix, / God save us all; Blest with vict'ry and peace, may the Heaven-rescued land / Praise the Power that hath made and preserved us a nation; And this be our motto: «In God is our Trust.»*

Образ держави створюється завдяки асоціації з тими позитивними емоціями, які виникають після прослуховування державного гімну. Найчастіше це:

а) радість, щастя: *And ever give us cause / To sing with heart and voice / God save the Queen; And the rockets' red glare, the bombs bursting in air, / Gave proof through the night that our flag was still there.*

б) відчуття єднання: *O say, can you see, by the dawn's early light, / What so proudly we hailed at the twilight's last gleaming?*

в) мир, спокій, надійність: *Scatter her enemies, / And make them fall. / Confound their politics, / Frustrate their knavish tricks; O thus be it ever when freemen shall stand / Between their loved homes and the war's desolation!*

г) гордість за країну: *In full glory reflected now shines in the stream: / 'Tis the Star-Spangled Banner! O long may it wave / O'er the land of the free and the home of the brave.*

Комунікативна мета гімну в аспекті ідеологічного дискурсу полягає у створенні в мовній картині світу адресата таких концептів, як патріотизм, любов до батьківщини, а також переконань стосовно того, що існування незалежної, єдиної, могутньої держави – мета кожного громадянина. Важливе завдання гімну полягає у тому, щоб за допомогою засобів експліцитності чи імпліцитності прищепити у свідомості адресата його приналежність до соціальної групи, у даному випадку – до нації. Виконання цього завдання має власний підтекст, прихований намір: якщо механізм ідеологічного дискурсу спрацьовує, то громадянин починає усвідомлювати свою значущість у житті суспільства, громади, він намагається зробити все можливе для реалізації поставленої цілі у державному гімні.

1. Гімн – Вікіпедія. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Гімн>.
2. Popova Y. V. Grammatical and Lexical Constituent of Pre-Election Discourse [Text]/ Y. V. Popova, Y. V. Yemelyanova, N. A. Prikhodko // Middle-East Journal of Scientific Research. – 2014. – № 19 (1). – С. 48-51.

ЛЕКСИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТА ЗНАЧИМІСТЬ БІБЛЕЇЗМІВ ТА ВУЛЬГАРИЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕДВИБОРЧИХ ДЕБАТІВ США)

Стовпак О.С., студ. гр. ПР-21
(Сумський державний університет),
Попова О.В., канд. філол. наук, ст. викладач кафедри ГФ
(Сумський державний університет)

Останнім часом спостерігається поживлення проведення досліджень, зорієнтованих на визначення та інтерпретацію змістовних параметрів скриптів передвиборчого дискурсу.

Наукова проблема дослідження полягає у виявленні зв'язків між лексичним значенням та значимістю, смыслом біблеїзмів та вульгаризмів у передвиборчих скриптах США.

Біблеїзмами називають слова, фразеологічні одиниці чи власні імена, які вживаються у тексті Біблії, отже, в їхню семантичну структуру під впливом контексту входять семи: “зв’язок з Богом”, “величність”, “урочистість”[1, с. 77-78].

Під терміном «вульгаризм» розуміють 1) народні, сільські слова і вирази; 2) неввічливі, грубі слова і вирази, грубі відхилення від стандарту; 3) непристойні мовні форми [2, с. 84-85]

У дослідженні проведено кількісний та якісний аналіз виявлених біблеїзмів та вульгаризмів, з урахуванням екстралінгвістичних факторів, які сприяють зовнішній інтерпретації зазначених лексичних одиниць. Зокрема, у фразі Дональда Трампа: “*Jed Bush will never take us to the **promised land!***” – був використаний стилістичний засіб алюзії до Старого Завіту, а саме, накладання образу лідера народу, який не здатний досягти пункту призначення, на особистість Джеда Буша.

У фразі Кріса Крісті: “*I’ll be the **vessel** through which they (citizens of the USA) can fix their country*” – вживання біблеїзму детерміноване бажанням зазначеного політичного кандидата засвідчити свою готовність бути максимально корисним для громадян США в проведенні реформ та вирішенні низки важливих питань.

У фразі Дональда Трампа: “*How, **the hell**, you can vote for this guy! You just can’t do it*” – вживання вульгаризму використовується для емпатичного підсилення і досягнення максимальної емоційної напруженості під час критики опонентів. Аналогічна ситуація спостерігається і у фразі Берні Сандерса: “*American people are sick and tired because of your (referring to Hilary Clinton) **damn e-mails!***”

Так само як і біблеїзми, вульгаризми є контекстуально неочікуваними у передвиборчих агітаційних виступах політиків. Політик має позиціонувати себе як максимально виховану, освічену, благородну особу, яка жодним чином не зіпсована жодними соціальними «благами». І раптом в контексті промов, обіцянок, переконань, запитів з’являються вульгаризми.

З одного боку вони маркують рівень освіти мовця, адже у стані емоційного збудження, обмеженості у часі політики, як і будь-яка людина, вживають лексичні одиниці із активного арсеналу. З іншого боку, залучення вульгаризмів є елементом стратегії театральності. Політики прагнуть бути поміченими, виділитися з поміж конкурентів, а за допомогою вульгаризмів, які вирізняються з поміж нейтральної, книжкової, термінологічної лексики, їм вдається підкорити аудиторію експресивністю свого висловлювання.

Відтак, використання у мовленні кандидатів біблеїзмів засвідчує доброзичливе ставлення до адресата, що включає постійну акцентуацію бажання добра реципієнту. А на противагу вживанню біблеїзмів виступає використання експресивної нестандартної

лексики, як то вульгаризмів, які мають привернути максимум уваги реципієнта і викликати ті чи інші емоції.

Часто питання стосовно використання вульгаризмів піднімають опоненти під час передвиборчих дебатів як засіб дискваліфікації своїх конкурентів. Вони мотивують своє несхвалення тим, що управління країною не варто довіряти особі, яка недбало ставиться до оформлення свого мовлення та вдається до образливих слів в адрес інших політиків. За їх словами: *“They won’t feel themselves comfortable with such a person with a finger on nuclear codes”*

Отже, апелювання до біблєїзмів або вульгаризмів значною мірою впливає на імідж політика та загальну оцінку його особистих якостей перед електоратом. Однак, досвід показує, що вживання вульгаризмів більш гостро сприймається потенційними виборцями та викликає низку зауважень та дискусій стосовно надійності та серйозності того чи іншого кандидата.

1. Четаїкіна В. Функції біблєїзмів у промовах Джорджа Буша-молодшого / В. Четаїкіна // Іноземна філологія. – 2013. – Вип. 125. – С. 77-78.
2. A Classical Dictionary of the Vulgar Tongue by Captain Francis Grose / ed. by E. Partridge. – London :Routledge and Kegan Paul LTD, 1963.- С.84-85.
3. Кобяков О. М. Мова як знакова система [Текст] / О. М. Кобяков, О. Ігнат'єва // Філософія мови: текст, образ, реальність : Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції / Відп. за вип.: В. М. Вандишев, С. О. Швачко. — Суми : СумДУ, 2009. — С. 51-54.
4. Popova Y. V. Grammatical and Lexical Constituent of Pre-Election Discourse [Text]/ Y. V. Popova, Y. V. Yemelyanova, N. A. Prikhodko // Middle-East Journal of Scientific Research. – 2014. – № 19 (1). – С. 48-51.

БЛЕНДІНГ ЯК ЗАСІБ УТВОРЕННЯ НОВИХ ЕМОЦІЙНО-ЕКСПРЕСИВНИХ ЛЕКСЕМ В АНГЛОМОВНИХ ОНЛАЙН-ЗМІ

Петухова А. Є., студ. гр. ПР-21
(Сумський державний університет),
Вашист К. М., аспірантка
(Сумський державний університет)

В умовах сучасного суспільства, рушійною силою якого є інформація, дискурс засобів масової інформації, що реалізує суспільну

думку і формує в цілому концептуальну картину світу, став ключовим, а його виникнення обумовлене процесами інтернаціоналізації та глобалізації. Зображення актуальної соціальної реальності, регулярне отримання, обробка та передача інформації для загалу створює необхідність у формуванні емоційно-експресивних лексем. Одним із найпродуктивніших способів створення таких лексем слугує блендінг, який, поєднуючи основи двох слів, утворює нову одиницю мови, що містить в собі значення її складових частин та має бінарну структуру.

Тож проаналізуємо приклади блендів, якими користуються сучасні англомовні онлайн-видання:

1. *“The libs hate this because the **Obama Sheeple** are not supposed to be hearing this stuff”* [1]. У цьому реченні наявне телескопічне слово – іменник, утворений шляхом поєднання основи *sheep* зі скороченою основою *people*. Відповідно до класифікації Дж. Алджео [2] неологізм належить до групи слів, утворених на основі фонематичного заміщення в поєднанні зі скороченням, оскільки звук [p] – спільний для вихідних основ і стає межею їх поєднання. Згідно Т. Р. Тимошенко [3], належить до групи слів-гаплогів, оскільки характеризується наявністю загального звука [p] на межі зіткнення його компонентів. Що ж до приналежності до семантичної групи, то дана телескопічна одиниця належить до групи, значення яких складаються зі значень компонентів та містять додаткову інформацію про предмет або явище, але не визначає їх співвідношення. Щоб визначити значення телескопічної одиниці *sheeple* при перекладі даного речення застосовуємо методи контекстуального аналізу та аналізу словникових дефініцій і отримуємо: *«Ліберали ненавидять це, оскільки люди, які сліпо йдуть за Обамою, не вважають доречним слухати цю маячню»*.

2. *“Penny Pritzker was here this week to try to **meld** Cuban socialism with American capitalism”* [4]. У реченні наявне телескопічне слово – дієслово, утворене шляхом поєднання скорочених вихідних основ *meld* і *weld*. Згідно Дж. Алджео [2] даний неологізм належить до групи слів, утворених в результаті фонематичного заміщення зі скороченням, оскільки склад [el] – спільний для вихідних основ і є межею їх поєднання. Відповідно до класифікації Т. Р. Тимошенко [3] телескопізм належить до групи слів-гаплогів, оскільки характеризується наявністю спільного компонента [el] на межі зіткнення вихідних основ. Щодо приналежності до семантичної групи, то дана телескопічна одиниця належить до групи телескопічних

одиниць, значення яких визначається загальним співвідношенням складових компонентів. Щоб визначити значення телескопічної одиниці *meld* при перекладі даного речення можна застосувати методи компонентного аналізу та аналіз словникових дефініцій, а в результаті отримуємо: «*Пені Прицкер була тут на цьому тижні, щоб спробувати об'єднати кубинський соціалізм з англійським капіталізмом*».

Таким чином, застосування блендів в сучасних онлайн-виданнях в останні роки набирає все більших обертів. Вони створені для того, щоб забезпечити більш глибоке проникнення в сенс предмета чи явища, яке описують, тому і затримка уваги реципієнта на телескопічному слові слугує для більш тонкого розуміння того, що за ним стоїть. Проте, як автор, так і перекладач телескопічного слова беруть на себе велику відповідальність, оскільки неологізм не обов'язково може виявитися вдалим сполученням компонентів і привабити читача, особливо в перекладі.

1. Davis Hirschfeld Julie. Penny Pritzker Tackles Tough Assignments as Commerce Secretary [Електронний ресурс] // The New York Times. – October 8, 2015. – Режим доступу: <http://www.nytimes.com/2015/10/09/business/penny-pritzker-tackles-tough-assignments-as-commerce-secretary.html>
2. Algeo J. Blends, a structural and systemic view // American Speech. – Durham, North Carolina: Duke University Press, 1977. – № 52. – P. 47–64.
3. Тимошенко Т. Р. Телескопия в словообразовательной системе современного английского языка: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Т. Р. Тимошенко. – К., 1975. – 176 с.
4. Rapreort Alan. Donald Trump's Comments Resonate With Some in G. O. P. [Електронний ресурс] // The New York Times. – July 9, 2015. – Режим доступу: <http://www.nytimes.com/politics/first-draft/2015/07/09/donald-trumps-comments-resonate-with-some-in-g-o-p/>

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ ЗАГАДКИ

Плахоніна Г. С., студ. гр. ПР-23,
(Сумський державний університет)
Кобякова І. К., канд. філол. наук, професор кафедри ГФ
(Сумський державний університет)

У даний час в лінгвістиці досі семантичні особливості англійської народної загадки є предметом теоретичних досліджень. На думку, більшості філологів, тенденції розвитку англійських народних загадок є безмежними.

Англійська народна загадка являє собою невеликий фольклорний твір у вигляді іносказання. В основі якого лежить хитромудре питання, на яке треба знайти відповідь – відгадку. Англійські народні загадки так само специфічні, як і англійський гумор. І. П. Березовський зазначає, що загадка функціонує як засіб розвитку спостережливості, винахідливості, впізнавання розумових здібностей людини [1, 5].

Розуміння семантичної структури загадок сприяє ефективному відгадуванню. За формою загадки – комунікативні одиниці, за значенням – вони омовлюють сему питальності, за прагматикою – це творчий пошук імплікованої в первинному блоці інформації [2, 43].

Англійські загадки містять в собі безмірну національну властивість, без усвідомлення якої неможливе розпізнавання здобутків інших культур.

Класифікації англійських народних загадок здебільшого побудовані на основі тематичного принципу. Можна виокремити такі тематичні групи: природа; людина; матеріальне життя людини; трудова діяльність людини; абстрактні, загальні, умовні поняття.

Англійська загадка складається зі стислого поетичного вислову, у якому чільне місце посідають різноманітні стилістичні засоби, такі як метафора, метонімія, оксиморон, алітерація, анафора, тавтологія та інші.

Розглядаючи ознаки художньої специфіки жанру англійських народних загадок, можна виокремити найголовніші з них: стислість, сконденсованість думки, стійкість традиції, значна усталеність образності.

Українському слову *загадка* є протилежне англійське слово *riddle*. Англійські загадки, також і українські будуються на метафоричному описі предметів або явищ. Незалежно від того

українські чи англійські загадки, є ідентичні за своїм призначенням: носять навчальний характер та креативне мислення.

На сьогодні збільшується інтерес до англійських народних загадок. Англійські народні загадки містять в собі елемент гри, розваги, збуджують уяву, розвивають спостережливість у дітей та виконують пізнавальну та виховну функції, тобто вони майже перейшли в дитячий фольклор.

1. Березовський І. П. Загадаю — відгадай!..//Загадки. — К.: Дніпро, 1987.— 48 с.
2. Кобякова І. К. Навчати перекладу: навч. посіб. / І. К. Кобякова. - Суми: СумДУ, 2013. - 160 с.
3. Швачко С. О. Семантична девіація якісно-кількісних атрибутів в англійському дискурсі [Текст] / С. О. Швачко, І. К. Кобякова // Філологічні трактати. - 2015. - Т.7, №4. - С. 109-116.

МЕХАНІЗМ ВЕРБАЛЬНОГО ВПЛИВУ СУЧАСНОГО АМЕРИКАНСЬКОГО ПОЛІТИКА

Фадєєва Ю. О., студ. гр. ПР-23

(Сумський державний університет),

Прокопенко А. В., канд. філол. наук, ст. викладач кафедри ГФ

(Сумський державний університет)

Мовознавці ХХІ століття звернулися до «людського чинника», до носія мови – людини, особистості, яка говорить. Мовознавці направили свої інтереси в область дослідження мовних повідомлень з урахуванням мовленнєвого впливу як важливого засобу людського спілкування. Все більше уваги стало приділятися прагматичним впливам, а прагматика як наука вийшла на передній план.

Політичний діяч як мовна особистість звертається до певних непохитних істин, які, максимально йому сприяючи, здатні здійснювати максимальний вплив на аудиторію [1]. Його публічні промови являються найбільш традиційними, освоєним практикою та дієвим інструментом політичного впливу. Для сучасних політиків вміле володіння засобами переконуючого впливу, знання особливостей мовного маніпулювання є однією з передумов їхньої успішної політичної діяльності, важливим чинником досягнення потрібних їм цілей, а отже створення свого успішного іміджу [2].

Механізм вербального впливу на людину базується у взаємодії слова та значення. Професійний політик у своїй комунікації прагне точності визначення, проте інколи завуальовує свої цілі засобами еліпсису, номіналізації, метафоризації, особливою інтонацією, вдаючись до перекручування інформації:

Mr. Bush has made "the war on terrorism" a mantra to cover everything his administration has done. But the Iraq war has nothing to do with the war on terrorism as we now know. It was a plan of Cheney, Rumsfeld and their coterie of "neo-conservative" intellectuals long before they came to power [3].

У цьому прикладі намір політика завуальовати свої дії «війною з тероризмом» реалізується невизначеністю та прихованістю його висловлювань.

Прагнучи врятувати авторитет та уникнути конфлікту у спілкуванні, політики вдаються до використання невизначених висловів, що дозволяє мовцю легше заперечувати усе сказане, наприклад:

On Iraq, John Kerry's record is a bit muddled. He voted against giving George Bush authority to use force in the first Gulf War, but backed the current President Bush in November 2002. In January Kerry criticized Bush's foreign policy approach. He then came out in February and said force might have to be used [3].

У наведеному прикладі політик вдається до тактики заперечення сказаного раніше, що дозволяє йому уникнути протиріччя.

Невизначеність, як правило, виступає засобом подолання комунікативних проблем. Вона дозволяє мовцю уникнути крайнощів, зберігати нейтралітет при обговоренні спірних питань, і тим самим сприяє загладженню протиріч між комунікантами:

In an interview about his anti-war activities, Kerry said he knew nothing of attempts by his campaign to tinker with the past and that he disapproved. "People's memories are people's memories," he said. He added that he himself did not remember being at that 1971 meeting of the anti-war group. Hurley said he was asking Musgrave to be accurate, "because his memory was contrary to everything I was hearing" [3].

Цей приклад ілюструє як невизначеність висловлювань політика знімає комунікативну проблему. Відмінні погляди двох людей на одну й ту саму подію спричиняє протиріччя, але політик займає нейтральну позицію, що допомагає йому уникнути негативних наслідків непорозуміння.

Таким чином, невизначеність одиниць політичного дискурсу спричиняються семантичними та прагматичними факторами. Ситуативно вона може призводити до зняття комунікативних проблем або до їхнього створення. Лінгвокогнітивні фактори невизначеності одиниць політичного дискурсу є також значимими.

1. Симонян А. А. Оценочность как составляющая политического дискурса (на материале инаугурационных речей президентов США) / А. А. Симонян // Вестник Московского государственного университета. – 2006. – Сер.19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – № 3. – С. 65-77.
2. Прокопенко А. В. Інтерв'ю в передвиборчому американському дискурсі структурно-семантичний та комунікативно-прагматичний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 : захищена 28.11.13 : затв. 14.02.14 / Прокопенко Антоніна Вадимівна. – Суми, 2013. – 221с.
3. Obama B. President Barack Obama's State of the Union Address / B. Obama [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.whitehouse.gov/>.
4. Popova, Y. V. Grammatical and Lexical Constituent of Pre-Election Discourse [Text]/ Y. V. Popova, Y. V. Yemelyanova, N. A. Prikhodko // Middle-East Journal of Scientific Research. – 2014. – № 19 (1). – С. 48-51.

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОКАЗІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ У ДИСКУРСІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Шулік С. М., студ. гр. ПР-21

(Сумський державний університет),

Ємельянова О. В., канд. філол. наук, доцент кафедри ГФ

(Сумський державний університет)

Суспільство знаходиться в постійному русі і разом з ним й мова. Лексика змінюється, винаходяться або з'являються нові слова, відроджуються старі. У різний час мова виглядає по-різному. Найбільш яскраво можна спостерігати процеси зміни у текстах засобів масової інформації. Радіо і телебачення, газети найбільш швидко реагують на зміну мови. Преса максимально активізує можливості мови, у тому числі і словотворчі.

Не дивлячись на величезну кількість наукових робіт, інтерес до вивчення okazіональної лексики з кожним днем зростає. Це зумовлено

тим, що в дослідженнях цього питання не можна поставити крапку, тому що поява okazіоналізмів – безперервний процес, який вимагає постійної уваги і вивчення.

Найважливішою ознакою okazіональних слів є їх вживання в конкретній мовній ситуації, без подальшого поширення у мові. Okazіоналізми поділяються на різні типи залежно від своїх функцій у контексті, способу творення, причини появи, цілей створення.

Okazіоналізми – один із мовних засобів досягнення експресивності в періодичній пресі, оскільки вони безпосередньо призначені для того, щоб сильніше впливати на читача. Свідоме використання автором слів, придуманих ним самим, завжди важливо для досягнення експресивності та естетичності [1, 203].

Найчастіше в публіцистиці okazіоналізми використовуються для створення прийому – «гра слів», тобто ми можемо бачити приклад мовної гри на словотвірному рівні.

Наприклад:

*Forth from his den to steal he **stole**,*
*His bags of chink he **chunk**,*
*And many a wicked smile he **smole**,*
*And many a wink he **wunk**.*

У даному вірші автор навмисно намагається побудувати форму минулого часу дієслова *smile* – «посміхатися» (*smole* замість *smiled*). У другому рядку для контрастності використовуються іменник *chink* (дзвінка монета) і форма минулого часу дієслова *chink* («просадити» гроші), прогуляти) – *chunk*. За аналогією в останньому рядку вірша автором робиться спроба побудувати форму минулого часу від дієслова *wink* (підморгувати) – *wunk* (замість *winked*).

Словоскладання є одним з найбільш універсальних і поширених способів словотворення в англійській мові, що не втратили своєї активності і в даний час: більше однієї третини всіх новоутворень в сучасній англійській мові – складні слова. Для складних англійських слів поширеними є утворення, що складаються з двох основ.

... *that they taste the same in Peking as they do in London or NewYork, and so it was that world **burgernomics** was born by McDonald's.* (... що в Пекіні вони за смаком такі ж, як і в Лондоні або Нью-Йорку, ось так Макдональдс створив світову гамбургерноміку). У даному випадку автор статті хоче звернути увагу читача на значний розвиток мережі ресторанів «Макдональдс», індустрії швидкого харчування, де існують свої закони і явища, які подібно іншим економічним законам

однаково діють у різних країнах. Оказіоналізм *burgernomics* створений за допомогою складання двох морфем.

Фонетичні оказіоналізми створюються з окремих звуків або своєрідних конфігурацій звуків, наприклад: *grok, slan, kzin*. Значення таких слів часто можна зрозуміти тільки з контексту [2, 71].

У заголовку статті червненого випуску газети – Morning Star "*Yet more old style Toryism*" утворення оказіоналізма представлено за допомогою суффіксації. – *Tory* («Торі») - назва англійської політичної партії разом з суфіксом «*ism*» народжують нове слово, яке виявляє іронічне та недовірливе ставлення автора до нововведень партії.

Аналіз текстів засобів масової інформації показав, що використання оказіоналізмів є досить частим явищем. Було проаналізовано різні способи утворення оказіональних інновацій, таких як словоскладання, створення форм за аналогією з уже наявними в мові шляхом додавання до них різних продуктивних афіксів, конверсія, скорочення та ін.

1. Гончарова Т. Є. Оказіональне слово і контекст / Т. Є. Гончарова, А. В. Білан. // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка – К., 2010. – С. 199 - 206.
2. Погнаева А. А. О месте окказионализмов в курсе английского языка / А. А. Погнаева // Филологические науки в МГИМО: Сб. научных трудов/ МГИМО(У) МИД России Отв. ред. Л. Г. Кашкуревич. – М.: МГИМО 2004. – С. 69-75.
3. Verbal-and-Creative Tendencies of Denumeral Formations / S. O. Svachko, I. K. Kobayakova, S. V. Baranova et al. // British Journal of Science, Education and Culture. – No.1. (5). – V I. – London: London University Press, 2014. – P. 147-152.
4. Popova, Y. V. Grammatical and Lexical Constituent of Pre-Election Discourse [Text]/ Y. V. Popova, Y. V. Yemelyanova, N. A. Prikhodko // Middle-East Journal of Scientific Research. – 2014. – № 19 (1). – С. 48-51.

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ІГРИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗОШ

Фадєєва Ю. О., студ. гр. ПР-23
(Сумський державний університет)

Наш час характеризується пошуком нових форм, методів і прийомів навчання. Сучасна школа потребує методи навчання, які б

допомогли не тільки якісно навчити, але в першу чергу, розвинути потенціал особистості. Сучасне навчання спрямовано на те, щоб готувати учнів не тільки пристосовуватися, але й активно освоювати ситуації соціальних змін. На уроці іноземної мови особливе місце займають форми занять, які забезпечують активну участь в уроці кожного учня, стимулюють мовне спілкування, сприяють формуванню інтересу і прагнення вивчати іноземну мову. Ці завдання можна вирішити за допомогою ігрових методів навчання. У грі здатності будь-якої людини, а особливо дитини проявляються в повній мірі. Гра - особливо організоване заняття, яке вимагає напруги емоційних і розумових сил.

Про навчальні можливості ігор відомо вже давно. Використовуючи ігри, як засіб навчання в учбовому процесі, багато педагогів відзначали, що вони містять великі потенційні можливості. У грі виявляються інколи приховані здатності дитини, які у звичайних умовах важко помітити.

Гра є особливо організованим заняттям, що вимагає напруги емоційних і розумових сил. У грі необхідно приймати рішення - як вчинити, що сказати, як виграти. Бажання вирішити ці питання загострює розумову діяльність учасників гри. Але якщо дитина при цьому говорить на іноземній мові, це допоможе їй легше вивчити іноземну мову і можливо навіть більше зацікавить дитину в її вивченні.

В ході гри у учнів формуються вимовні, лексичні, граматичні навички, учні набувають досвіду мовного спілкування [1, 57]. Ігри на уроках іноземної мови можна і потрібно використовувати також для зняття напруги, монотонності, при відпрацюванні мовного матеріалу, при активізації мовної діяльності. Ігри розвивають спостережливість у дітей, поживляють урок, підвищують зацікавленість до вивчення іноземної мови [2, 51].

Термін "гра" на різних мовах відповідає поняттям про жарт і сміх, легкість і задоволення і вказує на зв'язок цього процесу з позитивними емоціями. Вершиною еволюції ігрової діяльності є сюжетна або рольова гра, за термінологією Л. С. Виготського "уявна ситуація" [3, 15].

Застосовувати гру доцільно тоді, коли учнями засвоєно мінімальний мовний матеріал, що дозволяє проводити гру. Не всі типи ігор виявляється можливим застосовувати із самого початку навчання іноземній мові. Ігри допоможуть зробити нудну і одноманітну роботу цікавішою і більш захопливою.

Грамотичні ігри переслідують наступні цілі:

1. навчити учнів вживати мовні зразки, що містять певні грамотичні труднощі;
2. створити природну ситуацію для вживання даного мовного зразка;
3. розвинути мовну активність і самостійність учнів.

Лексичні ігри услід за грамотичними іграми продовжують будувати фундамент мови, оскільки оволодіння лексичним і грамотичним матеріалом створює можливість для переходу до активної мови учнів. Дані ігри переслідують цілі:

1. тренувати учнів у вживанні лексики в ситуаціях, наближених до природних умов;
2. активізувати мовнорозумову діяльність учнів;
3. розвивати мовну реакцію учнів;
4. познайомити учнів із сполучуваністю слів.

Таким чином, використання ігор на уроках іноземної мови допомагає вчителеві глибше розкрити особовий потенціал кожного учня, його позитивні особисті якості (працьовитість, активність, самостійність, ініціативність, уміння працювати в співпраці і т.д.), зберегти і укріпити учбову мотивацію.

1. Стронин М. Ф. Игра, как средство обучения // ИЯШ №1. – 1979. – С. 49-59.
2. Сандалова Л. Д. Обучающие игры на уроках английского языка // ИЯШ №3. – 1983. – С.51 – 52.
3. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психологическом развитии ребенка. Журнал «Вопросы психологии». – 1966. - №6. – С. 15.

Науковий керівник – *канд. філол. наук, доцент* Кац Ю. В.

ЕМОТИВНІ ЗАСОБИ В ТЕКСТАХ-ВІДГУКАХ ТА АНОТАЦІЯХ

Стрілко А. Л., студ. гр. ПР-21

(Сумський державний університет),

Чуланова Г. В., канд. філол. наук, доцент кафедри ГФ

(Сумський державний університет)

Останнім часом значна увага приділяється дослідженню емотивності текстів, що дає можливість визначити, як вони впливають на адресата та за допомогою яких засобів. Зростає інтерес до текстів

рекламного характеру, які відіграють важливу роль у суспільстві зі швидким темпом життя, що спричиняє дефіцит часу й унаслідок збільшення інформаційного потоку унеможливило ознайомлення із великою кількістю друкованого матеріалу, в результаті чого виникає потреба в коротких характеристиках видань. У цьому руслі вивчаються тексти-відгуки та анотації.

“Текст-відгук – прагматично обумовлена одиниця комунікації, що являє собою завершене, з точки зору змісту, системне конструювання та призначена для орієнтації реципієнта у потоці інформації та його підготовці до сприйняття художнього твору. За допомогою тексту-відгуку здійснюється психологічний вплив на потенційного читача з метою спонукання його до здійснення певної дії” [2, 70].

Анотація [лат. *annotatio* – примітка] – коротка характеристика змісту статті або книги, а також рекомендації стосовно їх використання [1, 17].

Розміщення. Анотація знаходиться на зворотній сторінці палітурки. Тексти-відгуки розміщуються:

- а) на форзацах книги;
- б) на палітурці.

Обсяг. Обсяг текстів-відгуків від 1 до 90 слів. В анотації налічується до 600 знаків.

Підпис. В анотації підпис відсутній.

На противагу анотації, 100% текстів-відгуків мають своїх авторів. Авторами текстів-відгуків можуть бути окремі люди (читач, інші письменники, журналісти) або колективний автор (видавництво).

Лексико-семантичні особливості. Лексика анотації загальноживана, міжстильова, зрозуміла для загалу, в той час як у текстах-відгуках переважає емоційно-забарвлена лексика, насичена різноманітними художніми тропами: епітетами, метафорою, порівняннями, гіперболою тощо.

“Elegant, intelligent, funny, dramatic and totally absorbing: the perfect start to an early familiarity with Homer”. – Guardian.

“Symphony of regret, respect and sweetness”. – School Library Journal.

Синтаксичні конструкції. Для анотацій типовим є відносно простий синтаксис, натомість тексти-відгуки характеризуються варіюванням синтаксичних конструкцій: еліпсисів, градацією, повторами, вставленими конструкціями і т. д.

*“Delivers characters in full bloom, who love **hard**, fall **hard**, cry **hard** and remain ferociously committed to one another”*. – Kirkus Revie.

*“Flynn is a master – **maybe the master** – of thrilles in which the pages seem to turn themselves”*. – Bookreporter.

Словесно-графічне втілення анотацій та текстів-відгуків проявляється у відповідно підібраному фоні, ілюстраціях, що доповнюють зміст візуально, шрифті написання тексту, який має бути читабельним та легко сприйматися. У текстах-відгуках автори вдаються до виділення окремих слів жирним шрифтом, шрифтом іншого стилю або кольору, підкреслення, крім того, застосовується капіталізація, написання слова із дефісом між літерами.

Значна кількість емотивних засобів у текстах-відгуках зумовлюється їх функціональною навантаженістю, а саме їх завданням: спонукати адресата до конкретної дії – придбання книги.

На відміну від тексту-відгуку, анотація націлена на надання інформації адресату, тобто основною її функцією є інформативна. Завдання змісту тексту анотації полягає не у здійсненні впливу, а в інформуванні. Як наслідок, анотація має значно меншу кількість емотивних засобів, інакше їх надмірне застосування було функціонально не вмотивованим.

Анотація та текст-відгук не є взаємозамінними. Текст-відгук є своєрідним доповненням анотації, що підкріплює інформацію закликком до дії.

1. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). – М. : Вид-во ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Чуланова Г. В. Лінгво-прагматичні особливості тексту-регулятиву в рекламно-художньому дискурсі сучасної англійської мови : дис. канд. філ. наук : Спеціальність 1 / Чуланова Галина Валеріївна – Донецьк, 2012. – 241 с.

ПРЕЦЕДЕНТНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Шумило І. М., студ. гр. ПР-21

(Сумський державний університет),

Мовчан Д. В., канд. філол. наук, доцент кафедри ГФ

(Сумський державний університет)

У будь-якій мові є відносно стійкий та обов'язковий для всіх членів лінгво-культурної спільноти набір знань, що умовно можна

назвати когнітивною базою, ядерними елементами якої є одиниці з достатньою відтворюваністю, стійкістю і визначаються як прецедентні феномени (ПФ). Завдяки своїй культурно-значимій семантиці вони виступають у статусі символів готовими блоками-номінантами концептуальних ознак, заміщують при цьому „звичайні” мовні знаки.

Характерними рисами прецедентних феноменів є: 1) значущість для тієї чи іншої особистості в пізнавальному чи емоційному відношенні; 2) багаторазова відтворюваність у мовленнєвих актах; 3) універсальність як для сучасників, так і для попереднього та наступного покоління [1, 82].

Не існує єдиної класифікації ПФ. Узагальнення різних підходів до даної проблеми дає змогу виділити чотири основні критерії їх класифікації: 1) за рівнем прецедентності (соціумно-прецедентні, національно-прецедентні та універсально-прецедентні феномени); 2) за формою вербалізації (прецедентні тексти, ситуації, імена та висловлювання); 3) за ступенем трансформованості («канонічні» та трансформовані); 4) за наявністю маркування (наявність чи відсутність посилання на джерело).

Аналіз ПФ за формою вербалізації дає розуміння того, що особливою одиницею дискурсу є прецедентні висловлювання (ПВ). Це репродуковані продукти мовленнєвої і мисленнєвої діяльності; закінчені і самодостатні одиниці, які можуть бути, а можуть і не бути предикативними; складний знак, сума значень компонентів якого не рівна його змісту [2, 83-84]. Домінантними ознаками для типології ПВ є форма цитування (повні, неповні, трансформовані ПВ) та джерело їх походження: 1) вислови відомих історичних осіб („*Die Blut und Eisentheorie*“ von Bismark); 2) біблеїзми („*Dies alles schenke ich dir*“); 3) крилаті вирази з творів художньої літератури („*Ich wieß nicht, was soll es bedeuten*“); 4) прислів'я („*Aus dem Auge, aus dem Sinn*“); 5) приказки („*zwei linke Hände haben*“).

Джерелом національного маркування ПВ можуть служити: антична міфологія („*Den Gordischen Knoten durchschlagen*“); релігія („*Die Liebe sei ungeheuchelt!*“); топоніми („*das Nürnberger Tribunal*“); культура („*Die Leiden des jungen Werther*“); література („*Genieße fröhlich, was du hast*“); історія і політика („*Blut-und-Tränen*“).

Серед функцій ПВ виділяють такі: інформативну, номінативну, декоративну, парольну, аргументативну, функцію характеристики та сюжетно – композиційну [3, 191-194]. Так, інформативна функція подає різного роду інформацію для співрозмовників. Особливість функції характеристики полягає в тому, що ПВ слугують еталоном або

антиеталоном порівняння, який треба або не треба наслідувати. ПВ, які наводяться з метою переконання, виконують аргументативну функцію, декоративна покликана прикрасити дискурс, а парольна - окреслити референтну групу. При цьому потрібно зазначити, що різні функції ПВ взаємопов'язані, тому їх розрізнення в ряді випадків ускладнене.

Прецедентні висловлювання завдяки своїй семантиці стають синонімами інших мовних одиниць для профілізації певних концептів, які відображають та формують моральні засади суспільства.

1. Гудков Д. Б. Теория и практика межкультурной коммуникации. / Д. Б. Гудков. -М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. –288с.
2. Красных В. В. Когнитивная база и прецедентные феномены в системе других единиц и в ком-муникации / В. В. Красных, Д. Б. Гудков, И. В. Захаренко, Д. В. Багаева // Вестник Московского университета. Сер. 9. Филология. 1997. – № 3. – С. 63–74.
3. Найдюк О. В. Інформативна функція концептів прецедентних феноменів // Наук. вісн. ВНУ ім. Лесі Українки. – 2008. – № 5 – С. 191–194.
4. Ємельянова, О. В. До питання про лінгвістичну концепцію мовної особистості [Текст] / О. В. Ємельянова // Наукові записки. Серія філологічні науки (мовознавство). - Кіровоград, 2010. - С. 293-296.

СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ДИРЕКТИВІВ У ТЕКСТАХ ВИКОНАВЧИХ НАКАЗІВ БАРАКА ОБАМИ

*Хоруженко М. В., студ. гр. ПР-21
(Сумський державний університет),*

*Попова О. В., канд. філол. наук, ст. викладач кафедри ГФ
(Сумський державний університет)*

В межах структурного аспекту в сучасній лінгвістиці визнано, що директивна інтенція найчастіше виражається за допомогою спонукальних речень, так як на думку В. Г. Гака, первинною функцією цього типу речення є вираження спонукування до дії в різноманітних його проявах: наказ, дозвіл, заборона, порада, заклик, побажання і т.д. [1, с. 663].

Але у жодному із 10 проаналізованих виконавчих наказів американського президента директив не виражається імперативом

(дієсловом у наказовому способі), що пояснюється стилістичними особливостями американської офіційно-ділової документації.

Натомість у президентських виконавчих наказах широко представлені спонукальні речення, у складі яких модальні дієслова *shall* та *must* відіграють роль ключового елемента, який виражає директивну інтенцію мовця. Наприклад, «...*the Administrator of General Services, in consultation with other relevant agencies, shall develop a single website for Federal contractors to use for all Federal contract reporting requirements related to this order...*».

У спонукальних реченнях такого типу дієслово *shall* вживається, як модальне, виражаючи облігаторність виконання дії [2], а модальне дієслово *must*, у свою чергу, може застосовуватися, перш за все, у значенні обов'язкового виконання певної вимоги [2]: «...*the contractor must provide a document informing the individual of this status*» та у значенні заклику до певних дій: «*The world must reduce greenhouse gas emissions to prevent the most dangerous consequences of climate change*».

Також серед способів вербалізації директивної мети в наказах президента США досить часто важливе місце посідає використання пасивного стану дієслова. Наприклад, майже кожна розпорядча частина наказу починається безособовою пасивною конструкцією: «...*it is hereby ordered as follows*:». Рідше в пасивних конструкціях зустрічаються інші перформативи: «*Any conspiracy formed to violate any of the prohibitions set forth in this order is prohibited*».

Саме через використання пасивності підкреслюється безособовість того чи іншого наказу. Тобто виконавчий наказ певною мірою висвітлюється як закономірне єдиноправильне вирішення того чи іншого питання, ніж як волевиявлення конкретної особи.

Модальні дієслова, які використовуються в президентських наказах для висловлення комунікативного наміру спонукання також досить часто вживаються у пасивному стані: *must* - для вираження вимоги: «*For workers covered by section 2 of this order ..., the hourly cash wage that must be paid by an employer to such workers shall be at least:...*»;

shall - для формулювання наказу: «...*locality-based comparability payments shall be paid in accordance with Schedule 9 attached hereto and made a part hereof*»;

may - для вербалізації дозволу: «*Criminal Investigators of the ATF, ..., may be converted non-competitively to career appointments....*».

Пасивні конструкції з використанням модальних дієслів можуть вживатися як в стверджувальних, так і в заперечних формах, виражаючи

заборону: «*All property and interests in property that are in the United States, ... are blocked and **may not be transferred**, paid, exported, withdrawn, or otherwise dealt in: ...*», «*If any provision of this order, or applying such provision to any person or circumstance, is held to be invalid, the remainder of this order and the application of the provisions of such to any person or circumstance **shall not be affected** thereby*».

Підраховавши та порівнявши кількість вербалізованих директивів шляхом використання активних та пасивних конструкцій, ми з'ясували, що не дивлячись на широку вживаність пасивного стану в англійській мові, у виконавчих президентських наказах хоча й представлена велика кількість директивів виражених пасивним станом дієслова, все ж таки частота вживання активних конструкцій помітно більша (3/4).

1. Гак В. Г. Теоретическая грамматика французского языка / В. Г. Гак. – М.: Добросвет, 2000.-832 с.
2. Merriam-Webster OnLine [Electronic resource]. – Access : <http://www.merriam-webster.com/>
3. Popova Y. V. Grammatical and Lexical Constituent of Pre-Election Discourse [Text]/ Y. V. Popova, Y. V. Yemelyanova, N. A. Prikhodko // Middle-East Journal of Scientific Research. – 2014. – № 19 (1). – С. 48-51.

СЕМАНТИКО-СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ НОВООБРАЗОВАНИЙ НЕМЕЦКОЯЗЫЧНОГО МЕДИДИСКУРСА

Щигло Л. В., канд. філол. наук, докторант
(Сумський державний університет),
Абдулаева Г., студ. гр. ПР-24
(Сумський державний університет)

Большинство современных немецких неологизмов отражают реалии общественно-политической жизни. Политика взаимодействует с самыми различными сферами и уровнями общества, поэтому пласт общественно-политической лексики представляет особый интерес.

Политическая лексика группируется вокруг актуальных вопросов, активно обсуждающихся в СМИ, таких, например, как проблемы Евросоюза, атомные электростанции, партийные выборы, терроризм, экономические или военные союзы, политические перевороты. Обсуждение кризисной ситуации с евро в некоторых странах Евросоюза привело к появлению новых слов в политическом

дискурсе: *Anti-Euro-Stimmung, Euroabzocke, Euro-Glättungsgesetz, Euro-Tropf, Eurotürke* [1].

Часто в СМИ встречаются новообразования, имеющие в своем составе английское слово *cyber* (кибер). В современном мире кибер – это приставка, обозначающая отношение к робототехнике, искусственному интеллекту, виртуальному миру и т. п. Знакомые слова с этой приставкой приобретают новые значения и появляются неологизмы: *Cyber-rechtsorganisation, Cyber-Abwehrcenter, Cyberberater, Cybercrime-Gesetz, Cyberkriegseinheit, Cyber-Parteitag* [1].

Неологизмы с компонентом *cyber* в немецком языке свидетельствуют об интеграции языков в мировую культуру. Семантические неологизмы влетают сегодня в ранее сложившиеся системы соответствующих обозначений, дополняя или заменяя их. Так, например, в общественно-политических текстах появились новообразования с ключевым компонентом *Armut, Armutsaktivist, Armutsbeauftragte, Armutsberater, Armutsgefährdet, Armutswachstumsbeschleunigungsgesetz* [1].

Приведенные примеры являются доказательством того, что в немецком языке самым продуктивным способом словообразования является словосложение. Именно поэтому значительную часть всего лексического состава охватывают сложные слова. Они могут выступать и в качестве терминов, и в качестве заимствований, они же являются наиболее частотными единицами общего лексического фона, например: *Bundeskanzleramt, Dienstleistungsbranchen, Familienunternehmen, Fehlergrenzen, Lebensstandard, Technologiebereich, Wirtschaftsgespräch, Wirtschaftsstruktur* [1].

Большинство новых словосочетаний в немецком языке имеют достаточно понятную структуру, т. е. их словообразовательные элементы уже использовались в иных словосочетаниях. Несмотря на то что некоторых неологизмов нет в словарях, их понимание не вызывает больших трудностей у студентов при работе с текстами политической тематики. Эти слова могут быть поняты по аналогии. Например:

Im Syrien-Konflikt ist es zum bisher schwersten Gefecht zwischen Assads Armee und jordanischen Truppen gekommen. Syrien hatte auf Flüchtlinge in Jordanien geschossen. Wie viele der Flüchtlinge sind also "Vertreibungserwartungsflüchtlinge"? [2].

Так, слово *die Vertreibungserwartungsflüchtlinge* – беженцы, ожидающие выселения, понятно по своему составу: *die Vertreibung* – изгнание, *erwarten* – ожидать, *die Flüchtlinge* – беженцы [1].

В ходе исследования было установлено, что в настоящий момент наиболее продуктивным способом образования общественно-политических неологизмов является словосложение. Новые слова создаются путем словообразования на базе и по образцу производных слов, уже существующих в языке, по характерным для исследуемого языка словообразовательным моделям с помощью словообразовательных средств.

1. Duden. Onlinewörterbuch. – Режим доступа: <http://www.dude>
2. Spiegel Online. – Режим доступа: <http://www.spiegel.de/>
3. Popova Y. V. Grammatical and Lexical Constituent of Pre-Election Discourse [Text]/ Y. V. Popova, Y. V. Yemelyanova, N. A. Prikhodko // Middle-East Journal of Scientific Research. – 2014. – № 19 (1). – С. 48

ДАВНЬОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКІ ПОХІДНІ ІМЕННИКИ (НА МАТЕРІАЛІ СУФІКСАЛЬНИХ ДЕРИВАТИВ)

Щигло Л. В., канд. філол. наук, докторант
(Сумський державний університет)

Вивчення історії будь-якої мови, зокрема німецької, не може дати повної картини розвитку цієї мови, якщо не буде врахована історія її словникового складу, під яким слід розуміти всі слова, наявні в даній мові. Словниковий склад давньоверхньонімецької мови поповнювався упродовж декількох століть (V - XI ст.) за допомогою цілого ряду мовних прийомів, що сформувалися в процесі розвитку мови. Тут зазначимо такі як: словотвір шляхом афіксації (суфіксації і префіксації) від наявних у мові слів, словоскладання, переосмислення старих слів (зміна значень), запозичення з інших мов, чергування звуків. Одним з найбільш продуктивних способів словотвору було утворення слів за допомогою афіксації, тобто за допомогою додавання до основи слова суфіксів або префіксів. З одного боку, для вираження абстрактних понять пристосовуються деякі старі суфікси (-ung, -nis, -ida), з іншого боку, виникають зовсім нові суфікси з самостійних слів з абстрактним значенням: -heit, -schaft, -tuom (вид, образ, властивість, стан). Ці нові утворення з самого початку представляли вищий щабель логічної абстракції, тоді як ранні категорії абстрактних слів носили більш предметний характер. На цьому заснована відмінність між двн.

hohi (Höhe, конкретна «висота» даної гори) - і hochheit («висота», в переносному значенні «велич»); між двн. sezzi (положення) і sezzunga (das Setzen) та інші.

Суфікс -ung (-ing) зустрічається у всіх германських мовах в назвах роду: Amalungi (у готів), Carolingi (у франків). З таким самим значенням (патронімічним) пов'язане його вживання в місцевих назвах на -ingen, -ungen, які свідчать про первинне розселення германців за родами: Solingen, Salzungen, Morungen і багато інших. Суфікс -ung в абстрактному значенні в готській мові не зустрічається. В давньоверхньонімецькому він має форму -unga (жін.рід). В поезії (у Отфріда) він зазначений тільки кілька разів у віддієслівних іменниках з більш предметним значенням: manunga (нагадування), samanunga (збори) тощо. Розвиток власне абстрактних іменників на -ung розгортається з надзвичайною інтенсивністю в старонімецькій клерикальній прозі VIII - X ст. при перекладі з латини: sceidunga (поділ, від лат. divisio), wirkunga (дія, від лат. operatio); від дієслів з суфіксами: wehsilunga (від wehsilon), heilagunga (від heilagon) тощо. В подальшому розвитку німецької мови ця категорія стає загальною формою утворення абстрактних іменників від дієслів.

Суфікс -niss в давньоверхньонімецькій мові має різну структуру: -nissa, -nissi (жін.рід), -nissi, -nessi (ср.рід). Подвійність роду зберігається й до сьогодні: пор. das Geheimnis – die Besorgnis. Розвиток цієї форми відбувається також в давньоверхньонімецькій перекладній прозі: наприклад, kihaltnissa (Enthaltbarkeit), forlazznessi (відпущення гріхів).

Давньоверхньонімецький суфікс -ida вживався в перекладній прозі переважно для утворення абстрактних іменників від прикметників і від дієслів: reinida (Reinheit), heilida (Heilung) тощо. За межами наукової прози цей суфікс великого поширення не отримав. Його подальшій продуктивності завадила фонетична редукція.

Поступово в давньонімецький період з'являються і нові суфікси, які утворюються з самостійних слів, що приєднуються до іменника або прикметника за типом складних слів. Їх поява свідчить про недостатність старих мовних засобів для потреб номінації абстрактних понять. Так, слово heit (гот. haidus) позначає в самостійному вживанні «обличчя», «положення», «вид». У давньонімецькій мові воно може з'єднуватися як другий елемент складного слова з іменниками і прикметниками. Наприклад: scalcheit (рабство) від scalc (раб), що означає буквально «становище раба»; magatheit (невинність); torheit (дурість) тощо. Характерно, що на

противагу старому, більш конкретному суфіксу -i, конкуруючий з ним -heit особливо часто з'єднується з прикметниками, що мають абстрактне значення, особливо з похідними: *gilichheit* (*Gleichheit*).

Давньовірхньонімецьке слово *tuom* вживається в значенні «звичай», «закон», «влада». У складних словах воно означало «стан», «суспільне становище»: наприклад, *munichtuom* (*Mönchtum*), букв. «положення ченця»; *magettuom* (*Jungfräulichkeit*). У цьому значенні -*tuom* конкурує з -*schaft* і також може мати збірне значення: *Rittertum* - *Ritterschaft*, *Bürgertum* - *Bürgerschaft*. Зі значення «стану» і «звичаю» розвиваються абстрактні іменники типу *Irrtum*, *Christentum*, *Luthertum*, що позначають напрям думок, віросповідання.

У ряді випадків значення всіх трьох суфіксів перехрещуються, і їх диференціація має лексичний характер. Наприклад: *Eigenheit* (своєрідність) - *Eigenschaft* (властивість) - *Eigentum* (власність), *Meisterschaft* (майстерність) - *Meistertum* (положення майстра), *Christentum* (християнство) - *Christenheit* (християнські народи).

Отже, давньовірхньонімецький період характеризується розвитком цілого ряду нових засобів словотвору. Процес цей відбувається під впливом більш розвиненої латинської мови.

1. Бах А. История немецкого языка. - М. : Едиториал, 2003. – 344 с.
2. Жирмунский В. М. История немецкого языка. - М. : Издательство литературы на иностранных языках, 1948. - 300 с.

THE MORPHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF OLD ENGLISH FROM THE PERSPECTIVE OF LINGVOSYNERGETIC ANALYSIS

Yanenko Y. S., *student PR-41*
(*Sumy State University*),
Rudenko N.V., *lecturer*
(*Sumy State University*),
Pertenko A.V., *company director "A-ProSystem"*

In the modern approach to study of language scientists ever more often use synergistic method, which is based on study of the organization and self-organization of processes in systems of various levels of complexity. As language is the most vivid example of a complex system,

we have, in general, the right to discourse about the extrapolation of area of linguistic studies and the communication component of a language onto a plane of synergetic methodology.

Lingvosynergetics or linguistic synergy is a trend of scientific development which is concerned with antientropic processes occurring in different lingual systems. Lingvosynergetics pays special attention to consideration of the separate, most significant elements of language structure. Synergetics itself is based in study of dynamical systems. Today the term “dynamical system” is generally accepted to regard an object or process to which we can allocate a state of overall stability in one of stages of their development as the description of this system in the instant non-synchronistic aspect.

Old English (or Anglo-Saxon English) is an early, relatively stable and scientifically well-founded form of English (from the middle of V century to the middle of the XII century) which was spoken in territories of current England and southern Scotland [2, 26]. Old English has a possibility to be considered in the lingvosynergetic approach as it possesses all features of a proper linguistic system. Old English was not dialectally homogeneous language, so it is necessary to specify consideration of all the system precisely at the dialect level while highlighting certain properties at the same time. The research of any distinguishing characteristics of dialect, such as its morphology, depends on monuments of literature. As to Kentish dialect, rather an insignificant amount of the monuments of ancient English literature remained. Kentish dialect is easily being traced in various glosses and business papers. It is the dialect of the Jutes that provides an absolute specification of morphological model which is very significant for general lingvosynergetic analysis for Old English as a linguistic system.

The general trend of old English presupposes preserving the morphological characteristics of the noun which are expressed by means of synthetic word-formation [2, 210]. An inflectional differentiation of masculine form can be observed especially well (*-a*, *-ø*, *-e* for masculine gender, *-ø*, *-e* for feminine and the ending *-ø* is for a neuter). Adjective and pronouns that come as a correlating component, fairly often function as identification for the category of gender in nouns. The category of case is also easily defined on behalf of this inflectional principle: The genitive case possesses an ending *-a*, the dative case possesses an ending *-um*, which was already fixed in Old English inflection. The category of number does not have any peculiarities and subordinates to general principles of Old English along with three other dialects. When considering the adjective it is worth mentioning the fact that they follow the principles of morphological system of the noun and possess the same characteristics of definitions of gender, number, and case.

System of pronouns in the Old English dialects has five different types. The peculiarity here is that not all types are used actively and there is a notable predomination in usage of possessive and demonstrative pronouns. Personal pronouns are represented very poorly. If we compare the quantity of pronouns in language, a significant prevalence of a masculine and feminine can be observed.

The quantitative systematization of verbs points to active use of infinitive as the core prevailing form required by functions in language. Use of preterite-present verbs is not a fundamental factor in Kentish dialect. Existence of separate strong and weak paradigm-based verb declensions is not a defining factor in the morphological system of this dialect.

Applying Greenberg's quantitative approach not only to the complete linguistic system, but rather its separate components, considering the morphological peculiarities of Kentish dialect in a system of lingvosynergetic analysis, we have to mention that so-called "predominant inflection index" of Kentish has the highest rate among three other dialects [1, 75].

The same occurs with the synthetic index of four dialects as well. But as we consider that, a morphological dissonance arises, consisting in consideration of a separate dialect of Old English as the sole representative in its special linguistic typology. Therefore, lingvosynergetic analysis in the given manner is possible, albeit questionable option of application of such method.

1. Гринберг Дж. Квантитативный подход к морфологической типологии языков // Новое в лингвистике. Вып. 3. М.: Изд-во иностр. л-ры, 1963. – с. 60-94.
2. Смирницкий А.И. Древнеанглийский язык. –М.:МГУ, 1998.–317 с.
3. Popova Y. V. Grammatical and Lexical Constituent of Pre-Election Discourse [Text]/ Y. V. Popova, Y. V. Yemelyanova, N. A. Prikhodko // Middle-East Journal of Scientific Research. – 2014. – № 19 (1). – С. 48-51.

**ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ЯК ДЖЕРЕЛО АВТОРСЬКИХ
ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ДЖ. К. РОУЛІНГ
ТА ДЖ. Р. Р. ТОЛКІЄНА)**

Федорчук Р. А., студ. гр. ПР-22
(Сумський державний університет),
Приходько Н. А., викладач кафедри ГФ
(Сумський державний університет)

Неологізми — це один з розділів пасивного словника носіїв мови, слова що ще не ввійшли до широкого вжитку, але позначають явища

які виникли в сучасному суспільстві. Неологізми виникають через розвиток суспільства, появу нових предметів та явищ.

За джерелом виникнення неологізми поділяються на загальномовні та індивідуально-авторські [1, 235].

Загальномовними неологізмами вважаються ті, які за короткий проміжок часу стають загальним надбанням усіх носіїв мови, або певного кола людей. Вони виконують переважно номінативну функцію.

Індивідуально-авторські неологізми, іноді називають «окказіоналізмами», створюються письменниками та їх вживання, по-перше, виконує не стільки номінативну, скільки оціночно-виражальну функцію. По-друге, вони рідко виходять за межі контексту, не набувають широкого поширення та, як правило, залишаються приналежністю індивідуального стилю, тому зберігаються їх новизна та незвичність.

Окказіоналізми є тими словами, котрі утворюються за прикладами вже наявних у мовній системі слів. Вони відображають особливості світобачення автора твору, розширюють образні засоби і слугують одним із способів творення мовної гри. Авторські неологізми в романах Джю Роулінг та Дж. Толкієном охоплюють дуже широкий шар лексики: від абсолютно конкретних предметів і дій, які часто вже мають свою назву, до назв нових речей і часто нереальних, фантастичних персонажів. Робиться це для надання більшої достовірності створеному світу. Авторські неологізми часто не стають одиницями словника, хоча найбільш вдалі та комунікативно-значущі або необхідні слова переймаються мовним колективом і потрапляють у словниковий склад мови.

Авторські новоутворення, як і всі неологізми, з'являються в мові кількома шляхами:

1) шляхом словоскладання – складання двох основ, як правило, омонімічних словоформ. Аналіз компонентів, що входять до складу авторського неологізму-складного слова, дає можливість, знаючи їх лексичне значення, з'ясувати значення всього комплексу. Наприклад *Wilderland* – цей неологізм утворений за допомогою злиття двох основ, ймовірно, що в основі першої частини цього слова лежить англійське слова *wilderness*–незаймана природа, пустеля; друга ж частина складається з слова *land*–земля, країна [2, 115];

2) шляхом семантичного деривату, тобто розвитку у вже існуючому слові нового, вторинного значення на основі схожості явища, що знов позначається, з явищем вже відомим Наприклад,

слово *galleon* означає «галеон» (*парусне судно*). Проте в творах Дж. Роулінг *galleon* (28, 152) має значення “золота монета”;

3) шляхом запозичення слів з інших мов або з підсистем даної мови (з діалектів, просторіччя, жаргонів) Дж. Роулінг використовує запозичення з латинської мови. Особливо багато латинських слів використано в заклинаннях (*Disarming spell* – *закляття роззброєння* – *Expelliarmus*);

4) шляхом конверсії – це функціональний перехід слова з однієї частини мови в іншу, тобто вживання одного і того ж слова як іншої частини мови. У романах Дж. Роулінг був знайдений всього один авторський неологізм, утворений у такий спосіб — слово *erumpent*, що означає магічну тварину.

Отже, серед лексичних одиниць, використовуваних як Джоан Кейтлін Роулінг так і Джоном Рональдом Руелом Толкієном для позначення вигаданих об'єктів і суб'єктів чарівного світу, найбільш затребуваними є конструкції, утворені способом словоскладання (*Padfoot*), що й не дивно, оскільки в основі словоскладання стоїть принцип мовної економії. На другому місці стоїть афіксація (*Bywater*, *Halfling*).

1. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля – К., 2006. – 716 с.
2. Tolkien J. R. R. *The Fellowship of the Ring: Being the First Part of The Lord of the Rings* / Tolkien John Ronald Reuel. – Harcourt: Houghton Mifflin, 2003. – 398 p.
3. Rowling J. K. *Harry Potter and the Goblet of Fire*. London : Bloomsbury / Rowling Joanne Kathleen. – London : Bloomsbury, 2000. – 636 p.
4. Швачко С. О. Концептуальний підхід до структурних одиниць текстів: контрастивні аспекти [Текст] / С. О. Швачко, І. К. Кобякова, Т. О. Анохіна // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологія. - 2007. - № 2. - С. 173-179.

СЕКЦІЯ 2 ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТУДІЇ

LINGUISTIC AND SYNERGETIC ASPECTS OF AMERICAN PHARMACEUTICAL TRADE NAMES

Chuiko O. A., *PhD student*
(*Sумы State University*)

Modern linguistics is characterized by the application of synergetics as an interdisciplinary science. This allows investigating processes and phenomena in complex open nonlinear systems which are capable of self-organization and of information interchange.

Synergetics is a science explaining self-organization and formation of the complex systems of different nature [3, 319]. Language is a classic example of a synergetic super system which consists of hierarchically organized macro- and microsystems [1, 44].

The pharmaceutical onomasticon is considered to be a microsystem which is in metastable state caused by openness, dissipativity and dynamism.

Gender differentiation is one of the key factors of language fluctuations. English language could not but react to them by the dominant tendency to gender equal communication. Within the egalitarian communication, gender equality is represented by the strategy of feminization and the strategy of gender neutralization [2, c. 131].

The attempts to eliminate gender stereotypes, direct cooperation of language and pharmaceutical science which exchange information and stimulate the word-building process result in coining new names for the drugs specific for men or women.

One of the gender stereotypes is the woman's obligation to give birth to children and to take care of them. But due to the globalization of society, popularity of social climbing and significant development of medicine, the pharmaceutical market has been enriched by the contraceptives for women. The names for these drugs for women were coined according to the strategy of feminization or gender neutralization. Firstly, gender feminization can be motivated by the existing women names or those which phonetically resemble women names: *Ella, Mirena, Natazia, Apri, Yaz, Yasmin, Zarah, Aviane, Levora, Camila, Errin, Heather, Cesia*, and secondly the names can be coined by means of feminine suffixes *-ette, -ess(e), -el(l)e* or using morpheme *fem*: *MonoNessa, TriNessa, Cyclessa, Cryselle, Viorele, Ovrette, Generess Fe, Mircette, Jolivette, Emoquette, Previfem, Femy, Femcon FE*.

The strategy of gender neutralization in trade names of women contraceptives is represented by using the names of hormones. For instance the drugs which combine progestin and estrogen: *Low-Ogestrel, Ogestrel, Estrostep Fe, Loestrin Fe, Microgestin Fe*. There are the names with gender neutralization but with vivid pragmatic component: *Next Choice, Plan B, Plan B One-Step* are emergency contraceptives.

Since feminism was started by women, the drugs for women reacted to such social changes more drastically. Drugs for men tend to the strategy of gender neutralization in their nomination which is characterized by using the name of active ingredient or an artificially created name that explicitly or implicitly informs about the target organ, therapeutic effect, and benefits of the drug. For instance, erectile dysfunction drugs have artificially created names *Viagra, Levitra, Cialis, Staxyn, Caverject, Stendra, Edex*. The advantage of these names with the implicit meaning can be partially explained by the unpleasantness of the disease about which men do not want to talk out loud.

The opposite of feminization is the tendency of masculinization when the feminine or masculine archetypes are referred to in the drug names to improve suggestiveness. The names of vitamins for men and for women are vivid examples:

- *Mega Men, Men's One, Men's Pack, Every Man's One Daily, Menevit, FertilMan, Wellman;*

- *Prenatalgyn, Prenatal Petite, Pregnavit, Baby-Me-Now, Baby and Me, Vita Mom, Mum to Be.*

In terms of synergetics gender relations is a complex phenomenon which causes modification of word-building mechanisms and as the result leads to the tendency of feminization, masculinization or gender neutralization in pharmaceutical onomastics. Thus the pharmaceutical onomastic microsystem is an example of complex dynamic and self-organizing system which is developed under the influence of the fluctuations in the social sphere and is accompanied with the dissipation of the elements and coining of the new ones.

- 1.
2. Yenykeyeva S. M. Synergetics of lingual units functional trans-orientation (based on the material of Modern English) / S. M. Yenykeyeva // *Visnyk SumDU*. – 2006. – Vol.2., no. 11(95). – P. 43-51.
3. Malokha-Krupa A. Feminization of modern Polish language / A. Malokha-Krupa // *Problemi slov'yanoznavstva*. – 2012. – Issue 61. – P. 129-136.
4. Pykhtovnykova L. S. Basic synergetic points and notions applied to philology // *Synergetics in the philological investigation: monograph / pod obshch. red. prof. L. S. Pykhtovnykovoï*.– Kh.: KhNU im V. N. Karazina, 2015. – P. 7-20.

ПЕРЕКЛАД ОНОМАСТИЧНИХ АНГЛІЦИЗМІВ ТА ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З ОНОМАСТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Єрак П., студ. гр. ПР-32
(Сумський державний університет),
Дегтярьова Л. І., ст. викладач кафедри ГФ
(Сумський державний університет)

Запозичені власні назви утворюють значну частину лексичного складу сучасних мов. А фразеологізми з власними назвами являють собою яскраво марковані одиниці та є багатим матеріалом для вивчення національної специфіки мов. Згідно з принципами та методами перекладознавчої ономастики необхідним є виявлення об'єктивних антиномій, які обумовлюють міжмовні та міжкультурні розбіжності. Оними у складі фразеологічних одиниць мають сигніфікативне значення, перетворюються у загальні імена та набувають при десемантизації генералізуючого значення.

Питання передачі англійських антропонімів засобами української мови приводять перекладача до більш глибокого вивчення проблем адаптації власних назв. Основним матеріалом для висновків про фонографічну адаптацію запозичених власних назв є графічна передача звуків мови-джерела в українських текстах. Ряд варіантних написань створює труднощі у визначенні звукових відповідників. Іноді підбір еквівалентних імен у людей, носіїв різних культур, називають перекладом. Наприклад, українське ім'я *Іван* виявляється «перекладом» англійського *John (Джон)*, що зафіксовано у перекладах П. Куліша. При перекладі чужомовний антропонім замінюється його еквівалентом, який забезпечує однозначність сприйняття і виступає як слово, пов'язане з культурно-історичною традицією одного народу. Оскільки традиція передачі українською мовою чужомовних особових імен, які мають міжнародний характер, повністю ще не встановлена, тому при перекладі таких імен, як *Alice, Augustus, Benjamin, Christian*, перекладач може дотримуватися їх звучання та передавати відповідно як *Еліс, Огастес, Бенджамін, Крістіан* або ж врахувати в українському іменникові їх відповідники: *Аліса, Август, Веніамін, Християн*. Найбільші труднощі при передачі чужомовних антропонімів викликають імена з національними, історико-культурними асоціаціями, які є компонентами прислів'їв, приказок, фразеологізмів, а також імена літературних персонажів та реальних історичних осіб.

Виділяють кілька способів перекладу англійських фразеологічних одиниць з ономастичним компонентом українською мовою: 1) фразеологічні еквіваленти (*the thread of Ariadne* – нитка Аріадни); 2) фразеологічні аналоги (*make hay while sun shines* – куй залізо, доки гаряче); 3) калькування (*Rome was not built in one day* – Рим будували не за один день); 4) описовий переклад (*not to know somebody from Adam* – не мати жодної уявлення про когось, не знати когось в обличчя); 5) комбінований переклад (*every Jack has his Jill* – «для будь-якого Джека знайдеться своя Джилл», у кожного голуба своя горлиця); 6) транскрипція та транслітерація (*Big Ben* – Біг-Бен). Фразеологічні одиниці з ономастичним компонентом становлять розгалужену систему різноструктурних у граматичному аспекті одиниць і є однією з найбільш експресивно забарвлених груп у фразеологічному фонді англійської мови, що також слід враховувати при перекладі на рідну мову, оскільки фразеологізми з власними назвами є органічним компонентом мовної культури й міжособистісного спілкування англійців та інших носіїв цієї мови.

Як показують дослідження, діяльність у галузі передачі англійських власних назв має прямувати не до породження жорсткої системи звуко-літерних відповідників для української та англійської мови, а до вироблення стрункої, але гнучкої системи уніфікації відтворення. Така система має передбачити природність функціонування назви в сприймаючій мові, включаючи зручність вимови, відмінювання, вживання у фразеології, створення дериватів, а також милозвучність.

Лінгвістичне значення онімів при перекладі завжди зв'язується з екстралінгвістичним аспектом його значення. Оніми як компоненти фразеологічних одиниць набувають фіксованого значення завдяки символічним засобам. Уміння зберегти національно-культурні особливості фразеологізмів з власними назвами допомагає придбати рефлексивний досвід при сприйманні мовної картини світу та віддзеркалювати власне антропометричне відношення до навколишнього світу.

1. Ажнюк Б. М. Англійська фразеологія у культурно-етнічному висвітленні / Ажнюк Б. М. – К. : Наук. думка, 1999. – 136 с.
2. Каплуненко А. М. Історико-функціональний аспект англійської ідіоматики / А. М. Каплуненко. - Ташкент: Друк, 1991. - 43с.
3. Петрова Н. Д. Семантичні механізми в процесі фразотворення // Мови європейського культурного ареалу: розвиток і взаємодія. – К., 1995. – 232с.
4. Verbal-and-Creative Tendencies of Denumeral Formations / S. O. Svachko, I. K. Kobayakova, S. V. Baranova et al. // British Journal of Science, Education

ТРУДНОЩІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ СЛЕНГУ

Коваль А. В., студ. гр. ПР-21

(Сумський державний університет),

Дорда В. О., канд. філол. наук, доцент кафедри ГФ

(Сумський державний університет)

Сленг є своєрідним індикатором змін у суспільстві, що реагує на новітні тенденції та явища, відображає суспільно-культурний фон окремо взятої епохи, який розуміють у повній мірі лише її представники. Різні аспекти молодіжного соціолекту вивчали такі дослідниками як Е. Патрідж, О. Чередниченко, В. Балабін та інші. Сленг як перекладознавча проблема також не залишився без уваги, це питання досліджували такі науковці як І. Бик, О. Лапова, Т. Холстініна та інші.

Основні труднощі під час перекладу сленгу можуть виникати з таких причин:

1) Якщо англomовний сленгізм має два або більше значень, які варіюються відповідно до того хто, за яких умов і коли вживає це слово. Наприклад, слово *benjamins* може означати "100-доларові купюри", е.г. *It's all about the benjamins!*. Ще одне значення, яке може мати цей сленгізм – це "жіночі груди", е.г. *Hey man, check out the benjamins on Lucy*.

2) Якщо англomовний сленгізм виражає поняття чи реалію, не властиву українській мові. Наприклад, слово *campused* означає територію, обмежену кампусом (тобто університет з його учбовими корпусами, студмістечком, торговими точками та ін). Таке поняття не могло виникнути в українській мові, тому його не можна перекладати українським відповідником із вужчим значенням "студмістечко".

3) Якщо англomовний сленгізм укорінився в українській мові. Наприклад, американський сленгізм *hater* (людина, яка ненавидить всіх і вся) можна перекласти українським відповідником "ненависник", або транслітерувати як "хейтер".

4) Якщо сленгізм є застарілим. Е. Партрідж говорить, що кожне покоління має свій сленг, тому перекладач повинен підібрати еквівалент відповідно до історичного періоду, щоб передати колорит історичної епохи [1, с. 8]. Загальновідомі сленгізми у різні періоди

свого існування набували різних значень. Це явище має назву прихована омонімія. Наприклад, в 30-ті роки словосполучення *fast track* позначало бігову доріжку на іподромі, а в 70-ті вживалося в значенні "конкуренція, боротьба", пізніше позначало "скорочений курс навчання в університеті або коледжі", а сучасне його значення "комп'ютеризована система паспортного контролю в аеропортах".

О. І. Чередниченко вважає, що у плані забезпечення міжкультурної комунікації творча діяльність перекладача буде спрямована на примирення двох суперечливих тенденцій: збереження мовної норми рецептивної культури у перекладі, з одного боку, та її гармонізацію з нормою оригіналу як феномена вихідної культури, з іншого [2, с. 485].

І. С. Бик виділяє у своєму дослідженні такі способи перекладу, які також можна застосовувати до сленгу [4]:

1) знаходження еквіваленту; е.г. *Banana oil* доцільно перекласти як "нісенітниця";

2) знаходження аналогу; е.г. слово *kid* можна перекласти як "приятель, браток, мала" в залежності від контексту;

3) описовий переклад; е.г. *Lobster shift* буквально перекладається як "зміна омарів", вживається в журналістському слензі для позначення нічної зміни.

Для перекладу неологізмів, соціокультурних реалій та сленгу, до яких у цільовій мові не можна знайти відповідної лексичної одиниці використовується, як правило, транслітерація, транскрипція та калькування.

Отже, основні труднощі під час перекладу сленгу становить передача емоційно-експресивного забарвлення та необхідність збереження стилістичного відтінку. Для того, щоб досягти адекватного та правильного перекладу необхідно ретельно дослідити відповідний шар лексики та проглянути всі можливі варіанти для досягнення найвищого рівня точності перекладу.

1. Partridge E. *Slang Today and Yesterday* // London, 1979. – 562p.
2. Чередниченко О. І. Міжкультурні аспекти перекладу // Мовні і концептуальні картини світу: Мови, культури та переклад у контексті Європейського співробітництва. – Зб. наук. праць. - К.: Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2001. – С.485-489.
3. Бик І. С. Теорія і практика перекладу // Львів: ЛНУ ім. І. Франка, – 2005. – 240 с.

4. Kobyakova I. Expressiveness of Blurbs: Syntactic Level [Текст] / I. Kobyakova, G. Chulanova // Development of language systems in the context of accelerated dynamics of public relations. – London: IASHE, 2015. – P. 18-20

СИНХРОННИЙ ПЕРЕКЛАД

Рожченко Д., студ. гр. ПР-31
(Сумський державний університет),
Жулавська О. О., канд. філол. наук, доцент кафедри ГФ
(Сумський державний університет)

Провідний вчений в галузі теорії перекладу, В. М. Комісаров писав: «Велику потребу в перекладах та перекладачах викличе подальше поширення міжнародних контактів, обмін в галузі культури, спорту, туризму, проведення різних міжнародних форумів, зустрічей та переговорів, не кажучи вже про представництво нашої країни в численних міжнародних організаціях, урядових і неурядових».

Проте, дивно, до якої міри самі учасники міжнародних зустрічей і контактів недостатньо розуміють або недооцінюють роботу тих, хто дає їм можливість не тільки спілкуватися і пізнавати один одного, але і розробляти та підписувати документи та договори.

Для того, щоб ступінь достовірності в синхронному перекладі була якомога вищою, необхідно перш за все добре уявляти собі тему (предмет), яка обговорюється на цьому форумі, семінарі або круглому столі. Вивчення не тільки термінології, але й суті справи є для синхроніста обов'язковою умовою.

Синхронного перекладача для його ефективної роботи потрібно ізолювати від шуму залу засідань, а його мову зробити доступною кожному реципієнту (слухачу). Так виникли кабінки синхроністів і вбудовані в крісла делегатів телефонні установки, що дозволяють вибирати їм ту мову, яку вони найкраще розуміють. Як правило, такі установки передбачають 5-6 робочих мов.

Робота перекладача в режимі синхронності вимагає постійної мобілізації уваги і безперервного говоріння. Це призводить до того, що через 20-30 хвилин перекладу у синхроніста з'являється втома артикулярного апарату, мова стає вялою, знижується самоконтроль і виникають помилки. Саме з цієї причини режим роботи синхронних перекладачів припускає, як мінімум сорокахвилинний відпочинок після двадцяти хвилин роботи, а отже, і створення груп або команд у складі 3-4 чоловік для кожної кабінки.

Складність синхронного перекладу пов'язана з реакцією перекладача, а точніше, з його реактивністю. Синхроніст змушений щомиті миттєво реагувати на сприйняті на слух слова. Саме тому синхронний переклад відлякує повільних людей, хоча вони і чудово володіють іноземною мовою. Знання двох або кількох мов не є неодмінною умовою успіхів синхронного перекладача. Такою умовою, скоріше, є наявність у нього неодмінного запасу еквівалентних пар лексичних одиниць, пов'язаних між собою знаковим зв'язком, що дозволяє перекладати не через аналіз і синтез, а в плані моделі «стимул-реакція», тобто не через мислення, а через умовні рефлекси. Синхронний переклад, без сумніву, є найбільш трудомістким і складним з усіх видів перекладу. Існує також кілька видів синхронного перекладу.

Найпоширенішим різновидом є синхронний переклад «на слух», коли перекладач сприймає, як правило, через навушники безперервну мову оратора і здійснює переклад блоками по мірі надходження інформації.

Другий, менш поширений, але також досить затребуваний різновид синхронного перекладу - це так званий «переклад з листа» з попередньою підготовкою чи без неї. Перекладач завчасно отримує письмовий текст промови оратора і, вносячи необхідні корективи по ходу розгортання мови, переводить у відповідності з наданими матеріалами. Цей переклад є видом усного перекладу, що наближається до письмового, тому що інформація сприймається не на слух, а зорово, у вигляді тексту (статті, листа, факсу і т. д.), але вона озвучується перекладачем. При цьому перекладі, аналіз і синтез відбуваються одночасно, як при усному перекладі.

Мабуть, найважча роль випадає на долю синхроніста, коли йому доводиться мати справу з невизначеними або надшвидкісними джерелами перекладного мовлення. Йдеться, зокрема, про відеофільми і коментарі до слайдів, які в якості наочних посібників все частіше і частіше використовуються сьогодні на міжнародних конференціях. Щоб працювати безпомилково в такому темпі перекладачеві доводиться звертатися з проханням подивитися до початку засідання відеозапис або отримати текст сценарію.

Мовна компресія, опущення і додавання матеріалу, синекдоха та метонімія, використання антонімів та семантичних еквівалентів та граматична інверсія - основні прийоми роботи синхроніста. Всі вони зводяться до основного завдання синхронного перекладача, а саме: скоротити словесний матеріал і одночасно передати його, не

спотворивши загальний зміст. Дослідження процесу перекладацького відтворення живої мови показують, що синтаксис при синхронному перекладі завжди простіше, а середня довжина речення завжди коротша, ніж при письмовій обробці того ж самого тексту.

Займалися даним питанням: В. І. Єрмолович, Г. В. Чернов, І. А. Зимова, О. Д. Швейцер.

СЕКЦІЯ 3

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ (РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ)

УЗБЕКСКИЕ ЭКВИВАЛЕНТЫ РУССКИХ ПОСЛОВИЦ И ПОГОВОРК С КОМПОНЕНТОМ «ДОБРО»

Чернышова Т. Г., *преподаватель*
(Сумский государственный университет)

Пословицы и поговорки являются короткими изречениями о жизни и быте народа. Они отражают пройденный опыт, переданный от старших поколений к младшим в виде своеобразного вывода. Являясь малым литературным жанром, они имеют глубокий смысл. Большинство пословиц и поговорок не теряют своей актуальности и в наше время. «Пословицы – это цвет народного ума, самобытной стати, это житейская народная правда, своего рода судебник, никем не судимый», – так писал В. Даль [1].

С философской точки зрения, добро – это одна из важнейших этических категорий, которая употребляется для характеристики положительных нравственных ценностей. Она противоположна понятию зла и выражает бескорыстное желание совершить благой поступок в пользу другого человека.

На антонимических парах добро – зло и строится множество пословиц и поговорок как в русском, так и в узбекском языке. Пословицы, связанные с понятием добра, в русском и узбекском языке указывают на то, что человек совершает добро бескорыстно и не стремится рассказать всем о сделанном. Такие русские пословицы, как: *кто добро творит, тому Бог отплатит; добрая слава до порога, а худая за порог; доброе дело само себя хвалит; добро тогда будет добро, когда люди похвалят; доброе молчание – чем не ответ; доброе смолчится, худое молвится; доброму добрая и слава; добрым быть – добрым и слыть; доброе семя – добрый и всход* указывают на то, что

добро не требует огласки, его и так все увидят. Таким пословицам соответствуют узбекские, как, например: *добро глазами не видишь, так зло из сердца не выведешь; добро не останется без внимания; от доброго останется сад, от злого останется черное пятно* и др. [2].

Пословицы и поговорки имеют поучительный характер, как говорят: «Пословица – всем делам помощница». Все знают, что не хорошо хвастаться добрыми делами, другие их увидят сами и оценят.

Доброта – это позитивное отношение к окружающим и отсутствие злопамятства. Это отразилось в русских и узбекских пословицах: узб. *добро помяни, а зло забывай; отвечать добром за добро – дело каждого, отвечать добром за зло – дело настоящего человека; за доброе жди добра, за худое худа; живи добрее, будешь всем милее.*

Русская пословица *отвечай добром на зло* имеет узбекский эквивалент *отвечать добром на добро – дело каждого, отвечать добром за зло – дело настоящего человека*. Мораль этих изречений такова: научиться не опускаться до зла и мести, уметь прощать ошибки других людей, показывать пример достойного поведения.

Очень часто пословицы и поговорки помогают нам ориентироваться и правильно поступать в разных жизненных ситуациях. Всем известно: *делай добро – и получишь добро; доброму слову и слон повинуется; делая зло, на добро не надейся.*

Добрым быть действительно не просто. Добро и зло всегда идут рядом. Поэтому важно научиться осознавать свои действия и их результаты. Уметь быть благодарным людям, делающим добро. Это отразилось в русских пословицах: *доброе дело два века живет; рубашка изнашивается, а доброе дело не забудется*; и в их узбекских эквивалентах: *будешь добрым – проживешь в благополучии, будешь плохим – заплатишься головой; добро не умрет, а зло пропадет.*

Умелое использование в речи мудрых высказываний добавляет выразительности и убедительности сказанному, углубляет его содержание. Каждая пословица и поговорка пропитаны менталитетом отдельного народа, его бытом, образом жизни и мышления, моральными принципами.

Сеи добро, посыпай добром, жни добро, одевай добром – мораль этой пословицы не потеряет своей актуальности и через века, это вечные нравственные ценности независимо от национальности и вероисповедания человека.

1. Даль В. И. Пословицы русского народа / В. И. Даль. – М. : Эксмо, 2003. – 616 с.
2. Садыкова М. Краткий узбекско-русский словарь пословиц и поговорок. – Ташкент, 1993. – 76 с.
3. Абдурахимов М. М. Краткий узбекско-татарский словарь пословиц и поговорок. – Казань: Татар. кн. изд-во, 2010. – 527 с.

СВОЄРІДНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Саєб Амлех, студент гр.ЛС-230
(*Сумський державний університет*)

Набок М.М. канд. філ.н., доцент
(*Сумський державний університет*)

Навчаючи іноземних студентів української мови в умовах глобалізаційних процесів, важливо розкрити національну складову мови, що відображає всі глибини пласти духовного життя народу, його історичну пам'ять, культуру тощо. В основі методики викладання української мови виокремлюють три основні компоненти: • психологічний; • лінгвістичний; • методологічний. Доцільно, щоб в сучасних умовах психологічний підхід розкривав внутрішню, морально-етичну сторону студента. Лінгвістичний компонент вивчення мови полягає головним чином у комунікативних потребах студентів. Тому матеріал для вивчення української мови має бути не штучно препарованим, а природним, простим, доступним та таким, який би зацікавив студентів. Використання різноманітних методик та сучасних засобів вивчення мови не тільки пропагується, але й дає позитивні результати. Потрібно прирівнювати викладання української мови до вивчення європейських мов. І тут потрібно подбати, щоб викладач з мови був, як мінімум, філологом за освітою та вільно володів англійською мовою.

Важливий у вивченні української мови як іноземної лінгвокраїнознавчий аспект. На жаль, навчальний матеріал для студентів-іноземців, у зв'язку з тим, що вони вивчають російську мову, не орієнтований на розкриття національних прикмет українців, їх багатий внутрішній світ, традиційну культуру тощо. Тому іноземні студенти ототожнюють українців з росіянами, не розуміючи прямо протилежних їх ментальних особливостей. Однак, живучи в українському культурному, мовному середовищі, чужоземні студенти досить часто виявлять неабияке зацікавлення історією нашого народу.

Щоправда, тут у них виникають значні труднощі, адже брак відповідної інформації, незнання природи українців значно ускладнює самовизначення їх в українському духовному просторі. Тому в медичному інституті СумДУ в групах з вивчення української мови як іноземної ми долучаємо студентів до вивчення зразків української народної творчості (казок, легенд, пісень, народних дум). Це дає змогу не лише ознайомити іноземних студентів з нашим історичним минулим, особливостями національного характеру українців, але й краще адаптуватися в Україні, відкрити для себе нове, непізнане не лише в чужорідній їм культурі, але й у своїй, рідній.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ СЛОВАРЕЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО

*Моса Бадер, студент ПО, гр. М-1
(Сумський державний університет),
Дегтярева Т.О., канд. філол. н., доцент
(Сумський державний університет)*

Информационные компьютерные технологии активно входят в практику преподавания русского языка как иностранного. В настоящее время все большую популярность получают мобильные устройства: мобильные телефоны, смартфоны, планшеты. Эти гаджеты являются неотъемлемой частью современного урока благодаря своей доступности, мобильности, простоте использования.

ИКТ становятся привычными средствами обучения. Особое место среди них занимают электронные двуязычные словари. Многие исследователи отмечают, что словарь может быть использован не только как простой справочный материал, но и как самостоятельное учебное пособие для развития всех видов речевой деятельности, для формирования коммуникативной компетенции студентов-иностранцев.

Электронный двуязычный словарь имеет ряд преимуществ перед печатными словарями. Во время использования такого словаря информация предоставляется в разных видах: при вводе нужного слова появляется и текстовая, и звуковая информация. Студент может быстро и точно узнать значение нужного ему слова с транскрипцией и произношением, осуществить прямой и обратный перевод.

Электронный словарь дает возможность студенту выбирать нужный ему язык, а преподавателю не использовать язык-посредник.

что очень важно при работе в интернациональных группах. Когда возникают ошибки, словарь исправляет их или указывает правильный вариант. Использование электронного словаря может быть организовано на всех этапах обучения: во время презентации нового материала, при повторении и закреплении изученного, для совершенствования сформированных навыков, при проведении всех видов контроля, а также во время самостоятельной работы студентов.

Применение электронных словарей на занятиях по русскому языку как иностранному способствует повышению мотивации, обеспечивает автономность процесса обучения, способствует быстрому усвоению лексики, эффективности выполнения заданий. С его помощью у студентов также формируются умения и навыки во всех видах речевой деятельности.

ФОРМУВАННЯ УМІНЬ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

*Анагваонье Ікенна, студент гр.ЛС-217
(Сумський державний університет),
Дунь Н.Л., ст. викладач
(Сумський державний університет)*

Ефективність спілкування між представниками різних культур, крім знання мови, залежить від умов і культури спілкування, знання правил етикету, невербальних форм вираження (міміки, жестів), наявності фонових знань. Мова віддзеркалює ціннісні категорії суспільства, національну картину світу. Людина, оволодіваючи іноземною мовою, одночасно освоює і чужий, новий для неї світ і чужу культуру. Важливо, що при цьому вона починає глибше усвідомлювати національні особливості свого світовідчуття і комунікативної поведінки.

Міжкультурний підхід базується на вивченні того, як поведінкові особливості носіїв різних культур впливають на взаємодію індивідів як носіїв цих культур. При такому підході іноземці не просто пасивно засвоюють певні відомості про країну, мову якої вони вивчають, а активно беруть участь у процесі акультурації, розвиваючись як суб'єкти діалогу культур.

Безпосередньо через використання української мови іноземні студенти оволодівають вербальними і невербальними моделями поведінки, узвичаєними в українській лінгвокультурній спільноті,

усвідомлюють національно-специфічні особливості сприйняття світу іноземними представниками, розуміючи, що збої в комунікативній поведінці можуть виникати у зв'язку з різним ставленням партнерів до тих самих етнокультурних феноменів. Враховуються також особливості національного характеру комунікантів, специфіка їх емоційного стану. Все це в цілому веде до формування умінь міжкультурного спілкування.

В процесі навчання студенти-іноземці повинні оволодіти такими вміннями: виступати в ролі посередника між представниками своєї і україномовної культури, визначати причини порушення міжкультурної комунікації й ефективно усувати конфліктні ситуації, обумовлені міжкультурними відмінностями.

Таким чином, вивчаючи українську мову як іноземну, студенти засвоюють елементи етнокультурного фону і на цій основі виявляють міжкультурні зв'язки і розбіжності, що сприяє формуванню міжкультурної компетенції.

ПРИНЦИП СИТУАТИВНО-ТЕМАТИЧЕСКОЙ ПОДАЧИ ЯЗЫКОВОГО МАТЕРИАЛА НА ЗАНЯТИЯХ ПО РКИ

Бурнос Е. Ю. *преподаватель*
(*Сумский государственный университет*),
Эреф Мохаммед, *студ. гр. ЛС-426*
(*Сумский государственный университет*)

Задача преподавателя, который работает с иностранцами, – научить их высказываться на определенные темы в определенных ситуациях. Это возможно сделать, осуществляя ситуативно-тематическую подачу материала. Чтобы научить иностранных студентов владеть языком практически, необходимо использовать такие приемы тренировки, которые были бы приближены к условиям реальной языковой среды. Преподавателю РКИ необходимо следить за тем, чтобы на занятиях постоянно возникала потребность в общении, для этого он должен создавать такие ситуации, в том числе игровые, которые способствуют инициативному говорению.

Принцип языковой направленности учебного процесса, ситуативно-тематический подход к отбору и подаче языкового материала при обучении иностранцев требует соответствующей его организации. Такой подход предусматривает одновременное изучение единиц различных языковых уровней.

Овладение навыками и умениями речевого общения является ведущей целью обучения языку, составляет основу формируемой в процессе занятий коммуникативной компетенции. Устная речь выступает в качестве основной и первичной формы речевого общения. Занятие по РКИ важно организовать как совместную деятельность всех участников учебного процесса, сюжетно-тематическая и коммуникативная целостность которого не разрывается при переходе от предъявления текстового материала к языковой и речевой отработке. Все на уроке: типы заданий, способ подачи материала, формы контроля – должно быть мотивировано целями общения.

Тренировка может проходить в жестком управлении речевой деятельностью (по готовым образцам в многократном повторении) и в частичном (по заданной ситуации с обозначенным коммуникативным намерением, т.е. по вариантным ситуациям). Вариантные ситуации дают возможность отрабатывать по речевым моделям разные способы формирования и формулирования мысли, т.е. разные способы выражения речевых намерений. Процесс обучения иностранному языку должен быть лично и проблемно-ориентированным, при этом студенты не только будут решать поставленные перед ними проблемы, но и формулировать свои собственные, опираясь на полученные знания, умения и навыки.

Речевые действия, осуществляемые с единицами языка и речи в основных видах речевой деятельности, должны носить творческий характер – в форме умений принимать нестандартные решения в проблемных ситуациях речевого общения. Использование проблемной подачи материала побуждает учащихся к размышлению, самостоятельному поиску информации, самостоятельным выводам и обобщениям. При личностном подходе предпочтение следует отдавать таким приемам обучения, которые придают учебному процессу практическую направленность. Это делает студента активным субъектом учебной деятельности и организует его взаимодействие с другими студентами в группе. Для чтения одного текста необходимо предусмотреть интересные послетекстовые задания. Обязательно должна использоваться групповая работа, которая позволяет, с одной стороны, каждому студенту выбирать индивидуальный темп работы, а с другой стороны – готовит их к реальной коммуникации: обмену информацией, высказыванию оценочных суждений. Таким образом осуществляется групповое взаимодействие, что в конечном счете способствует развитию речевой инициативы, совершенствованию учебных и коммуникативных

умений. Это требует использование различных приемов обучения и видов упражнений. Занятие речевой деятельностью организуется с помощью большого количества речевой практики в разных видах речевой деятельности, как продуктивных (говорение, письмо), так и рецептивных (аудирование, чтение) и формах речи (монологическая и диалогическая). На продвинутом этапе обучения в качестве целевой установки выдвигается формирование умений монологического и диалогического высказывания для участия в коммуникации учебно-профессионального характера, а чтение и письмо рассматриваются как основные способы владения языком специальности. Такой отбор производится с учетом цели обучения на основе двух принципов: 1) необходимость и достаточность содержания для достижения поставленной цели обучения; 2) доступность содержания обучения для его усвоения. Грамматический материал отбирается функционально, т.е. для выражения определенного содержания. В качестве грамматической единицы языка используется модель предложения. С позиций современной методики РКИ главным и решающим фактором обучения иностранному языку следует считать практическую тренировку учащихся в иноязычной речевой деятельности.

ВЛИЯНИЕ ФОНЕТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РОДНОГО ЯЗЫКА ПРИ ОБУЧЕНИИ ПРОИЗНОШЕНИЮ АРАБОГОВОРЯЩИХ СТУДЕНТОВ

Ибрахим Сильвана, студ. гр.ЛД-419
(Сумский государственный университет,
Дунь Н.Л., ст. преподаватель
(Сумский государственный университет

При обучении иностранных студентов русскому произношению любое фонетическое явление, подлежащее практическому усвоению, должно быть рассмотрено в двух планах: со стороны системы, к которой оно принадлежит, и со стороны фонетической системы родного языка, в данном случае арабского.

Арабский акцент описан в работах М.П. Всеволодовой, Р. Аль-Кудмани, А.Ю. Александровой, М.П. Кочесоковой и др.

Мы остановимся на анализе только некоторых участков фонетической интерференции.

А.Ю. Александрова отмечает, что одной из основных причин иноязычного акцента в русской речи служат различия в

функционировании фонем в родном и изучаемом языках. Например, в русской и арабской фонологических системах имеется звонкая палатальная фонема [j]. При этом в русской речи арабов отмечено выпадение звука [j] в позиции после гласных [и], [е]: *англ[u]ск[и]* (английский). В то же время в сочетаниях других гласных с [j] его выпадения в арабском акценте не зафиксировано: *плох[ой]*.

Несмотря на определяющую роль консонантизма в русском и арабском языках, их консонантные системы типологически различны. Арабские согласные противопоставлены по пяти признакам: по месту образования, способу образования, глухости-звонкости, наличию-отсутствию фарингализации и долготы-краткости. Только первые три из указанных признаков совпадают с признаками, характеризующими систему русских согласных. Наличие-отсутствие фарингализации обуславливает противопоставление простых согласных эмфатическим. Чаще всего на месте твердых и мягких русских согласных арабы произносят звуки, соответствующие неэмфатическим, которые русскими воспринимаются как полумягкие.

Поскольку на некоторых участках фонетической системы фонологический объем русского языка шире арабского, а на других уже, в арабском акценте возникают ошибки двух типов. Под действием первой тенденции смешиваются согласные, парные по твердости-мягкости, а также звуки [б]-[п], [б]-[в], [ч]-[ш:], [ц]-[с]. Действие второй тенденции проявляется, например, в замене русского [к] арабским увулярным [q] в некоторых позициях: *бан[q]а*.

На месте удвоенных согласных в арабском языке всегда произносятся долгие звуки, а в русском - лишь в отдельных случаях, например, в начале слова: *ввод*. В арабском языке удвоение согласных в начале слова невозможно, что приводит к появлению гласных вставок (*в[а]вод*) и показывает несоответствие позиционной закономерности звукового строя арабского и русского языков.

Ошибки появляются и в связи с отсутствием в арабском языке ассимиляции по глухости-звонкости и оглушения звонких шумных согласных в конце слова: *[в]сумке, расска[з]*.

Система вокализма в арабском языке беднее, чем в русском. Отсутствие тембровых противопоставлений, которые есть в русском языке, приводит к смешению звуков [а]-[э], [и]-[э], [о]-[у]. Дифтонгоидный характер русских гласных [о], [и] затрудняет их правильное восприятие и воспроизведение, так как арабские гласные всегда «чистые». Смешение звуков [о]-[у] связано также с позиционной реализацией арабских гласных [u:]-[u]. После губных,

зубных согласных и [j] эти фонемы реализуются звуками, приближенными к [o], что усиливается в безударных позициях: *t[o]ман* (туман).

Важное отличие арабского вокализма от русского – оппозиция по долготе-краткости. Краткие гласные арабского языка в беглой речи могут выпадать. В связи с ассоциацией их с редуцированными гласными русского языка, арабы часто не произносят безударные гласные в русских словах.

Значительную часть акцентных отклонений определяет организация слога. В арабском языке разрешены лишь определенные модели слогов. Поэтому в арабском акценте происходит выпадение согласных в длинных консонантных сочетаниях (*транспо[рт]ый*), гласных в составе вокалических сочетаний (*пр[и]сходит*) и др.

Отклонения в области русского произношения, обусловлены также особенностями арабской письменности: письмо справа налево, преимущественная однозначность букв, преимущественное обозначение кратких гласных диакритическими знаками, что осложняет усвоение редукции русских гласных.

Таким образом, для успешного преодоления арабского акцента необходимо учитывать различия в фонологических системах двух языков, в позиционном варьировании фонем, в структуре слога и характере письма.

МЕСТО И РОЛЬ ФРАЗ-ЭТАЛОНОВ В ФОРМИРОВАНИИ СЛУХОПРОИЗНОСИТЕЛЬНЫХ НАВЫКОВ

*Е.А. Голованенко, ст. преподаватель
(Сумский государственный университет),*

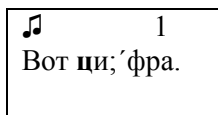
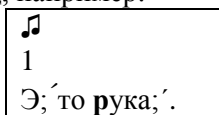
*Н.Л. Дунь, ст. преподаватель
(Сумский государственный университет)*

Не вызывает сомнения, что владение звуковым строем языка является обязательным условием общения. Слушающий или не поймет, или искаженно воспримет информацию, если говорящий нарушает фонетические нормы. Незрелость слухопроизводительных навыков (СПН) также тормозит развитие других видов речевой деятельности. Очевидной при обучении студентов-иностранцев является важность работы над произношением.

Опыт показывает, что для более быстрого запоминания постановку нового согласного звука рационально сопровождать заучиванием специально составленных фраз-эталонов.

Во фразах-эталонах произношения русских звуков изучаемые звуки, обозначаемые соответствующими буквами, представлены в удобной фонетической позиции. В этих фразах используются, кроме презентуемых, только ранее поставленные звуки. Эталоны являются одной из форм самоконтроля при изучении курса вводной фонетики. Следует отметить, что они носят коммуникативную направленность, поскольку одновременно являются речевыми мини-образцами. Опираясь на эти модели, иностранцы могут конструировать своё высказывание, включаясь в процесс общения на русском языке уже в период усвоения его фонетической базы.

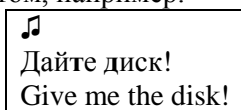
Фразы-эталоны презентуются после постановки, чтения и написания изучаемого согласного звука в слогах и в новых словах и имеют такой вид, например:

Заучивание фразы-эталона является заключительным этапом в процессе запоминания нового согласного звука и не вызывает трудностей у учащихся. Работа осуществляется следующим образом: для создания слухового образа интонационного контура фразы преподаватель 1–2 раза произносит эталон, затем студенты хором вместе с преподавателем сначала повторяют фразу-эталон, используя элементы дирижирования для верного воспроизведения типа интонации во фразе (в данном случае ИК-1), а потом читают ее поочередно.

Хорошие результаты в закреплении и коррекции СПН дает использование системно-блоковой учебной модели, где упражнения построены по методу минимальных пар.

Все блоки предваряются фразами-эталонами другого уровня – с коррелятивным компонентом, например:

Во фразах-эталонах с коррелятивным компонентом представлены парные согласные по глухости-звонкости, твердости-мягкости и др. признакам, которые находятся в рядом стоящих слогах, что дает возможность сопоставить и понять разницу в их

произношении. Следует отметить, что эти эталоны, также как и фразы-эталоны первого уровня, с успехом используются в качестве самоконтроля.

Работа над фразами-эталонами второго уровня ведется поэтапно с соблюдением принципа устного опережения.

На первом этапе работы с эталоном предлагается прослушать фразу, где презентуется изучаемая позиция. Преподаватель, формируя слуховой образ, несколько раз с умеренной скоростью произносит эталон, голосом акцентируя внимание на разнице в произношении коррелятивных звуков. При повторе преподаватель, применяя прием активного слушания, дает установку студентам закрыть глаза и сосредоточиться на слышимых звуках коррелятивной пары. Далее указывается на положение активных органов речи с использованием артикуляционных схем. При необходимости корректируется произношение звука с применением разных приемов их постановки.

Следующий шаг – немая артикуляция, т.е. беззвучное чтение за преподавателем эталона с фиксацией внимания на ощутимых моментах артикуляции звуков, а затем поочередное чтение его вслух.

Для создания слухового образа студентам предлагается вслед за преподавателем пропеть фразу-эталон, не искажая звуки. Хотя цели заучивать эталон не ставится, учащиеся неосознанно запоминают его.

Последним этапом является самостоятельное воспроизведение фразы-эталона учащимися по очереди с установкой слушать друг друга, что мобилизует учащихся максимально правильно произнести заученный образец и сосредоточить внимание на слышимых звуках.

Такая двухуровневая работа с фразами-эталонами значительно повышает качество усвоения звуков русского языка.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИГРОВОЙ МЕТОДИКИ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ

*В.А. Завгородний, преподаватель
(Сумский государственный университет)*

Изучение иностранного языка - нелегкий труд. Студенты должны прикладывать немалые усилия, чтобы воспринимать, понимать и использовать вновь изученные языковые единицы в речевой деятельности. Эти усилия они должны прикладывать часто, регулярно и в течение длительного времени. Каким образом, работая в разнообразных культурно-языковых контекстах, зачастую со студентами разного возраста, уровня подготовки и мотивации, «малой

кровью» добиваться успеха в обучении? Один их путей – использование игры как вида учебной деятельности.

Под игрой мы понимаем организованную деятельность, которая развлекает, увлекает и вовлекает участников в общее действие. И, конечно, это не просто перекидывание мячика от учащегося к учащемуся для вовлечения их в речевую деятельность. Игра предлагает решить проблему, причём для достижения поставленной цели участники должны общаться, т.к. нуждаются в помощи друг друга. Стимулом к активной деятельности в игре обычно является соревнование между участниками. В учебных играх соревнование не является обязательным условием, однако каждая учебная игра должна предлагать вызов интеллектуальным и коммуникативным способностям учащихся. Игра позволит нам создать условия, в которых изучаемый язык будет необходим учащимся не только для решения учебных задач, но и для естественной речевой деятельности. Каждый учащийся хочет полноценно участвовать в игре, а для этого ему необходимо понимать других и выражать свои мысли так, чтобы их поняли другие. Игры помогают учащимся обрести опыт пользования языком, а не его изучения.

Игры создают естественную возможность для многократного повторения клише и форм речи и позволяют в результате довести речевые навыки до автоматизма без выполнения подстановочных упражнений. Обычно произнесённому слову предшествует или сопутствует мысль. Значит, мы должны поставить задачу таким образом, чтобы побудить учащихся к размышлению. В одиночку человек решает предложенную ему задачу на родном языке или вовсе не прибегая к вербализации. Таким образом, на занятии мы должны создать такие условия, чтобы каждый студент обратился за помощью к другому студенту, и эта совместная деятельность потребовала от них использования грамотной русской речи.

Каждая игровая задача сводится к поиску средств достижения реального результата. Однако решить задачу – это ещё не всё; результат можно описать, оформить в виде рекламы, плаката или слайд-шоу. Во-первых, подобная форма презентации сделает очевидными достижения группы. Во-вторых, она зримо обозначит завершение работы группы. В-третьих, игра будет способствовать установлению обратной связи между учащимися и преподавателем.

Одна из важнейших целей игры – добиться успеха во взаимодействии учащихся друг с другом. Творческие возможности

группы всегда больше, чем способности одного человека (в отличие от интеллектуальных возможностей). Задача преподавателя – освободить эту творческую энергию, чтобы каждый участник группы почувствовал результат совместного творчества.

Чтобы разделить участников на группы, можно написать слова, состоящие из нужного количества букв (по числу учащихся в одной группе), разрезать их по буквам и раздать буквы студентам. Группы образуются, когда учащиеся составляют слова из отдельных букв, например: мышь, слон, лось, коза. Есть и другие варианты: до начала занятия прикрепить к нижней части каждого сидения листок бумаги. Листочки могут быть разного цвета, разной формы, с разными картинками. В состав группы войдут учащиеся, которым достались одинаковые листочки. Или можно попросить студентов рассчитаться по номерам, например, от 1 до 5; потом все «единицы» собираются в одну подгруппу, все «двойки» в другую, и т. д. Можно разделить по месту любимого отдыха (горы, море, лес), по любимой национальной кухне и т.п.

Примером хорошо работающей игры может быть «Подбери сравнение». Нужно раздать карточки с указанием первой части сравнений одной половине группы, а второй - другой: быстрый... как молния, важный... как павлин, здоровый... как бык, лёгкий... как пух, медленный... как черепаха, плоский... как блин, прямой... как стрела.

Игра внесёт свежую струю в методическую рутину занятий и вдохновит наших студентов с новой силой взяться за изучение русского языка.

1. Колесова Д.В., Харитонов А.А. Игра слов: как и во что играть на уроке русского языка : учебное пособие. – СПб. : Златоуст, 2011. – 152 с.

УЧЕБНАЯ ЭКСКУРСИЯ ПО УНИВЕРСИТЕТУ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ КАК СРЕДСТВО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО И ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО САМООПРЕДЕЛЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ СЛУШАТЕЛЕЙ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОГО ОТДЕЛЕНИЯ СУМГУ

Киселева А.И. *преподаватель*
(*Сумский государственный университет*),
Элнака Хамса Абдуллах Джмаа *студ.гр. М-1*
(*Сумский государственный университет*),
Бадер Мусса Мохаммад Ахмад *студ.гр. М-1*
(*Сумский государственный университет*)

На подготовительном отделении ДМО СумГУ в рамках обучения украинскому и русскому языкам как иностранным выделяется предмет «Развитие связной речи», основная цель которого – интенсивное формирование иноязычных коммуникативных навыков слушателей. Поскольку языковой и речевой материал курса имеет страноведческую, культуроведческую и образовательную направленность, он сконцентрирован в две большие речевые темы. Первая из тем нацелена на формирование, в первую очередь, образовательной ориентации иностранных студентов, которые собираются продолжить образование в университетах Украины. Поэтому эта речевая тема, точнее сказать – комплекс речевых тем, как и соответствующее учебно-методическое пособие, называется «Хочу учиться в СумГУ!». Учебная тематическая экскурсия по университету, которая проводится в связи с изучением комплекса этих взаимосвязанных речевых тем, педагогически и методически целесообразна в качестве заключительного звена мини-курса.

Проведению экскурсии предшествует разносторонняя подготовка, включающая учебный, воспитательный, методический, педагогический, организационный и прочие аспекты. Учебная подготовка к экскурсии заключается в том, что на занятиях по развитию речи слушатели знакомятся с информацией о Сумском государственном университете, овладевают этой информацией в лингвистических и речевых моделях украинского или русского языков. Основой учебных занятий являются такие основные информационные блоки: общие сведения о Сумском государственном университете, официальный адрес университета, организация управления университетом, общая инфраструктура и центральная база СумГУ, подразделения и центры, решающие вопросы международной жизни университета, структура

учебного года в университетах Украины; особенности учебного процесса на подготовительном отделении для иностранных граждан, структура ПО; особенности учебного процесса на подготовительном отделении, названия должностей, имена должностных лиц, ответственных за работу с иностранными гражданами, названия и предназначение важных для иностранца документов.

Обучение в процессе учебной экскурсии заключается в следующем. Безусловно оно базируется на визуальном восприятии заранее определенных материальных объектов. Визуальному восприятию сопутствует слушание и понимание участниками экскурсии основного содержания неадаптированной речи разных носителей языка, рассказывающих об экскурсионных объектах, о их теоретическом и практическом значении. Интерактивность такого вида учебных занятий предполагает, что учащиеся должны продемонстрировать в ходе экскурсии сформированные у них коммуникативные умения в этикетном и фатическом общении с незнакомыми людьми, должны уметь задать вопрос по теме, переспросить, если информация непонятна. Таким образом, подготовка слушателей предполагает овладение ими конкретными речевыми умениями, которые необходимы для уяснения содержания экскурсии.

Слушатели принимают активное участие в организации учебной экскурсии. Совместно с преподавателем намечается экскурсионный маршрут, определяются университетские объекты, представляющие интерес для будущих студентов и имеющие рекламный характер. Обычно это ректорат, университетский музей, читальный зал, литературная гостиная, Департамент международного образования, отдел регистрации иностранных граждан, спортивные объекты. Преподаватель предварительно обсуждает с должностными лицами, которые выполняют роли гидов, объем информации и речевые особенности ее предъявления. Большое значение имеет благожелательное, располагающее и заинтересованное отношение, которое проявляют проводящие экскурсию к будущим иностранным студентам. Преподаватель также сообщает о месте и времени проведения экскурсии, напоминает о правилах безопасности и правилах поведения, которые необходимо соблюдать во время проведения мероприятия. По итогам экскурсии учащимся предлагаются индивидуальные задания в зависимости от их предпочтений и учебной целесообразности: представиться, рассказать о себе, выразить свое мнение, написать отзыв об экскурсии, провести фотосессию, снять видео, по аналогии

подготовить презентацию об университете родного города, родной страны.

РАБОТА С ТЕКСТОМ НАУЧНО-ПОПУЛЯРНОГО СТИЛЯ КАК СРЕДСТВО ЯЗЫКОВОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РКИ

Скварча О. Н., *преподаватель*
(*Сумский государственный университет*)

Нуруллаев Бегзат, *гр. ЛС-330*
(*Сумский государственный университет*)

Текст – это речевое произведение, связанное целое, объединенное одной темой или одним сюжетом [1, 47]. В практике преподавания РКИ текст используется как единица обучения языку и речи. Широкое использование текста на продвинутом этапе обучения объясняется присущими тексту свойствами: познавательной и воспитательной ценностью, большими возможностями для работы над языком, развитием и совершенствованием речевых умений. С методической точки зрения текст полифункционален, он демонстрирует употребление речевых конструкций в их естественном окружении и представляет материал для извлечения языковой информации.

На третьем курсе иностранные студенты работают с текстом научно-популярного стиля, который является источником предметно-содержательной информации, образцом для продуцирования собственного текста по аналогии, стимулом для бесед и сочинений. Выполняя главное методическое предназначение, текст является основой для формирования, развития и совершенствования всех речевых умений, поэтому он используется на всех этапах обучения, постепенно усложняясь от учебного до познавательного. Учебный текст служит материалом не только для речевой работы, но и для работы над фонетическими, лексическими, грамматическими языковыми средствами.

Для работы студентам предлагаются, например, такие научно-популярные тексты: “Берегите зрение”, “Лекарство и пища”, “Самолечение”, “Когда глаза просят слез”, “Иммунитет”, “Как победить грипп?” и др. Работа над лексикой проводится на материале словосочетания, предложения, а также и самого текста. Текст дает возможность анализа функционирования различных лексических единиц в речевом целом. Тематически объединенные слова и

словосочетания запоминаются более прочно и быстрее, чем слова изолированные или данные списком, поскольку в тексте они находятся в многообразных связях и отношениях с другими лексическими единицами и содержанием текста [2, 24]. В процессе выполнения пересказа, обсуждения, диалогов, устных и письменных изложений активизируется лексика, содержащаяся в текстах.

Традиционно текст используется и для подачи грамматического материала, который затем закрепляется в системе упражнений. Текст демонстрирует функционирование форм, конструкций, типы синтаксической связи, грамматическую синонимию. Многие грамматические явления, проанализированные в тексте, осмысливаются точнее и быстрее, чем представленные в правилах или примерах. Кроме того, целый ряд грамматических категорий может быть осмыслен только в широком контексте.

По мере овладения языковыми средствами и речевыми умениями характер текстового материала меняется: от специально составленных текстов переходят к адаптированным, а затем и к оригинальным, или аутентичным, но требование ориентированности текста на овладение определенными языковыми средствами сохраняется и при изучении языка специальности [1, 48].

Работа на материале текста направлена не только на развитие и совершенствование умений во всех видах речевой деятельности, но и на усвоение единиц языка. Объемные тексты, используемые на продвинутом этапе, предоставляют широкие возможности для наблюдений и анализа различных способов выражения одного и того же содержания, например, выражение причинно-следственных отношений разными предложно-падежными формами: из-за высокой температуры, от приступообразного кашля, благодаря оказанному лечению. В тексте можно наблюдать функционирование синонимических средств в простом и сложном предложении: из-за того, что была высокая температура, от того, что был приступообразный кашель, благодаря тому, что было оказано лечение.

В качестве единицы обучения иностранцев русскому языку может быть использован не любой текст, а лишь такой, который удовлетворяет ряду требований: учебный текст должен иметь высокую познавательную и воспитательную ценность, содержать достаточное количество изучаемых языковых единиц, соответствовать уровню подготовки и интересам учащихся.

1. Хавроница С. А., Балыхина Т. М. Инновационный учебно-методический комплекс «Русский язык как иностранный» / С. А. Хавроница, Т. М. Балыхина. – М.: РУДН, 2008. – С. 47-49.
2. Митрофанова О. Д., Костомаров В. Г. Методика преподавания русского языка как иностранного / О. Д. Митрофанова, В. Г. Костомаров. – М.: Русский язык, 1990. – С. 23-27.

ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ РАЗВИТИЮ СВЯЗНОЙ РЕЧИ НА ЭТАПЕ ДОВУЗОВСКОЙ ПОДГОТОВКИ

Шевцова А.В., *к.филол.н.*
(*Сумский государственный университет*),
Мпенду Рехема, *студ.гр. М-2 ПО*
(*Сумский государственный университет*)

Главной целью обучения студентов-иностранцев на этапе довузовской подготовки является формирование речевой компетенции, дающей иностранным гражданам обучаться в дальнейшем по выбранной специальности. Для этого студенты-иностранцы должны в достаточной мере овладеть устной и письменной речью.

Работа по формированию и развитию навыков и умений связной речи проводится уже на начальном этапе довузовской подготовки, как в рамках преподавания научного стиля речи, так и при овладении инофонами аспекта «Развитие связной речи».

На занятиях по научному стилю речи студентам-иностранцам предлагаются упражнения, направленные на понимание особенностей и закономерностей языка специальности, и в большей мере уделяется внимание обучению письменной речи.

Развитию коммуникативной компетенции способствует система заданий, цель которых – обучение иностранных студентов извлечению информации из звучащей речи, а также использование этой информации для построения устного высказывания сначала репродуктивного, а потом репродуктивно-продуктивного характера.

Коммуникативный метод в работе по развитию речи реализуется в упражнениях, включающих предтекстовые, притекстовые и послетекстовые задания [1, 2].

Предтекстовые задания направлены на снятие лексических и грамматических трудностей при изучении речевой темы, обеспечивают полноту и точность понимания студентами-

иностранцами текста, активизируют продуцирование речи в устной и письменной формах.

Цель предтекстовой работы – закрепление материала лексики и грамматики. Предтекстовые упражнения должны научить студентов:

- выявлять значения слов посредством словообразовательного анализа;

- устанавливать лексическую сочетаемость изучаемых языковых единиц;

- устанавливать синонимичные и антонимичные связи слов;

- находить главную информацию предложения;

- заменять письменные конструкции (причастные и деепричастные обороты) конструкциями, которые часто используются в монологической речи.

Наиболее распространенными предтекстовыми заданиями являются следующие: употребление словосочетаний в правильной грамматической форме, определение частей речи, образование причастий от глаголов, имени прилагательного от существительных, лексический и смысловый разбор предложений. Таким образом, предтекстовые задания нацелены на вдумчивое прочтение текста и на работу с его лексическим материалом.

Выполняя притекстовые задания, студенты-иностранцы получают целевую установку на извлечение информации. Первое прочтение текста направлено на понимание основной информации, вторичное ориентирует обучаемых на понимание деталей и их оценку.

Послетекстовые задания призваны, с одной стороны, контролировать понимание текста, а с другой – готовить к воспроизведению текстового материала в виде различных типов монологических высказываний, письменных изложений.

Послетекстовая работа направлена на обучение студентов-иностранцев находить в тексте и воспроизводить по памяти определение понятий, отвечать на вопросы и самостоятельно ставить вопросы по тексту, делить текст на смысловые части, выделять главную информацию абзаца, определять количество абзацев, составлять вопросный план текста и трансформировать его в номинативный, пересказывать текст по составленному плану, записывать часть текста или весь текст по памяти, комментировать тезисы текста.

Система упражнений аспекта «Развитие связной речи» направлена как на использование иностранными студентами

основных грамматических единиц русского языка в речи, так и на развитие их коммуникативной компетенции.

1. Учебные материалы по развитию профессиональной речи для студентов-иностранцев подготовительного отделения (технический профиль) / сост. : О. П. Конек, А. В. Шевцова, И. М. Шевченко. – Сумы : Изд-во СумГУ, 2008. – Ч. 1. – 72 с.

2. Хочу учиться в Сумах! : учеб. пособие / Л. В. Биденко, В. А. Завгородний, А. И. Киселева, А. В. Шевцова. – Сумы : Сумский государственный университет, 2015. – 111 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СТРАНОВЕДЧЕСКИХ ЗНАНИЙ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ГРАММАТИКЕ РКИ

*Конек О.П., ст. преподаватель
(Сумский государственный университет)*

В условиях глобализации и стирания границ в современном мире важную роль играют страноведческие знания как инструмент диалога и толерантности культур, успешной межкультурной коммуникации.

В настоящее время курс «Страноведение» введен в программы различных факультетов высших учебных заведений: экономических, естественно-географических, факультетов иностранных языков и др. В зависимости от специальности различаются и цели изучения предмета. Так, Ю.П. Грицак указывает, что «цель курса “страноведение” для экономистов – овладение знаниями о населении, истории, культуре, природе и хозяйстве стран мира в объеме, достаточном для объективного миропонимания и решения практических задач внешнеэкономической деятельности» [1, 3], Н.А. Дудова отмечает, что при обучении второму иностранному языку страноведение должно «способствовать развитию толерантной личности на основе формирования у студентов знаний о социокультурных особенностях стран изучаемого языка» [2, 5].

Различие взглядов на цель изучения страноведения объясняет и отсутствие единого определения данного понятия в научной литературе. Под страноведением понимают и науку, изучающую конкретные территории; и науку, которая комплексно изучает страны и регионы мира, исследует, систематизирует и обобщает данные об их природе, населении, внутренние пространственные различия; и организационную форму объединения различной информации об

определенной стране (регионе); и учебную дисциплину, предметом которой является определенным отобранная и организованная совокупность экономических, социально-политических, исторических, географических и других знаний, связанных с содержанием и формой речевого общения носителей данного языка, включаемая в учебный процесс с целью обеспечения образовательных и воспитательных целей обучения.

Основными задачами овладения курсом «Страноведение» считаются следующие: знакомство с основными историческими событиями и датами, географическим положением и природными условиями, национальным составом населения, государственным устройством, культурными традициями народа; формирование у студентов умений пользоваться справочными изданиями, конспектировать и реферировать литературу, высказываться и свободно вести беседу по любой из пройденных тем и т.д.

Применительно к методике обучения русскому языку как иностранному (РКИ) реализация указанных целей и задач имеет свою специфику, обусловленную категорией обучаемых (как правило, нефилологов), многонациональным составом групп иностранных студентов, уровнем владения языком. Как известно, основной целью обучения РКИ иностранных студентов-нефилологов является формирование коммуникативной компетенции, обеспечивающей свободное общение в профессиональной и социокультурной сфере. Языковая же и речевая компетенция являются лишь базой, без которой невозможно использование языка как средства общения.

В методике преподавания РКИ изучение грамматики не выделяется в самостоятельное направление работы. Она вводится через ситуативно-тематическую организацию учебного процесса, то есть через практику в речи. Главная же цель обучения – свободное общение на языке.

Реализации указанной цели в значительной степени способствуют тексты страноведческой тематики, начиная от общей характеристики страны и заканчивая художественной и искусствоведческой литературой. В практике преподавания РКИ активно используются мини-тексты, знакомящие с украинскими реалиями, традициями, культурой (например, «Украина на карте мира», «Украина в цифрах», «Обычаи украинского народа», «Киевская Русь – древнее государство восточных славян», «Украинская вышиванка»), с последующим обращением к аналогичной информации о родной стране и культуре обучаемых. Это

усиливает мотивацию к изучению языка, закрепляет навыки употребления в речи грамматических форм и конструкций, обеспечивает диалог культур, расширяет кругозор, воспитывает уважение к культурным ценностям разных народов.

1. Грицак Ю. П. Страноведение. Часть 1: ведущие страны мира : учебное пособие для экономических и географических специальностей / Ю. П. Грицак. – Х. : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2000. – 64 с.
2. Дудова Н. А. Страноведение немецкоязычных стран / Н. А. Дудова. – Омск : Омский государственный университет им. Ф.М. Достоевского, 2014. – 128 с.

РОЛЬ ЛИНГВОСТРАНОВЕДЕНИЯ В ОБУЧЕНИИ РАЗВИТИЮ РЕЧИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ

Роденко А.В., *ст. преподаватель*
(*Сумский государственный университет*)

В современной многонациональной студенческой среде обучение иностранному языку и, прежде всего, аспекту «Развитие речи» имеет смысл проводить на примере материалов, относящихся к разнообразной иноязычной культуре, поскольку язык является не только инструментом в обучении и овладении выбранной специальностью, он выполняет еще свою основную функцию, являясь средством общения.

Лингвострановедение – направление, которое появилось благодаря накопленному опыту преподавания языка как иностранного.

Лингвострановедение дает возможность реализовать обучающие, адаптационные, развивающие и познавательные функции обучения. Включение материалов лингвострановедения в обучающий процесс способствует взаимному обогащению национальных культур, а также помогает легче и глубже воспринимать функционирование иностранного языка в различных сферах социальной жизни, обеспечивая успешную коммуникацию.

Все вышесказанное согласуется с одной из основных целей обучения иностранному языку, которая состоит в развитии такой личности, которая может и желает участвовать в коммуникации и способна самостоятельно совершенствоваться в овладеваемых видах деятельности.

Грамотно подобранные тексты аспекта «Лингвострановедение» помогают иноязычным студентам понять реальный образ жизни того или иного народа, познакомиться с национально-историческими особенностями современного общества страны их временного проживания, сравнить с национальными культурными ценностями своих государств и, таким образом, участвовать в непосредственном и опосредованном диалоге культур.

Межкультурная коммуникация, т.е. адекватное взаимопонимание участников коммуникативного акта, принадлежащих к разным национальным культурам, невозможна без понимания особенностей их менталитетов. Е.И. Верещагин и В.Г. Костомаров подчеркивают, что учебный текст должен быть ориентирован на отражение типичных явлений действительности страны изучаемого языка, ценных в познавательном и гуманистическом отношениях.

МИФОПОЭТИЧЕСКИЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ ИРАКЦЕВ О СВЕРХЪЕСТЕСТВЕННЫХ СУЩЕСТВАХ

Албаяти Моханад, студ. гр. ЛС – 015
(Сумский государственный университет),
Пилипенко-Фрицак Н.А., преподаватель
(Сумский государственный университет)

Мифопоэтические воззрения иракцев восходят к древним мифам Двуречья – культурному основанию, на котором возникли многие мифы, легенды, верования и обычаи античности.

В мифопоэтических представлениях иракцев большую роль играли древние верования о многочисленных злых и коварных низших духах, о могущественных и жестоких демонах и великанах. Низшие духи земли, воздуха, воды – Анунаки и Игиги причиняли беды и несчастья, вызывали болезни, поражали людей.

Также смерть и предшествующие ей болезни объяснялись вмешательством демонов, которые, по представлениям древних, были злыми и безжалостными существами. В иерархии сверхъестественных существ демоны стояли на ступеньку ниже незначительных божеств, поэтому им удавалось терзать и мучить не только людей, но и богов. По вине демонов путешественники сбивались с пути в пустыне, бури разрушали дома людей, смерчи и ураганы уничтожали урожай. Демоны были созданы не только для того, чтобы приносить горе и беды, но и для того, чтобы насыпать болезни. Чем труднее было вылечить недуг, тем, считалось, могущественнее были демоны,

которые вызывали ее. К числу самых жестоких, непобедимых, приносящих людям особенно много вреда и смерть, принадлежали демоны Удуг. Этим могущественным демонов было семь. Их называли «духами смерти», «дыханием смерти», «скелетами», «преследователями людей».

Для борьбы с демонами жрецы составили множество заклинаний, в которых перечислялись их имена и «специальности». Также для защиты от злых духов употреблялись амулеты-апотропеи (обереги).

С распространением ислама и принятием Аллаха всеми верующими мусульманами как единственного бога, творца и повелителя всех форм живого и неживого, изменился и расширился пантеон губительных для человека существ.

Согласно мусульманским верованиям, Аллах сотворил три рода разумных существ: ангелов, созданных из света, джиннов, созданных из чёрного бездымного огня и людей, созданных из земли. Джины могут быть добрыми и злыми: добрые – внешне очень красивы, злые – отвратительны и безобразны. Джины могут быть как мужчинами, так и женщинами. Они могут быть невидимыми, могут принимать облик человека, шакала, волка, льва, скорпиона или змеи. По своей природе джины могут быть как мужчинами, так и женщинами.

Распространены в иракской мифопоэтике различные сверхъестественные существа, демоны и великаны, обитающие в реках, на окраинах городов, в пещерах: Силува, Феридж Акра'а, Дами, Сеир, Карина.

Силува - водяное демоническое существо женского рода, обитает в реках или в пещерах рядом с горными потоками. Внешность Силувы напоминает женщину, тело ее покрыто длинными волосами; иногда Силува изображается с рыбьим хвостом вместо ног. Она любит питаться человеческим мясом, но в то же время равнодушна к любовной связи с мужчинами. Силуву можно убить орудием из железа.

Другой речной демон - Феридж Акра'а любит шутить с рыбаками, но не столь опасен как силува. Феридж Акра'а напоминает старика; он имеет рыбий хвост или слабые ноги. Его лысая голова красного цвета, а борода – зеленая.

Дами – демон-великанша. Дами - наполовину женщина, наполовину – животное. Она появляется, как призрак, на окраинах

городов. Дами обычно питаются прахом, отходами и отбросами разного рода, хотя и любит полакомиться человечинной.

Карина – женщина-демон. Она привлекает к себе мужчину, лишает его любви к жене или невесте. Карина ревнива и способна навредить обычной земной женщине, если ее (Карин) избранник влюбляется в зему ю женщину и покидае демона. Также в отместку за измену Карина крадет и убивает детей.

Сеир – еще одно демоническое существо, появляющееся в глухих местах, в развалинах. Сеир являеся в образе древнего одноглазого старика с бородой до колен, у него длинные зубы, покрытые железом, и железные ногти на ногах. Сеир очень жесток, охотится на людей и питаеся ими.

Несомненно, мифопоэтические представления народа, населяющего Ирак, - явление древнее и самобытное. Мифопоэтическое мировосприятие определенным образом структурирует мир и предписывает определенное место в этом мире человеку и сверхъестественным существам.

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

*Біденко Л. В., доцент, канд.п.н.
(Сумський державний університет)*

У сучасній методиці викладання української (російської) мови як іноземної великого значення набуває особистісно-орієнтований підхід, який передбачає врахування індивідуальних особливостей студентів, що веде за собою пошук нових форм та методів навчання. Між тим, індивідуалізація навчання передбачає упровадження гендерного підходу, який визначається науковцями як розширення життєвого простору для розвитку індивідуальних здібностей і задатків молоді людини шляхом збереження рівності в їхніх правах і можливостях, а також у розробленні такої стратегії навчання, яка орієнтувала б на розвиток самобутності суб'єкта, на забезпечення атмосфери позитивної взаємодії всіх учасників освітнього процесу, на впровадження творчого підходу, на створення умов для самореалізації молоді людини [1, с.32].

Аналіз наукової літератури та досвід за організацією навчально-виховного процесу у вищій школі підтверджує актуальність нашого дослідження. У працях вітчизняних та зарубіжних учених розглянуто проблеми гендерного виховання

(О. Вороніна, Т. Хризман, L. Tittle); гендерної ідентифікації і соціалізації (І. Кльоцина, Т. Кубряченко, В. Романова), гендерних аспектів самореалізації особистості (А. Бендас, С. Кудинов, М. Околітенко), врахування гендерних відмінностей у процесі навчання (В. Кравець, В. Симонов, С. Харченко), формування гендерної культури (Т. Бучинська, О. Кікінежді, О. Луценко, П. Терзі).

Гендерний підхід у навчанні – це індивідуальний підхід до прояву особистості своєї ідентичності, що у подальшому дає йому свободу вибору та самореалізації [2, с.40]. Такий підхід дозволяє чоловіку та жінці по-новому оцінити свої здібності та активізувати особистісні ресурси для вибору суб’єктивних стратегій у самореалізації й оптимізації міжособистісних відносин.

У дидактичній літературі представлено моделі гендерних особливостей студентів у інтелектуальній, емоційно-вольовій, мотиваційній та комунікаційній сферах (див. табл. 1). Оскільки нас цікавить перш за все розвиток пізнавальних (когнітивних) процесів, наведемо у таблиці лише різницю на когнітивному рівні.

Таблиця 1

Гендерні особливості студентів на когнітивному рівні

Юнаки	Дівчата
<ul style="list-style-type: none"> - домінування якісного підходу до вивчення матеріалу; - синтетичний підхід, уміння узагальнювати на раціональній основі; - висока швидкість концентрації уваги; - схильність до діалогу й дискусійної діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> - домінування кількісного підходу до вивчення матеріалу; - стійкість та чіткість аналізу; - схильність до алгоритму, виконання дій за шаблоном; - швидкість уваги нижча, ніж у юнаків; - пристрасть до монологів

Як бачимо, у процесі організації навчального процесу викладачу необхідно враховувати гендерні особливості студентів, при цьому форма, методи та засоби подачі й закріплення матеріалу мають бути різними.

Так, на нашу думку, у групах, де переважають юнаки, робота має відбуватися у режимі пошукової активності; викладач має акцентувати увагу на самостійність у прийнятті рішень; активно використовувати групові форми; формулювати правила через практичні дії. Тоді як у групах, де превалюють дівчата, варто стимулювати інтерес до пошукової діяльності, використовувати розмірений темп подачі матеріалу, спиратися

на наочність, велику увагу треба приділяти закріпленню та узагальненню отриманих знань та вмій. Важливим моментом є контроль знань. Тут теж є відмінності, оскільки для юнаків важливим є необхідність у конструктивній оцінці виконаної роботи, тоді як для дівчат є важливими і емоційність, і конструктивна оцінка результатів.

Таким чином, врахування гендерного підходу у методиці викладання російської мови як іноземної не викликає сумніву. Реалізація гендерного підходу сприятиме розвитку індивідуалізації навчання та розкриттю особистих здібностей студентів.

Література

1. Беленька Г. В. Формування фахової компетентності студентів під час навчання у вищому навчальному закладі / Г. В. Беленька // Вісн. Київ. міжнар. ун-ту. Серія «Педагогічні науки, психологічні науки». – К., 2002. – Вип. 1. – С. 29 – 35.
2. Метлікіна Л. С. Гендерный подход в обучении РКИ / Л. С. Метлікіна // Русский язык за рубежом. – М., 2013, № 4. – С. 36-43.

ОБРАЗ ЖЕНЩИНЫ В ТУРЕЦКОЙ ПОЭЗИИ

Ворона Н.А. *преподаватель*
(Сумский государственный университет),
Гокальп Кайапинар *студ.гр. ЛС-427*
(Сумский государственный университет)

Турецкая литература долгое время испытывала сильное арабское и персидское влияние, но со временем она приближается к реальной жизни турков, отражает их взгляд на жизнь, их понимание любви, идеал турецкой женщины. Тема любви к женщине – один из главных мотивов классической турецкой поэзии. Женщина для поэтов – это, прежде всего, красота, как внешняя, так и духовная, это лучшее, что есть в земной жизни. Ради любви стоит жить, даже если придётся приносить себя в жертву, бороться, страдать.

Одним из самых известных лириков того времени был Юнус Эмре. В своих лирических стихах он противопоставляет любовь смерти, поэт считает, что именно любовь правит миром. В его поэзии и огонь страсти, и предельная искренность. Женщина для этого поэта — это возлюбленная, но вместе с тем единственный Друг, вселенная, божество. Для него без любви нет жизни, любовь важнее богатства и власти. Любимая в поэзии Юнуса — это само совершенство, идеал истины, красоты, добра. «Глаза – чтоб на тебя смотреть, ... а руки – до тебя достать, сегодня в путь пойдёт душа, чтоб завтра пред тобой

предстать», — писал Юнус Эмре. Женщину поэт называет «земной луной», «розой жизни».

Османский период был не очень благоприятным для лирической поэзии, но в XV веке появляется жизнелюб и гуманист, «певец любви» Ахмед-паша. Ахмед-паша — прекрасный мастер стихов о любви. В них он на практике доказал, что турецкий поэтический язык обладает способностью показать внутренний мир человека, психологическую глубину его чувств. Обращения Ахмеда-Паши к возлюбленной, то восторженные, то печальные, его стихи отличаются музыкальностью, которая идёт от песенного турецкого фольклора.

Его возлюбленная «лунолика», «жасминовая», «роза вешняя», «краса весны». Её волосы — «гиацинты кудрей», её глаза — «нарциссы», у неё «рубины сладких губ». Любимая женщина опьяняет, как вино, но вместе с тем она и «коварство», и «ложь». Но несмотря ни на что поэт призывает: «Люби, покуда жив».

Турецкого поэта Махмуда Абдула Баки современники называли «султаном поэтов». В любовных стихах Баки нет мистики и символики, это стихи земные и сердечные. Возлюбленная в стихах Баки «женщина земная», источник реальных радостей и наслаждений, предмет желаний: «красавица сладка, как будто в детстве мать не молоко своё, а сахар ей давала». Поэт обращает внимание и на «волну кудрей», и «тонкий стан», и даже «родинку на розовой щеке» любимой женщины.

У Пир Султана Абдала немало гражданских вольнолюбивых стихов, его вольнолюбие отразилось и в любовных стихах, многие из которых стали песнями. Наиболее характерный мотив его лирики — прощание с любимой навсегда, последняя встреча перед неизбежной гибелью: «Милая, мы расстаемся, не плачь, ты меня помни, а я не забуду!» У его возлюбленной «бровь — полумесяц» или «натянутый лук», «губ багряный шёлк». Её слова «изысканны, нежны», а сама она «падишах в державе любви». Идеальные отношения для поэта — это взаимная любовь, когда «он — раб её, она — его раба».

Поэт 17-го века Караджаоглан славился своими любовными похождениями и о них сочинял песни, близкие к народным, иногда шуточные. Героиня его стихов — деревенская красавица из простой семьи. Он пишет об удачах и разочарованиях, о наслаждениях и трудностях в жизни влюбленных. Печаль в его стихах чередуется с радостью от встреч, когда любимая рядом и «клик её улыбкою лучится,

играют огоньки в её глазах...», «и два бутона на её щеках спешат раскрыться, в розы превратиться». Поэт мечтает о молодой и непорочной девушке, полной энергии и оптимизма: «пусть будет сад, где алых роз не рвали», «зачем мне луг с затоптанной травой?»

Поэт Юсуф Наби создал стихи, в которых отказался от идеализации лирических героев, от чрезмерной образности. Поэтические произведения Наби просты и предельно ясны, немного насмешливы, в них и наблюдения над собой, и серьезные раздумья о любимой. Поэт уверен, что люди не имеют права осуждать никого за его чувства, значит, с их мнением не всегда надо считаться: «недостойно дрожать перед властью людской, ибо мира она не творила». Цветение жизни, весна, обещающая удачу в любви, — излюбленный мотив поэта Ахмеда Недима. Его стихи — призыв наслаждаться молодостью и любовью, они легки и музыкальны. Как можно не любить, когда вокруг «Весна! Великий пир цветов, мельканье их тюрбанов», а рядом любимая – «алмаз редчайшей красоты»? Женщина у Ахмеда Недима настоящая, земная, она прекрасна, но не идеальна: «ты в ней найдёшь и острый перец, и сладкий мак ты в ней найдёшь».

Лучшие традиции восточной поэтической классики нашли своё отражение и в поэзии 20-го века, и в современной турецкой поэзии.

ИЗУЧЕНИЕ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ НА ЗАНЯТИЯХ РКИ В РАМКАХ МЕЖКУЛЬТУРНОГО ПОДХОДА

*Тубол Н.А., преподаватель
(Сумский государственный университет)*

Язык народа является основным признаком нации, он отражает образ жизни людей, быт, историю, степень цивилизации, культуру народа, который говорит на этом языке.

Комплексное изучение языка и культуры, то есть усвоение культурологического содержания с включением языковых средств, ведет к более глубокому уровню владения иностранным языком. В этой связи возникает интерес к фразеологии изучаемого языка как отражению культуры носителей данного языка, национальных традиций и т.д.

Фразеологические единицы (ФЕ) представляют собой не только культурно-информативный источник, они содержат богатый лингвистический материал, который дает возможность на его основе изучать различные явления русской лексики, грамматики, фонетики, синтаксиса.

Уже на ранних этапах обучения иностранному языку необходимо знакомить студентов с устойчивыми словосочетаниями данного языка. Работа над фразеологизмами в иноязычной аудитории расширяет активный фразеологический запас иностранцев, помогает правильному пониманию русской речи в любых ее проявлениях и свободному владению ею.

Методические приемы изучения фразеологических единиц иностранцами предполагают метод сопоставления с фразеологией родного языка. Сравнительно-сопоставительный анализ образного и смыслового содержания русских фразеологизмов и соответствующих фразеологизмов в родном языке учащихся имеет большое значение в практике преподавания русского языка как иностранного. Поиск эквивалента русскому фразеологизму в родном языке помогает точнее понять значение фразеологического оборота, сферу его использования, расширить ассоциативное восприятие устойчивых сочетаний неродного языка.

Сопоставительное изучение устойчивых словосочетаний двух языков продуктивно и в лингвострановедческом аспекте, поскольку таким образом страноведческие сведения включаются в процесс обучения путем соотнесения ФЕ. Сопоставление с фразеологизмами родного языка учащихся помогает выявить специфику русских устойчивых словосочетаний и избежать ошибок в понимании и использовании фразеологических единиц.

СЕКЦІЯ 4

ФІЛОСОФІЯ ДОБИ ГЛОБАЛІЗМУ ТА ПОСТМОДЕРНІЗМУ

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД СУЧАСНИХ ДЕРЖАВНИЦЬКИХ ТЕОРІЙ

*Биряк Л.П., студентка групи Ю-41
(Сумський державний університет),
Синах А.О. доц. кафедри ФПІ
(Сумський державний університет)*

На сучасний період (XX-XXI ст.) припав розвиток та реалізація політичних вчень, висунутих в попередні періоди. Між консерваторами, лібералами, соціал-демократами та соціалістами спостерігається зближення позицій з багатьох питань. Появляються нові форми відомих політичних ідеологій.

У XX ст. ідеї марксизму набули подальшого розвитку в марксизмі-ленінізмі, троцькізмі, маоїзмі, «нових лівих», єврокомунізмі. У країнах Азії, Африки та Латинської Америки національний соціалізм,

висунувши ідею «третього шляху» на протигагу капіталізму та радянському соціалізму, намагався поєднати соціалізм з місцевими релігіями та традиціями.

У Західній Європі та США «нові ліві», які вважали своїми ідейними натхненниками Ж.П. Сартра, Г. Маркузе, Е. Фромма, Т. Адорно, оцінювали західне суспільство як тоталітарне та репресивне. Майбутня революція повинна складатися з п'яти складових: економічна революція зруйнує «суспільство споживання»; політична – систему, що перетворює людину в автомат, яким можна маніпулювати; національна – звільнить національні меншини від експлуатації білої більшості та народи «третього світу» – від експлуатації Заходу; сексуальна – зруйнує буржуазну сім'ю; «психоделічна революція» шляхом поширення наркотиків та рок музики зруйнує «буржуазну індивідуальність».

Європейський екосоціалізм визначив соціалізм як шлях до розв'язання екологічних проблем. Соціалізм на перше місце ставить такі цінності як рівність, соціальну справедливість та солідарність, що можуть утвердитися тільки в умовах всебічної демократизації суспільства.

Неолібералізм намагається покласти на державу обов'язки розробки та здійснення загальної стратегії економічного розвитку, вирішення економічних проблем, усупереч попереднім уявленням про невтручання держави в суспільне життя.

Неоконсерватизм наполягає, що політичні рішення повинні прийматися не в групових інтересах, а на користь усієї нації [1, 147].

У ХХ-ХХІ ст. інтенсивно розвиваються наукові концепції вивчення окремих політичних явищ та процесів.

Концепція постіндустріального суспільства («індустріальне суспільство» – термін Сен-Сімона, концепція О. Конта) та її новітня модифікація – «інформаційне суспільство» розробляли Д. Белл, Г. Кан, З. Бжезинський, Дж. Гелбрейт, А. Турен, О. Тоффлер. В її основі лежить ідея про те, що технологічні зміни притягують соціальні. Інформаційному суспільству відповідають нові функції науки, освіти, охорони здоров'я, культури, що трансформуються у самостійну продуктивну сферу. Вирішального значення набувають інформаційні технології, а власність, як критерій соціальної диференціації, поступається місцем освіті та знанням. Суспільство поділяється на технократичну еліту та маси, якими можна керувати.

Концепції політичного плюралізму базуються на теорії справедливості Е. Дюркгейма; вони стверджують, що сучасне суспільство, складається з неантагоністичних верств, держава ж виступає у ролі арбітра між силами-конкурентами.

Концепції влади і бюрократії досліджують функції та структуру організації, намагаючись відповісти на запитання про легітимізацію

бюрократичної влади, її відносини з демократією. Р. Міхелс висунув концепцію неминучості олігархічного переродження демократичних партій та систем. Концепції тоталітаризму – Х. Арендт, Ф. фон Хайек, Х. Ортега-і-Гассет, М. Бердяєв – трактують тоталітаризм як суспільство, що перетворює особу на автоматизованого індивіда, представника згуртованої насильством та ідеологічними маніпуляціями маси.

На сучасному етапі в центрі уваги політологів залишається державна влада. Разом з тим зростає значення «наднаціональної» політики та рухів за емансипацію особи. У категоріях нового інституціоналізму, комунітаризму, теорії раціонального вибору, постмодернізму, політика постає як політичний ринок, де відбувається обмін контрольованими ресурсами. Вона інтерпретується як «система комунікативних дій», як сукупність поведінки та відносин між акторами, як раціональний вибір політичних суб'єктів, як політична гра. Політика пропускається крізь призму групового сприйняття «уявних спільнот» політично емансипованих людей, які намагаються виробити вільний вибір та домогтися, спираючись на колективну солідарність, «емоційної влади». У кінці ХХ ст. з'явилися нові парадигми політики, що відображають нове співвідношення сил між людиною та державою – центральною проблемою досліджень стає особа. [2, 218].

Отже, у другій половині ХХ століття в політичній науці починається постбіхевіористський етап, зміст якого у прагненні подолати крайній емпіризм американської політології, використовувати європейські традиції фундаментальних теоретичних досліджень. Цей етап у розвитку політичної науки є досить плідним. Створено безліч концепцій, за допомогою яких досліджуються явища політичного життя аж до теперішнього часу: теорії політичних систем, політичного плюралізму, політичного елітизму, тоталітаризму, конфлікту і консенсусу і ін.

1. Федущак-Паславська Г.М. Історія політичних та правових учень. Навчально-методичний посібник для студентів юридичного факультету / Г.М. Федущак-Паславська. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка. – 2008. – 288 с.

2. Демиденко Г.Г. Історія вчень про державу і право: підручник / за ред. проф. Г.Г. Демиденка, проф. О.В. Петришина. – Х.: Право, 2009. – 256 с.

TECHNOLOGICAL REGULATIONS OF THE MULTISTAGE PUMP IMPELLERS

M.Voshchenko *student*
(*Sumy state university*),
T.V.Pochatko *lecturer*
(*Sumy state university*)

Almost half of all energy produced in the country feeds the rotary machines - pumps and compressors. Their usage in all industries is a wide range, depending on their function. Moreover, the current challenges require the energy efficiency of such units' designs, increasing the requirements for vibration performance, reliability and impermeability.

Nowadays the types of manufacturing systems, based on knowledge-based technologies, output the information to the level of the most important resource. They make it a growing factor of production efficiency. Information resource status has become an integral part of the production process alone with material factors of production.

The certified quality system and standardized security control system significantly improve the vital activity of the company, its competitiveness and investment attractiveness, and significantly expand the sales markets.

Periodical tests to check the stability of quality characteristics to match the technical documentation are made during the production process. Information about the unit functioning is largely used to upgrade the life cycle of a multistage pump. Testing its quality characteristics according to their technical requirements is a continuous process. Its stage of operation is a significant part of the product life cycle.

The change of methods and modes of mechanical processing affects the individual characteristics of surface quality, and hence on the performance properties of its parts. There is technological inheritance of surface quality and defined operational properties of some parts of technologic procedures and their manufacturing.

A mode change, and especially the type of tooling influences the properties and pump parts characteristics, and therefore their operating properties.

In this case there is a technological form of inheritance and accuracy, which determines the details of individual process operations and their manufacturing. (as an example, the center hole of pump impeller).

Technological heredity (TH) – is a transfer of errors, mechanical, physical and chemical billets properties, both useful and harmful during their transformation to the final product.

Technological heredity always exists, but the total value of its manifestations is of a great interest. TH is the basis for aggregate indicators of reliability products, so it is necessary to consider its relationship.

For impellers it is primarily the inheritance of properties of the material during the processing: blanks quality (casting) leads to repairing that changes the structure and introduces tension. Heat treatment operations with uneven heating and cooling can redistribute and add tension.

Conclusions:

1. A system that is a subject to the research of establishing final qualities through their dependence during their life cycle should be identified and described.

2. Technological regulations as a stage of introduction the certified quality system and standardized security monitoring system accelerate their implementation.

3. Harmful effects of technological inheritance, which allows to consider technological regulations, can be minimized or completely eliminated by implementing a number of decisions.

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПЛАСТИЧНОЇ ФОРМИ САМОВИРАЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ТА РОСІЙСЬКОГО НАРОДІВ

*Жидкова Д., студ.гр.РК-41
(Сумський державний університет),
Козинцева Т.О., доц. каф. ФПІ
(Сумський державний університет)*

Ще на зорі розвитку людства, в часи формування здатності людського мозку до абстрактного мислення, з'явилася можливість перенесення певного світосприйняття на художню діяльність людини. На даному етапі відбулося народження народної творчості, яка містить елементи, що несуть символічне значення. «Жест, рух, танець, пластика є прамовою, що з'явилися задовго до виникнення письмової мови і навіть музики, вони є мовою комунікації, якою люди розмовляють разом, з собою і світом» [2].

Танець є посередником, певною зв'язуючою ланкою між людиною і зовнішнім світом. Танець – це знання, отримавши і осмисливши які, можна зрозуміти людину. Адже тіло теж має здатність мислити, а через жести і рухи воно демонструє ці знання. Поява танцю нерозривно пов'язана з життям і побутом людей, оскільки для кожного історичного періоду існували певні канони, в тому числі і тілесні.

У процесі дослідження народних танців російської та української національностей, мою метою було зіставити їх, визначити відмінні риси, і головне, простежити, яким чином за посередництвом танцю проявляється ментальність кожного народу: «...у кожного народу своя картина світу, і нею людина керується у своїй поведінці та думках. Вона залягає в душі, як компас, як особлива система координат і шкала цінностей» [1,11].

Російським народним танцем визнано вважати хоровод. Він є найдавнішим видом танцю, основною побудовою якого, є кругова композиція, рух за сонцем. У хороводі проявляється почуття єднання, товаришкості. Його учасники, як правило, тримаються за руки, іноді – за один палець (мізинець), часто за хустку, шаль, пояс, вінок (символ шлюбного союзу). Отже, в танцювальних рухах і проявляється ментальність російського народу: єдність, цілісність, наявність предметів, які зв'язують учасників танцю один з одним (триматися за мізинець – жест символізує дружбу і примирення). У деяких хороводах учасники рухаються один за одним, зберігаючи суворий інтервал (символ рівності, дотримання певного порядку, правил і покірності).

Народний танець українців – гопак. Характерною його рисою є демонстрація сили, героїзму і благородства. Рухаючись парами по колу, хлопці змагаються у спритності, а дівчата заохочують їх до нових трюків, а потім танцюють ліричну частину. У фіналі гопака знову бурхливий, іскрометний і темпераментний. Спільним елементом кожного з рухів гопака, є жест «руки в боки», що символізує закритість, замкнутість, в деякій мірі навіть демонструє впертість або завзятість, надмірну впевненість та вдачу.

У таких рухах як «падебаск», «голубці», «мотузочка» – руки розкриваються, але при цьому дуже швидко повертаються в «вихідне положення». Виконуючи елемент «голубець», хоча одна рука і відкрита, ніби тягнеться до сонця, але друга, все ж, незмінно залишається на боці. До того ж, дуже часто в гопаку використовують позу схрещені руки на грудях. З психологічної точки зору, цей жест завжди позначав закритість, огорожу, захист, де руки виступають в якості бар'єру.

Таким чином, аналізуючи народні танці двох націй, слід зробити висновок, що дійсно, народна творчість, особливо танець, пластика і рухи можуть повідати дуже багато про вдачу, характер та світогляд народу.

1. Гачев Г.Д. Национальные образы мира. Кавказ. Интеллектуальные путешествия из России в Грузию, Азербайджан и Армению.— М.: Издательский сервис, 2002.— 416 с.
2. Дьяконова Л. Танець як феномен культури [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/tanets-kak-fenomen-kultury>

ФЕНОМЕН ГЕДОНІЗМУ

Трофименко А.В., студ. гр. ПР-41
(Сумський державний університет),

Козинцева Т.О., доц. каф. ФП
(Сумський державний університет)

Зацікавленість у феномені гедонізму як напряму думки і життєвої позиції набирає обертів, адже все людство, отримавши більше вільного часу, не знає, як з ним повестися. Трьох речей ніколи не вистачає людині: щастя, задоволення і часу [2]. З'явившись близько 400 р. до нашої ери у Стародавній Греції завдяки Аристиппу Кіренському, гедонізм як теоретичний конструкт та духовна практика залишається затребуваним до сьогодні.

На думку датського філософа С. К'єркегора, гедоніст – людина без визначеної системи поглядів. Вона знаходиться в залежності від зовнішнього задоволення. Така людина нічого не може дати реальному світові, вона лише знаходиться в очікуванні якихось подій. Цей світ наче зобов'язаний гедоністу, він повинен мати на меті задоволення його потреб.

Фундатор системи психоаналізу З. Фрейд в науковій формі відроджує філософію гедонізму, розглядаючи принцип насолоди як ключовий для розуміння психіки та загальної поведінки людини. На думку австрійського лікаря, людина від народження – це природний гедоніст. У роботі «По той бік принципу насолоди» З. Фрейд робить висновок про те, що принцип насолоди/задоволення є головним природним керуючим пристроєм психічних процесів [1]. Ще в дитинстві потреби природного гедоніста задовольняються негайно і повністю. Але коли людина дорослішає, усе навколишнє середовище є причиною створення вимог до цієї ж людини і дуже суворо вимагає, щоб вона тримала під своїм контролем прагнення до задоволення і насолоди. Доросла людина одержує задоволення тільки тоді, коли соціум схвалює її дії і тільки в той час, коли вона вільна від суспільних обов'язків. Якщо виразити це мовою психоаналізу, людська спільнота бажає, щоб «принципу дійсності» підпорядковувався «принцип насолоди».

Людина хоче весь час отримувати насолоду, а суспільство в той же час придушує її бажання. І, в більшості випадків, людина бажаннями повинна поступитися. Опоненти гедонізму вважають, що такий спосіб життя віддає людину прямо до рук залежності від

пристрастей, адже вона бере під свій контроль особу і піддає її впливу нестримних почуттів.

Головна задача цього феномену - прививати людині потяг до життя, уміння злагоджено об'єднувати різні пристрасті, вподобання і дії.

Зазвичай оцінюють гедонізм майже як найпорочніший етичний напрям людського існування. Але при цьому, як правило, критикують гедонізм не за його власний зміст, а через його банальний і пересічний образ, який вже давно зайняв стійку позицію в загальнолюдському розумінні. Зрозуміло і те, що явище гедонізму не є причиною виникнення людської зіпсованості та аморальності. Навпаки, порочність «будує» для свого виправдання певну стіну із ідеї або феномену, змінюючи їх так, як потрібно для власного захисту. Справжній зміст античного поняття гедонізму визначається не у вседозволеності, а у тому, щоб створити певні почуття, а також волю. Разом з тим, він існує для того, щоб сформувати врівноважене існування людини з тим результатом, щоб така гармонія давала б людині почуття повного задоволення. Задоволення в деякому розумінні – це спосіб вираження власної самостійності, адже воно стверджує важливість і самовизначення особистості. У такому сенсі гедонізм оцінюється з позитивної точки зору, оскільки коли людина здійснює свої бажання, то вона відчуває себе самою собою, позбавляється від зовнішньої протидії суспільства і стверджує своє власне право на реалізацію.

1. З.Фрейд. По ту сторону насладження // Фрейд З. Основной инстинкт / Сост., предисл. П.С.Гуревича. М.: Олимп; ЛСТ-ЛТД, 1997. С. 195–196.

2. Гедонізм у філософії, його принципи. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://poradumo.com.ua/41356-gedonizm-y-filosofiyi-i-yogo-principi-gedonizm-ce/>

ПЕРЕВАЖАННЯ «МОДНОГО» НАД «ПРИЙНЯТИМ» У ВІРШАХ СУЧАСНИХ ПОЕТІВ СУМЩИНИ

Носаль Ю., *РК-41*
(*Сумський державний університет*),
Козинцева Т.О., *доц. каф. ФПІ*
(*Сумський державний університет*)

Поезія – це відбиток внутрішнього світу поколінь. Кожна епоха творить свою поетичну традицію, що відповідає розвитку культури, духовності в даний проміжок часу. На формування

мисленневих установок поета впливає безліч факторів, які можуть стосуватися не лише суспільно-політичних змін. Зокрема, на Сумщині почала встановлюватися така поетична традиція, яка вже не відповідає «прийнятим» нормам віршування. Сучасні поети поступово відходять від усталеного і започатковують переважання «модного». Дослідженню підлягала творчість найпомітніших сучасних поетів та для порівняння творчість поетів, що почали роботу на творчій ниві у 70 -80-х роках і досі продовжують працювати, розвиваючи започатковану ними традицію з метою виявити межу переходу від «прийнятої» до «модної» манери віршування.

Поетична традиція, започаткована митцями попередніх поколінь, до сьогодні впевнено крокувала творчою нивою, розвиваючи духовну культуру населення. Але 2000-ий рік відкрив нову епоху сумських майстрів слова. В місцевих газетах почали з'являтися імена: Наталія Редько, Олександр Циганок, Олександр Одиниць. На зміну усталеним традиціям прийшло покоління сучасних поетів, яке встановило свою «модну» манеру віршування. Поезія Сум зазвучала по -новому. Це, в першу чергу:

Абсолютна відкритість поета читачеві, з рядочків віршів можна скласти майже повну біографію автора (попередники ще боялися відверто говорити про себе, їхня поезія була більш лірична, або ж занадто прикрашена гумором);

Велика увага приділяється темі кохання, про нього говорять відверто, вдаючись до найтонших деталей, описуючи всі подробиці (в поезії попередників, зокрема Миколи Гриценка, про кохання говориться лише як про найчистіше почуття, дароване матері, батьківщині чи жінці, а сучасники описують насолоду, принесену ним, часто називаючи коханням випадково проведену ніч з дівчиною чи хлопцем). Тепер стало «модним» писати про любов, як приземлене почуття.

Використання російської мови при написанні віршів. Мотиви поезій російських класиків звучать на сьогоденний лад (попередні поети використовували російські слова як цитати, зокрема Віктор Осадчий, щоб надати емоційного забарвлення написаному). Деякі сучасники вважають «модним» писати російською, це ніби додає їхній поезії елегантності;

Опанування нових форм римування. Якщо попередники притримувалися усталеного порядку слів, то сучасники грають словами, експериментують, створюють речення із одного слова.

Митці почали віддавати перевагу зоровій поезії, тобто, писати про те що бачать, а не висвітлювати суспільні проблеми чи заохочувати до патріотизму.

Такі зміни з'явилися в настроях сучасних поетів Сумщини. Вони більше не беруть за зразок вірші своїх попередників, а створюють власний стиль. Звичайно, є низка поезій із схожими мотивами, але все ж написаними на новий лад. До сьогодні в поезіях наших земляків прослідковувався зв'язок із народом, його історією. Тепер рядочки віршів говорять іншими словами. Сучасники не описують природу, милуючись нею, їм не цікаво те, що «прийняте», вони використовують її фрагменти для підтвердження опису власних думок, або ж штучно створених ситуацій, так стало «модно». Сенса життя в їхніх поезіях полягає в нескінченному завоюванні невідомого, у вічному зусиллі пізнати більше. Часто, їхні думки заплутані. Завдання читача розплутати їх і збагнути мотив, закладений автором. У творчості стало «модним» залишати поезію відкритою.

Усталені «прийняті» манери віршування відходять на другий план, настає ера «модного» в поезіях.

ТЛУМАЧЕННЯ СНОВИДІНЬ: СУЧАСНИЙ СТАН

Соболева М.І., студентка гр. ФЕ-41
(Сумський державний університет),
Лебідь Є.О. проф.каф. ФПІ
(Сумський державний університет)

Сон – це суттєва царица нашого життя. У давнину люди вважали, що сновидіння – це така собі «примара» майбутнього. Багато вчених, філософів, психоаналітиків звертали увагу на це явище, намагаючись якимось чином трактувати його. Кожен з них шукав істинне значення сновидінь.

Одним з таких дослідників-першопрохідців був З. Фрейд. Він пішов далі за своїх попередників, зробивши припущення щодо значимості особистісного тлумачення снів – тільки людина, що бачить сон, може сказати, що він значить для неї. Він проводив безліч паралелей між реальністю минулого людини та її сном, між фізичною взаємодією реальності з метафоричним відчуттям, між взаємозв'язком психічних розладів та сновидіннями. Уважалося, що саме завдяки сновидінням людина може насправді чути мову свого тіла, стан душі. Лишилася тільки одна суттєва річ: зробити так, щоб людина пам'ятала свій сон після пробудження з усіма деталями та пережитими відчуттями. Тут уже було

більше питань, ніж відповідей, та й аналітичні здібності людини, як тлумача снів не могли дати гарантій точності.

У сучасному світі деякі люди й досі намагаються досягнути природу снів, інші ж підганяють свої сни під канони різноманітних сонників, або ж довіряють це різноманітним «спеціалістам», які не мають жодного уявлення про самого автора сну. Значення сновидіння знову знайшло форму пророкування майбутнього, а про сон, як наслідок реально пережитих емоцій, чи підказок нашого тіла, що викривлені призвою несвідомого прийнято не згадувати.

На нашу думку до цих пір у вивченні сновидінь має велике значення екзистенціальний аналіз, який розглядає сновидіння як маніфестацію душі в «антропологічному досвіді трансцендування» (Л. Бінсвангер, М. Фуко). Не дивлячись на те, що сьогодні сновидіння вже не займають центрального місця в психоаналітичних дебатах, їх дослідження продовжуються,

Інша річ – «трансерфінг реальності» (В. Зеланд) як форма керування сном, що в принципі є абсолютно новим поглядом на значення сновидінь і який виходить за межі психоаналізу і тих напрямів сучасної психології, що з ним солідаризуються. Доки ми не втручаємося в сновидіння, воно залишається лише сном. Основна ідея безкінечного числа світів-сновидінь, «ірреальних реалій» за значенням принципово відрізняється від ідеї традиційного тлумачення снів. Сновидіння стає інструментом подорожі, якою керує власне людина-автор. Реальність сну на яву повністю стирає звичні рамки, що дозволяє завдяки несвідомому керувати свідомістю.

СТИЛЬ КАК ЯЗЫК КОММУНИКАЦИИ В ПРОСТРАНСТВЕ МОДНОГО

*Хэнги Л. аспирантка
(Сумский государственный университет)
Козинцева Т.О. доц.каф. ФПИ
(Сумский государственный университет)*

Феномен моды связан с модернистской традицией и есть наиболее адекватной ей формой отражения постоянно меняющегося мира, мира, находящегося в состоянии становления. И.Кант утверждал, что "новое является существенным признаком моды" [1, с.14] и к красоте и вкусу не имеет отношения. Таким образом, модное означает современное, не старое, не связанное с традицией, выводящее за пределы общепринятого. Однако, мода, выходя из недр традиции и обычая, в постмодернизме сама становится инвариантом. Что связано с несколькими условиями, а

именно: мода приобретает черты глобального и универсального явления; она выходит из разряда маргинальных тем в науке и философии и тем самым задает новую методологию для исследования; мода предоставила возможность осуществления самоосознания философии посредством ранее неактуальных тем в силу их новизны и отсутствия ранее инструментария исследования данных феноменов. Мода внедряется во все сферы жизнедеятельности человека и несмотря на притязания быть уникальным феноменом она есть часть массовой культуры.

Мода дает человеку иллюзию сопричастности общему, социальному, это по сути и есть способ социализации человека в современном мире. Однако в этом пространстве модного человек не приобретает опыта индивидуации, поскольку в быстро меняющемся пространстве моды он не успевает дистанцироваться от социализированного общего, чтобы выстроить социализированное индивидуальное. Человек в пространстве модного, постоянно изменяющегося, испытывает потребность коммуницировать с обществом посредством внешних сообщений, а мода в свою очередь есть ответом, посланием массового индивидуальному, которое определяется стилем.

Стиль как язык коммуникации выявил себя в эпоху постмодернизма с появлением моды, которая в свою очередь до XX века существовала внутри культурного, национального, этнического пространства и задавалась им. В эпоху постмодернизма мода формирует собственное пространство, которое, в свою очередь, оказывает влияние на социализацию личности. Данное пространство приобретает емкость, оно поглотило другие пространства и задача современного человека внутри этого пространства и посредством его возможностей осуществить себя как индивидуальный проект.

Стилевая система посредством языка одежды коммуницирует с системой моды (Р.Барт). Человек формирует себя посредством моды и индивидуального стиля. Индивидуальный стиль в свою очередь есть четкое сообщение человека, сформированное из множества вариантов, предлагаемых модой.

Процесс одевания и ношения одежды, а так же наличие собственного стиля в одежде, манере поведения, мыслях и т.д. можно рассмотреть как некое кодированное сообщение о себе внешнему миру, а процесс создания индивидуального стиля как часто неосознанное структурирование личного индивидуального пространства в рамках массовой культуры.

В случае отсутствия стиля, его заимствования или копирования происходит подмена, считываюся и декодируются негативные коннотации в пространстве модного. Формирование собственного стиля и потребность в собственном стиле может рассматриваться как стремление

и шанс для человека осуществить самоидентификацию и инициироваться в социальном всеобщем.

1. Свендсен Л. Философия моды. Пер. с норв. А. Шипунова.: Прогресс-Традиция; М: 2007. - 107 с.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ СВІДОМІСТЮ ТА СОЦІАЛЬНОЮ ДІЄЮ ЯК ОСНОВА КОНЦЕПЦІЇ ПІТЕРА ВІНЧА

Марченко Анна, *аспірантка*
(*Сумський державний університет*)

Представники аналітичної традиції сучасної філософії, які займаються питанням вивчення людської свідомості, переважно фокусують увагу на проблемах індивідуальної свідомості, питаннях унаслідкованого від герменевтичної традиції феномену інтенціональності та штучного інтелекту. Проте, Пітер Вінч, продовжує роздуми над ідеями свого вчителя Людвіга Вітгенштайна, при цьому звертаючись до вивчення свідомості у контексті суспільства та філософських проблем соціуму.

Вінч наводить ряд контраргументів щодо традиційного розуміння співвідношення між ідеями та віруваннями, які людина свідомо відтворює та безпосередньою практикою повсякденних дій. Таким чином, британський філософ заперечує ідею позицію логічно-експериментальної соціології [1, 97]. Іншими словами, соціальна дія розглядається, з точки зору філософської позиції Вінча, як продукт індивідуальної свідомості радше ніж колективних цінностей і вірувань, що означає, що будь-які соціальні коди, вірування, устої, цінності та мораль витупають у якості регуляторів та причин для виправдання певних дій. У той самий час, індивідуальна свідомість предств у якості головного актора соціальної дії та її основним рушієм.

Велика частина критицизму направлено у сторону такої позиції Вінча стосується його висновку щодо поділу соціальних дій на логічні та нелогічні [1, 97]. Позицію філософу з цього приводу досить по-різному інтерпретують і часто вважають релятивістською [2, 234]. Причиною чому є те, що Вінч вважає, що (не)логічність соціальної дії залежить від того, наскільки актор цієї дії усвідомлює соціальні обставини. Таке розуміння, хоча і створює додаткові імплікації у трактуванні кожного індивідуального випадку, використовує підходи аналітичної філософії у дослідженні суспільної взаємодії.

1. Winch, P. The idea of a social science and its relation to philosophy. – Oxford, UK: Routledge, 2008. – 136 p.

2. Brandon, W.P. "Fact" and "Value" in the Thought of Peter Winch *Linguistic Analysis Broaches Metaphysical Questions // Political Theory / Vol. 10(2), New York, 1982, – pp. 215-244.*

СИНЕСТЕЗИЯ В ХУДОЖНЬОМУ СПРИЙНЯТТІ ТА ВІДОБРАЖЕННІ ДІЙНОСТІ

Білоус Д. О., *студент гр. ПМ-41*
(*Сумський державний університет*),
Опанасюк В.В. к. політ. н., доц.
(*Сумський державний університет*)

Однією з проблем сучасного мистецтвознавства, що заслуговує уваги дослідників, є проблема синестезії. Протягом п'ятдесяти років наукового освоєння явище синестезії з суто наукового медичного феномена з характерною клінічною картиною трансформувалось у поняття, яке застосовується в гуманітарних науках – літературознавстві, мистецтвознавстві, філології, естетиці, – і має лише непряму спорідненість з "синестезією-діагнозом".

Із позицій медичної науки, синестезія – це явище поєднання та посилення результатів чуттєвого сприйняття, механізм якого запускається певним подразником, що цілеспрямовано діє на відповідний орган чуття, проте поза бажанням суб'єкта викликає в нього не тільки відповідне для даного органу відчуття, але одночасно ще й додаткове відчуття чи уявлення, характерне для іншого органу чуття.

Мистецтвознавці вбачають в синестезії багатогранні, різнопланові властивості образів, які, на перший погляд, важко поєднати між собою.

Основними формами прояву синестезії в мистецтві є:

- 1) безпосереднє відображення міжчуттєвих зв'язків у психіці авторами художніх творів, які самі є носіями діагнозу синестезія;
- 2) продукування з використанням спеціальних технічних пристроїв (комп'ютерної техніки) творів мистецтва, у яких відтворено ефект одноразового впливу на кілька органів почуттів;
- 3) навмисне створення авторами на основі штучних міжчуттєвих асоціацій синтетичного ефекту, що об'єднує різноманітні відчуття.

Описуючи особливості функціонування синестезії в художніх текстах, слід зупинити увагу на питанні мовних синестетичних метафор. Мовні синестетичні метафори, завдяки своїй авторській унікальності, виразніші, створюють яскраві та оригінальні образи.

Прикладами можуть бути метафори, які вже стали стійкими мовними одиницями. Наприклад "солодка посмішка", "солодкий голос",

“сухий голос” та ін. З їх допомогою можна створювати яскраві художні картини, особливо у відповідному контексті взаємодії з іншими образами [1]. Зокрема, яскраво синестезія проявилася в ліриці раннього П. Тичини – поета, схильного до “кольорового слуху” та “слухового кольору”. У його поезіях виявляємо образи “мальовничої музичності” як чільної ознаки “кларнетизму”: “За частоколом– / Зелений гімн”; “Мов золото-поколото, / Горить-тремтить ріка, / Як музика” тощо.

Усе вище сказане дає підстави зробити такі висновки:

1. Свідоме й несвідоме тісно переплетене в синестетичному сприйнятті дійсності. Синестезія сприяє різноплановому сприйняттю, формуванню цілісної чуттєвої картини світу. Як специфічна форма чуттєвого відображення, синестезія є нормою, а не аномалією.

2. Аналіз форм прояву синестезії в мистецтві дозволяє визначити як системну властивість естетичного сприйняття та художнього осмислення світу.

3. Синестезія є важливою умовою розвитку художніх образів.

Розглянута з таких позицій, синестезія в мистецтві – це не поверхнева переробка існуючого наукового терміна синестезії-діагнозу, а повноцінний елемент художньої творчості та художнього сприйняття сучасного мистецтва.

1. Зайцева М. Л. Синестезия и внедискурсивные способы постижения реальности / М. Л. Зайцева // Сборник научных трудов по материалам международной научно-практической конференции “Современные направления теоретических и прикладных исследований 2011”, т. 25 : Философия и филология. – Одесса : Черноморье, 2011. – С. 31–34.

ДРЕВНЕГРЕЧЕСКИЕ ФИЛОСОФЫ О ДУШЕ

Косенко Игорь, *студент группы ET-41*
(Сумский государственный университет)

Лебедь Е.А., *проф. каф. ФПИ*
(Сумский государственный университет)

Душа – одно из ранних понятий философии. Оно сформировалось на почве дофилософских представлений о жизни и смерти, о живом и неживом. Действительно, исторически человек сталкивается со смертью с появлением способности противопоставлять себя природе и *другому*. Животное не знает о своей смертности, как и дитя не подозревает, что жизнь конечна. Поистине: человек это единственное существо, знающее о смерти. Перед человеком возникает вопрос, чем отличается живое от

неживого, чем обладает живой человек и что он утрачивает, когда умирает? Он начинает размышлять о некоей силе, обитающей в теле живого существа, заметив, что живое существо умирает с прекращением дыхания или потерей крови. Так возникают убеждения, что душа находится в крови; иные, по аналогии с дыханием, начинают приписывать ей воздушность и бесплотность.

Целью данной работы является прояснение предпосылок возникновению понятия души и его первоначальных значений в древнегреческой философии.

В своем трактате «О душе» – первой специально психологической работе в европейской литературе, – Аристотель пишет: «Приступая к исследованию души, необходимо вместе с тем при возникновении трудных вопросов, которые подлежат выяснению в дальнейшем, принимать во внимание мнения высказанные предшественниками...» [1, 375]. Этот трактат, в частности, служит прекрасным источником для понимания того, что мыслили о душе философы более раннего периода античной Греции. В частности, Стагирит пишет о своих предшественниках, которые считали, что живое, в противоположность неживому, способно к движению и ощущению; этими же свойствами была наделена душа. Поскольку движущее само пребывает в движении, то некоторые, например Демокрит, исходя из своей атомистической концепции, считал душу состоящей из атомов шаровидной формы, поскольку эти частицы наиболее подвижны и малы. Обладая такими свойствами, атомы способны проникать повсюду, и, будучи приведены в движение, могут выступать движущей силой. Учитель Демокрита Левкипп полагал, что атомы внешней среды постоянно действуют на тело человека, тем самым выталкивая частицы души, поэтому живому существу необходимо дышать, чтобы пополнять количество шарообразных атомов. По-видимому, Фалес также считал, что душа приводит в движение тело, так как наделил магнит душой на том основании, что он возбуждает движение. Рассматривая душу как способную к чувственному восприятию, философы убеждались в том, что душа состоит из первоэлементов, – ведь познавать можно лишь подобное. Кто-то говорил, что все сущее, а значит и душа, возникает из одного элемента. Другие убеждали, что все есть производное от четырех стихий, а значит, душа состоит из огня, воды, воздуха и земли. По Эмпедоклу, стихии суть боги, и души божественны, и люди, причастные им [2, 353]. Гераклит полагал душой первоначало: она

есть испарение, из которого образуются все элементы. Философ считал, что «сухая душа мудрейшая» [2, 229,230].

Учитель Аристотеля Платон – первый с древнегреческих философов, чьи сочинения дошли до нас не в виде отдельных фрагментов, а полностью. Он, как и его предшественники, признает душу движущим началом и наделяет ее бессмертием. «Каждое тело движимое извне, – неодушевлено, а движимое изнутри, из самого себя, – одушевлено, потому что такова природа души,.. непорождаемой и бессмертной» [3, 181]. Что касается способности души ощущать, то это возможно в силу того, что она состоит из тех же элементов, что и все существующее. В знаменитом диалоге «Федр» Платон предлагает, для лучшего понимания природы души, уподобить её колеснице, в которую впряжены два коня, коими правит возница: «...один (конь) прекрасен, благороден и рожден от таких же коней, а другой конь – его противоположность и предки его – иные» [3, 181]. Возница – это разум, добрый конь – это волевая часть души, а дурной – чувственная часть. В другом своем значительном тексте Платон подробней останавливается на этих трех составных души. В «Государстве», в частности, он рисует идеальное общество и производит деление населения на сословия по принципу преобладания определенной части души в человеке. Граждане, в которых разум-возница способен подчинить себе прытких коней, становятся философами – они-то и управляют государством. За ними в иерархии следуют те, в душе которых преобладает волевое начало – это воины. И люди, разум которых не способен сдерживать строптивого коня чувственного восприятия, находят свое место в сословии ремесленников и земледельцев.

Аристотель, которого справедливо называют первооткрывателем психологии, в том числе и в ее психосоматическом аспекте, пишет отдельный трактат, специально посвященный исследованию души – «О душе». В нем он приводит мнения его предшественников относительно природы души и подвергает критике некоторые их суждения. Один из аспектов, на несостоятельность которого указывает Аристотель, – это вопрос о движении души. Так, Стагирит оспаривает некоторые воззрения, в том числе и своего учителя, подчеркивая, что нет необходимости в движении души самой по себе, ибо душа есть причиной и началом движения.

Аристотель начинает анализ души с выделения трех видов сущности. Во-первых, это материя, которая сама по себе есть лишь

чистая возможность; во-вторых, форма, в силу которой материя становится определенным чем-то, и, в-третьих, то, что состоит из материи и формы. Форма – это энтелехия, душа же первая энтелехия тела. Чтобы быть более наглядным, Аристотель приводит пример: если рассматривать топор как единство материи и формы, то энтелехия топора – рубить, он имеет внешнюю форму, чтобы реализовать себя, то есть рубка есть душа топора. Далее Стагирит делает вывод, что душа, если она не имеет частей, неотделима от тела, а если она делима на составные, то части души, как энтелехии частей телесных, тоже не могут существовать отдельно за исключением случая, когда какая-то часть души не является энтелехией определенной части тела.

По мысли Аристотеля, живое является таковым, когда у него присутствуют все признаки (или хотя бы один из них), а именно: ум, ощущение, движение и покой в пространстве, а также движение – питание, упадок и рост. Растения обладают минимумом возможностей – лишь способностью получать нужные продукты питания с той почвы, на которой они выросли, а также ростом и упадком. У животных же имеется ощущение внешнего мира, и в первую очередь, осязание. А кто обладает способностью ощущения, тому присуще и желание.

Отличительной чертой человека, по мысли Аристотеля, является ум. Философ указывает на божественность ума и на его автономность. Кажется, что в процессе жизни и ум претерпевает изменения, но, убежден Аристотель, это лишь тело ослабевает и становится неспособным «угнаться» за деятельностью ума. Аристотель развивает мысль о мышлении, функции ума, как отличительной способности души. Все органы чувственного восприятия претерпевают от предметов восприятия или напрямую, как в случае осязания и вкуса, или через среду в случае зрения, обоняния и слуха. Когда речь заходит об уме, то ему необходимо быть «чистым» для того, чтобы он мог мыслить все формы, ведь чуждое, являясь рядом с умом, мешает ему и заслоняет его. «Поэтому нет разумного основания считать, что ум соединен с телом. Ведь иначе он оказался бы обладающим каким-нибудь определенным качеством, он был бы холодным или теплым или имел бы какой-то орган, как имеет его способность ощущения; но ничего такого нет» [1, 433]. Приведенный фрагмент свидетельствует, что Аристотель, как и его учитель, пришел к выводу, что душа, а именно мыслящая ее часть,

бессмертна, потому что в ней находится знание о формах, а по Платону – идеи.

Аристотель – великий подвижник познания, «прекрасного и достойного» человеческого деяния, писал, что наше знание о душе – одно из возвышенных и удивительных. Пророчество древнегреческого философа о том, что познание души (или сознания в современном понимании) во многом способствует «познанию всякой истины, особенно же познанию природы» остается актуальным и созвучным нашему, как многим кажется, искусственному подходу: как бы мы не понимали сознание, оно будет выступать основным орудием и предпосылкой анализа.

1. Аристотель. О душе // Аристотель. Соч. в 4 т. – Т.1 / Под ред. В. Ф. Асмуса. – М.: Мысль, 1976. – С. 369-448.
2. Фрагменты ранних греческих философов. Ч. 1. – М.: Наука, 1989. – 576 с.
3. Платон. Федр // Платон. Соч. в 3 т. – Т. 2. / Под ред. А. Ф. Лосева. – М.: Мысль, 1970. – С. 157-221.

ТЕОРІЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ОБГРУНТУВАННІ ПРИЧИН ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

Забродіна К. О., *студентка гр. СП-41*
(*Сумський державний університет*)
Опанасюк В. В. *к. політ. н., доц.*
(*Сумський державний університет*)

Людський капітал – це головний фактор формування практичних навичок та запасів мотивацій і здібностей, отриманих у процесі утворення і практичної діяльності людини. Відповідно до неокласичної економічної теорії накопичений людський потенціал є найважливішою передумовою економічного розвитку країн, тому міжнародне переміщення робочої сили з однієї країни в іншу впливає на темпи економічного зростання. При цьому основною причиною міжнародної трудової міграції є міждержавні розбіжності в оплаті праці.

В теорії людського капіталу суттєвого значення набуває поняття “внутрішні норми віддачі”, яке разом із нормами прибутку на капітал дозволяють оцінювати ефективність людських інвестицій, в першу чергу – в освіту й виробничу підготовку. Теоретики людського капіталу виходять з уявлення, що при вкладенні коштів у підготовку й

освіту учні та їх батьки ведуть себе раціонально, зважаючи відповідні вигоди і витрати. Подібно звичайним підприємцям, вони зіставляють очікувану граничну норму віддачі від таких вкладень з прибутковістю альтернативних інвестицій (відсотками за банківськими депозитами, дивідендами з цінних паперів і т. д.). Теорія людського капіталу дає змогу поглянути на робочу силу, як на головний фактор економічного зростання, оскільки в умовах технологічної революції ефективність будь-якого виробництва, головним чином, залежить від якості, мотивації і характеру використання трудових ресурсів вцілому та окремого працівника, зокрема.

Теорія людського капіталу здобула популярність на Заході, а її автори Т. Шульц і Г. Беккер були удостоєні Нобелівської премії з економіки.

Згідно з поглядами Г. Беккера, викладеними ним у його фундаментальному дослідженні “Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education”, витрати на освіту, навчання, медичне обслуговування тощо є інвестиціями в основний капітал. Ці витрати продукують людський, а не фізичний або фінансовий капітал. Освіта та навчання при цьому є найважливішими інвестиціями в людський капітал [1, с. 17]. Зрештою, Г. Беккер доводить, що шкільне навчання, курс комп’ютерної підготовки, витрати на медичне обслуговування, лекції про достоїнства пунктуальності та чесності – це теж капітал у тому сенсі, що він поліпшує здоров’я, підвищує доходи, а також збільшує задоволення людини від літератури протягом більшої частини її життя.

Ідею необхідності здійснення інвестицій в освіту підтримав Т. Шульц, який обґрунтував, що такі інвестиції сприятимуть підвищенню рівня продуктивності праці працівників і, відповідно, збільшенню добробуту суспільства. Концепцію людського капіталу Т. Шульц використав для аналізу перспектив зростання країн із низьким рівнем доходу, для яких, на його думку, традиційних концепцій економіки недостатньо.

Останні два десятиліття характеризуються ускладненням зовнішнього організаційного середовища, змінами темпів зростання та посиленням конкуренції на світових ринках. Це вимагало пошуку нових шляхів у підвищенні ефективності. Між усіма організаційними ресурсами саме людський потенціал являється одним з головних ресурсів, що приховує у собі найвагомійший резерв для поліпшення сучасної організації.

Таким чином, людський фактор є об'єктом найважливіших інвестицій. Теорія людського капіталу вивчає розвиток і вдосконалення людських ресурсів. Одним із найважливіших розділів при цьому стає сучасний аналіз пропозиції праці на світовому ринку, що тісно пов'язано з процесами трудової міграції.

1. Becker Gary S. Human Capital : A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education / Becker Gary S. – 3-d ed.– Chicago : University of Chicago Press, 1993. – 390 p.

НУЖНО ЛИ РОБОТУ ЧИТАТЬ И. КАНТА?

Зинченко Д.В., студент гр. ЕС-41
(Сумский государственный университет)

Опанасюк В. В. к. полит. н., доц.
(Сумский государственный университет)

Люди привыкли жить, придерживаясь определенной цепочки жизненных событий: детский сад – школа – университет – работа – семья – дом – машина – старость – внуки – смерть. Большинство из нас, даже не подозревая, автоматически программируются на общепринятые нормы поведения в жизни. Действительно, живя в обществе, человек не может быть свободным от законов этого общества. Большинство людей соглашается, что правовой закон – это важно, но многие не обращают внимание и, соответственно, не рассматривают морально-этическую сторону вопроса.

В “Критике практического разума” И. Кант пишет: “Две вещи наполняют душу всегда новым и все более сильным удивлением и благоговением, чем чаще и продолжительнее мы размышляем о них, – это звездное небо надо мною и моральный закон во мне... Первое начинается с того места, которое я занимаю во внешнем, чувственно воспринимаемом мире... Второе начинается с моего невидимого Я, с моей личности и представляет меня в мире, который поистине бесконечен... [2, с. 498]”.

Таким образом, философия Канта помогает нам постичь духовно этот быстроменяющийся мир, влиять на формирования массового сознания, человеческое Его, отношения с другими людьми, поведение в обществе. Основной направленностью философии Канта является изучение человека и поиск его места в этом мире.

Крупнейшей работой является “Всеобщая естественная история и теория неба” (1755), в которой И. Кант излагает свою очень известную космогоническую гипотезу, обосновывающую диалектический взгляд на Вселенную [1]. И именно в этой работе, отбросив все ранее известные домыслы людей о происхождении Вселенной, Кант описывает своё виденье первоначального состояния Вселенной, тем самым даёт чётко понять нам, что не нужно отталкиваться от чужого мнения, от чужих домыслов, идей, принципов, взглядов... Нужно, в первую очередь, слушать себя, свой внутренний мир, делать выводы основываясь на конкретных фактах.

Каждый из нас постоянно выбирает идти ему по пути наименьшего сопротивления, поддавшись течению толпы (общества), тем самым оставляя себя в тени молчаливого большинства или же изменить свой жизненный вектор и стремиться к тому, чего на самом деле хочешь? Выбор – то, что отличает человека от робота.

Многие ли задумывались над тем, что будет, если человек перестанет следовать принципу “как все, так и я”? Кант отвечает на этот вопрос. Пусть не конкретно, но всматриваясь в подтекст написанных им работ, все всплывает наружу. Системе надо, что бы все были такими же серыми и обезличенными, ибо ничто не угрожает спокойному её существованию. Следуя за всеми, не имея своей жизненной позиции, человек становится частью этой системы – роботом, ведь единообразие общества поддерживает его в равновесии. Появляющаяся в нём индивидуальность опасна тем, что несёт дисбаланс.

Нужно ли робота читать Канта? Человеку важна эмоциональная составляющая его жизни. Мы любим, ненавидим, переживаем, мы чувствуем и это нас мотивирует совершать какие-либо поступки. Кроме того, человек умеет думать, анализировать. Робот же – обычная схема, осуществляющая работу программы, внесённую в него извне, не более. Человек непредсказуем, он может поступать вопреки логике и здравому смыслу. Ему открыты все двери, стоит лишь дёрнуть за ручку, но многие, к сожалению, этого не понимают. Я считаю, чтобы выйти за рамки, чтобы перестать действовать по принципу стада, перестать быть роботом, или же наоборот, чтобы не попасть в тиски этой системы, нужно прислушиваться к своему внутреннему Я.

Таким образом, робота нет никакого смысла читать Канта, потому что он – запрограммированная машина без разума и чувств, действующая по определённому алгоритму, у которой отсутствует интуиция и здравый смысл. Робот уже и есть часть той системы, о

котро́рой писало́сь ви́ше. Да́же е́сли запрогра́ммувати́ е́го на́ чте́ние, то́ всьо́ ра́вно ско́лько-би́ кни́г им́ про́читано́ не́ бы́ло, робо́т все́гда оста́нется робо́том. В то́ же вре́мя для́ чело́века́ насле́дие И. Ка́нта оста́ється акту́альним, та́к ка́к ви́сказанні́е им́ іде́ї для́ нас со́храняю́ть теоре́тиче́ське і пра́ктиче́ське значе́ние.

1. Кант И. Всеобщая естественная история и теория неба [Электронный ресурс] / И. Кант. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/kant/vs_ist.php.
2. Кант И. Критика практического разума / И. Кант // Кант И. Сочинения : в 6 т. / И. Кант. – М. : Мысль, 1965. – Т. 4, ч. 1 – С. 311-501.
Науковий керівник – к. політ. н., доц. Опанасюк В. В.

СПЕЦИФІКА СТИЛЮ АНАЛІТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕРАКЦІОНІЗМУ

Марченко Анна, *аспірантка*
(*Сумський державний університет*)

Незважаючи на той факт, що аналітичний стиль сучасного філософствування вважається атрибутом англо-американської традиції, останнім часом спостерігається значне збільшення інтересу до стилю і методу аналітичної філософії і у континентальній Європі [1, 26]. Окрім того, розширюються, власне, контексти застосування таких методів, тим самим ще раз підтверджуючи те, що для спільними для філософів-аналітиків різних напрямків є не доктринні установки щодо першочергових питань онтології, а сам аналітичний стиль філософствування.

Розглядаючи проблему значення з точки зору реалістичних та холістичних концепцій, Майкл Дамміт відзначив цінність застосування аналітичного філософування поза його звичним контекстом, стверджуючи, що у спробах виявити значення будь-якого символу єдине, що неможливо заперечити – це сам факт інтеракції [2, 239]. Схожим чином, аналітичний стиль філософствування у контексті соціального інтераціоналізму дозволяє зосередитися на тому, що зумовлює значення дій і символів радше ніж на їх конвенціональному значенні у конкретному контексті.

У певній мірі, такий скептицизм самоаналізу, притаманний аналітичній філософії став одним із рушіїв її розвитку [1, 192]. Один із важливих факторів, які з одного боку зумовлюють деяку

парадоксальність аналітичного стилю філософствування, але з іншого – є причиною того, чому методологічні прийоми використовуються далеко за межами контексту їх виникнення є як раз прагнення до самоаналізу та наміру передбачити можливі контраргументи.

1. Суровцев, В. А. Аналитическая философия: всеобщее и нюанс // Вопросы философии / Вып. 8, Москва, 2010, – С. 23-29.
2. Dummett, M. The logical basis of metaphysics // Cambridge, MA: Harvard university press, 1991. – 355 p.
3. Блохина, Н. А. Парадокс анализа и парадоксальность аналитической философии // Вопросы философии / Вып. 3, Москва, 2015, – С. 186-197

ЕМОЦІЙНИЙ ЧИ СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ?

Колісник Л.О. *практичний психолог*
(Сумський державний університет)

Останнім часом у фокусі досліджень вітчизняних вчених все частіше з'являється феномен емоційного інтелекту (С.П. Дерев'янку, В.І. Житарюк, Л.О. Колісник, Е.Л. Носенко та ін.). Роботи ж зарубіжних науковців у цьому напрямку є досить численними та представлені працями Р.Бар-Она, Д.Гоулмана, Д.Карузо, Д.В. Люсіна, Дж.Мейра, П.Селовея та ін. Поширеною є думка про те, що емоційний інтелект – це конструкт, що має подвійну природу: пов'язаний як з когнітивними здібностями, так і з особистісними характеристиками. Це – здатність людини до ідентифікації, розуміння та управління емоціями, як власними, так і емоціями інших людей [1].

Одним із підходів до вивчення проблеми емоційного інтелекту є дослідження цього феномену у широкому контексті, а саме через призму загальних соціальних здібностей або соціального інтелекту. Термін «соціальний інтелект» введений у психологію Е. Торндайком у 1920 році для позначення «далекоглядності у міжособистісних відносинах» [5]. Г. Оллпорт пов'язував соціальний інтелект зі здатністю висловлювати швидко, майже автоматичні судження про людей, прогнозувати їх найбільш вірогідні реакції. Соціальний інтелект можна визначити як здатність правильно розуміти поведінку людей. Щодо зв'язку соціального та емоційного інтелекту, серед вчених немає одностайного рішення. Частина дослідників вважає емоційний інтелект більш широким поняттям, ніж соціальний; інші ж,

навпаки, описують емоційний інтелект лише як підструктуру соціального, як це відображено у роботах П. Селовея та Дж. Мейера [4]. Вчені відзначають, що специфічний фокус емоційного інтелекту на емоціях, робить його вужчим, ніж більш загальні особистісний та соціальний інтелект. Проте, в іншій своїй роботі Дж. Мейер, П. Селовея та Д. Карузо відзначають, що емоційний інтелект ширший у порівнянні з соціальним інтелектом, оскільки включає внутрішні, особисті емоції.

Згідно теорії емоційно-інтелектуальних здібностей емоційний інтелект задіяний в адаптивній обробці емоційної інформації, і розглядається як підструктура соціального інтелекту, яка включає здатність спостерігати власні емоції та емоції інших людей, розрізняти їх та використовувати цю інформацію для управління мисленням та діями.

На думку А.І. Комарової, категорією, що об'єднує соціальний та емоційний інтелект є спілкування, в процесі здійснення якого відбувається розпізнання та інтерпретація емоційних станів інших людей [2]. При цьому соціальний інтелект спрямований на сферу міжособистісного спілкування загалом, у той час як емоційний інтелект спрямований виключно на сферу емоційного спілкування; для соціального інтелекту комунікація є метою, для емоційного – стимулом.

Переконаливим свідченням зв'язку між емоційним та соціальним інтелектом є дані проведеного нами дослідження з використанням методики «Соціальний інтелект» Дж. Гілфорда і М. Саллівена та тесту на визначення емоційного інтелекту Дж. Мейера, П. Селовея, Д. Карузо (MSCEIT). Кореляційний аналіз отриманих даних (рангова кореляція Спірмена) виявив прямий позитивний взаємозв'язок між шкалою «взаємодія» методики «Соціальний інтелект» та такими шкалами MSCEIT як використання ($r = ,164$), розуміння ($r = ,196$) та управління ($r = ,162$) емоціями, а також загальним показником емоційного інтелекту ($r = ,158$). Зазначені шкали корелюють між собою переважно на високому рівні статистичної значущості ($p \leq 0,01$). Кореляції ж між іншими шкалами вказаних методик не є статистично значущими, що вказує на існування окремої специфіки досліджуваних феноменів.

Таким чином, можна зробити висновок про те, емоційний та соціальний інтелект є взаємодоповнюючими феноменами з притаманними їм специфічними особливостями.

1. Колісник Л.О. Розвиток емоційного інтелекту як чинника запобігання самотності в юнацькому віці / дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Колісник Людмила Олексіївна. – Київ, 2016. – 307 с.
2. Комарова А.И. Культурно–психологические особенности взаимосвязи ценностей и эмоционального интеллекта : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.05 «Социальная психология» / А.И. Комарова. – Саратов, 2011. – 25 с.
3. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект : концептуалізація феномену, основні функції (монографія) / Е.Л. Носенко, Н.В. Коврига. – К. : Вища школа, 2003. – 126 с.
4. Salovey P. Emotional intelligence / P. Salovey, J.D. Mayer // *Imagination, Cognition and Personality*. – 1990. – № 9. – pp. 185–211.
5. Thorndike E.L. Intelligence and its uses / E.L. Thorndike // *Harper's Magazine*. – 1920. – # 140. – pp. 227–235.

ФІЗИКАЛІСТСЬКА СТРАТЕГІЯ MIND-BODY PROBLEM

Лебідь А. Є., докторант

(Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна)

Послуговуючись метафорою Д. Деннета, яку він виголосив у своїй книзі[1], на сьогодні проблема свідомості є чимось на зразок «brainstorms» не тільки в площині аналітичної філософії, а й на маргінесі когнітивних, суспільно-гуманітарних та природничих наук [2]. Доречно сказати про те, що проблематика свідомості не є новою для філософського та наукового дискурсу. Заактуалізованість же філософської та наукової аналітики проблеми свідомості у ХХ ст. (зокрема, в контексті аналітичної філософії) зумовлена, насамперед, й появою та потребою дослідити та осмислити перспективи та здобутки розвою «штучного інтелекту», когнітивних наук тощо. Важливість і невимірюваність поняття свідомості породжує чимало точок зору аби наблизитися до розв'язку цієї давнішої проблеми, «останнього бастиону традиційної філософії».

В контексті нашого дослідження необхідним видається заактуалізувати увагу на проблемі свідомості в її реалістській та антиреалістській репрезентації. Чому постає питання такого характеру? На нашу думку, осмислення та усвідомлення реальності як такої із необхідністю передбачає існування суб'єкта пізнання. Відтак, розуміння об'єктивної реальності як незалежної від поглядів, думок, вподобань тощо суб'єкта пізнання вимагає поставити питання про

феномен свідомості і, зокрема, про його реальність чи-то нереальність, а також визначення істиннісного значення висловлювань, що містять ментальні терміни.

Як вже зазначалося, аналітика феномену свідомості не є новою, в ній ми можемо виокремити декілька засадничих стратегій або парадигм, які акцентують увагу на тому чи іншому аспекті дослідження цього феномену. Так, зокрема, О. Косілова [3] виокремлює декілька парадигм у філософії свідомості: картезіанську, трансцендентальну (І. Кант); феноменологічну (Е. Гуссерль) і «сучасні наукові парадигми» (логічний біхевіоризм, матеріалізм, діяльнісний підхід, психоаналіз, аналітичну філософію свідомості тощо). Авторка певна того, що, аби дати адекватну дефініцію поняттю «свідомість», необхідно розрізнити суб'єктну та безсуб'єктну складові психіки. Редукуючи філософські теорії свідомості до тої чи іншої психологічної школи, О. Косілова висноує, що психологія як емпірична наука принципово не може вивчати таку здатність свідомості, як трансцендування, яку вона віддає на поталу філософії. Відтак, зауважується, із чим не можна не погодитися, що як для психології свідомості, так і для її філософських теорій, необхідна побудова такої «базової» парадигми, яка б враховувала принципову неповноту в дослідженні феномену свідомості.

Д. Дубровський [4] поставлену проблему розглядає з більш універсалістської позиції, заактуалізовуючи її у класичній термінології: об'єктивний ідеалізм, суб'єктивний ідеалізм, дуалізм, матеріалізм. На його думку, свідомість є емерджентною властивістю біологічної матерії і яка у в умовах функціонування суспільних та культурних систем перетворюється на систему, що самоорганізується. Тим не менше, запропонований ним «інформаційний підхід» є оригінальною концепцією, яка посідає чільне місце в традиції осмислення феномену свідомості та суб'єктивної реальності, вістря критики якої спрямоване в тому числі і на здобутки аналітичної філософії свідомості [5].

Філософські теорії свідомості (парадигма реалізму), дуалістичні

- a) folk psychology;
- b) епіфеноменалізм
- c) емерджентизм;
- d) двоаспектна теорія;
- e) фізицизм.

Філософські теорії свідомості (парадигма антиреалізму), моністичні

- редуктивний фізикалізм;
- identity theory;
- елімінативний матеріалізм;
- біхевіоризм;
- функціоналізм.

В парадигмі антиреалізму свідомість, ментальні стани розглядаються як такі, що не мають репрезентантів у фактичності, а ментальні поняття – референтів. Антиреалістські теорії свідомості ґрунтуються переважно на матеріалістичних, фізикалістських принципах щодо феномену свідомості, *qualia*, ментальних станів тощо.

В цьому контексті слід розрізнити такі поняття як: «матеріалізм», «фізикалізм», «натуралізм». Здебільшого, ці терміни можуть розглядатися як синоніми. Хоча, певні відмінні конотації цих понять все ж таки можемо назвати. Так, «матеріалізм» наголошує на тому, що об'єктивний світ є матеріальним за своїм характером, тоді як у тому ж таки об'єктивному світові існують не матеріальні сили, поля тощо. Відтак, більш «зручним» виглядає термін «фізикалізм», який не варто розуміти як чисту філософію фізики чи-то філософію науки, а, радше, як стратегію дослідження феномену свідомості, зорієнтовану на успіхи фізичної науки із її значним онтологічним та епістемологічним авторитетом серед інших наук. Натуралізм у традиційному розумінні є світоглядною позицією, що заперечує наявність надприродної, трансцендентальної реальності, чогось такого, що перебуває поза межами світу природних законів або ж є більш фундаментальним за нього. Щодо натуралізму, то йому не слід закидати редукціонізм та саентизм, властиві фізикалізмові, хоча він і наголошує на високому епістемологічному потенціалові науки.

Фізикалістська стратегія дослідження феномену свідомості полягає у визнанні основоположними таких принципів:

- «фізичне» це те, що таким вважають фізики і до чого філософи не мають стосунку, а фізикалізм, у такому разі, постає як концепція, що постулює виключно існування сутностей фізики, які підпадають під дію фізичних законів. Таке розуміння фізикалізму наголошує на його онтологічному статусі із моністичним розв'язком *mind-body problem*;
- заперечення декартівської дихотомії *res extensa* та *res cogitans*;
- віра у можливість побудови «єдиної науки» на базі фізики із обґрунтуванням єдності та універсальності наукового знання;
- свідомість є частиною моністичної матеріалістичної каузально-детерміністичної картини світу;
- об'єктивізм;
- екстерналізм;
- інтерсуб'єктивність.

Якщо заглибитися до витоків аналітичної філософії, зокрема, до її неопозитивістського варіанту, то вирішення *mind-body problem* вбачалося доволі легкою справою: через застосунок діючих у науці методів об'єктивного дослідження, редукціоністських за своїм характером.

Пропонувалося, зокрема, Р. Карнапом позбутися від «радикального менталізму» із його оптимістичною візією щодо можливості рефлексії феномену свідомості з позиції першої особи та за допомогою референційних ментальних категорій.

Редукціонізм психічного до фізичного у неопозитивістській версії означає об'єктивізацію свідомості у термінах публічно (а не лише особисто) спостережуваних фактах поведінки, коли можливим стає їх верифікація за критеріями істинності. Філософи-аналітики фізикалістського напрямку були певні того, що перш ніж висновувати про дистинкцію фізичне-психічне, доцільно початково проаналізувати, у який спосіб мовиться про фізичне і психічне. Так, на їх думку, фізика та психологія відмінні не за характером досліджуваних об'єктів, а, радше, за мовою їх описання. Саме це уможливило трансляцію мовних виразів психології на більш досконалу мову фізики, зануляючи тим самим картезіанський дуалізм.

1. Dennett D. *Brainstorms: Philosophical essays on mind and psychology*. – Cambridge: MIT Press, 1981
2. *The Blackwell Companion to Consciousness*. - Blackwell Publishing, 2007. – 768 p.
3. Косилова Е. В. *Философия и психология о сознании* / Е. Косилова // *Методология и история психологии*. – 2009. – Т.4. Вып.1. – С. 25-45
4. Дубровский Д. И. *Проблема сознания: опыт обзора основных вопросов и теоретических трудностей* / Д. Дубровский // *Проблема сознания в философии и науке*. – М.: Канон+, РООИ «Реабилитация», 2009. – С. 5-52
5. Дубровский Д. И. *Сознание, мозг, искусственный интеллект* / Д. Дубровский. – М.: ИД Стратегия-Центр, 2007. – 272 с.

СЕКЦІЯ 5

СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ КОНСОЛІДАЦІЇ ПАРТІЙНИХ СИСТЕМ

Назаров М.С., *аспірант*

(*ХНУ імені В.Н. Каразіна, Сумський державний університет*)

Якщо представники транзитологічного підходу у своїх дослідженнях перехідних суспільств роблять акцент на стратегічному виборі політичних еліт, то представники інституційного підходу зосереджуються на функціонуванні політичних інститутів. Аналізуючи інституційні передумови консолідації партійних систем, німецький партолог Клаус фон Бойме виділив три основні фактори, які грають вирішальну роль у становленні партійних систем: 1) консолідація кордонів національних держав; 2) вибір форми правління; 3) вибір виборчої системи [1, с. 309-323]. Консолідація кордонів національних держав є вкрай важливою передумовою консолідації партійних систем, адже це робить чітким та зрозумілим політичне поле, на якому “грають” політичні партії. Національне питання в регіонах, які шукають свою ідентичність заходила настільки далеко, що результати виборів у значній мірі дублювали етнічний склад населення. Всі етнічні групи у більшості своїй голосували за свої етнічні партії [2].

Другим фактором, який суттєво впливає на консолідацію партійних систем є вибір форми правління. Цей вибір є продуктом політичної трансформації, в результаті якої встановлюється президентський, парламентський чи змішаний режим. Досліджуючи ймовірність встановлення того чи іншого режиму в процесі трансформації не важко помітити, що на початкових етапах транзиту в основному формується президентський чи змішаний режим. Ця обставина пояснюється тим, що на початкових етапах демократизації партійна система має фрагментарний характер, її суб’єкти не мають досвіду коаліційної діяльності, як результат – політична вага парламенту досить низька. На наступних етапах трансформації, по мірі демократизації політичної системи та вироблення механізмів міжпартійної взаємодії роль партійної системи зростає, а значить і з’являється можливість зміни форми правління. Важливим фактором, який впливає на становлення політичного режиму на пострадянському

просторі є співвідношення сил між партійною номенклатурою та демократичною опозицією. Якщо перевага на боці номенклатури, то зростає вірогідність формування президентської форми правління, якщо ж сильніші демократи – встановлюється парламентська чи змішана система.

Наступним інституційним фактором, що впливає на консолідацію партійних систем є виборча система. Цей фактор вважається вченими одним із найбільш потужних чинників впливу на становлення партійних систем. Досліджуючи взаємозв'язок між виборчим законом та партійною системою, М.Дюверже запропонував три підходи, які отримали назву “соціологічних законів”: 1) режим пропорційного представництва веде до багатопартійної системи з жорсткими, незалежними і стабільними партіями; 2) мажоритарне голосування в два тури веде до багатопартійної системи, в якій партії характеризуються „м'якою” структурою, схильністю до альянсів і відносною стабільністю; 3) мажоритарне голосування в один тур веде до дуалістичної системи з чергуванням при владі великих незалежних партій” [3; с. 300]. Вчений наголошує на тому, що ці закони відображають виключно загальні закономірності взаємозв'язків між виборчою та партійною системами та у неконсолідованих демократіях можуть зустрічатися певні відхилення. Якщо зупинитися на пострадянському досвіді трансформацій, то зауважимо, що для радянської номенклатури для збереження політичних позицій найбільш вигідна мажоритарна виборча система. Ця система сприяє максимальному використанню наявних переваг та збереження статус-кво. Для демократичної опозиції навпаки, вигідною виборчою системою є пропорційна, який унеможливує монополію однієї партії на владу, сприяє конкуренції та партійному будівництву. Важливо зазначити, що остаточний вплив на консолідацію партійних систем чинить спільна дія декількох інститутів.

1. Теория партий и партийных систем : Хрестоматия / сост. Б.А. Исаев. – М. : Аспект Пресс, 2008. – 400 с
2. Дуткевич П. Вызовы демократизации: перспективы политической трансформации в Восточной Европе // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Политология. – 2001. – № 3. – С. 57
3. Дюверже М. Политические партии / Дюверже М. – М. : Академический Проект, 2002. – 560 с.

ПАТРІОТИЧНІ СМИСЛИ В КОМЕРЦІЙНІЙ РЕКЛАМІ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Смірнова К.Р., студ. гр. РК-31

(Сумський державний університет)

Яненко Я. В., канд. соц. наук, ст. викл.

(Сумський державний університет)

Увага рекламодавців та виробників реклами до української символіки – феномен сучасного рекламного ринку. Зі змінами в країні раціональні та емоційні мотиви у рекламі поступаються моральним, де патріотичні смисли відіграють значну роль.

Метою роботи є дослідження та співставлення патріотичних смислів у комерційній рекламі, аналіз впливу патріотизму в рекламі на свідомість українців. Патріотичні смисли знаходять своє вираження у образах: козаків (ДП «Артемсіль», сік «Соковита»), орнаментах вишиванок (паперова продукція «Ruta», «Persil»), червоної калини (мережа “ЕКОмаркет”), українського прапора (магазин «Compservice», насіння «Semki», чай «Ascold», друкарня «Wolf»).

Важливими факторами, що впливають на ефективність рекламної діяльності, є мотивація та менталітет. Наведені чинники можуть діяти як у бік підвищення ефективності реклами, так і в протилежному напрямку. Управління купівельною поведінкою завдяки використанню результатів оцінки менталітету та мотивів, які впливають на вибір певних товарів та вподобання покупців, необхідне для збільшення ефекту від рекламної діяльності [1].

Зазначимо, що у рекламному контексті цінності є тим базисним шаром індивідуального та суспільного досвіду, що визначає поведінку, зумовлює мотивацію споживачів та актуалізується у їх потребах. Переважають в українській патріотичній комерційній рекламі позитивні концепти перемоги, удачі, традиційні християнські цінності (віра, любов, єднання), ідеалізовані риси національного характеру (гостинність, щедрість, наполегливість, честь, мужність, сила), ціннісні доміанти Батьківщини, патріотизму, боротьби. Використання тих чи інших цінностей зумовлено авторськими способами інтерпретації подій та явищ навколишнього світу.

Народні настрої корелюють використання патріотизму в комерційній рекламі. Варто зазначити, що в останні роки саме патріотичні смисли привертають увагу українського споживача звертатись до національних мотивів і символіки, купувати послуги та продукти українських виробників.

В таких умовах потребує детального вивчення сам образ батьківщини як об'єкт патріотизму. Батьківщина більше не сприймається як даність, її образ починає позиціонуватися як бренд, постійно нагадує про себе, пов'язаний з позитивними емоціями і яскравими візуальними образами. Патріотизм вже не орієнтований на національну замкнутість і самодостатність, він націлений на презентацію культурних надбань нації світу з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Разом із візуальними образами в комерційній рекламі використовуються і когнітивні патріотичні смисли: «Єдина країна – єдиний банк» (банк «Фінанси і кредит»), «Живи жовто-блакитно» (насіння «Semki»), «Українська щедрість, угорське коріння» («ОТПбанк»). Апеляція до патріотизму в слоганах зовнішньої комерційної реклами має імперативний характер. Аналізовані слогани співвідносять свою значущість із державними, національними, сімейними, матеріальними, духовними, молодіжними та європейськими цінностями, проте за останній рік перші два чинника в слоганах комерційної реклами стали домінантними.

Цінність рекламного твору полягає в першу чергу в ефективності впливу на суспільство, причому вираженому в грошовому еквіваленті, а простір для творчості, коли йдеться про рекламу, суворо обмежений рамками комерційної діяльності [3].

Таким чином, патріотизм українців, втілений у комерційній рекламі, став чинником впливу на багатьох ринках споживчих товарів. Можливості комерційної реклами, як механізму впливу на патріотичний світогляд громадян, їх гуманістичні ціннісні та колективістську поведінку залишається актуальним питанням для подальшого дослідження.

1. Скворцова Г. О. вплив менталітету та мотивації на ефективність рекламної діяльності / Г. О. Скворцова, І. Ю. Гайдай, Р. Ф. Гайдай // Научная дискуссия: Актуальные проблемы образования, науки и техники: мат. межд. н.-пр. конференции. – Донецк, 2014. – С. 82-85.
2. Наливайченко И. В. Специфика патриотизма в условиях культурной глобализации. Автореф. дис. канд. фил. наук. –Ростов-на-Дону, 2011.
3. Лепёхина И. В. Влияние рекламы на поведение человека / И. В. Лепёхина // Актуальные вопросы связей с общественностью и рекламы: мат. всер. н.-пр. конф., Красноярск, 2011– с. 83-85.

ОСОБЛИВОСТІ PR-КОМУНІКАЦІЙ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Яненко Я. В., доц. каф. журналістики та філології, к. соц. н.
(Сумський державний університет)

На трансформації сучасного суспільства впливає ряд факторів, в тому числі й комунікаційні технології, зокрема, паблік рілейшнз. PR-комунікації активно використовуються відомими брендами, які формують власний позитивний імідж і одночасно впливають на ціннісні пріоритети суспільства за допомогою презентації певних особистісних якостей, предметних властивостей, стилю життя тощо. Відповідно, важливим є аналіз особливостей паблік рілейшнз як сучасної комунікаційної технології, що й обумовлює актуальність проблеми.

Мета роботи: дослідити особливості PR-комунікацій в умовах трансформації сучасного суспільства. Для досягнення поставленої мети необхідно проаналізувати сферу зв'язків з громадськістю в комунікаційному дискурсі, дослідивши PR-повідомлення відомих брендів.

Конструювання PR-повідомлень в сучасному суспільстві носить інноваційний характер у контексті використання нових засобів комунікації (Інтернет, соціальні мережі тощо). Витрати на PR-комунікації розглядаються успішними компаніями як інвестиції в майбутнє, які формують привабливий образ товару або послуги. Наприклад, бренд «Gillette», який є лідером на ринку засобів для гоління, щорічно просуває нові інноваційні продукти. Головний меседж PR-комунікації бренду – інноваційність, що обумовлено необхідністю конкурувати не лише із виробниками традиційних приладів для гоління, але і з брендами електричних бритв («Braun», «Philips» та ін.), які оснащують свої пристрої додатковими інноваційними функціями (тримери, стайлери, гнучкі головки, можливість використання в душі), адже у сучасному «цифровому будинку» традиційне гоління може сприйматися як анахронізм. «Gillette» бореться з подібним сприйняттям бренду, вводячи постійні інновації та проводячи на їх підтримку масштабні PR-кампанії.

На інноваційних властивості нового продукту базувалася й PR-кампанія надтонкого ноутбука «MacBook Air» від компанії «Apple», який було витягнуто із поштового конверту на очах у гостей презентації. Отримання такого «листа» відмінно проілюструвало переваги продукту (компактний, займає мало місця), а також

виступило стимулом для PR-комунікації, адже про ефективний презентаційний хід повідомили провідні ЗМІ та інформаційні агентства.

Іноді метою запровадження інновацій є залучення додаткової уваги до товару або послуги. Наприклад, якщо дизайнер створює інноваційні запонки не з дорогоцінних металів, а з нержавіючої сталі, то він не сподівається, що ця інновація істотно змінить ринок. Тут мова йде про PR-технологію, яка здатна тимчасово наділити подібний аксесуар статусом дорогої речі.

Важливим завданням PR-комунікації є створення міфів про товари і послуги та наділення продукту додатковими якостями, існуючими в уявленні споживачів. Після успіху продукту на ринку у сконструйовані PR-фахівцями міфи починає вірити значна аудиторія. Міфи вимагають постійної підтримки, виявлення найбільш привабливих рис продукту, а при необхідності – використання нових образів і мотивів, що відповідають духу часу і споживчим реаліям.

Наприклад, створюючи на початку 90-х рр. XX ст. міф про «Snickers» як про найкращий спосіб втамувати голод, власники бренду ризикували, оскільки на пострадянському просторі не було прийнято тамувати голод шоколадними батончиками. Незважаючи на це, міф виявився успішним, і це забезпечило значний інтерес до продукту. «Snickers» став одним із символів нової культури споживання, що сформувалася на території колишнього СРСР. Засновник відомої компанії «Евросеть» Євген Чичваркін згадує, що в молодості торгував на ринку батончиками цієї марки (проходячи по рядах і пропонуючи «Snickers» зголоднілим торговцям). Це приносило починаючому бізнесмену прибуток, який часто перевершував дохід більш досвідчених продавців з стаціонарних торгових точок на ринку [1].

Висновки. Зв'язки з громадськістю є сучасною комунікаційною технологією, яка впливає на ціннісні пріоритети суспільства. Зокрема, завдяки PR-комунікації цільова аудиторія формує нові споживчі звички, дізнається про інноваційні технології, ідентифікує бренди. Важливою особливістю PR-комунікацій в умовах трансформації сучасного суспільства є створення міфів про товари і послуги, коли продукти наділяються додатковими якостями, існуючими в уявленні споживачів.

1. Котин М. Чичваркин Е...гений / М. Котин. – СПб. : Питер, Коммерсантъ, 2007. – 320 с.

ПО СЛЕДАМ УТРАЧЕННОГО КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ

Нищенко Н.А., преподаватель
(Сумский государственный университет),
Раджепова Зебинисо студ.гр. ЛС-325
(Сумской государственный университет)

Развитие государственности, в том числе и в Украине, становление ее политических и общественных институтов, формирование общей стратегии и приоритетных направлений развития - процесс сложный и неоднозначный. Однако история, развиваясь по спирали, дает бесценные уроки, изучая которые можно избежать многих ошибок.

Одной из важнейших задач независимого государства является построение добрососедских отношений с пограничными государствами как в политической, социально-экономической, так и культурной сферах. Особенно, когда речь идет о народах с общей историей. На протяжении столетий между Украиной и Россией возникали спорные вопросы, конфликты интересов, военные столкновения. В начале XX в., в период фактического раскола Российской империи, революционных потрясений и очередной попытки создания независимой Украины видные политики, ученые, общественные деятели прилагали немало усилий для исторического подтверждения самобытности украинского народа. Для этого они собирали и популяризировали документы, книги, произведения искусства, созданные руками предков, систематизировали их в музеях, возрождая национальную идею и ментальность.

Однако выяснилось, что многие уникальные экспонаты были вывезены за пределы Украины и разошлись по музеям и частным коллекциям. После прихода к власти большевиков, в России заговорили о необходимости возврата «чужих» реликвий. Цель была очевидна – заручиться поддержкой украинской элиты для привлечения ее на свою сторону. В декабре 1917 г. Совнарком РСФСР за подписью В.И. Ленина издал распоряжение музеям РСФСР вернуть на родину все исторические документы, материалы, произведения искусства и т.п., имеющие отношение к Украине, «чтобы этим ликвидировать последствия угнетенного состояния Украины и ограбления ее во времена царизма, начиная с XVIII века, со времен первой и второй малороссийских коллегий и правления в Украине Румянцева-Задунайского». Но дело продвигалось крайне медленно. Несмотря на то, что было начато составление списков вывезенных в

Россию вещей, в крупнейшие музеи Москвы, Петрограда и других городов направлены искусствоведы из Украины, проследить судьбу украинских реликвий, согласовать списки для их передачи оказалось непросто и требовало политической лояльности и научного обоснования. А в годы гражданской войны сделать это было очень сложно.

Разве что дальновидность отдельных ученых помогла начать соответствующую работу значительно раньше, чем это определено на государственном уровне. Среди таких был и Н.А. Макаренко. Работая хранителем в Эрмитаже, он фиксировал все экспонаты, находившиеся в этом музее или проходили через его фонды и имели украинское происхождение [1]. Среди этих предметов были фрагменты из коллекции археологических раскопок, книги и церковная утварь периода Киевской Руси, казацкие реликвии и много другое. После возвращения в Украину М.О. Макаренко проводил последовательную работу по возвращению картин из коллекции Б. и В. Ханенко, вывезенных в Россию в 1915 г. [2, 156].

В 1926 г. вопрос о судьбе украинских исторических и художественных памятников из коллекций российских музеев снова приобрел актуальность. Толчком к этому стал спор между учеными керченского и одесского музеев. С целью разрешения конфликта Наркомпрос УССР поручил Археологическому комитету составить перечень историко-культурных ценностей, которые необходимо вернуть в Украину [3].

В то же время была создана паритетная комиссия по обмену культурными ценностями между РСФСР и УССР, в состав которой были привлечены по три представителя от каждой стороны. Среди первоочередных задач комиссии было решение вопросов по возвращению в Украину остатков коллекции Ханенко, живописных произведений Т.Г. Шевченко, запорожских флагов и гетманских клейнодов и др. [4; 5]. То есть, это были те вопросы, которые в свое время пытался решить Н.А. Макаренко. Однако без государственной поддержки это было почти невозможно. Тем важнее успехи ученого в этом деле. На протяжении 1928-1930 гг. паритетной комиссии удалось согласовать списки перераспределенных художественных ценностей. И даже начался процесс передачи. В частности, Украине частично были возвращены запорожские реликвии, картины и изделия декоративно-прикладного искусства украинских мастеров, части археологических материалов из раскопок в Украине и др. К

сожалению, в силу разных обстоятельств, прежде всего политических, эта работа не была доведена до конца.

Этот вопрос не решен и ныне. В результате перекраивания политической карты мира он стал еще более актуален. Мы вновь теряем истоки своей культуры – музейные коллекции и предметы старины. И возвращение их зависит уже не только от самой Украины, но и поддержки мирового сообщества.

1. Макаренко М. Запорізькі клейноди в Ермітажі : Корогви / М. Макаренко // Україна. - 1924. - Кн. 3. - С. 25-38.
2. Німенко Н.А. Матеріали до біографії М.О. Макаренка у фонді ВУАК Інституту археології НАН України / Н.А. Німенко // Сумська старовина. - 2005. - № XVI-XVII. - С. 149-166.
3. Новицький О. Здобутки українського мистецтвознавства та археології за десятиріччя після Жовтневої революції / О. Новицький // Пролетарська правда. - 1927. - № 255. - С. 7.
4. Треба подбати про передачу з Москви експонатів українських музеїв // Пролетарська правда. - 1927. - № 4. - С. 4.
5. РСФСР возвращает Украине ряд художественных ценностей // Вечерний Киев. - 1929. - № 37. - С. 3.

ІНТЕРПРОФЕСІЙНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР Р. БАБОВАЛА– ЛІКАРЯ-РАДІОЛОГА

*Яременко Л. М., ст. викл. каф. журналістики та філології
(Сумський державний університет)*

Інтерпрофесійна медична мова на сучасному етапі позначена впливом антропоцентризму (людина як найвища цінність) на тлі підвищеної уваги до національних культурних традицій, крос-культурних явищ. Слушною є думка Ботвини Н., що «... мова виконує функцію зв'язку між народами, ... відбувається «переливання» духовних цінностей, транспортування їх іншими мовами...» [1,11] Провідниками виступають сучасні лікарі високого класу, що стають поетами, перекладачами. Серед таких Р. Бабовал, 55-річний життєвий шлях якого пройшов у Бельгії, далеко від України, віддзеркалюючи третє покоління української еміграції.

Феномен цієї особистості полягає в тому, що професійне становлення Романа Бабовала як лікаря з радіотерапії, онкології та ядерної діагностичної медицини відбулося на медичному факультеті франкомовного Лювенського університету, де здобув ступінь доктора

наук та дипломи з двох спеціалізацій (місто-музей Лювен – потужний науковий і освітній центр біля Брюсселя). Цей навчальний заклад має давні традиції підготовки студентів з України ще з 30-их рр. ХХ ст., навчання яких фінансував митрополит А. Шептицький. Отже, усвідомлення себе європейцем у широкому сенсі цього слова відбулося, на нашу думку, саме там – на авторській сторінці в Інтернеті він написав: *«Я не є дерево, що його пересадили проти волі в іншу землю. Я – дерево, що виростало на іншій землі зовсім природно»*. А починався академічний шлях з навчання у Малій папській семінарії (1962-1968) у Римі (диплом якої визнають більшість університетів світу).

Пам'ятаючи про небезпеку *«примітивного спрощеного біографізму»* [2,7], Р. Бабовал, при всіх суворих законах семінарії, відірваності від світу дитинства, здобув ґрунтовну освіту, виховав витончений смак, своє особливе світобачення. Тут 1967р. з'являються перші поезії й твори українською та французькою мовами, переклади з італійської на українську мову.

Інтелектуальний вимір Р. Бабовала-лікаря упродовж 25 років був пов'язаний із радіотерапією, променевою терапією, радіонуклідними дослідженнями онкологічних хворих. Активно працював у галузі комп'ютерних специфічно-медичних технологій, складав софтуери в різних комп'ютерних мовах; розвивав медичну термінологію з радіології й кібернетики. Отже, дві іпостасі – фундаментальна медицина і поезія, – вільно й природно співіснували, причому україномовна творчість розвивалася далеко від рідної землі.

Інтерпрофесійну мову Р. Бабовала слід розглядати, на нашу думку, через сприйняття його як громадянина Європи – член національного центру ПЕН-клубу (професійних письменників за свободу слова і права людини) з 1989р, який уважно стежив за подіями на Батьківщині своїх батьків: з часів незалежності член спілки письменників України, пізніше альтернативної асоціації українських письменників. Як і в медицині, так і в поезії намагався знайти свій шлях – *«я народився однокрилим янголом що розсипає порошинки світла по очах сліпих мандрівників»*, – однодумців. За Богданом Бойчуком приєднався до поетів «Нью-Йоркської групи». Мотивуючим фактором була *свобода*. *«...кожен поет мусить іти окремо, індивідуальною дорогою, виявляти власний літературний світ і в тому сенсі бути інакшим, сучасним, модерним»* [3,4].

Підсумовуючи, слід підкреслити, у мікрокосмі лікаря і поета Р. Бабовала співрозмовник знайде своє, бо кожен вірш *«випробування мови, як матерії, що втілює думку, ідею, як комунікативного засобу»* [2,14]. *«ми вирости серед німих віків: не очі в нас, / а темні сонячні жаринки»; «у золотім наперстку/на дорогу заховав/собі я суть надії, / декілька ілюзій»*

та/ поняття вічності»; «між нами/відстань – міжпланетна як між радістю і болем».

1. Ботвина Н. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділового спілкування: Навч. посіб. / Н. Ботвина. –К. : АртЕк, 2000. – 192с.
2. Івашко В. Однокрилий янгол / В. Івашко // Бабовал Р. Мандрівники ймовірного. – К. : Дніпро, 1993. – С.5-17.
3. Поети «Нью-Йоркської групи». Антологія /Упоряд. текстів О. Г. Астаф'єв, А. О. Дністровий. – Харків: Веста: Вид-во «Ранок», 2003. – 288с.

ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСВІДУ ДУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Тригуб І.Р, *студентка*
(Сумський державний університет)
Купенко О.В., *викладач*
(Сумський державний університет)

Постановка проблеми. Вітчизняні й іноземні дослідники намагаються розв'язати проблеми підготовки молоді до вступу у світ праці. В останні роки виросла зацікавленість дуальною системою навчання Німеччини, яка для широкого впровадження потребує свого осмислення з урахуванням особливостей освітніх систем інших країн.

Метою цієї публікації є аналіз досвіду дуальної системи навчання Німеччини й застосування його в Україні.

Виклад основного матеріалу. Більшість молоді в Німеччині (близько 70 % випускників) після закінчення школи навчаються одній з 350 професій, у рамках дуальної системи: спеціальні теоретичні знання здобуваються у професійній школі, а практична підготовка здійснюється на робочому місці на підприємстві чи в організації. Таке поєднання забезпечує високу кваліфікацію німецьких фахівців, визнану в світі [1, 2].

Існує два типи організації процесу навчання у дуальній системі: одночасне навчання на підприємстві та в профшколі або навчання блоками, наприклад, місяць у профшколі змінюється місяцем практики на виробництві [1]. Підприємства виграють в тому, що після закінчення навчання молодих фахівців можна відразу залучати до виробництва без тривалого введення у справу. Через дуальну систему навчання федеральні землі формують ефективну освітню стратегію, яка дає можливість студентам користуватися сучасними технологіями та отримувати доступ до потенційних робочих місць [1].

Приклади реалізації різних варіантів дуальної освіти маємо й у вітчизняній практиці. Так компанія «Київстар» співпрацює із вищими навчальними закладами. Спільними зусиллями проведені студентські олімпіади, переможці яких, ще навчаючись, отримали перше робоче місце. «Київстар» забезпечує переможців також базою для наукових і практичних досліджень і розробок [2].

Реалізуючи ідею дуальної освіти у СумДУ для студентів напряму «Соціальна робота» була організована ознайомча практика. Запропонована організаційна модель, що складається з трьох частин: 1) знайомство зі специфікою роботи органів влади та місцевого самоврядування; 2) знайомство зі специфікою роботи громадських організацій; 3) розроблення та реалізація студентами власних проєктів.

Для забезпечення ефективності ознайомчої практики пропонується доповнити її тренінгами із самооцінки та подальшого саморозвитку. Під самооцінкою розуміємо насичену емоційну оцінку людиною самої себе, власних здібностей, якостей і вчинків, що є важливим регулятором поведінки. Самооцінка визначає взаємини з оточенням, вимогливість до себе, ставлення до успіхів і невдач.

Для самооцінки студентів у ході ознайомчої практики пропонується застосовувати, зокрема, вправи типу «Перетворюємо проблеми в цілі». Ця вправа передбачає виявлення проблем, що існують у студентів при взаємодії з соціальним оточенням, і переформулювання їх у цілі. Потрібно скласти список проблем, які молоді люди хотіли б якомога швидше вирішити. Потім студенти обирають і описують проблему, яку вони хотіли б вирішити насамперед і представляють її як можна більш об'єктивно. Після опису проблеми формулюються мета і відповідь на таке запитання: «Що мені необхідно зробити для того, щоб моя проблема перестала існувати або принаймні стала менш гострою?» [3]. Досвід засвідчує доцільність подібних вправ в організації студентської практики.

Висновок. Аналіз дуальної системи навчання Німеччини засвідчує, що вона забезпечує підвищення рівня практичної підготовки студентів, сприяє рівновазі попиту та пропозиції фахівців на ринку праці. Запозичення досвіду Німеччини та використання дуальної системи у ВНЗ України є корисним як для молоді, так і для підприємств. Підвищити ефективність такої роботи пропонується через активізацію механізмів самооцінки осіб, які навчаються. Відповідний досвід за напрямом «Соціальна робота» напрацьовується спільними зусиллями викладачів та студентів СумДУ.

1. Яковенко О. Практична підготовка у вищих навчальних закладах Німеччини: особливості дуальної системи [Електронний ресурс] / Яковенко О. – Режим доступу: <http://khnu.km.ua/root/Res/2-7003-27.pdf>
2. Бойчевська І. Роль системи дуальної освіти у професійній підготовці молоді у Німеччині [Електронний ресурс] / І. Бойчевська – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/poriv_ped_stydii/2009/2009_2_8.pdf
3. Упражнения для тренинга со студентами [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://mirrosta.ru/uprazhneniya-dlya-treningov/uprazhneniya-dlya-treninga-so-studentami.html>

DISTINCTIVE FEATURES OF GERMAN ALTERNATIVE MEDIA

Бондаренко Ю., *викладач*
(Сумський державний університет)

Alternative media formed «an important link of the alternative community in the 70-ties in the XX century in Germany» [1, 140]. How different were the themes, purposes and forms of the new social movements in the country, so rapidly the alternative media were developing. They provide the function of the media of definite movements, and are the way of communication between the independently organized heterogeneous groups/projects and the projects of the counter culture. Being expressive and well presented they set on the appropriate track of the communication needs of local and regional, social and cultural groups, and thus represent a communicative hub of a local counter community.

The definition of «alternative media» in the research literature is often matched with a large number of individual, often synonymous definitions such as «alternative press», «another media», «media of movements», «social media», «media of communities», «counter hegemonic journalism», «locating and sublocating journalism», «non-profit media», «radical media» and «underground-press». The role of the lowest common denominator can fulfill two characteristics that are fundamental for the alternative media: denial of the traditional editorial policy and the highlighting of the hold back events [2, 27].

The term «alternate» indicates that these media get their meaning only in relation to the «traditional» media: the public must be involved in such a media production as regional newspapers or free radio, being ruled by such principles as openness and integration. The interpretation of «excluded» and «unpleasant, hold back» news should be opposed to the way of selective choice

of news of the traditional media. It is also desirable that the structure of the work was not hierarchical organized and was independent from the system of the estimation of costs. The classical definition of the alternative press is: «To the alternative media refer magazines and newspapers, which are released by democratically organized independent editorial offices, which have the principle just to cover the costs, not having for a goal a profit and completely refusing of using the advertisements. Releasing periodic publications they focus on the formation of the counter community, which is alternative to the traditional media. Thus, alternative newspapers are issued neither by parties, party groups, nor by associations or their organizations. Also publications, which focus on limited partial public (restrictions of the freedom of the press) are considered to be non-alternative» [3, 151].

Two fundamental criteria of the alternative media are found:

1. Alternative media communication. The key distinguishing criterion between the alternative media and traditional one is that to the dominant traditional themes and so to the traditional media content other (the model of counter public communication) positions are opposed, the interests of citizens are expressed authentically (the model of authentic communication), the social-political and emancipated efficiency is provided (the emancipatory model of communication). An ideal position of the editorial offices can be defined «to be alternative in relation to what exists, that is called to be an alternative to traditional media [...] [4, 55]. The criteria of the alternative degree of counter community are the next: to be independent from the political parties, institutions and advertisers; media, which are under the pressure or impact of the traditional media, showing the news which are out of context of the traditional press, with the aim of correction of the true information; to be an interesting newspaper for the concerned readers, to refuse of the one-time use communication and to establish communication between the readers and a newspaper, to provide the communication without marketing benefits; to reflect the experience of the interested audience extensively and specifically; to push a reader to be active; to use an understandable language for a reader.

The basic demanded information, another expression of authentic needs and immediacy of information reflect the content models of alternative journalism [5, 152].

2. Alternative media production.

The next distinguishing criterion of the alternative media are to find in the form of alternative media and their editorial policy: forms, frequency and process of production, journalistic identity, funding, structure, content and so on. The concept of the counter community has to appear in various specific features of the media. The most important are the following: the rejection of hierarchical structures of work by introducing of the forms of collective and decentralized production, such as interdepartmental work; unconventional

design and organization of work; the independence of traditional unions, political parties, institutions with simultaneous support of the non-traditional political organizations; the limit of organizational costs using the simpler, cheaper and more accessible ways of producing of the products; self-management and self-organization of media projects; discussions about media products as part of a preferred communication practice; formation of social relationships.

These points show how much the alternative media are aimed at the organization of communication practice. A typical model of the alternative communication as a criterion of the alternative editorial policy can be defined as a mechanism of the reflection of political changes, realising them in its own internal structure, in their working relationships and forms of communication.

1. Stamm, Karl-Heinz. *Alternative Öffentlichkeit. Die Erfahrungsproduktion neuer sozialer Bewegungen.* – Frankfurt am Main, New York, 1988. – p.140.
2. Atton, Chris. *Alternative Media.* – London: Sage Publication Ltd, 2002. – p.27.
3. Weichler K. *Die anderen Medien: Theorie und Praxis alternativer Kommunikation.* - Berlin, 1987. - p.151.
4. Brüseke, Franz, Große-Oetringhaus, Hans-Martin: *Blätter von unten. Alternativzeitungen in der Bundesrepublik.* – Offenbach, 1981 – p.55.
5. Wimmer, Jeffrey. *(Gegen)-Öffentlichkeit in der Mediengesellschaft. Alalyse eines idealen Spannungsverhältnisse.* – München: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2007. – p.152.

ПРОБЛЕМА ВПЛИВУ ЗМІ НА ПОЛІТИЧНУ ДУМКУ СУЧАСНОГО УКРАЇНЦЯ

Гирченко Є.В., Черкас І.Ю., *студ. гр. Ф-31
(Сумський державний університет),
Король С.М. канд. політ. наук, асист.
(Сумський державний університет)*

З розвитком комунікацій, інформаційних технологій вплив ЗМІ на індивіда має неабияке значення, впливаючи на громадянську думку, політичну свідомість, а також і на вчинки людей. Загальновідомо, що розвиток держави та вихід з кризи прямо залежить від настрою суспільства, почуттів, оцінки, усвідомлення політичної сфери. Незважаючи на «революцію гідності», зовнішню агресію, та проєвропейський вибір України – в державі залишається вплив олігархічних груп на політику, економіку та ЗМІ [1].

Питаннями ролі засобів масової інформації займаються такі дослідники як: В. Бебик, В. Лісничий, В. Луговий, В. Мартиненко, І. Поліщук, Ю. Свеженцова, К. Сафіуліна, С. Телешун, В. Шевченко.

Слід зазначити, що ЗМІ – це «четверта влада», «влада громадянського суспільства». Вона здійснює свою політичну управлінську роль у політичній системі за допомогою обговорення, критики, підтримки громадянських формувань, також одночасно ЗМІ не можуть приймати рішення та наказувати.

В Україні відсутній ринок ЗМІ, а більшість медіа є збитковими і спонсоруються фінансово-промисловими або політичними групами. Виданням не вистачає ресурсів для виробництва якісного контенту, а український споживач не готовий за нього платити, що примушує шукати інші джерела коштів. Варто підкреслити, що здебільшого саме від власника мас-медіа, а не від журналіста, залежить спрямованість контенту. Власниками найпопулярніших ЗМІ є С. Курченко, Р. Ахметов, Д. Фірташ, С. Львовичкін, В. Пінчук, І. Коломойський [2].

Щодня говориться про інформаційну війну у нашій державі. Ми бачимо, що українці мають різну політичну думку у середині країни. Зокрема, жителі Сходу є найбільш схильні до впливу російського ЗМІ, її сприймають 52%, на Заході – 25%, Півночі – 46%, Центральній Україні – 38%, Південі – 44%. Це розгалуження спричиняє зміну політичного настрою, завдає удару цілісності країни, роз'єднує народ.

Українці стали менше вірити ЗМІ, перевіряючи інформацію, самостійно порівнюючи її, отримавши з декількох джерел. До ЗМІ більш-менш лояльні тільки 22% опитаних, у тій чи іншій мірі не довіряють ЗМІ 78% [3].

Підсумовуючи вище сказане, відзначимо, що крім політичної, економічної та соціальної кризи, особливо гостро стоїть також питання маніпуляції засобами масової інформації політичною свідомістю українців. В інформаційному просторі ми зустрічаємо величезну кількість інформації, але більшість людей не здатні її «профільтрувати». ЗМІ беруть участь у продукуванні суспільної думки за допомогою поширенню інформації, нав'язуванні та оприлюдненню фактів, які саме завдяки їх діяльності стають подією.

1. Роль засобів масової інформації у формуванні політичної системи [Електронний ресурс]/ А.М.Мучник, П. В. Ворона // Теорія та практика державного управління. - 2009. - Вип.3. - С. 123-129. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Трду_2009_3_19

2. Інформація - зброя: кому належать українські ЗМІ [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.theinsider.ua/infographics/2014/2015_smi/vlasnyky.html

3. Українці стали менш довірливими і терпимими [Електронний ресурс] / ЧАО "Сьогодні Мультимедиа" – Режим доступу: <http://ukr.segodnya.ua/ukraine/ukraincy-stali-menee-doverchivymi-i-terpimymi-655953.html>

ВЛАДА ЯК ПСИХОЛОГІЧНЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Ярушина Є., студ. гр. СУ-42
(Сумський державний університет),
Король С.М. канд. політ. наук, асист.
(Сумський державний університет)

Одним з основних і найбільш потужних природних інстинктів людини, є інстинкт влади, потреба домінувати і тримати все під своїм контролем. Влада включає в себе безліч супроводжуючих факторів, це і слава і визнання, підпорядкування собі волі інших, і відчуття свободи, яка може відчуватися в повній мірі тоді, коли ти нікому не підкоряєшся.

Влада – явище соціальне. Соціальна влада як феномен присутня (хоча й у прихованій формі) скрізь, де є усталені об'єднання людей: у сім'ї, виробничих колективах, державі, тобто там, де є реальні можливості і спроможність впливати на поведінку людей за допомогою яких-небудь засобів. Суспільство без влади - це хаос, дезорганізація, саморуйнування соціальних зв'язків.

В історії людства влада розглядалася як соціальна роль (шаман, лідер, вождь, герой), як соціально-психологічний ресурс для керування людьми (певні якості та властивості особистості) і як механізми управління і підпорядкування одних людей іншим (перевага, зараження, навіювання, авторитет, страх) [2].

У найширшому значенні влада – завжди вольові відносини: індивіда до самого себе (влада над собою), між індивідами, групами, класами в суспільстві, між громадянином і державою, між посадовою особою і підлеглим, між державами. Реалізується вона у сфері особистої та суспільної діяльності - політичної, економічної, правової [3; 4].

Влада - завжди двостороння взаємодія суб'єкта і об'єкта. Влада ніколи не є відносинами лише однієї особи (або органа), якщо не мати на увазі владу людини над собою (але це вже психологічний, а не соціальний феномен). Влада означає відносини залежності між людьми: з одного боку, нав'язування волі когось іншого, з іншого - підкорення їй. Інакше – це владовідносини між суб'єктом і об'єктом [1].

Влада - явище психологічне. Існує ще один різновид влади - влада над собою. Її відмінною рисою є те, що владні повноваження здійснює не одна особа над іншою, а керування відбувається «Я» (свідомістю) над

внутрішнім світом людини «Воно» (підсвідомість). «Влада над собою - найвища влада, поневолення своїми пристрастями - найстрашніше рабство» (Л. Н. Толстой). Коли володієш собою, керуєш своїм внутрішнім світом, контролюєш емоції, тверезо оцінивши свою поведінку, аналізуєш, робиш висновки, і продовжуєш працювати над собою, прагнучі до самовдосконалення, то дуже радієш світу в душі, і мирним відносинам з оточуючими, а тривала радість – це і є щастя для людини.

Перш за все, розглянемо поняття самоконтролю. Самоконтроль-це індивідуальний, внутрішній контроль окремої людини над власною поведінкою, узгодження з загальноприйнятими нормами. Механізми самоконтролю формуються в процесі взаємодії з суспільством, а еволюціонують все життя. Найважливішими елементами механізму самоконтролю є соціальні норми, громадська думка, індивідуальна свідомість та воля. Воля - це властивість людини, що полягає в його здатності свідомо керувати своєю психікою і вчинками. Воля не є вродженою якістю, а формується в процесі становлення особистості. До основних вольових якостей відносяться: цілеспрямованість, ініціативність, рішучість, наполегливість, витримка, дисциплінованість. Саме ці аспекти впливають на здатність людини володіти собою.

Отже, влада з'явилася з виникненням людського суспільства і буде в тій чи іншій формі завжди супроводжувати його розвиток. Вона необхідна для організації суспільного виробництва, яке вимагає підпорядкування всіх учасників єдиній волі, а також для регулювання інших взаємин між людьми в суспільстві.

1. Дремін М.А. Навчальний посібник з політології. Для учнів шкіл з поглибленим вивченням соціально-політичних дисциплін. / М. А.Дремін, М. М. Захаров. – Перм: НОУ ЗОШ «Європейська школа», 2004. - 68 с.
2. Добренков В, Кравченко А Социология - М: ИНФРА-М, Т. 2-2000
3. Лукашевич М П, Туленков М В Социология: общий курс - М.: «Каравелла», 2004.
4. Меньшиков В. В. Влада і владні відносини: теоретико методологічний аспект В.В. Меньшиков. Краснодар: Кубан. держ. ун-т, 2005. - 44 с.

СЕКЦІЯ 6
МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНІ ГЕНДЕРНОЧУТЛИВІ
ІНІЦІАТИВИ: МОЛОДІЖНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСЕРЕДКІВ
ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ

GENDER ISSUES OF POLITICAL CORRECTNESS
IN MODERN ENGLISH

V.S. Kurochkina, *lecturer*
(*Sumy State University*),
T.V. Pochatko, *lecturer*
(*Sumy State University*)

The term political correctness was first used in 1987 in Alan Bloom's bestseller *The Closing of the American Mind*. In the narrow sense, the term is associated with the protest against male supremacy over women, and in a broad sense - it covers the sensitive topics of age, race, sex, social and economic status, health and appearance, physical development, unemployment, and so on.

In recent years, the use of gender-sensitive words and phrases has undergone significant changes in the English language. More and more people become more attentive to the use of lexical elements and phrases that could be perceived by women as offensive. Political correctness is manifested in the attempt not to use such language units that can hurt the feelings and dignity of an individual or a group of people, but to use appropriate positive or neutral euphemisms.

The following words and expressions with no negative connotations can be used instead of those ones that contain undesirable connotations: *chairman* = *chairperson* / *chair*; *congressman* = *representative* / *member of Congress* / *legislator*; *policeman* = *police officer* / *law enforcement officer*; *businessman* = *businessperson* / *business executive* / *manager* / *business owner* / *retailer*; *spokesman* = *spokesperson* / *representative*; *stewardess* = *steward* / *flight attendant*; *housewife* = *homemaker*; *insurance man* = *insurance agent*; *sportsman* = *athlete*, etc.

Such prepositive attributes as *lady*, *female*, *girl*, *male*, etc. in the phrases: *lady doctor*, *female lawyer*, *girl athlete*, *male secretary* are considered to be undesirable from the point of view of political correctness. These expressions are perceived as neglectful. In cases when it is necessary to indicate a female sex as an attribute, it is recommended to use the words *female* or *woman* instead of *lady*.

From the standpoint of political correctness, the titles before surnames such as *Mr*, *Mrs*, or *Miss* are considered unfair to women, putting them in an inferior position. While *Mr* in reference to men does not reveal their marital status, it is not about titles *Mrs* or *Miss* which have been recently replaced with a newly coined *Ms*, because it is comprehensive and neutral, similar to *Mr*. [2, c. 57]

In terms of political correctness, it is desirable to change *man*, *men*, *mankind* with *person*, *people*, *humanity* in relation to both sexes. However, the situation is ambiguous because *actor* / *actress*, *host* / *hostess*, *waiter* / *waitress* and even *proprietor* / *proprietress* still remain in use. [1, c. 312]

Besides, the use of the word *person* has not become widespread in the words *postman* / *postwoman* and *milkman* / *milkwoman*. It is almost impossible to remove *man* in the notions *craftsmanship* and *horsemanship*. *Man-* as a prefix remains indispensable in the words *manhole*, *manslaughter*, *manpower*.

Linguistic inconveniences also arise when using pronouns. Pronoun *everyone* is always used with a verb in singular: *Everyone goes home at the same time*. However, the possessive pronoun is traditionally used in the masculine gender: *Everyone must search his own heart*. When addressing to students, it is usually said: *Everyone must lock their own locker properly*, where *their* is used as a pronoun in singular. In some cases, the inconveniences can be avoided by employing *all* instead of *every*. [1, c. 312]

By the way, the pursuit of political correctness can sometimes result in some interesting logical dilemmas as, for example, in the following statements: *The applicant does not have to tell us they are pregnant. If an employee becomes pregnant, he / she will be allowed the usual period of absence*. [1, c. 313]

So, political correctness is a phenomenon which cannot be ignored, and, undoubtedly, it is a very important issue for teachers of English as a foreign language. After all, we strive to produce competent and efficient users of English, able to successfully communicate and properly understand the cultural aspects and background of the language. Besides, teachers' competence in this matter will help students to increase their awareness of certain social aspects such as diversity, flexibility, tolerance, democracy and so on.

1. Blamires Harry. Penguin Guide to Plain English / Harry Blamires. – London : Penguin Books, 2000
2. <http://www.digibib.tu-bs.de/?docid=00051308>

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОТЕНЦІАЛУ КРЕАТИВНИХ ЗАСОБІВ WEB 2.0 В АСПЕКТІ ОПАНУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ

Драч Ю.С. студ. гр. ПР-23

(Сумський державний університет)

Сгорова О.І., канд. філол. наук, доцент

(Сумський державний університет)

За останні десятиліття процес інтеграції технологій у всі сфери освіти значно прискорився. Вирішення завдань сучасності новими більш ефективними методами стає можливим через залучення креативного мислення, яке і являє собою пошук таких способів.

Креативне мислення пов'язане з умовою і умови розвитку такого мислення виявляються для кожної людини різними [1, с. 36], що, у свою чергу, актуалізує потребу в індивідуальному підході до навчання студентів, «врахування індивідуальних особливостей студентів під час навчання у всіх його формах і методах, виявлення характерних професійних ознак кожного етапу навчання, а також особливостей змісту освітньо-виховного процесу на цих етапах» [2, с. 71].

Креативне мислення першочергово активізується зацікавленістю людини. При цьому інтереси людини дуже часто виявляються гендерно-орієнтованими, а отже й індивідуальний підхід також має передбачати гендерну складову.

З метою впровадження найбільш ефективної індивідуалізації освітнього процесу сьогодні все частіше використовуються Інтернет-сервіси «другого покоління» — засоби Web 2.0, — тобто сервіси, результатом використання яких є створення спільного динамічного контенту групою користувачів з можливістю для кожного окремого користувача створювати власний контент і ділитися ним з іншими.

Інтерактивність, доступність та ергономічність засобів Web 2.0 в умовах індивідуалізації навчального процесу актуалізує їх використання у навчанні іноземних мов. Оскільки вивчення іноземних мов передбачає постійне опанування нового лексичного матеріалу, перед викладачем постає завдання забезпечення умов для максимального його засвоєння. Важливою передумовою засвоєння певного корпусу лексичного матеріалу є фактична зацікавленість студентів у його тематиці. Іншими словами, успішність засвоєння лексичного матеріалу залежить не лише від його активного залучення викладачем на занятті, а і від загальної умотивованості студента.

Інтерес студентів до тематичного аспекту заняття підчас виявляється гендерно маркованим. Так, наприклад, різний ступінь зацікавленості виявить жіноча та чоловіча частини учнівської аудиторії під час вивчення тем «В універмазі», «Засоби пересування і дорожній рух», «Спорт», «Сучасні технології», «Хоббі» тощо. Саме тому, на нашу думку, під час вивчення таких гендерно сфокусованих тем виникає потреба у підході до гендерної диференціації завдань, покликаних активізувати інтерес та креативне мислення широкого кола учнів.

Використання дидактичного потенціалу інструментів Web 2.0 для досягнення успішного засвоєння лексичного матеріалу студентами дозволить підвищити ефективність гендерної диференціації завдань та активізувати креативне мислення цільової аудиторії. Так, у рамках виконання творчих завдань доцільно запропонувати підготувати відео-поради, доповіді з відео-супроводом, відео-відгуки з тем, що вивчаються. При цьому вивчення досвіду інших у наочній формі дозволить учню зрозуміти, що від нього вимагається, та активізує креативне мислення. Оскільки креативне мислення являє собою поєднання існуючих ідей із синтезом індивідуальних, сервіс *YouTube* (<https://www.youtube.com/>) можна вважати одним із потужних засобів Web 2.0 наочності передбачуваного кінцевого продукту.

Іншим засобом реалізації власних креативних ідей учнів є інструмент *WeVideo* (<https://www.wevideo.com/>), що дозволяє змонтувати відеозаписи з музичним супроводом та субтитрами на різних мовах. Альтернативним ефективним сервісом для створення презентацій вважаємо *Projeqt* (<https://create.projeqt.com/>).

Активне використання засобів Web 2.0 у сучасній методиці викладання іноземних мов забезпечує можливість реалізації підходу до гендерної диференціації завдань, при цьому активізуючи потребу в пошуку інформації та способів виконання поставлених завдань, що, відповідно, каталізує механізм креативного мислення.

1. Burke C. Inspiring spaces : creating creative classrooms / Catherine Burke // Curriculum Briefing. – 2007. – №5(2) – P. 35–39.

2. Галус О. М. Індивідуалізація навчання в контексті адаптації студентів до пізнавальної діяльності у педагогічному ВНЗ / О. М. Галус // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – №20. – С. 71–74.

ВИЯВИ ГЕНДЕРНОЇ СЕМІОТИКИ У МОВІ РЕКЛАМИ: МІЖКУЛЬТУРНІ ПАРАЛЕЛІ

Єгорова О.І., канд. філол. наук, доц.
(Сумський державний університет),
Коротун А.Г., студ. гр. ПР-51
(Сумський державний університет)

Високий інтерес до гендерних проявів у соціальній комунікації не випадковий, адже саме гендерний вимір лежить в основі побутових стереотипів, які, як на лакмусовому папірці, відбиваються у рекламі. При цьому реклама виявляється середовищем інтеракції різних семіотичних систем (мови, жестів, кольорів, графіки тощо), від вдалого поєднання яких залежить успіх кожної окремої рекламної акції.

З соціолінгвістичної точки зору рекламу розглядають і як окрему сферу діяльності (дискурс), і як конкретний продукт такої діяльності. При цьому рекламний продукт, як правило, включає мовленнєве повідомлення – рекламний текст. Саме у ньому часом можна прослідкувати «лінгвальні відбитки» суспільного «приписування» соціальних ролей та норм поведінки. У фокусі поданої розвідки стоїть лінгвальна актуалізація семіотики гендеру в українськомовному та німецькомовному рекламних дискурсах.

З часів появи соціально-орієнтованої реклами її творці схильні відштовхуватися від принципів «гегемонної маскуліності» та «традиційної фемінінності». Так, реклама «чоловічих товарів» відзначається:

1) лаконічністю і фактуальністю викладу матеріалу (AXE: *Reizt Frauen, nicht die Haut!* Carlsberg: *Мабуть, найкраще пиво в світі!*);

2) вживанням прицезійної лексики, термінології та неологізмів (Ford Bestseller-Modelle – bis zu **4000 Euro**, Kundenvorteil **plus 5 Jahre Garantie kostenlos**; Alfa Romeo Giulietta: *Zeigen Sie Emotion von 105 bis 241 PS*; Volkswagen: *Immer ein paar **Newtonmeter** voraus*; Львівське – *перше українське пиво з 1715 року*; Нові телевізори BRAVIA серії *x2000 з роздільною здатністю Full HD 1080*);

4) стилістично-нейтральної лексики (Gillette: *Für das **Beste** in Mann – Gillette – **найкраще** для чоловіків*);

5) сленгізмів та колоквіалізмів (BMW: *Vorreiter VS Mitläufer. Der neue **BMW 3er***; склад килимового покриття «Метрнадва»: *200 дизайнів, 2000 акційних залишків. **Вріжемо** як треба!*).

При створенні реклами, що апелює до жіночої аудиторії, традиційно звертаються до елементів емоційності та образності, стилістично-забарвленої лексики та синтаксису. Так, «фемініним» текстам притаманна особлива референція до естетично-еротичного профілю жінки та комфорту її оточення, що досягається через:

1) широке використання якісних та оціночних ад'єктивів і адвербів (*Mit Nivea **gepflegte Haut bleibt glatt, weich und geschmeidig**; 8x4 Deo Seife: **Dreifach wirksam auf einmal**: reinigt – erfrischt und desodoriert; Подаруйте Вашій шкірі **неймовірну чуттєву насолоду з новим ніжним** лосьйоном для тіла від NIVEA Body . Завдяки **унікальній** кремовій текстурі він **легко** наноситься та **швидко** проникає в шкіру, а також **інтенсивно** зволожує, **миттєво** пом'якшує та захищає її від втрати вологи протягом усього дня. Відчуєте **сенсаційно ніжний** догляд самі);*

2) залучення компаративних форм та порівняльних конструкцій (*Huggies Elite Soft – наш **найніжніший** захист як мамині обійми; Always: **Mehr als Frische – pure Frische**);*

3) звернення до квантитативів з референцією до ступеня ефективності товарів (Loreal: **24H Frab-Perfektion. 24H Pflege-Komfort. Fructis: 76% жінок підтвердили: густе на вигляд і на дотик, – як ніколи раніше**);

4) типове лише для україномовного рекламного дискурсу залучення демінутивної лексики (*Подаруйте відпочинок своїм **ніжкам** з роликовою пилкою Scholl Velvet Smooth! Maybelline: **Щіточка** створює екстремальний об'єм без **грудочок**, а пігменти радикально-чорного кольору посилюють ефект*);

5) використання окличних речень та форм дієслів наказового способу (Aurelis: *Schmuck der mir passt! Samsung Galaxy Note 10.1 в чохлі з кристалами Swarovski Elements. **Сяй** з новим планшетом!*).

Загалом відзначимо, що зрушення до антропоцентричного напрямку у науці та соціальному житті за останні декілька десятиліть відгукнулися зміщенням дискурсивних акцентів реклами від евалюації якості самого продукту до евалюації характеристик «ідеального» цільового споживача жінки (*LIDL: **Bleib schön du selbst; Всі в захваті від тебе, а ти від Maybelline!***) та чоловіка (*Ottakringer: **Männer zeigen keine Gefühle. Sie schlucken sie runter; «2+2» – канал для справжніх чоловіків***). Водночас реклама XXI ст. продовжує апелювати до неповторності та індивідуалізації своїх споживачів, що здатні кидати виклики соціуму, ламати стереотипи, ініціювати зміну соціальних

ролей та образів. Розкриття лінгвальної репрезентації цих аспектів рекламного дискурсу вважаємо перспективою подальших досліджень.

РОЛЬ ПЕРШИХ ЖІНОК-ЛІКАРІВ У СТАНОВЛЕННІ МЕДИЧНОЇ НАУКОВОЇ МОВИ

Яременко Л. М. – *ст. викладач кафедри журналістики та філології*
(Сумський державний університет),
Титаренко Ю. В. – *студентка I курсу Медінституту*
(Сумський державний університет)

Сьогодні амбітна і успішна жінка-професіонал, науковець, менеджер у медичній сфері є нормою життя, ґрунтовна освіта – невід’ємний чинник кар’єрного росту, задля цього представницям слабкої статі не треба долати суспільний опір, кидати виклик культурним традиціям, «*міжпланетарним теоріям гендерних відмінностей*». За понад сто років поспіль жінки-лікарі рівноправно формують сферу медичної наукової мови, наслідуючи В. А. Кашеварову-Рудневу, що першою на батьківщині у 1876 р. захистила дисертацію на ступінь доктора медицини.

Ольга Євгенівна Габрилович – жінка-провізор, продовжила традицію своєї попередниці й 21.12.1906 р. захистила дисертацію на ступінь магістра фармації на тему «*Действующее начало «пьяного хлеба»(Материалы для установки способа выделения его из муки и его химических свойств)*». Керівником дисертантки був видатний біохімік, чільник Військово-Медичної академії О. Я. Данилевський.

Кар’єра О. Габрилович зумовлена сімейними традиціями: батько – визнаний фахівець у галузі гомеопатії; дядько, Густав Габрилович, магістр фармації, організатор аптек, благодійник; власною наполегливою працею – склала іспит на звання провізора, прослухала курс бактеріології в інституті експериментальної медицини, викладала фармацію у Жіночого мед. інституті [1].

Тема дисертації була актуальною у суспільстві, убезпечила від отруєння «п’яним хлібом», зараженим токсинами різних грибків; мала резонанс – порушила питання виробництва ліків у аптеках, створення лабораторій для санітарно-гігієнічних дослідів продуктів харчування. Своєю працею О. Габрилович «установила рівновагу» між лікарями та фармацевтами, розширила коло наукової мови [2].

Першою українською жінкою жінкою-науковцем була Валентина Василівна Радзимовська, яка у 1913 році здобула диплом лікаря Київського університету ім. св. Володимира. Як здібного лікаря

і дослідника, її запрошено залишитися при університеті для підготовки до професорського звання – неординарне явище для того часу. Так почалася її наукова діяльність у галузі теоретичної медицини, фізіології та біохімії, яким вона присвятила понад 40 років. В. Радзимовська – автор 70 праць, визнаних у науковому товаристві – «Про значення реакції середовища для тканинних клітин, культивованих поза організмом», «Про характер гемолітично-активних речовин», «Про вплив водневих іонів на життя клітин»; «Щелочные резервы крови и периодическая двигательная деятельность тощего желудка» (1926, Харків); стала конструктором оригінального прецизійного електрода для вимірювання р-Н тканинних культур [3], що був достойно поцінований американськими та європейськими дослідниками.

Після громадянської війни, голодних часів професор медицини зніціювала дослідження фізіологічного здоров'я дітей (600 дітей із різних регіонів України), впровадила спеціальну методикку, за якою було обстежено 25 000 дітей шкільного віку. Щоб привернути увагу суспільства до здоров'я молоді, видає книгу «Діти у часи революції», в якій наголошує: «Тяжка економічна криза... відбилася на фізичному стані молоді України», був порушений нормальний розвиток дітей – мають не лише меншу вагу і гірше відживлення, а й недорозвинені окремі органи, що спричиняє різні фізіологічні розлади і знижує опірність дитячого організму до несприятливих умов життя. Як громадський діяч, науковець закликає до боротьби за зміцнення здоров'я виснаженого й ослабленого лихоліттям молодого покоління України. Пізніше була репресована у справі СВУ (1929-30рр.). В еміграції В. Радзимовська стала одним із засновників медичної секції Української Вільної Академії Наук в США, продовжувала формувати українську медичну мову.

1. Кункіте М. Фармація стала женским делом ровно 100 лет назад. – Режим доступу: 28.05.2009 <http://www.pharmvestnik.ru/publs/staryj-arxiv-gazety/farmatsija-stala-zhenskim-delom-rovno-100-let-nazad.html#VwLCqp8z9y0>
2. Аржанов М. П. Загадка Ольги Габрилович. – Режим доступу: <http://www.provisor.com.ua/archive/2007/N09/gabrilovich.php>
3. Ганіткевич Я. Українські лікарі-вчені першої половини ХХ століття та їхні наукові школи. Біографічні нариси та бібліографія / Я. Ганіткевич. – Львів, 2002. – 544 с., 172 іл. – С. 164-176.

МІСЦЕ СІМ'Ї У КРИЗІ РІВНОВАГИ МІЖ ПУБЛІЧНИМ І ПРИВАТНИМ ЖИТТЯМ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Савельєва Ю.М. – *здобувач кафедри ФПП
(Сумський державний університет)*

Проблема сім'ї привертає на сьогодні увагу дослідників з доволі широкого кола гуманітарних наук. Водночас, до теперішнього часу відсутні підстави стверджувати про досягнення порозуміння у даному питанні, про що свідчить відповідний науковий та суспільний дискурс. Як зауважив британський соціолог А. Гідденс: «Є лише кілька країн у світі, де не ведуться дискусії про рівність статей, формування сексуальності і майбутнє сім'ї. А там, де такі відкриті дискусії відсутні, це відбувається через активне їх пригнічення авторитарними урядами або фундаменталістськими групами» [1].

Достатньо часто пояснення місця сім'ї у сучасному світі ґрунтується на уявленні про традиційне віднесення її до другорядної, приватної сфери життя, чим, начебто, і пояснюється її скромне місце у життєвих пріоритетах сучасної людини (бо як реалізація у лоні сім'ї не вважається чимось престижним). Але звернення до витоків приватного і публічного доменів у житті людства відкриває тривалу історію світосприйняття, у якому сім'ї було відведено належне місце, а цей статус сім'ї напряму співвідноситься з активністю публічного життя.

На думку російських дослідників А.Л. Анісіна та С.С. Анісіної, починаючи, як мінімум, з неолітичної епохи і аж до розквіту перших держав, сім'я була здійсненням причетності людини до цілокупного життя роду і більше того - до універсальних ритмів світобудови: «Будучи найбільш інтимним, глибинним змістом життя людини, сім'я, тим не менше, не сприймається в цю епоху як приватна справа, власне кажучи, ця епоха характеризується відсутністю кордону між особистою та родовою значимістю сім'ї» [2]. Поряд з обожненням роду, сім'я сприймалась в перспективі космічних ритмів взаємозв'язку Неба і Землі. Але й надалі, на думку вчених, цей архетип, не дивлячись на певне відтиснення з часом на периферію, залишається в соціокультурному просторі всіх наступних епох.

Всупереч поширеній думці про те, що з доби античності з'являється розподіл на дві протилежності – приватне і публічне, у творі Аристотеля «Політика», де згадується громадянська і «домашня» справедливість, влада державна і влада домогосподарська, суспільне і приватне життя, питання щастя окремої людини і щастя держави, сім'я і держава в цілому, не знаходимо протиставлення, а, скоріше, –

ототожнення вільної людини з державною істотою [3]. Аристотель включає oikos (сім'ю, сімейну власність, домівку) в поняття koīnōnīa (причетність, спільна участь). Хоча варто зазначити, що мова при цьому йшла лише про вільну людину, громадянина, і цей принцип не поширювався на жінок, дітей та рабів. «Людина за своєю природою є істота політична, в силу чого навіть ті люди, які анітрохи не потребують взаємодопомоги, несвідомо прагнуть до спільного проживання», - зауважував Аристотель, маючи на увазі активну участь громадських осіб і в житті поліса, і у приватному житті [4].

Таким чином, приватна та публічна сфери соціальної реальності, хоч і були відособленими і по-своєму складними, уявляли собою єдину молекулу суспільства [5]. І питанням приватного та публічного характеру приділялась однакова увага. На доказ цього вже згадуваний твір Аристотеля «Політика», який містив одночасно питання державного устрою, укладання шлюбу, загартовування та виховання дітей. Це підтверджує однакову життєву необхідність публічного і особистого простору та реальне залучення до цих сторін життя всього суспільства і сім'ї зокрема. Тобто, окремого приватного життя, прихованого від решти людей не існувало до настання Нового часу.

Поява буржуазії привнесла нові способи організації життя і життєвого простору. Цей період ознаменовано поступовою поляризацією «приватного» та «публічного». Публічне стало означати відкрите для загального огляду, а приватне – затишну сторону життя, обмежену сім'єю і друзями. Межа між публічним і приватним життям була за суттю межею, на якій соціальні вимоги, представлені космополітичною публічною поведінкою, протиставлялися вимогам природи, представленими сім'єю [5]. Але і при цьому людині не потрібно було надавати переваги чомусь одному, приватне та публічне утримувалось у рівновазі. Разом публічний і приватний простір утворювали універсум соціальних відносин. І лише з появою великих статків (капіталу) у середині XIX ст. утворюються бінарні опозиції – приватне і публічне, з обов'язками у першому випадку і свободою у другому. Напруження, яке виникло між приватним і публічним, вилилось у настанови про моральний обов'язок. Тому не дивно, що у цей час ідея природного походження сім'ї та відображення її соціальних функцій почали «обростати» категоріями з філософської теорії моралі. В той час як публічне життя було позаморальним, сімейне – вимагало респектабельності, авторитету, порядку та високої моральності.

Новий спосіб розбудови життєвого простору у містах за останні 150 років почав витісняти публічний простір, а розвиток психоаналітичного вчення і прагнення людини до самореалізації поступово заглиблював занурення людини в особисте. З одного боку це

можна розглядати як тріумф приватного (та, можна припустити – й сім'ї), але, як стверджує Р. Сеннет таке надмірне зосередження на собі призводить лише до нарцисизму, слідом за яким припиняється розвиток людини, сім'ї, суспільства, держави. І навіть кар'єрні прагнення особи та/або той факт, що вона намагається повноцінно реалізовуватись і в сім'ї (у приватному), і у професії (як їй здається – у публічному), не є свідченням того, що публічна сфера за таких умов існує та розвивається. Ця сфера, на думку Р. Сеннета, в сучасному суспільстві вже є мертвою. Бо як професійна самореалізація також є різновидом особистісного розвитку людини, а не публічного в ній. Таким чином, навіть перебуваючи у відкритому (публічному?) просторі, працюючи, ми не виходимо із зони особистого, а лише знаходимось у пошуках себе.

Постає закономірне запитання: як це відображається на сім'ї, суспільстві, державі у цілому? Аристотель зауважував, що «Держава з'являється лише тоді, коли утворюється спілкування між сім'ями і родами заради благого життя» [3]. Р. Сеннет простежує аналогію між занепадом Римської Імперії та сучасним станом суспільства – і у першому, і у другому випадках публічне життя стало формальним обов'язком, відносини з державою зійшли нанівець, а все навколо стало оцінюватись через призму особистісних якостей. При цьому занепад поширюється не лише на публічне та державу, а й на приватне, яке виходить за межі однієї особи. Сім'я може бути міцною лише у тандемі зі своєю другою частиною – публічним життям, а не за умов, коли залишається виключно укриттям від терору соціуму. Таким чином, задля збереження соціальної злагоди та існування соціуму як цілісної системи вкрай важливим є утримання рівноваги між публічним і приватним життям, а пошук цієї рівноваги є як ніколи актуальним в умовах глобальної нестабільності, в якій ми на сьогодні перебуваємо.

1. *Giddens, A. Family. Lecture 4 [Електронне джерело] / Anthony Giddens. – BBC Reith Lectures, 1999. – Режим доступу: http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/events/reith_99/week4/week4.htm*
2. *Анисин, А.Л. Семья как быт и бытие в истории и жизни / А.Л.Анисин, С.С.Анисина; Тюменский юридический ин-т. – Тюмень, 2006. – 118 с.*
3. *Аристотель. Сочинения: в 4-х т. Т. 4 / Пер. с древнегреч.; Общ. ред. А.И.Доватура. – М.: Мысль, 1983. – 830 с. (Философское наследие).*
4. *Еллитайн, Д. Громадський чоловік, приватна жінка. Жінки у соціальній і політичній думці. – К.: Альтернативи, 2002. – 343 с.*
5. *Сеннет, Р. Падение публичного человека / Пер. с англ. О. Исаевой, Е. Рудницкой, Вл. Софронова, К. Чухрукидзе. – М.: Логос, 2002. – 423 с.*

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРІЄНТАЦІЇ УКРАЇНЦІВ НА ПОСТМАТЕРІАЛЬНІ ЦІННОСТІ (НА ПРИКЛАДІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Павленко В.П., *викладач*
(*Сумський державний університет*),
Токмань С.В. *студ.гр. Ін-41*
(*Сумський державний університет*),
Толстая А.С. *студ.гр. Ін-41*
(*Сумський державний університет*)

Світові порівняльні дослідження цінностей показують, що успіхи у соціальному транзиті прямо пов'язані з переходом суспільної свідомості до постматеріальних цінностей. З огляду на євроінтеграційні цілі, проголошені нашою державою, ми спробували у даній роботі оцінити, наскільки поширені постматеріальні цінності у свідомості українців, а відтак і наскільки вони готові до випробувань ринком та демократією.

За М. Рокичем, цінність характеризує віру в загальні ідеї та поняття, а індивідуальна «ціннісна орієнтація» відображає разом когнітивний, емоційний та поведінковий компонент ставлення людини до соціальних об'єктів. Водночас індивідуальні ціннісні орієнтації більшою мірою залежать від загальних цінностей, поширених у соціальному середовищі даних індивідів, а значить мають і суттєві гендерні особливості.

В основу практичної частини роботи покладені результати дослідження авторами ціннісних орієнтацій українців, проведеного серед дорослих жителів м. Суми та Сумської області у грудні 2015 року (240 респондентів, відібраних за квотною вибіркою). Обробка анкет велася за допомогою програми «ОСА».

Так, потенційну орієнтацію чоловіків та жінок на матеріальні та постматеріальні цінності ми визначали, виходячи з обраних ними варіантів відповіді на питання анкети стосовно того, що їх син чи дочка захочуть вчитись на спеціальності, не вигідній у майбутньому. Аналіз отриманих відповідей дозволяє зробити висновок, що респонденти загалом схильні до того, що дитина має вибирати свою професію за власним бажанням.

Якщо Ваш син (дочка) захоче вчитись на спеціальності, не вигідній у майбутньому, Ви:

	не дозволите	дозволите, але не	нехай вибирає сам	дозволите – робота з
--	--------------	-------------------	-------------------	----------------------

	через зарплату	поможете	(сама)	інтересом важливіша
чоловіки	0	0	42,86	57,14
жінки	6,67	8,89	35,56	48,89
Усього	3,75	5	38,75	52,5

Отже, і чоловіки, і жінки не вважають першочерговим лише отримання матеріальних статків. При цьому чоловіки більше схильні до цієї думки (57%), можливо, через те, що основним життєвим інтересом чоловіків є робота і вони погоджуються з тим, що працювати треба з інтересом. Натомість жінки дещо менше підтримують таку позицію (48%), оскільки, імовірно, більше їхніх турбот пов'язані із сім'єю та домашніми справами, й вони дивляться на проблему вибору професії дітьми більш прагматично.

Таким чином, більшість опитуваних налаштована підтримати постматеріальні цінності своїх дітей, проте це не є свідченням повної і остаточної «перемоги» даних цінностей. Так, другу за значимістю позицію у відповідях на це питання посідає варіант «нехай вибирає сам (сама)», який передбачає проміжну позицію щодо постматеріальних цінностей – відмову підтримати, але і небажання нав'язувати інше. Таких відповідей виявилось 42% серед чоловіків і 36% серед жінок. Отже, чоловіки більш схильні довіряти своїм «нащадкам» або, принаймні, вважають, що їм слід прищеплювати самостійність. Тоді як жінки більше хвилюються з цього приводу і частіше готові або зовсім заборонити цей вибір дітям, або певною мірою шантажувати їх тим, що не стануть допомагати.

При цьому невелика кількість жінок (близько 15%) все ж таки надає пріоритет прибутковості майбутньої професії, тоді як серед чоловіків таких немає. Скоріше за все це викликано тим, що в кризові часи жінки більше, ніж чоловіки відчують себе незахищеними і невпевненими у завтрашньому дні, а коли вони працюють, то не завжди мають ту професію, про яку колись мріяли, - тобто маючи власний «сумний» життєвий досвід, вони не хочуть його повторення для дітей і прагнуть, передовсім, забезпечити їх матеріально.

Тому можемо зробити обережний висновок про дещо більшу схильність жінок до матеріалістичних цінностей.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ РОБОТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Богатиренко І., студентка 2 курсу факультету СПП
(Запорізький національний університет),
Голованова Т. П. к.пед.н., доц.
(Запорізький національний університет)

Дослідження вчених довели, що економічна віддача від освіти в жінок суттєво нижча, ніж у чоловіків, а це є одним із серйозних факторів формування жіночої бідності. Розподіл статей у різних за профілем навчальних закладах засвідчує певний дисбаланс у цій сфері. Гендерна асиметрія спостерігається в «маскулінізації» та «фемінізації» студентського контингенту серед певних видів середніх спеціалізованих і вищих навчальних закладів та відповідного профілю спеціалістів у структурі професійної зайнятості чоловіків і жінок. Наприклад, освітні заклади гуманітарного, медичного, соціально-культурного та педагогічного спрямування є привабливими для жінок, а заклади з військової справи, національної безпеки, державного управління, транспортного, інженерного, економічного та юридичного напрямку — для чоловіків. Таку гендерну диспропорцію можна пояснити однобічністю гендерної соціалізації, а також психологічним тиском навіюваних соціумом статевих стереотипів. Тому забезпечення гендерної рівності у соціально-педагогічній роботі вищого навчального закладу має стати визначальним напрямком і засобом покращення іміджу вищого навчального закладу.

Визначим основні напрямки забезпечення гендерної рівності в умовах соціально-педагогічній роботі вищого навчального закладу. Нові історичні, економічні та інші умови ведуть до виникнення нових вимог до якостей сім'янина, до його складових понять: «жінка», «чоловік», «діти», «материнство», «батьківство», «сімейна праця», «сімейні ролі», «відповідальність чоловіків та жінок за виховання та розвиток дітей», інтереси яких є пріоритетними.

Мета й завдання сімейного виховання в контексті документів гендерної рівності – це виховання жінок та чоловіків, вільних від традиційної сегрегації гендерних ролей: жінкам – дім, чоловікам – робоче місце. Зауважимо, що крім державних дитячих установ, не створюватимуться альтернативні моделі з догляду за дитиною та її виховання, турботу про дитину буде покладено на одного з батьків, частіше це буде мати: сім'ям не надаватиметься допомога в турботі про дитину. Отже, незалежно від освіти, набутої жінками, їх можливості інтеграції на ринку праці зменшаться. Зміна стереотипів і рівний

розподіл сімейних обов'язків стимулювала б інтеграцію та участь батьків у сімейному житті, що, в свою чергу, допоможе зменшити відчуження чоловіка від сім'ї і може сприяти зменшенню розлучень, розширити можливості жінок в економічному і суспільно-політичному житті. Виключення чоловіків з активної участі в сімейному житті та обмежена підтримка в особистій та загальній кризі зможуть стати причиною їх депресії, а в разі відсутності підтримки депресія може поступово поглиблюватися. З метою зменшення симптомів депресії чоловіки часто вдаються до таких неефективних способів, як алкоголь, наркотики, самогубство тощо. Але це не тільки знижує їх індивідуальний рівень добробуту, але й суттєво впливає на дітей та інших членів сім'ї, обмежує потенційний внесок чоловіків у народне господарство в цілому.

Практичне втілення в життя цієї ідеї потребує гендерної збалансованості в системі освіти, а саме: введення гендерної складової в освітні стандарти всіх спеціальностей в системі вищої і професійної освіти, в учбові плани підвищення кваліфікації викладачів; створення навчально-методичного об'єднання з гендерної експертизи навчальної літератури, професійній перепідготовці педагогічних кадрів, а також навчально-методичної бази для викладання основ гендерних знань (підручників, навчальних посібників для всіх ланок освітнього процесу). Особлива увага повинна приділятися тому, щоб учбове обладнання та підручники не мали дискримінаційного характеру по відношенню до тієї чи іншої статі. При здійсненні у закладах освіти консультацій та орієнтації з питань отримання освіти та професійної підготовки, дівчатам та хлопцям необхідно повідомляти про професії, які до цього часу вважались традиційно чоловічими або жіночими. Щоб формувати мотивацію до навчальних гендерних дисциплін, необхідно вивчати потреби та інтереси студентів, як жінок, так і чоловіків, усіляко заохочувати добровільну участь студентів у процесі просвітницької роботи з подолання традиційних гендерних стереотипів.

1. Теорія і практика формування гендерної рівності студентської молоді : монографія / Т. П. Голованова; Запоріж. нац. ун-т. - Запоріжжя, 2007. - 338 с.

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Канакі А.В., студ. 3 курсу факультету соціології та управління,
(Запорізький національний університет),
Голованова Т. П. к.пед.н., доц.
(Запорізький національний університет)

Актуальність. В 2005 році Україна прийняла закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [1]. Відповідно до цього закону, держава забезпечує рівні права та можливості жінок і чоловіків у здобутті освіти, в тому числі і військового.

Аналіз сучасної літератури свідчить про те, що в науковому плані проблема взаємозв'язку між існуючими гендерними стереотипами і стилем спілкування між викладачами військових кафедр та жінками-студентками залишається малодослідженою.

У науковій літературі гендерний вимір сучасної військової освіти аналізується, головним чином, по-перше, з позиції того, що це проблема гендерної асиметрії [2]. У той же час, як показує досвід, більшість викладачів і офіцерів знаходяться під впливом таких гендерних стереотипів, що жінки за своєю природою мирні, слабкі та потребують захисту.

Головною метою даної роботи є вивчення гендерних особливостей освітнього процесу військової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Освітній процес військових кафедр складає цілий ряд специфічних для дівчат дисциплін (стройова та вогнева підготовка, тактико-технічні заняття). Це пов'язано не тільки з необхідністю виконання певних нормативів по силі, швидкості, спритності, витривалості, але й різкою зміною статусу цієї навчальної дисципліни, її перетворенням з другорядної на одну з найбільш необхідних у підготовці майбутніх офіцерів. «Клітинкою» процесу підготовки жінок-курсантів на кафедрі військової підготовки є ситуація спілкування між жінками-курсантами та офіцерами-викладачами. Зібрані мною ситуації спілкування між жінками-курсантами та офіцерами-викладачами дозволив мені осмислити гендерні стереотипи з приводу жінок-студенток військової кафедри. В якості методу мною використовувалися спостереження, рефлексія власної гендерної ідентичності й соціального досвіду.

Сучасним офіцерам-викладачам, незважаючи на отриману вищу освіту, часто не вистачає елементарних знань про те, як вести себе з жінками-курсантами, щоб останні відчували себе гендерно-

рівноправними з представниками протилежної статі курсантами, зокрема, не використовувати сексизми й гендерні стереотипи. Наприклад, коли ми зібралися на початку навчального року на перше заняття, то офіцер-викладач зізнався, що не любить присутність дівчат на занятті, так як він не може «нормально» розмовляти, тобто використовувати ненормативну лексику.

Висновки. Набір дівчат-курсантів для навчання на військовій кафедрі породив чимало нових як організаційних, так і педагогічних проблем. Фактором, який ускладнює адаптацію дівчат-курсантів до умов навчання на військовій кафедрі, є гендерна соціалізація, зокрема гендерні стереотипи, що сформувалися у чоловіків-офіцерів з одного боку, і у дівчат-курсантів з іншого. В якості методів дослідження мною використовувалося, спостереження, рефлексія власної гендерної ідентичності й соціального досвіду.

Перспективи дослідження. Значних зусиль потребує подальше визначення можливостей щодо використання іноземного і вітчизняного досвіду у процесі навчання та практичній роботі для подолання гендерних стереотипів в системі роботи військових кафедр.

1. Закон України «Об обеспечении равных прав и возможностей женщин и мужчин» - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.

2. Г. І. Гендерний вимір сучасної військової освіти / Г. І. Фінін // Гілея: науковий вісник. - 2013. - № 72. - С. 770-776. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_72_149.

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ФОРМУВАННІ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Богданова К., студ. 3 курсу факультету СПП
(Запорізький національний університет),
Голованова Т. П. к.пед.н., доц.
(Запорізький національний університет)

Гендерна ідентичність [2] – усвідомлення себе пов'язаним з культурними визначеннями чоловічості й жіночості. При цьому важливим є те, ким вважає себе особа. Вона є результатом процесу гендерної ідентифікації, що становить процес визначення особистістю себе як члена певної соціальної групи – жіноцтва або чоловіків. На сьогоднішній день підвищений інтерес до гендерних проявів у соціальній комунікації та засобів масової інформації пов'язаний з тим, що гендер є однією з характеристик, яка найбільш повно

розкриває сутність індивіда в соціумі, а гендерна ідентичність, що формується у підлітковому віці зачіпає найглибші пласти особистості. Даною проблематикою займалися такі вчені як: І. Гофман, Х. Ремшмидт, Л.І. Божович, І.С. Кон, Л.С. Виготський, І.С. Кон, В.С. Мухіна, І.І. Чеснокова, І.Н. Дубровіна, А. Бандура, А. Юрчак. Як показує І. Гофман, «найбільш глибокої, внутріположенної рисою людини є його приналежність до певної статі» «Жіночність і мужність в певному сенсі суть попередники і початкові способи вираження сутності - того, що може бути моментально передано в будь-якій соціальній ситуації, того, що потрапляє в саму ціль при характеристиці людини» .В процесі гендерної соціалізації дитини, коли відбувається засвоєння соціальних ролей, поділ діяльності, статусів, прав і обов'язків в залежності від статевої приналежності, розвивається його гендерна ідентичність. На кожному віковому етапі складається своєрідна специфічна соціальна ситуація розвитку, що визначає становлення гендерної ідентичності дитини, її компонентів під впливом різноманітних мікро - та макросередових факторів. Гендерна ідентичність підлітка розвивається на тлі формування одного з головних психологічних новоутворень цього віку - самосвідомості, І. С. Кон [3] пише, що «... періодом виникнення свідомого« Я », як би поступово не формувалися його окремі компоненти, здавна вважається підлітковий вік» . Цей період дослідники (Божович Л. І., Виготський Л. С., Кон І.С., Мухіна В. С., Ремшмидт Х., Чеснокова І. І., Дубровіна І. В.) вважають переломним, критичним і навіть періодом власне виникнення самосвідомості у всій його цілісності. Таким чином, через накопичення знань про самого себе, їх узагальнення, інтеграцію, інтериоризацію, підліток приходить до усвідомлення себе в єдності всіх проявів.

Формування певних цінностей і зразків поведінки сприяє символічний зміст, представлене в засобах масової інформації. Аналіз надходить до нас по телевізійним каналам інформації, демонструє, що телебачення так само створює традиційні образи чоловіків і жінок. А. Бандура відзначав, що телебачення може змагатися з батьками і вчителями як джерело рольових моделей для наслідування. Вандеберг і Штрекфусс [1], вивчивши 116 телевізійних програм, виявили, що чоловіків набагато частіше показують сильними особистостями в порівнянні з жінками, але їх образи не завжди позитивні: часто чоловіків зображають жорстокими, егоцентричним, агресивними. І негативними персонажами воліють робити чоловіків, а жінок прагнуть показати чуйними і добрими. Аналіз вітчизняної рекламної продукції, проведений А. Юрчак [4], дозволив виділити два основних типи рекламних історій: романтичні, де чоловік завжди професіонал, зайнятий спортом, бізнесом

або політикою, а жінка тільки займається собою і є прикрасою для чоловіка і сімейні, де жінка зайнята сімейними справами, а чоловік користується її працею. Практично в будь-якому рекламному ролику образ жінки подається як залежний від чоловіка, слабкий, самореалізується лише в домашніх справах або в забезпеченні своєї привабливості. Чоловік же, як у вітчизняній, так і зарубіжній рекламі, постає як сильний, агресивний лідер, що підкоряє інших задля утвердження свого «Я».

Представлені в рекламі образи чоловіка і жінки деякі автори розглядають як тиск на свідомість суспільства, нав'язування стереотипу поведінки чоловіка і жінки. На думку А. Юрчака : «Повторюючи ці примітивні патріархальні образи незліченна безліч разів у різних варіантах, сьогоднішня російська реклама працює на посилення гендерних стереотипів, які в нашій культурі і без того досить консервативні. І в цьому її вкрай негативна роль ». Сучасні дослідження, а саме знята соціальна реклама для компанії «Always» висвітлює проблему гендерних стереотипів щодо поведінки «як дівчинка». У рекламі приймали участь дівчата та один хлопчик, яких попросили показати як бігають дівчата, кидають предмети, переживають емоції. З'ясувалося, що в свідомості дівчат юнацького віку і молодшого шкільного віку існує істотна різниця в сприйнятті жіночності. Так, наприклад, маленькі дівчата впевнено виконували дії ніж дівчата юнацького віку, у яких вже сформувалися гендерні стереотипи, що полягли в основу гендерної ідентичності. Особливість сучасної масової культури полягає в тому, що інформаційне середовище проживання індивіда насичена образними повідомленнями про те, що являє собою гендер. . Реклама апелює до гендерних ідентичностей, використовує гендерні стереотипи та ідеали. В результаті спостережень та контент-аналізу реклами в Україні можна виділити наявність таких гендерних рекламних стратегій: традиційні, опозиційні, андрогінні, модернові. Найбільш розповсюдженими на теренах сучасної України є традиційні рекламні стратегії, що базуються на традиційному розумінні ролі жінки та чоловіка у суспільстві та зазвичай експлуатують роль “годувальника” для чоловічого образу та роль “домогосподарки” у формуванні жіночого образу. Менш розповсюдженими, але такими, що привертають увагу аудиторії та викликають гумор є опозиційні гендерні рекламні стратегії. Відмінною характеристикою опозиційної гендерної рекламної стратегії є обмін традиційними ролями між чоловіками та жінками. Тобто відбувається формування альтернативного бачення гендерних ролей. Також в Україні зустрічається, але рідше міксована гендерна рекламна стратегія, що ґрунтується на андрогінії - гнучкому поєднанні чоловічих та жіночих якостей. Такими, що набувають популярності на заході та дуже рідкими в

Україні є приклади модерної рекламної стратегії, що презентує нове бачення фемінності чи маскулітності: так революційною вважається реклама Dove, що скасувала ідеальний образ жінки у рекламі 90х60х90 та продемонструвала, що існує велика кількість образів жінки та вони є однаково привабливими незалежно від зросту, кольору шкіри, повноти, національності, віку та інших характеристик.

Отже, підлітковий вік є важливим у плані розвитку гендерної ідентичності, яка обумовлена особливостями взаємодії людей і способами інтерпретації поведінки на основі існуючих зразків дій, стереотипів які представлені у засобах масової інформації. Таким чином, соціальні інститути контролюють гендерну ідентичність, задаючи певні напрямки розвитку особистості. Позитивне значення функціонування гендерних стереотипів, що є невід'ємною частиною формування гендерної ідентичності в комунікаційному просторі полягає в забезпеченні взаєморозуміння між представниками соціальних груп чоловіків і жінок, а також у створенні умов наступності такого взаєморозуміння.

1. Берн Ш.М. Гендерная психология / Берн Ш.М. - Санкт-Петербург: Прайм-Еврознак, 2001. – 320 с. – (Секреты психологии)
2. Голованова Т.П. Педагогіка та психологія гендеру / Голованова Т.П. - Запоріжжя: ЗНУ, 2015. – 110 с.
3. Кон И.С. Психология ранней юности / Кон И.С. – Москва: Просвещение, 1989. – 329 с.
4. Юрчак А. Психология рекламы / Юрчак А. - Ростов - на - Дону: Феникс, 2005. - 300с.

КВЕСТ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНИХ ВЗАЄМИН У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Байдюк Н., *координаторка Центру гендерної освіти
(Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького)*

Молодь – найбільш сприятливий віковий період для побудови гармонійних гендерних взаємин, оскільки саме у цьому віці особистість більш схильна до сприйняття та втілення у життя партнерської моделі гендерних відносин.

Враховуючи особливості гендерних відносин у юнацькому віці та пов'язані з ними педагогічні задачі, пропонуємо розглянути квест як сучасну педагогічну технологію та інтерактивний метод формування гармонійної гендерної взаємодії у молодіжному середовищі.

Квест (англ.) – пригодницька гра, пошук пригод. В освіті – це ігрова технологія, яка має чітко поставлене дидактичне завдання, ігровий задум, керівника (наставника), чіткі правила та реалізується з метою підвищення знань, вмінь та навичок ХХІ століття [1]

Перевага квесту полягає у можливості впливу одразу на три компоненти: мотиваційно-ціннісний, тобто активне прагнення змінювати застарілі гендерні стереотипи та формувати нову, гармонійну систему гендерних взаємин; інформаційний – обізнаність у сфері гендерної проблематики; діяльнісний, що передбачає уміння будувати гармонійну гендерну взаємодію у повсякденному житті.

На думку багатьох учених, під час застосування квест-технології учасники проходять повний цикл мотивації, знайомляться з автентичним матеріалом (наприклад, прикладами реклами, що містить гендерні стереотипи), який дозволяє досліджувати, обговорювати й усвідомлено будувати нові концепції і відносини в контексті проблем реального світу, створюючи проекти, що мають практичну значимість [2]

Будь-яка педагогічна технологія передбачає у якості результату засвоєння визначеного комплексу знань, умінь та навичок, що визначається темою, у нашому випадку – темою гендерної гармонії. Квест, як порівняно нова педагогічна технологія, об'єднує у собі елементи мозкового штурму, гри, тренінгу, дискусії. Відповідним чином квест вирішує ряд завдань: сприяє формуванню навиків роботи у команді, розвиває творчий підхід, толерантність, уміння відстоювати власний погляд, мобілізує особистісні ресурси та тренує життєві навички, дозволяє програвати рольові сценарії у різних життєвих ситуаціях [3].

Подібне поєднання елементів та їх трансформація дозволяє створювати нові форми роботи. Крім того, квест є унікальним не лише за формою, а й за змістом. Однакові сценарії, завдяки свободі дії учасників та спонтанності розвитку сюжету, призводять до різних результатів. Особливої привабливості для молоді квест набуває при наявності ефекту спонтанності, свободи вибору, нелінійності сюжету. Важливим є й те, що даний метод, будучи грою за своєю сутністю, робить матеріал, який вивчається, доступним не за рахунок його спрощення, а завдяки вибору прийомів, що дозволяють поєднати теорію та практику.

Особливістю квесту є: здійснення освітніх завдань через ігрову діяльність; упровадження нових технічних засобів навчання, які сприяють самовираженню; цілеспрямоване мотивування емоційної та

інтелектуальної активності; пошуковий характер навчальної діяльності; розвиток медіа грамотності. Педагог визначає освітні цілі квесту, складає сюжетну лінію, забезпечує організацію пошуково-дослідницької навчальної діяльності. Оцінюється не лише кінцевий результат, а й процес діяльності [2].

Виокремлюють наступні етапи організації квесту: створення інтриги з приводу майбутньої події; інструктування з техніки безпеки; визначення умов участі кожного; забезпечення змістовної та технічної підготовки; організація самої пригодницької події; організація відпочинку і обміну враженнями; організація осмислення отриманого досвіду.

Основними критеріями якості квесту виступають: безпека, оригінальність, логічність, цілісність, підпорядкованість визначеному сюжету, створення атмосфери ігрового простору. Вітається різноманітність завдань: розв'язування ребусів, загадок, кросвордів, головоломок, створення плакатів, колажів, антиреклами-реклами, проєктів, що включають в себе використання технології мозкового штурму, творчу діяльність, аквагрим, боді арт, перформанс, квіллінг, декупаж, короткі музичні, танцювальні та театральні постановки з елементами психодрами, тренінгові вправи і т.д [4].

Таким чином, квест являє собою технологію, що за умови наповнення якісним гендерно чутливим змістом перетворюється на спосіб формування партнерської моделі поведінки, дозволяє розвивати особистісні ресурси, активність, навички гендерно узгодженого спілкування, формувати у молоді егалітарні гендерні установки.

1. Лічко О. Шляхи ефективного впровадження квест-технологій [Електронний ресурс] / Олена Лічко – Режим доступу до ресурсу: <http://konf.koippo.kr.ua/blogs/index.php/blog5/title-287>.

2. Сокол І. Квест: метод чи технологія? / Ірина Сокол. – 2014. – №2. – С. 28–32.

3. Щелина С. Квест как технология изучения детской литературы / С. Щелина, А. Чудакова // Мировая словесность для детей и о детях: Материалы Международной научно-методической конференции 23 июня – 27 июня 2014 года. – Москва, 2014 [Электронный ресурс] - Режим доступа к ресурсу: <http://av.moi-portal.ru>

4. Щелина С. Потенциал квеста как педагогической технологии формирования у подростков установки ведения здорового образа

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД У ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ: ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ

Волікова М.М., *викладач*
(*Криворізький державний педагогічний університет*)

Василюк Т.Г., *викладач*
(*Криворізький державний педагогічний університет*)

У сучасному науковому дискурсі активно обговорюються можливості застосування *гендерного підходу* у навчально-виховному процесі ВНЗ. У працях українських фахівчинь з гендерної проблематики Т. Голованової, Т. Дороніної, Т. Дрожжиної, О. Луценко, О. Остапчук, Н. Світайло, О. Рассказової, О. Цокур ми можемо віднайти різні погляди щодо мети, завдань і засобів реалізації гендерного підходу (далі ГП) на всіх ланках навчального процесу.

Водночас зазначимо, що виокремлене нами поняття майже ніколи не визначається вченими спеціально, хоча проблема є актуальною і потребує нагальної розробки її сутнісних засад. Так, докторка педагогічних наук Т. Дороніна вважає, що «поняття ГП доречно використовувати при теоретичному обґрунтуванні досліджень гендеру в освіті задля аналізу педагогічних явищ, задля опису певної (гендерної) педагогічної стратегії та визначення сутності гендерного чинника у ціннісній системі вчителя/викладача» [1, с. 183]. Окрім того, на переконання вченої, використання гендерного підходу саме у навчально-виховному процесі повинно сформувати саме таку гнучку особистість, підготовлену до рольової варіативності та більш повної реалізації. Відтак, метою впровадження гендерного підходу в навчально-виховному процесі є – створення сприятливих умов для успішної гендерної соціалізації особистості студентки/студента; тобто толерантне (без статевого упередження) ставлення до молоді, що забезпечить максимальний розвиток їхніх особистих нахилів та здібностей...» [1, с. 199].

Схожої думки дотримується й гендеролог Т. Голованова. У статті “Методологічні підходи та методи дослідження гендерних питань в освіті” авторка додає: «Перспективи гендерних підходів в освіті будуть залежати від постійного прагнення викладача-дослідника інтегрувати свій практичний досвід у галузі соціологічного

аналізу, теоретичні знання гендерного підходу в освіту, від професійно-особистісних установок, а також від прагнення здійснювати постійне критичне переосмислення своєї діяльності та її основних результатів у команді однодумців [2, с. 15].

Натомість дослідниця О. Остапчук у дисертаційній роботі «Підготовка майбутніх соціальних педагогів до гендерного виховання учнів підліткового віку» (2012 р.) вказує, що «Застосування саме ГП у ході професійної підготовки соціальних педагогів передбачає з'ясування таких ключових позицій: по-перше, розвиток особистості студента-майбутнього соціального педагога не повинен обмежуватися традиційними уявленнями про роль та призначення жінок і чоловіків. По-друге, ГП потрібно розглядати як інструмент підвищення ефективності соціально-педагогічної діяльності»[4, с. 10]. Згідно з таким розумінням О. Остапчук звертає увагу, що перспективним напрямом роботи сучасного ВНЗ є включення гендерного компонента в процес підготовки майбутніх магістрів із соціальної педагогіки, специфіка впровадження гендерного підходу в роботу соціально-психологічної служби загальноосвітніх навчальних закладів, аналіз діяльності центрів гендерної освіти на базі вищих навчальних закладів.

На доцільність впровадження гендерного підходу в підготовку саме соціальних педагогів наголошує й вчена Л. Міщик, оскільки «це надасть реальну можливість майбутнім фахівцям сфери освітніх послуг із повагою ставитись як до рівноправного розкриття людиною свого особистісного потенціалу, так і до рівної можливості його реалізації, незалежно від статі» [3, с. 32].

Отже, сучасні фахівці та фахівчині з гендерної освіти та виховання (Т. Дороніна, Т. Дрожжина, О. Луценко, Т. Побоча, Н. Світайло та ін.) вважають, що упровадження гендерного підходу у ВНЗ має базуватися на урахуванні специфіки впливу на студентів/студенток всіх факторів навчально-виховного процесу, а саме: змісту, методів навчання, й зокрема організацію гендерно-чутливого середовища, яке повинно сприяти гендерній соціалізації студентів не залежно від статі.

Молодіжне середовище має бути у центрі уваги всієї спільноти, оскільки саме учнівський/студентський вік приносить численні ризики уразливості, що формуються на основі гендерної складової. Враховуючи стрімкі зміни сучасних відносин між чоловіками і жінками та гендерні фактори їхньої уразливості, розуміємо актуальність та необхідність створення гендерно-чутливого простору на базі Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».

Традиційно педагогічну освіту здобувають переважно жінки, і Криворізький педагогічний не став виключенням. Контингент

навчального закладу на 2015-2016 н.р. становить 2858 осіб, серед них дівчат – 2319 осіб (81% від загальної кількості), хлопців – 539 осіб (19% відповідно). Окрім того наголосимо, що продовжують навчання за денною формою 94 студентки, які мають дітей. З них 18 матерів, 22 студентки з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Тож одним із засобів створення гендерно-комфортного середовища навчального закладу вважаємо створення кімнати тимчасового перебування дітей студенток є актуальним і нагальним для навчального закладу.

Переконані, всебічна підтримка материнства сприятиме тому, що студентки з дітьми будуть мати рівні можливості для завершення навчання та здобуття професії, відчуваючи при цьому підтримку з боку навчального закладу. Підтвердженням чого слугує позитивний досвід Сумського державного університету.

Проект «Рівні можливості для здобуття професії молодими матерями-студентками ВНЗ», зокрема у частині створення Кімнати тимчасового перебування дітей студенток, має на меті:

- 1) забезпечення рівних умов і можливостей для навчання студенток/студентів, які мають дітей;
- 2) створення необхідних умов (санітарно-гігієнічних, організаційних, соціально-педагогічних) для тимчасового перебування дітей у навчальному закладі;
- 3) соціально-педагогічна підтримка матерів-студенток, які опинилися у складних життєвих обставинах (одинокі матері, студентки з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування).

Подальші заходи навчального закладу спрямовуватимуться на розвиток гендерної складової у навчально-виховному процесі.

1. Дороніна Т.О. Теоретико-методологічні засади гендерної освіти та виховання учнівської молоді : монографія / Т.О. Дороніна. – Кривий Ріг : Видвничий дім, 2011. – 331 с.

2. Голованова Т.П. Методологічні підходи та методи дослідження гендерних питань в освіті / Т.П. Голованова // Гендерна парадигма освітнього простору. – 2015. – №1.С.14-17.

3. Міщик Л.І. Формування гендерної рівності майбутніх соціальних педагогів в умовах соціального партнерства "факультет-громадська організація" : монографія / Л.І. Міщик, Т.П. Голованова, В.В. Васильєва. – Запоріжжя : Вид-во Просвіта, 2006. – 220 с.

4. Остапчук О.Л. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до гендерного виховання учнів підліткового віку : автореф.

ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ КВОТ В УКРАЇНІ

Гудіма А., *студентка*

(НТУ «ХПИ»),

Шарапова Ю., *студентка*

(НТУ «ХПИ»)

У сучасному світі загально визнаним є той факт, що рівний доступ жінок і чоловіків до ухвалення рішень на всіх рівнях державного управління і місцевого самоврядування гарантує більш рівномірне представлення інтересів різних соціальних груп.

На жаль, в Україні рівень репрезентації жінок в органах влади є низьким. Так, згідно з даними Звіту з глобального гендерного розриву за 2015 рік, Україна посідає 67 місце серед 145 країн за величиною гендерного розриву. При цьому за гендерним розривом в освіті Україна обіймає 30 місце, економіці – 40, охороні здоров'я – 42, а в політиці – 107. Таким чином, будучи освіченою та економічно активною частиною населення, українські жінки не мають ані належного представництва, ані повноважень у політичній сфері [1].

На сьогодні у складі Верховної ради працює 12,1% жінок, в той час, як в середньому в світі жінки обіймають 22,6% парламентських місць, а у країнах Північної Європи – 41,1% [2]. У теперішньому скликанні Верховної ради кількість жінок-депутатів у 8 разів менше за кількість чоловіків. Хоча позитивна динаміка все ж є: сьогодні у парламенті – 51 жінка, а у першому скликанні було всього 13.

Одночасно цікавими є показники дослідження активності депутатів. Виявляється, жінка-нардеп вдвічі продуктивніша, ніж її колега-чоловік. Так, депутатки восьмого скликання в середньому стали авторками 15 законопроектів, а депутати-чоловіки – лише семи законів [3].

Одним із рішень проблеми залучення жінок у політику є гендерні квоти, що можуть бути чи законодавчими (регульованими державою), чи добровільними (закріпленими на рівні партій).

Вибори у місцеві органи влади, які пройшли у 2015 році – перші вибори в Україні, що відбулися за існування гендерної квоти у виборчому законодавстві. За даними Комітету виборців України, норма про квоту була дотримана у 72 % списків кандидатів у міські ради і 61 % - обласні ради. В результаті середній рівень

представництва жінок в міських радах склав 18,1 %, в обласних радах – 15 %, ситуація з гендерним паритетом покращилася у 50 % рад і 77 % обласних рад. Хоча 30-відсотковий бар'єр було подолано лише в одній – Чернігівській – міській раді [4].

У великих містах, до мерії балотувалися: Київ – 4 жінки з 29 кандидатів, Харків – 1 жінка з 11 кандидатів, Дніпропетровськ – 7 жінок з 30 кандидатів, Одеса – 13 жінок з 42 кандидатів, Львів – 1 жінка з 11 кандидатів. В жодному з цих місць жінка не була обрана мером.

Ситуація у Харківській області є дещо кращою, ніж загалом по Україні. Так, до Харківської міської ради було обрано 17 депутаток з загальної кількості 84, що складає 23,8 %, в той час як у раді минулого скликання цей показник складав 11 %. Крім того, у Харківській міській раді спостерігається гендерний паритет на посадах заступників міського голови (5 чоловіків та 5 жінок). [5]. До Харківської обласної ради у 2015 році було обрано 23 жінки та 97 чоловіків, тобто 19,2 % від загальної кількості. Крім того, Харківська область увійшла у трійку лідерів із зростання частки жінок в обласних радах (з 9 до 19,2 %) [6].

Таким чином, результати виборів 2015 року свідчать про те, що гендерні квоти дійсно призводять до підвищення рівня представленості жінок в органах влади, хоча і нижче зазначеного у законі.

На жаль, гендерні квоти поки що не сприймаються українським суспільством, у всякому разі, в примусовому порядку, ні в партійних списках («за» – лише 14%), ні в держорганах (14%), ні в керівництві приватних компаній (11%). Однак це не означає, що українці досі впевнені у тому, що «місце жінки – виключно на кухні». Швидше, наше суспільство не любить нав'язаної «зобов'язалівки». Адже 8 із 10 респондентів готові сьогодні голосувати за партію, яка підтримує жінок, тобто дає їм рівний доступ до ресурсів, до медіа і не закривається виключно в «чоловічому клубі», коли розподіляє портфелі. Це свідчить про те, що як мінімум добровільні партійні квоти суспільство підтримує.

1. <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2015/economies/#economy=UKR>

2. <http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm>

3. <https://www.oporaua.org/novyny/41794-zvit-opory-verkhovna-rada-ukrayiny1-rik-diyalnosti>

4. <http://www.cvu.org.ua/nodes/view/type:news/slug:finalnyi-zvit-za-rezultatamy-gendernogo-monitoryngu-2015>
5. <http://www.city.kharkov.ua/ru/gorodskaya-vlast/gorodskoj-sovet/deputaty.html>
6. <http://oblrada.kharkov.ua/ru/deputies>

МОЖЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОГО АУДИТУ ЯК МЕТОДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ВНЗ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Зеленська А.Б., *студентка*
(Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка)
Луценко О.А. к.ф.н., *доцент*
(Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка)

Актуальність звернення до гендерної проблематики в умовах реформування вищої освіти в Україні визначається законодавчим закріпленням необхідності зміни гендерних пріоритетів у сучасному житті, науковим обґрунтуванням та отриманням позитивного педагогічного досвіду щодо впровадження принципу гендерної рівності в підготовку майбутніх фахівців та виховання молодого покоління в цілому. Урахування гендерного виміру є необхідною умовою для побудови демократичного суспільства, яке ґрунтується на визнанні пріоритетності прав людини.

Гендерний підхід реалізується як особливий напрямок у дослідженнях та практиках, орієнтований на формування та утвердження політики рівних можливостей в усіх сферах життя ВНЗ України. Так, саме на рівні конкретного університету базові положення гендерної педагогіки втілюються у конкретні методики підготовки майбутніх вчителів, здатних донести основи гендерних знань до кожного учня, а теоретичні розробки з гендерного бюджетування перетворюються у базові знання і навички майбутніх математиків, фізиків, філологів, економістів та спеціалістів з державного управління. Це ж стосується і підготовки екологів, рекламистів, менеджерів, юристів, інженерів тощо.

Вивчення теоретичних праць та досвіду гендерної освіти студентів, зокрема, педагогічних ВНЗ, переконує, що вирішення різноманітних проблем, пов'язаних із збагаченням вищої педагогічної освіти питаннями гендерної проблематики, формування в майбутніх педагогів гендерної культури має базуватися на об'єктивному вивченні освітнього середовища ВНЗ на предмет оцінки рівня запровадження у ньому принципів гендерної рівності. Серед інструментів впровадження принципів гендерної рівності в освіту щільне місце посідає гендерний

аналіз і гендерна експертиза. Основою гендерного аналізу є гендерна теорія, що містить такі положення:

- гендерно зумовлений поділ праці є джерелом дисбалансу та нерівності в суспільстві;
- доступ до ресурсів і контроль за ресурсами – це різні речі;
- важливими ресурсами є не лише матеріальні ресурси, а й час, знання та інформація;
- досягнення гендерної рівності де-юре не обов'язково означає забезпечення гендерної рівності де-факто;
- культура, уявлення та стереотипи істотно впливають на доступ та контроль над ресурсами і в такий спосіб на фактичне забезпечення гендерної рівності.

Для гендерного аналізу зазначені вище базові положення є вихідними.

У зв'язку із сказаним, особливої актуальності набуває питання дослідження можливостей імплементації гендерного компонента в систему ВНЗ, одним із дієвих шляхів якого є гендерний аудит – комплексна оцінка рівня та визначення можливостей ВНЗ щодо забезпечення реалізації державної гендерної політики в освітньому процесі.

Поняття «гендерний аудит» (*Gender audit*) є досить новим у сучасній вітчизняній науці, а особливо в освітній галузі. Його вживання започатковано в опублікованому в 2007 р. «Керівництві з проведення гендерного аудиту» Міжнародної організації праці, яка проводить курс на реалізацію основних принципів та прав жінок і чоловіків у сфері праці. Основи гендерного аудиту ВНЗ розроблялися Всеукраїнською мережею осередків гендерної освіти; до розробки методики проведення аудиту долучилися сучасні дослідниці Т. Дороніна, Т. Ісаєва, А. Костенко, О. Малахова, О. Рассказова, Н. Світайло та ін. Наголосимо, що при обґрунтуванні основної ідеї гендерного аудиту увага акцентувалася, перш за все, не на контролюючій, а на розвивальній функції освітнього середовища.

Зауважимо, що в опублікованих матеріалах детально висвітлені питання планування, підготовки та проведення гендерного аудиту, його мета та завдання, цільова аудиторія проведення гендерного аудиту; надані основні рекомендації для організаторів гендерного аудиту. Гендерний аудит будь-якого закладу, установи, організації визначено як інструмент та процес, який дозволяє встановити проблеми щодо дотримання гендерної рівності, рекомендує методи вирішення цих проблем, фіксує позитивний досвід у досягненні гендерної рівності [1].

Варто наголосити, що важливими методичними умовами здійснення гендерного аудиту як різновиду гендерного аналізу та гендерної експертизи, на думку більшості міжнародних експертів [2], є:

- включення в процес гендерного аналізу як жінок, так і чоловіків;
- усвідомлення дослідниками свого власного ставлення до проблематики гендерної рівності;
- ретельна підготовка методичного інструментарію для проведення процедури гендерного аналізу.

Процедура гендерного аудиту є інструментом, який базується на методології участі та націлений на організацію навчання щодо гендерної чутливості як на індивідуальному рівні, так і на рівні адміністрації установи. Гендерний аудит за суттю є «соціальним аудитом», і належить до категорії «перевірок якості», що відрізняє його від традиційних «фінансових аудитів». Аудит створює передумови для ідентифікації ключових прогалин і проблем, рекомендує шляхи їх вирішення, пропонуючи можливі поліпшення і нововведення. Основними методами проведення гендерного аудиту є: аналіз документів; анкетування працівників; спостереження; співбесіди; проведення семінарів; підготовка звіту та рекомендацій; корегування різних складових освітнього процесу [3].

Принципово важливою є велика різноманітність варіантів індикаторів аналізу й підходів до їх розробки. Гендерний індикатор (показник) визначають як той, що використовує кількісні та якісні показники для узагальнення гендерно значущих змін, що відбуваються в суспільстві протягом певного часу [4]. Основною методичною вимогою до конструювання і алгоритму розробки індикаторів є гендерна чутливість. У залежності від конкретної ситуації, місця фактору в загальній структурі й поставленого завдання, індикатори можуть бути зорієнтовані, приміром, на основні групи гендерних стереотипів (щодо соціальних ролей жінок та чоловіків, професійної діяльності й змісту праці, фемінних / маскулітних якостей особистості, сфер педагогічної взаємодії в навчальному закладі та ін.). Але, у будь-якому випадку, ці індикатори проєктуються з розрахунку на релевантність досліджуваним чинникам і критеріям гендерної рівності.

Перевагами такого інструменту є його універсальність, оскільки він:

- охоплює основні сфери діяльності ВНЗ;
- може вільно доповнюватись з урахуванням особливостей та потреб окремих ВНЗ;
- є досить формалізованим для отримання однозначної і порівнюваної інформації;

- може використовуватись як аудиторами/ками, так і самостійно працівниками/цями підрозділів, що піддаються аудиту.

При розробці інструментів були враховані зауваження і пропозиції експертного кола Мережі. Проте, слід зауважити, що всі інструменти є відкритими для подальшого вдосконалення та доповнення. При цьому кожен ВНЗ може використовувати прийнятні інструменти, або ж пропонувати власні напрацювання. Обмеженням може виступати лише вимога чіткого дотримання базових принципів гендерного аудиту та обов'язкова орієнтація на залучення до його проведення членів університетського колективу.

Гендерний аудит є можливістю продемонструвати кращі практики з досягнення гендерної рівності. Все більшого визнання отримує думка, що його проведення здатне підвищити колективний потенціал організації та надати можливість визначити сильні і слабкі сторони у провадженні гендерної рівності у ВНЗ. Аудит зможе контролювати і оцінити прогрес, досягнутий в гендерній проблематиці, він допомагає організувати ініціативи, спрямовані на досягнення гендерної рівності, реалізує навчання колективу з гендерних питань через роботу у команді та обмін інформацією. Важливою складовою гендерного аудиту є розробка рекомендацій за його результатами, перелік яких відповідає специфіці втілення гендерних підходів в університетському середовищі.

Висновок: У сучасній Україні гендерна освіта знаходиться у процесі формування, а впровадження гендерної складової в систему вищої освіти відбувається непослідовно, здебільшого в закладах соціально-гуманітарного профілю, завдяки діяльності та ентузіазму окремих викладачок та викладачів, за ініціативи громадських організацій та за підтримки міжнародних організацій. За допомогою гендерного аудиту вищі навчальні заклади зможуть краще і детальніше виявляти проблеми, які зможуть покращити взаємовідносини в колективі, що дозволять ефективніше та продуктивніше в подальшому працювати. Це втручання з метою розвитку, зміни обізнаності, знань, навичок і поведінки щодо гендеру.

1. Герасимова І. Г. Гендерна складова психолого-педагогічної підготовки викладачів ВНЗ. Режим доступу: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Gerasimova.php>

2. Штылева Л. В. Фактор пола в образовании: гендерный подход и анализ / Л. В. Штылева. – М. : ПЕР СЭ, 2008. – 316 с.

3. Офіційний сайт Всеукраїнської мережі осередків гендерної освіти.

Режим доступу: <http://gendercenter.sumdu.edu.ua/index.php/news/161-mizhnarodnyi-seminar-z-hendernooho-audytu-vnz-znaiomstvo-z-krashchymy-praktykamy>.

4. Руководство по гендерно-чувствительным индикаторам. – М. : «Эслан», 2001. – С. 40-41.

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ КВОТ В УКРАЇНІ

Макаренко Є. В., *студент*
(*Сумський державний університет*),
Костенко А. М., *к. політ. н., доцент*
(*Сумський державний університет*)

Гендерна дискримінація залишається однією з актуальних проблем України. У сучасному світі країна не вважається демократичною, якщо жінки недостатньою мірою представлені в політиці та владі, або взагалі відсутні там. Принцип гендерного балансу став ключовим в процесі прийняття рішень та розширення політико-владних можливостей жінок.

За результатами аналізу Звіту з глобального гендерного розриву за 2014 рік, Україна посідає 56 місце серед 142 країн за показником гендерного розриву в таких сферах як економіка, освіта, здоров'я та політика [4]. Саме в політиці спостерігається майже повна гендерна нерівність (105 місце).

У вересні 2015 року виповнилося 10 років із часу прийняття Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [1]. Саме цей державний документ вперше включав поняття, що у дещо спотвореному тлумаченні означали гендерну квоту. Зокрема термін «позитивні дії»: «спеціальні тимчасові заходи, спрямовані на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України» [1]. Але при цьому в Законі не зазначений зміст та механізм впровадження «позитивних дій», нічого не сказано про відповідальність за невиконання, що вносить сумнів у законодавчу здійсненність цього документу та надає йому значення радше твердження чи рекомендації.

У 2013 році в Україні було запроваджено 30% гендерну квоту для виборів народних депутатів. Були внесені зміни до Закону України про «Політичні партії України» [2], встановлено нормування мінімального представництва жінок і чоловіків у партіях.

Варто зазначити, що на виборах 2014 року прийнята гендерна квота не дала очікуваних результатів, її у якійсь мірі дотрималося (принаймні документально) лише 9 політичних партій з 29 наявних. На

нашу думку, причиною цього могла слугувати відсутність санкцій та чіткого визначення місця жінок-кандидаток у прохідному списку.

Загалом в Україні було близько 10 спроб запровадити квоти, але жодна з них не стала успішною. У 2015 році 30%-ву гендерну квоту було законодавчо поширено на рівень місцевих виборів. У прийнятому 14 липня 2015 року Законі України «Про місцеві вибори» [4] у статті 4 «Рівне виборче право» зазначено: «Представництво осіб однієї статі у виборчих списках кандидатів у депутати місцевих рад у багатомандатних виборчих округах має становити не менше 30 відсотків загальної кількості кандидатів у виборчому списку». Це означає, що ми повернулися до ситуації, що була у 2013 році: гендерна квота не регламентується, до того ж відсутні санкції, це знову ставить під великий сумнів ефективність її виконання.

Прийняття у новому законі «Про місцеві вибори» 30% гендерної квоти не пройшло непоміченим у експертних (політичних, наукових, медійних) середовищах. Це є можливістю для жінок більш активно взяти участь у політичному житті країни. До того ж українські політичні партії досить позитивно висловилися стосовно прийняття квоти, висловили повагу цінностей, що пропагують рівність, показали бажання бути причетними до впровадження європейської моделі політичного та суспільного устрою. Актуальним залишається запитання можливості дотримання цієї квоти. Жодна партія на той час не надала чітких даних про свій гендерний склад. Жінок усе ще дуже мала кількість у керівному складі. Також партії не схильні давати обіцянок із приводу того, що 30% гендерна квота на місцевих рівнях буде виконана [3].

Отже, для збільшення ефективності застосування гендерних реформ доцільним буде удосконалення інституційних механізмів, зокрема внесення питань гендерної рівності до виборчого законодавства, також є необхідність зробити механізми впровадження квот більш точними та конкретними, які б ураховували всі наслідки реформування, можливі супутні проблеми та шляхи ухилення від законодавчих норм з відповідними санкціями, спрямованими проти них або механізмами заохочення. Окрім цього, велике значення має посилення потенціалу партій щодо впровадження гендерних норм в їх організаційну структуру, а також політику й програму, розширення програм підтримки жінок, що будують кар'єру у політичній чи економічній сферах зокрема, а також розширення інформаційних кампаній, що спрямовані на усунення гендерних стереотипів у суспільстві.

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV
[//http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2866-15](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2866-15)

2. Закон України «Про політичні партії в Україні», № N 2365-III від 5 квітня 2001 року // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2365-14_6.
3. Захарова О., Марцинюк Т. Чи спрацює гендерна квота на місцевих виборах 2015 року? – К.: Міжнародний центр перспективних досліджень, 2015. – 17 с. // http://www.icps.com.ua/assets/uploads/images/files/verstka_genderna_kvota_all_2_.pdf
4. Маценюк Т. Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи та найкращі практики. – К.: Міжнародний центр перспективних досліджень, 2015. – 44 с. // <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/4148>

ТОЛЕРАНТНІСТЬ КАК НЕОБХОДИМАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ РЕФОРМАЦИИ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Николенко Д. Н., Волков К. О. – *студенты*
(*Харьковский национальный университет радиоэлектроники*)
Коробкина Т.В. к.филос.н., доц.
(*Харьковский национальный университет радиоэлектроники*)

Евроинтеграционные процессы и демократизация общества неизбежно сказались на условиях развития современного этапа украинского общества и принесла существенные изменения во все стороны жизни нашей страны и обусловила необходимость реформации деятельности всех общественных структур. Система высшего образования не стала исключением, и процесс внедрения гендерного аспекта во все сферы учебного процесса становится неизбежным [1].

К сожалению, современные образовательные учреждения чаще всего отражают гендерную стратификацию общества и культуры в целом, демонстрируя на собственном примере неравный статус между женщинами и мужчинами. Важнейшей целью гендерного подхода в образовании является деконструкция традиционных культурных ограничений развития потенциала личности в зависимости от пола, создание условий для максимальной самореализации между женщиной и мужчиной. Составной частью целей гендерного подхода в высшем образовании, направленных на социализацию студентов является формирование гендерной толерантности как ценности и неотъемлемого свойства личности. Понимая, что толерантность не является практикой пассивного невмешательства. Это активность особого рода: готовность человека выйти за пределы ограниченного

круга своих убеждений, отделенных от чужих по какому-либо признаку: по полу, гендерной идентичностью, национальности, религиозными взглядами, социальным происхождением и т.д. навстречу равнозначных, «ривноризних» человеческих миров. Сегодня, когда различные и сдерживающие людей внешние границы, если не уничтожаются, то существенно ослабевают, толерантность выступает очевидной альтернативой насилию и взаимно непониманию [2].

Толерантность – это способность различать и признавать границы особого рода (моральные, правовые, психологические) и умение конструктивно действовать в «пограничных» ситуациях, разрешать противоречия, согласовывать позиции и сотрудничать. Именно таким подходом к пониманию толерантности должны руководствоваться люди формирующие учебный процесс в высших учебных заведениях, это поможет женщинам и мужчинам, обучающихся или работающих в высшей школе преодолеть исторически сложившиеся гендерные стереотипы в отношении норм мужественности и женственности в обществе, которые побуждают их формировать такую модель поведения, при которой отношения между полами характеризуются напряженностью и несимметричностью.

Гендерная толерантность должна опираться на модель «человека понимающей», заинтересованного в «другом», как в необходимом звене самопознания собственного «Я». В качестве понимание, характеризуется способность личности взглянуть на мир под другим углом зрения. Принятие интерпретируется, как положительное отношение к проявлениям инаковости, как эмоциональная категория, сопровождается переживанием ценности другого человека. Культивирования идей гендерного толерантности в первую очередь должно быть связано с формированием среди студентов ключевых компетенций и социальных ролей.

Таким образом, целенаправленная работа по формированию гендерной толерантности будет способствовать решению таких важных задач, как формирование новых и более зрелых отношений со сверстниками собственного или противоположного пола, взаимопонимания между людьми одинаковой или противоположной гендерной идентичности, принятия мужской или женской социально-сексуальной роли, людьми с различными религиозными взглядами и разным материальным положением, приобретение системы ценностей и этических принципов, подготовка к трудовой деятельности и семейной жизни. Эта работа высшей школы призвана способствовать

воспитанию новой личности, которая станет толерантным и адаптивной к различным ситуативных проявлений современного общества.

1. Ніколенко, Д.М. «Гендерні проблеми вищої школи України» [Текст] / Д.М. Ніколенко // 19-й Молодіжний форум «Рідіоелектроніка та молодь у XXI ст.». – Х.: СМІТ. – т.8, 2015. – С. 159-16

2. Братченко, С. Образование: ненасилие, толерантность и гуманитарная экспертиза [Електроний ресурс] / Портал: «Толерантность – гармония в многообразии». – Режим доступу: <http://www.tolerance.ru/VT-3-4-obrazovanie.php?PrPage=VT>

ГЕНДЕР У КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Ситникова Ю. В., *викладач*

(Харківська національна академія міського господарства)

Сьогоднішня тенденція, спрямована на загальне переформатовування суспільних відносин, перегляд його патріархальних настанов та зміни їх на егалітарні, зумовлює постійний науковий та громадський інтерес до гендерної проблематики.

Такі зміни у суспільному житті відбуваються неоднорідно, результати неоднозначні та зустрічають труднощі на своєму шляху. В чому полягає причина і як можна їх уникнути, або зменшити негативний вплив на молоду особистість? Розглянемо деякі шляхи та можливості їх вирішення в процесі формування гендерно-сприятливого, або гендерного-свідомого, комутативного простору в вищому навчальному закладі.

Поняття комунікації є міждисциплінарним, тому існують різні тлумачення. Загалом її визначають як соціальний процес взаємодії між представниками соціуму та його результат, підкреслюючи його змістовну сторону, або ж процес обміну інформацією (спілкування). Тож це є процес встановлення інформаційного обміну між людьми, який одночасно впливає на усіх учасників цього процесу в бік збагачення, поповнення або зміни їх світогляду. Середовище в якому спілкуються та мешкають люди є комунікативним. Л. Е. Орбан-Лембрик визначає його як соціально-психологічне середовище, в якому наявна можливість формування «адекватної комунікативної моделі спілкування», в якому також відбувається не лише обмін

інформацією але й «налагодження діалогу, взаєморозуміння між учасниками комунікації», в якому закладено досягнення результату спілкування [1]. О. В. Родін розглядає комунікативний простір як цілісне й системне утворення, розгорнутого у динамічному процесі як зв'язок станів та який має внутрішні та зовнішні ресурси саморозвитку [2]. Тож, це своєрідне середовище, в якому завдяки спілкуванню, як обміну інформацією, між суб'єктами утворюються взаємозв'язки, які спричиняють взаємовплив на учасників цього процесу. Сам процес, або ж його змістовна частина – інформація, по собі містить внутрішні резерви щодо формування, розвитку та корекції комунікаторів й реципієнтів, в залежності від того на скільки вони підготовні та здатні до цих якісних змін. Тому, саме від ефективності організації комунікативного простору, його об'єктивності, варіативності, активності та насиченості, залежить який позитивний чи негативний вплив буде здійснено на особистість.

Комунікативний простір є підпростором загального інформаційного поля. Воно оточує людину з першого дня її життя. Воно чинить постійний вплив на формування особистості. Воно насичує її знаннями, орієнтирами, формує комунікативні навички та ставлення до світу, оточення й власне себе як особистості, прищеплює стереотипи та намагається скеровувати особисту поведінку. Слід зазначити, що це вплив не інформації, а людей, які презентують її, інтерпретуючі її суб'єктивно, інколи, й нав'язливо та безапеляційно.

Етапи зміни комунікативного простору (його розширення, збагачення, вдосконалення, узгодження з соціумом) відбувається через зміну соціокультурного середовища від родини до професійного світу, а потім власної родини. Дійсно родина є головним ретранслятором комунікативного досвіду людини, але не менш важливим є школи та вищі навчальні заклади. Шкільні роки, які вже пройшли, – це етап фундаментального формування взаємовідносин, але характеризуються дифузністю, невизначеністю та нестійкістю професійних уявлень. Це лише первинний етап диференціації власних інтересів. Етап вступу та навчання у вишу можна охарактеризувати як етап становлення (усвідомлення) особистості, її професійної ідентичності, залучення до відповідного соціуму спеціалістів певної області знань. Заключний етап – це безпосередньо вихід на роботу, індивід зустрічається обличчям до обличчя з вимогами виконувати виробничі обов'язки та застосовувати отримані знання на практиці. Цей етап складний, саме тут перевіряється особистість, саме тут може відбутися повне розчарування, неприйняття законів й принципів професійного співтовариства. Таким чином, цей етап може продемонструвати всі допущені помилки на попередніх етапах

самовизначення. Щоб це не відбулося, необхідна цілеспрямована підготовча робота координаторів, що ведуть особистість за всіма етапам її формування, якими є вчителі та викладачі.

Комунікативний простір вищого навчального закладу М. О. Мішулина визначає як потенційне середовище умов для плідної соціалізації молоді, для здійснення комунікативних процесів, зумовлених процесами навчання та виховання, та «сукупність комунікативних практик, які здійснюються в межах специфічних полів», які й утворюють цей комунікативний простір. Сукупність полів являє собою, по-перше, умови для передачі знань; по-друге, людське середовище (студенти, викладачі, співробітники) [3]. Як бачимо, дослідниця підкреслює потенційно-формуючий вплив комунікативного простору вищу. Цей вплив комунікативний простір чинить на суб'єктів не лише через інформацію (її якість, цілісність, наповненість), але й через створені умови, які є сприйнятливими для даного соціального осередку ВНЗ.

Комунікативний простір вищу, дійсно, є багатогранним. Ми зосередимось на студентстві. Студенти є основними суб'єктами комунікативних практик у цьому просторі. Вони належать до різних вікових категорій, мають різні рівні соціальної обізнаності та активності, різні сімейні цінності, стереотипи та бажання, прагнення, настанови. Тому налагодження комунікативних зв'язків (діалогічних відносин із зворотнім зв'язком) та створення спільного інформаційного поля (взаєморозуміння та адекватного сприйняття іншої думки) є важливим й цінним для формування особистості професіонала нового покоління.

Біологічна диференціація за ознакою статті поділяє студентський соціум на жінок та чоловіків, а соціальні упередження та гендерні стереотипи на пасивних (обслуговуючих) та активних (керуючих) його членів. Завдяки саме гендерним стереотипам зазвичай відбувається зниження ступеня особистої свободи. Це має прояв не тільки під час прийняття рішення, але й об'єктивного сприйняття інформації, бачення своєї власної індивідуальності, бажання проводити комунікативні дії. Неприйняття себе як впевненої, самодостатньої особистості перешкоджає внутрішній комунікації людини, що зумовлює невміння (небажання) вести зовнішню комунікацію з іншими. Отже, формування комунікативного простору вищого навчального закладу зумовлено соціально-гуманістичними потребами суспільства, які зазначають необхідність врахування гендерного конструкта особистості в реалізації комунікативних практик. Мета якого інформування молоді та орієнтування їх на вільне самовизначення, зниження негативного впливу існуючого гендерно-рольового розподілу соціальних статусів, відкриття можливостей для його змін.

Серед умов, що допомагають відтворенню гендерного балансу, слід підкреслити розбудову гендерно-сприятливого комунікативного простору. Він характеризується таким станом міжособистісних комунікацій між представниками різних статей, що виявляється через налагодження стосунків на принципах гендерної рівності та толерантності, та допомагає відчуті іншу людину (разом з її життєвою позицією та думками) та прийняти її своєрідність, тим самим допомагає спрямовувати діяльність колективу на ефективне вирішення виробничих або навчальних завдань [4]. Значні можливості для цього представляє реалізація інтерактивного навчання, зокрема, корпоративна робота, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань. Завдяки цим технологіям відбувається активізація пізнавальної діяльності, заохочення до налагодження міжособистісних відносин, формується комунікативний досвід ведення змістовного діалогу та вміння слухати та прислухатися до думок інших, формується гендерна свідомість. А організація осередків активного спілкування й співпраці допоможе студентству вийти за межі звичайної «зони комфорту», пізнати щось нове й невідоме, подивитись по-іншому на вже відоме. Такі осередки (тематичні клуби) гендерної просвіти та консультаційні центри генеруватимуть розвиток рефлексивної свідомості особистостей. Створення комунікативного простору для студентства має відбуватися завдяки як вербальним (диспути, обговорення, змагання, культурно-ознайомчі заходи тощо) так й невербальним (організація простору, знакові підказки тощо) комунікаційним технікам.

Перспективними шляхами вирішення цього питання вбачаємо наступні заходи, а їх активне впровадження доцільно доручити Гендерними центрами вищих навчальних закладів. Серед яких, вже зазначені нами раніше: збільшення інформаційної підтримки та реклами діяльності Гендерних центрів у вишах (популяризація, активізація, інформатизація, наочність); розширення співпраці з Студентськими Сенатами вищів; залучення студентства до організації літніх таборів гендерної просвіти; залучення до роботи у Гендерних центрах чоловіків (студентів та викладачів) [4]; а також, залучення студентства (студентів та студенток порівно) до науково-дослідної роботи Гендерних центрів, підготовка дослідницьких проєктів; проведення гендерної експертизи (у двох розрізах: студентський та викладацький погляд) комунікативного простору ВНЗ з метою визначення наявних невербальних знаків в організації простору націлених на формування гендерно-сприятливого мікроклімату у вишу; розробка рекомендацій та заходів щодо організації гендерно-сприятливого комунікативного простору ВНЗ тощо.

1. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2-х кн.; Кн. 1 : Соціальна психологія особистості і спілкування / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2004. – 574 с.
2. Родин А. В. Коммуникационное пространство как социальная реальность : автореф. дис. канд. филос. наук. / А. В. Родин; ГОУ ВПО «Мордовский государ. ун-т им. Н. П. Огарева». – Саранск, 2009. – 24 с.
3. Мішулина М. О. Вищий навчальний заклад як специфічна форма комунікативного простору. / М. О. Мішулина // Вісник Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. – 2013. – № 2 (6). – С. 15-19.
4. Ситникова Ю. В. Формування гендерно-сприятливого мікроклімату в сучасному вищому навчальному закладі / Ю. В. Ситникова // Гендерна політика міст : історія і сучасність : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 6–7 жовтня 2015 р. / [редкол.: Н. Бібік, Г. Фесенко, О. Першай] ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-в ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – Вип. 5. – С. 258-262. – Режим доступу http://gc.kname.edu.ua/images/docs/gengern_policy_2015/gend_policy_36.pdf

ЗАСТОСУВАННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ»

Топоренко О., *аспірант*
(*Тернопільський національний педагогічний університет
ім. Володимира Гнатюка*)

Зміст дисципліни «Захист Вітчизни» достатньо чітко демонструє гендерну стратифікацію як у Збройних силах, так і у суспільстві, відображаючи нерівний статус хлопців/дівчат у питаннях організації навчально-виховного процесу. Як відомо, даний предмет законодавчо розділений за статевою ознакою, тобто передбачені різні навчальні програми для дівчат і хлопців. Старшокласниці мають право вибору програми для хлопців – сучасна статистика свідчить про те, що близько 3% старшокласниць змінюють «Основи медичних знань» на «Захист Вітчизни».

При цьому, досвід роботи та спеціальні дослідження у даній галузі свідчать про необхідність здійснення навчально-виховної діяльності із дівчатами в умовах військового колективу за спеціальним напрямком, який відрізняється від організації навчально-виховного процесу для юнаків. Дане завдання можливо розв'язати шляхом інтеграції гендерного підходу до вивчення вказаної дисципліни. Вивчення сутності та впровадження його у освітній процес здійснювали науковці Богущ А.,

Вихор С., Кікінежди О., Кравець В., Штильова Л., та інші. Натомість розробка та впровадження його у організацію та зміст дисципліни «Захист Вітчизни» не є дослідженим та актуалізованим.

Під гендерним підходом дослідники розуміють різні значення. Однак, за визначенням Кравця В., він досі залишається науковою екзотикою, через консервативність традиційної теорії і практики організації педагогічного процесу [3, С. 78-79], особливо в полі вивчення дисципліни "Захист Вітчизни".

Так, на думку Штильової Л., гендерний підхід являє собою певну деконструкцію усталених обмежень у культурі зі створенням умов для розкриття здібностей статей в процесі педагогічної взаємодії [4, с.209].

Тому, на нашу думку, гендерний підхід в процесі вивчення даної дисципліни повинен:

- стимулювати гуманістичні тенденції;
- сформувані у суб'єктів педагогічної взаємодії світоглядні егалітарні уявлення на основі гендерної компетенції, сензитивності і толерантності;
- сформувані у вчителів «гендерний кут зору»;
- відмовитися від безконтрольного використання гендерних стереотипів в педагогічній взаємодії з учнями та ученицями;
- володіти професійною компетентністю для критичної оцінки та ефективної реалізації у своїй роботі результатів психолого-педагогічних та гендерних досліджень у відмінності дівчат та хлопців в навчально-пізнавальних інтересах, здібностей, мотивації;
- впровадити системні зміни в гендерних відносинах між дівчатами та хлопцями у міжособистісній та навчальній сферах.
- використовувати інноваційні гендерно-освітні технології, що спрямовують педагогічну діяльність на розвиток індивідуальності [2].
- здійснювати розробку та використання потенціалу середовища сучасних інформаційних технологій [1], які здатні сприяти більшій розмаїтості гендерних практик і стратегій поведінки та уникнути на цьому шляху поширеного жіночого маркування, і, як наслідок – суб'єктивації та маргіналізації.

В рамках даного дослідження було здійснене пілотне опитування командно-викладацького складу Тернопільської школи допризовної підготовки, що здійснює підготовку учнівської молоді 9-11 класів 28-ми шкіл м. Тернополя в питаннях обрання дівчатами програми «Захисту Вітчизни» для хлопців, ставлення до них. Кількість респондентів складала 6 чоловік (5 – чоловіків, 1 – жінка). Позитивно до вибору дівчатами навчальної програми для хлопців ставиться лише 1 жінка, 4 чоловіка – нейтрально, 1 чоловік – негативно. Результати опитування засвідчили

існування ряду суперечностей. Всі висловилися проти нововведень у програмі для дівчат в питаннях розширення військової підготовки (можливість стрілецької підготовки, тактики тощо), що абсолютно іде у розріз із закономірною тенденцією здобуття вищої військової освіти дівчатами (більше, ніж у 2 рази, чим минулого року) та розширенням переліку військово-облікових спеціальностей, які може займати жінка.

При цьому абсолютно усі в своєму підпорядкуванні хотіли б мати дівчат, оскільки вони краще справляються із поставленими заняттями, є дисциплінованішими та соціально-відповідальнішими, а рівень успішності навчальних взводів, в яких є дівчина, є суттєво вищий.

Однак у питаннях можливого вибору дівчатами програми для хлопців були надані такі відповіді, як *«дівчата повинні вивчати основи медичних справ»*, *«військова справа і дівчата – несумісні»* *«дівчата нездатні якісно виконувати чоловічі завдання»* і т.д.

Процес організації вивчення дисципліни підтверджує опірність традиційного статеворольового підходу, що виражається в: підтвердженні вродженого домінування чоловічого над жіночим на прикладі сфери захисту Вітчизни; підхід для патріархальної більшості являється очевидним та зрозумілим; у військовому середовищі загалом традиційно домінує чоловіча рольова модель; через суспільну думку та підтримку різних соціальних інститутів (сім'ї, ЗМІ, церкви та ін.) «Захист Вітчизни» ретранслюється як перший серйозний етап формування справжніх чоловіків та їхньої наступної домінантності; вітчизняною наукою недостатньо розроблені теорії гендерної соціалізації на основі егалітарних цінностей в умовах первинної військової підготовки учнівської молоді.

Таким чином, необхідність у впровадженні гендерного підходу в сучасних умовах обумовлена потребами суспільства з метою надання молодому поколінню початкових військових навичок; формування егалітарних цінностей в процесі вивчення дисципліни. Перспективним і актуальним, на нашу думку, є інтеграція результатів гендерних досліджень як в роботу загальноосвітніх закладів, так і здійснення просвітницької роботи з командно-викладацьким складом.

1. Горошко О.І. Гендерні аспекти інтернет-комунікацій: автореф. дис. ... д-ра соціол. наук : 22.00.04 / О. І. Горошко ; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. — Х., 2010. — 33 с. — укр.
2. Кікінежді О.М. Гендер і сучасні освітні технології. Український науковий журнал. Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації. №3. - 2014. Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/1117>
3. Кравець В.П. Гендерна педагогіка. – Тернопіль, 2003. – 416с
4. Штылёва Л. В. Фактор пола в образовании: гендерный подход и анализ / Л. В. Штылева. М.: ПЕР СЭ, 2008. – 316с.

МЕХАНІЗМИ ІНТЕГРАЦІЇ ГЕНДЕРНО-ЧУТЛИВОГО ПІДХОДУ У СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Харченко О. І.

Київський національний університет ім. Т. Шевченка

За допомогою проведення соціологічних досліджень здійснюється не тільки аналіз існуючої реальності, але і її творення. Тому важливим кроком на шляху до гендерної рівності є інтеграція гендерно-чутливого підходу у дослідницькі практики.

Типи досліджень з точки зору відношення до гендерної проблематики

З точки зору відношення до гендерної проблематики, можна виокремити три типи досліджень. Перший тип – гендерно сфокусовані дослідження - у них гендер виступає об'єктом або предметом аналізу. У їх фокусі лежать гендерні проблеми, владні відносини, нерівність та панування пов'язані з гендерним порядком тощо. Другий тип - це гендерно чутливі (гендерно сензитивні) дослідження – гендер як фактор враховується у них постійно протягом дослідження, але не є його предметом. Дослідники аналізують як гендер, поряд з іншими факторами, пливає на ті, чи інші процеси, стани, відносини та відношення, а також те, який вплив матимуть ті чи інші управлінські рішення як на чоловіків та жінок, так і на представників інших соціальних груп. Третій тип - гендерно не чутливі (гендерно сліпі) дослідження - у них гендер не береться до уваги, часто вони базуються на припущенні про те, що відмінності між чоловіками і жінками є не суттєвими з точки розу предмета дослідження. Окремо можна говорити про таку характеристику кожного типу досліджень як гендерна упередженість або не упередженість.

Вимоги до проведення гендерно чутливого дослідження

Необхідними дослідницькими кроками для проведення гендерно сенситивного дослідження є: 1) усвідомлення власних гендерних установок та упереджень; 2) ідентифікація соціальних установок по відношенню до об'єкта дослідження; 3) визначення концептуальної рамки, що відображала б досвід представників різних гендерних груп; 4) уникання упереджень та подвійних стандартів; використання та продукування гендерно диференційованих даних; 5) розробка гендерно сенситивної методології; 6) створення гендерно збалансованої та гендерно чутливої дослідницької команди; 7) створення гендерно збалансованої вибірки; 8) розробка гендерно чутливого інструментарію; 9) використання гендерно сенситивної або нейтральної мови у документації дослідження та у спілкуванні з

учасниками; 10) проведення гендерного аналізу отриманих даних; 11) рефлексія процесу та результатів дослідження; 12) передбачення впливу рішень, прийнятих на основі дослідження на представників різних гендерних груп.

ДО ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТІ

Терешко В.Ю., студент 3 курсу
(Рівненський державний гуманітарний університет),
Яковишина Т.В., к.пед.н., доц. каф. педагогіки початкової освіти
(Рівненський державний гуманітарний університет)

Одним із шляхів реформування освіти з метою успішного інтегрування українського суспільства зі світовою спільнотою вбачаємо в створенні нового культурно-освітнього простору. Сучасна освітянська спільнота прагне відповідати європейським стандартам, формує морально зрілу, свідому, творчу особистість учнів, у зв'язку з чим багато досліджень звернено в бік знання особливостей взаємостосунків між чоловіками і жінками. Запорукою успіху реалізації положень євроінтеграції у сфері вищої освіти розглядаємо в синтезі класичної спадщини із сучасними досягненнями гендерної педагогіки.

У сучасних умовах актуальними розглядаємо розвідки, в яких порушено проблему взаємостосунків між статтями, проаналізовано гендерний підхід в освіті, виокремлено гендерні аспекти та окреслено особливості взаємодії з навколишнім середовищем і людьми чоловіків та жінок. На підставі аналізу джерел дійшли висновку, що у сучасних дослідженнях чітко прослідковуються два поняття, пов'язані з статевою ідентифікацією людини. Так, у розвідках М. Сабунаєвої і Ю. Гусевої зазначено: "В англійській мові на позначення статі людини вживаються два слова: *sex* и *gender*. Перше слово вказує на стать людини як сексуально-біологічну характеристику. Друге – на стать як систему статево-рольових стосунків. Якщо стать має відношення до фізичних, тілесних відмінностей між чоловіком та жінкою, то сутність поняття "гендер" вказує на їхні психологічні, соціальні і культурні особливості" [2].

Відомий дослідник Дж. Скотт у праці «Гендер як корисна категорія історичного аналізу» окреслив чотири компоненти гендеру: 1) комплекс культурних символів, у яких закріплені соціальні моделі поведінки статей; 2) нормативні твердження, що містяться у релігійних, педагогічних, наукових, правничих і політичних доктринах; 3) соціальні інститути й організації, які охоплюють не тільки системи родинних

стосунків, сім'ю, домогосподарство, а також такі сексуально-детерміновані інститути, як ринок робочої сили, систему освіти, державний устрій; 4) самоідентифікація особистості» [3].

Українські дослідники проблем формування механізмів гендерних уявлень Т. Говорун та О. Кікінежді зауважують, що стать і гендер є гранями, аспектами людської особистості, а не абсолютно самостійними речами, вони взаємопов'язані і доповнюють одне одного. Більше того, гендер як категорія теорії і практики, узагальнює в собі знання того, як у конструктивний спосіб можна досягати міжстатевої гармонії на всіх рівнях функціонування суспільства і навпаки, які засади побудови взаємин статей спричиняють напруження, конфлікти, дисбаланс розвитку [1]. Таким чином, можна підсумувати: "гендер" – соціально-психологічна характеристика, що визначає сукупність властивостей, які відрізняють людей залежно від статі та значною мірою визначається особливостями культури, традицій, вихованням і соціальними очікуваннями.

Гендерний підхід стає все більш актуальним на часі завдяки тому, що враховує особливості виховання, способів поведінки, взаємодії з навколишнім середовищем та людьми, ґрунтується на не стільки фізіологічних, біологічних, анатомічних особливостях між чоловіком і жінкою, скільки на соціально-культурних факторах. Тому проблема гендеру в педагогічній науці висвітлена у трьох основних аспектах: як така, що має місце в освіті; впровадження і реалізація гендерного підходу на різних рівнях освіти; розробка програм з гендерної педагогіки для ВНЗ. Вважаємо, що гендерний підхід в освіті дозволить забезпечити високу ефективність процесів навчання, виховання та формування особистості, застосування знання про гендерні особливості необхідно втілити в організацію життєдіяльності навчально-виховних комплексів, зокрема у створенні умов для оволодіння учнями нормами, моделями, сценаріями та досвідом статево-рольової поведінки, адекватній їхньому віковому статусу, психосексуальному розвитку, соціальним очікуванням.

1. Говорун Т. Конструювання гендеру в когнітивній парадигмі / Т. Говорун, О. Кікінежді // Наукові записки. Серія: "Психологія і педагогіка". – Вип. 14. – 2010. – С.55-65.
2. Сабунаева М. Гендерный подход в практике школьного психолога / М. Сабунаева, Ю.Гусева // Практикум по гендерной психологии / Под ред. И. Клециной. – СПб.: Питер, 2003.
3. Scott J. Gender: a useful category of historical analysis // The American Historical Review. – 1986. – Vol. 91. –№ 5. – P. 1067.

ГЕНДЕРНИЙ АУДИТ ВНЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ РІВНИХ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК ТА ЧОЛОВІКІВ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ

Голованова Т.П., к.пед.н., доц.

(Запорізький національний університет)

Організація просвітницької роботи та інтеграція гендерних підходів в освіту закріплена сьогодні за Центрами гендерної освіти. Першим найважливішим заходом Центру гендерної освіти цього етапу стало участь у роботі науково-практичного семінару «Гендерний аудит ВНЗ та уніфікація діяльності ЦГО». Перша стадія – зустріч з керівництвом факультету, проректором з науки, розробка програми семінару. Була створена робоча група з організації та проведення гендерного аудиту. Робота була розпочата зі створення наказу по університету з подальшим розвитком даної ініціативи. Цей наказ виявився побудованим як система роботи. Кожен пункт цього наказу - вказівка структури університету та відповідальної особи за напрямок роботи.

За короткий проміжок часу були вирішені завдання: роздрукування анкет, проведення бесід з лідерами студентського самоврядування, первинних професійних спілок студентів і викладачів, заступників деканів з виховної роботи, зустрічей з проректорами, співбесід з представниками навчального відділу та відділу кадрів. Кожен, хто брав участь у проведенні роботи, по суті, виконував просвітницьку функцію гендерного аудиту.

Як було сказано вище, організатори використовували поетапний підхід. *Перший крок* нашої роботи полягав у підготовці наказу. Паралельно здійснювався процес взаємодії з Сумським державним університетом, де розташовується координаційний центр мережи центрів гендерної освіти та учасниками семінару. Оголошення про проведення семінару було розміщено в групі учасників мережи, а також на сайті Центру гендерної освіти ЗНУ. У телефонному режимі були запрошені викладачі, які брали участь у «Гендерному форумі-2014» в Запорізькому національному університеті.

Друга стадія - робота зі студентами, які здійснювали анкетування. Збір даних здійснювався під керівництвом голови Студентської ради Запорізького національного університету Лебедевої Ольги та заступника голови первинної профспілкової організації Запорізького національного університету по роботі зі студентами Дудник Юлією. Обробка та аналіз даних проведень керівником

Центру незалежних соціологічних досліджень Кузьмичовою Надією. Дані особи з'явилися координаторами роботи по збору даних і обробці результатів. Як показав результат роботи, саме координатори виступають головною «сполучною ланкою» між центром і групою організаторів аудиту, забезпечуючи його чітке проведення. На початку аудиту, всі члени, які брали участь в опитуванні, були зібрані разом для обговорення проведення аудиту. На жаль, нам не вдалося сформувати «ядро» команди, яке могло б чітко організувати проведення анкетування. Для подальшої роботи необхідно проводити тренінги за вмінням членів команди в найкоротші терміни налагоджувати взаємодію та спільну роботу.

Паралельно на цій стадії проводилися тренінгові вправи з лідерами профспілкових організацій з основ теорії гендеру, принципах гендерної рівності, потреби керуватися ними в усіх сферах життєдіяльності. На цій стадії відбувалася робота з учасниками опитування з роз'яснення гендерної чутливості.

Третя стадія - дослідження кейс-стаді з мірою укоріненості гендерних стереотипів та специфікою їх відтворення, у повсякденних та професійних практиках представників університетської громади.

Для реалізації ГА у Запорізькому національному університеті використовувався інструментарій (анкета для масового опитування та анкета для кафедри), розроблений фахівцями соціологічної лабораторії Сумського державного університету.

В цілому опитано 333 особи, з них 184 студенти денного відділення 13 факультетів ЗНУ та 149 осіб є викладачами й адміністративними співробітниками вишу. Окрім цього 32 кафедри з 54 заповнили індивідуальні форми, питання яких стосувались кількісних показників представленості/задіяності чоловіків та жінок на різних видах робіт та у різних статусах.

Питання забезпечення рівними можливостями чоловіків та жінок визначають як важливе 44% опитаних представників ЗНУ. При цьому значний внесок у такий достатньо високий показник роблять саме жінки, адже для них рівень важливості питання підіймається до 55%, в той час як лише кожен п'ятий чоловік має аналогічну думку. Перспективи роботи ми бачимо у продовженні участі у діяльності Всеукраїнської мережі осередків гендерної освіти вищих навчальних закладів. Для просування ідеї гендерного аудиту необхідна активна участь співробітників, викладачів, студентів на всіх етапах аудиту. Тому необхідно розробити механізми, які зможуть забезпечити підтримку такої участі.

ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР В СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЯХ ТА РЕКЛАМІ

Дідова Т., студентка
(Харківський національний медичний університет)

Титаренко О., студент
(Харківський національний медичний університет)

Карпенко К.І., д.філос.н., проф.
(Харківський національний медичний університет)

Можливо ми зараз зробимо дуже гучну заяву, коли скажемо, що поступово соціальні мережі зітруть таке поняття як розділення статей. Ми хочемо довести, що соціальні мережі, які ми використовуємо для комунікації, допоможуть позбутися деяких абсурдних припущень, які має суспільство відносно гендеру та статі.

Більшість ЗМІ, такі як: телебачення, радіо, різні видавництва, використовують дуже жорсткі методи сегментації для розуміння своєї аудиторії. Це перш за все демографічні методи старої школи, які пропонують дуже обмежені ярлики для того, щоб охарактеризувати нас. Проблема у тому, що ЗМІ вірять, що, коли ви потрапляєте в певну демографічну категорію, то ви будете передбачувані у більшості випадків. І результат цього у тому, що значна доля нашої культури заснована саме на цих припущеннях. Наразі великий вплив на програмування всіх ЗМІ у країні чинять люди від 18 до 49 років. Тому деякі вікові категорії просто випадають через брак або відсутність інформації, яка може їх зацікавити.

Усі люди, які користуються соціальними мережами, відносяться до тих самих демографічних категорій, які ЗМІ-компанії та рекламодавці використовували, щоб зрозуміти їх. Але зараз ці категорії є менш значимими тому, що за допомогою он-лайн-інструментів для нас набагато простіше уникнути деяких демографічних «коробок».

Ми можемо легко знайомитися з людьми та переробити себе у мережі. Так, ми можемо доволі легко брехати з приводу нашого віку, можемо обирати співрозмовника в залежності від наших інтересів. Нам не потрібно, щоб ЗМІ робили це за нас. Звичайно, традиційні ЗМІ звертають дуже пильну увагу до співтовариства у мережі, бо розуміють, що це масова аудиторія майбутнього. Коли вони слідкують за пересуванням користувача у мережі, їм дуже складно встановити ваш вік, стать, гендер. Але ЗМІ мають набагато більше інформації про те, що ви робите в Інтернеті, що вам подобається, що вас цікавить. І

хоча це лякає, є позитивний аспект у тому, що ваші вподобання відслідковуються і їх стали поважати, а не передбачувати.

Якщо ви прослідкуєте, як люди об'єднуються у мережі, то побачите, що вони не об'єднуються на підставі віку, статі чи гендеру. Це робиться навколо тих речей, які вони любляють, які їм подобаються. І, якщо подумати над цим, загальні інтереси та цінності є більш сильним стимулом до об'єднання, ніж демографічні категорії. Статистика засвідчує, що по всьому світу в кожній окремій віковій групі кількість жінок перевищує кількість чоловіків у використанні технологій соціальних мереж. Якщо ви звернете увагу на кількість часу, який жінки проводять на цих сайтах, то з'ясуєте, що вони посправжньому домінують у просторі соціальних ЗМІ, які мають величезний вплив на старі засоби масової інформації [Див.: 1].

Питання в тому, як це вплине на нашу культуру, і що це означатиме для жінок? У разі, якщо соціальні ЗМІ домінують над старими ЗМІ, і жінки домінують в соціальних ЗМІ, чи означає це, що жінки візьмуть контроль над глобальними ЗМІ? Ми можемо передбачити, що розважальні ЗМІ майбутнього будуть засновані на тій інформації, яку ми отримуємо з смакових переваг у спільнотах Інтернету, де переважають жінки.

1. Биттен, Наташа. Женщины и СМИ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://womention.org/women-and-media> - 12.12.2013.
Науковий керівник: *д. філос. н., проф.* К.І. Карпенко

ШІСУМДУ - ГЕНДЕРНОЧУТЛИВИЙ ВНЗ. СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ МОДЕРНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО-ФІЗКУЛЬТУРНОГО КОМПЛЕКСУ ШІСУМДУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ГЕНДЕРНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ

Шелупина В.О., студ. гр.Е-21ш
(Шосткинський інститут СумДУ)

Прохога І.В., к.е.н.
(Шосткинський інститут СумДУ)

На сьогодні гендерне бюджетування в Україні вже не лише теоретичне питання. Сучасне українське суспільство вже сягає вирішення гендерних проблем і готове до змін.

Так як сьогодні місцеві бюджети фінансують в основному соціальні послуги, а їх кількість і якість відрізняється в різних

територіальних областях України через нерівні можливості їх бюджетів, основною сферою можливого застосування цієї управлінської технології є саме соціальні послуги, що фінансуються державним і місцевими бюджетами. Саме тут чи не найбільш чітко відображені гендерні потреби чоловіків і жінок, які досить часто є відмінними [1]. Тому ідея дослідження функціонування та фінансування системи освітньої сфери, нерозривно пов'язана з молоддю, котра в майбутньому стане основною рушійною силою розвитку нашої країни. Звідси виникає важливість досягнення кожним навчальним закладом України статусу «гендерночутливого». Також в рамках гендерної проблематики пропонуємо торкнутися сфери спорту і фізичної активності молоді, адже саме ця сфера, вочевидь, є однією з найгендерованіших, так як занадто підкреслює і відтворює ті відмінності у фізичному розвитку молоді обох статей, що стали результатом диференційної соціалізації.

Розроблений *гендерноорієнтований проект* для ШСумДУ та суміжних навчальних закладів м. Шостка у сфері спорту і спортивної активності «*Спортивно-фізкультурний комплекс ШСумДУ*», є першим з застосуванням методології гендерного бюджетування для міста.

Для усунення таких гендерних проблем і досягнення гендерної демократії при реалізації практики формування гармонійної особистості студентів ШСумДУ через спорт і фізичну культуру у даному ВНЗ повинні бути створені рівні можливості як для осіб жіночої, так і чоловічої статі щодо реалізації їх фізичних і психологічних можливостей, потреб, побажань, не ігноруючи їх відмінності в соціальних ролях, обов'язках та ресурсах. Нами запропоновано впровадження гендерного підходу у практику ШСумДУ щодо формування особистості студентів на прикладі проекту «Спортивно-фізкультурний комплекс ШСумДУ», для якого розроблений бюджетний план з упорядкування капітальних інвестицій ВНЗ, який бере до уваги гендерний компонент.

Розробка гендерночутливого проекту включає відповідний бюджет за наступними *кроками*:

1. *Опитування, що дозволяє визначити побажання студентів та учнів щодо створення спортивно-фізкультурного комплексу на базі ШСумДУ.*
2. *Диференціація отриманих голосів за статтю опитаної аудиторії.*
3. *Визначення ваги кожного з видів занять з представленого переліку відповідно до загальної кількості побажань дівчат та хлопців.*

4. Розподіл бюджетних коштів для кожного виду занять на основі нового отриманого гендерночутливого переліку пріоритетів.

Розроблений експериментальний проект дозволить ШСумДУ не залишатись осторонь гендерних проблем і отримати статус гендерноорієнтованого ВНЗ, бути сучасним практиком у сфері освіти та спорту, а також здійснити вагомий внесок у вирівнювання можливостей чоловіків і жінок у соціальній сфері, при врахуванні гендерного аспекту. Це *сприятиме*: рівній участі жінок та чоловіків у прийнятті рішень; викоріненню гендерних стереотипів у суспільстві; вихованню нового покоління демократичних, толерантних молодих людей; оптимізації діяльності та розвитку системи навчальних закладів м. Шостка; збільшенню молоді, охопленою спортивною активністю і здоровим способом життя; підвищенню якості послуг, надаваних освітнім закладом; використанню бюджетних коштів більш раціонально.

Отже, розроблений проект «Гендероорієнтований спортивно-фізкультурний комплекс» ШСумДУ показує доцільність застосування гендерного підходу до бюджетування та сприятиме ефективному розподілу бюджетних коштів, як з соціальної, так і з економічної точок зору. Також сприяє більш ефективному використанню наявних ресурсів, що забезпечуватиме гендерновирівняний розвиток міста та регіону, що приведе до становлення нашої країни як успішної європейської соціально-орієнтованої держави.

1. Гендерні аспекти бюджетування на місцевому рівні. Практичний посібник. Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні. – К., 2012.

ЗОВНІШНЯ РЕКЛАМА В КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ МІСТА: ПОШУК ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ В ОДЕСІ

Грінченко Я.С., *магістрантка*
(*Одеська державна академія будівництва*),

Постовік П.Р., *магістрантка*
(*Одеська державна академія будівництва*)

Фесенко Т.Г. *к.т.н., доц.*
(*Одеська державна академія будівництва*)

Культурний простір міста – це певна платформа, що забезпечує духовний розвиток, економічне зростання, соціальну стабільність. Оцінка

якості культурного середовища міста містить низку «культурних індикаторів розвитку»: економіка (рівень зайнятості в культурі, витрати на культуру в цілому); спадщина; соціальна участь і соціальні зв'язки; інституційне управління; спілкування, комунікація; освіта; культурна різноманітність[1].

Зовнішня реклама виступає невід'ємною частиною комунікативної системи суспільства і соціально-культурного середовища. Вона відображає соціально-економічну та комерційну активність міста, в свою чергу, суттєво пов'язана з культурними ідеалами, стереотипами, тобто, з усім тим, що певним чином формує суспільну поведінку.

З метою організації якісного зовнішнього рекламного оформлення єдиної політики у сфері зовнішньої реклами в Одесі була розроблена Концепція розвитку зовнішньої реклами [2]. Проблеми, на вирішення яких спрямована Концепція:

- надмірна концентрація та хаотичність розміщення рекламних засобів на вузлових дорогах, площах, територіях великого скупчення людей та транспорту;
- неузгодженість між собою типів та форматів рекламних засобів, що перешкоджає формуванню єдиного ансамблю міського середовища та порушує візуальну цілісність міського простору;
- застарілість переважної більшості встановлених у місті рекламних засобів;
- превалювання великоформатних рекламних засобів, що знижує рівень ефективності сприйняття зовнішньої реклами та створює враження перенасиченості нею міського простору;
- відсутність зацікавленості рекламних операторів у відновленні та заміні парку існуючих рекламних засобів;
- відсутність механізму формування єдиного підходу до розміщення навісних рекламних засобів на фасадах будівель у центральній та інших частинах міста.

Разом з тим, ще однією проблемою розміщення зовнішньої реклами в Одесі (рис. 1-3) є використання зображень і тексту, що створюють контекст, дискримінаційний за ознакою статі.

Рис. 1. Реклама хот-догів, розміщена на фасаді кіоску «Хот-Дог» на ринку «Привоз» (м. Одеса, вул. Преображенська), фото від 15.04.2016 р.

Рис. 2. Реклама морозива «Геркулес», розміщена на рекламній конструкції (м. Одеса, вул. Кордонна), фото від 15.04.2016 р.

Рис. 3. Реклама вин Науково-виробничого підприємства «Нива», розміщена на рекламній конструкції (м. Одеса, вул. Грушевського) фото від 15.04.2016 р.

За останні роки Одеса неодноразово відзначалась як найкраще місто з благоустрою, де дотримується громадський порядок, створено комфортні умови життя. Отже, вимоги до розміщення зовнішньої реклами в місті теж мають відповідати сучасним міжнародним практикам, а саме Стандартам недискримінаційної реклами за ознаками статі [4].

У підсумку, пропонується процедуру прийняття рішення про розміщення зовнішньої реклами в м. Одесі доповнити обов'язковим елементом: «експертна оцінка рекламної продукції щодо наявності або відсутності дискримінації за ознаками статі (сексизму)».

1. Фесенко, Г.Г. Культурний простір сучасного міста як цивілізаційний вибір [Текст] / Г.Г. Фесенко // Вісник Харківського політехнічного інституту. – 2013. – С. 264 – 268.

2. Концепція розвитку зовнішньої реклами у м. Одеса [Електроний ресурс] / Режим доступу: \www/ URL: <http://omr.gov.ua/ru/projects/32864>.

3. Стандарти недискримінаційної реклами за ознаками статі: українська практика та міжнародний досвід [Текст] / І. Лилик,

Л. Магдюк, М. Лирик, О. Грей, О. Давліканова, О. Суслора, Є. Ромат, С. Лерке, Т. Примак, за заг. ред. к.ен., доц. Лирик І.В. – К.: ТОВ «Видавничий Будинок «Аванпост-прим», 2011 – 88 с.

ГЕНДЕРНЕ ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО МЕДІА-КОНЦЕПТУ МОЛОДІЖНОГО СЕРЕДОВИЩА ВНЗ

*Любовий В.А., помічник ректора, асистент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
(Глухівський національний педагогічний університет ім. О.Довженка)*

Світоглядний підхід в теорії гендеру вказує на взаємозв'язок між зусиллями в сфері гендерного виховання, рівнем сформованості гендерною культурою і ймовірністю досягнення мети сталого суспільства, в якому функціонує система соціального партнерства (громадськість, бізнес, влада) задля успішного розвитку. Сучасний університет розглядається як активний суб'єкт соціального партнерства не лише з огляду на академічний науково-освітній компонент (вплив освітнього середовища на громаду, територію), а й як цілеспрямований високоосвічений колектив (освітня громада), здатний на генерування соціально важливих ідей (пріоритетність гендерної культури зокрема), готовий забезпечувати їх реалізацію і брати відповідальність за наслідки. Університет, який формує (профорієнтація, фахова підготовка і формування професійної компетентності та гендерної культури) майбутніх соціальних працівників/соціальних педагогів, ап'орі перебуває у статусі рушійної сили соціальної взаємодії у громаді, активно впливає на досягнення сталого розвитку території.

В цьому зв'язку вагоме місце в процесі інтегрування гендерної культури як компоненту соціального медіа-концепту в громадській відносини відноситься соціальному педагогу (соціальному працівнику) і його місії в суспільстві, яка полягає в фокусуванні уваги на таких можливостях інформаційно-комунікаційного обміну, які реалізуються у навчально-виховних формах інноваційного характеру з застосуванням сучасних освітніх технологій і є особливо ефективними в сфері формування комунікативної компетентності. Активізувати молодіжне середовище, вказати на відкриті можливості

особистісної самореалізації у формі служіння інтересам громади означає утворити такий механізм колективної взаємодії (руху, дії), який набував би безумовного позитивного результату у вигляді формування гендерної культури, комунікативної компетентності задля практичної користі суспільству.

Отже, гендерна культура як продукт гендерного виховання можлива лише за умови експліцитного сприйняття важливості суцільної системи педагогічного впливу, який базується на гендерному підході в освіті. Як зазначає Л.І. Міщик: «Однією з провідних тенденцій нашого часу є так звана гуманітарна конверсія. Сутність її полягає в тому, що саме людина, її культурний рівень, рівень інтелектуального розвитку та інші людські характеристики є метою історичного та суспільного прогресу» [5, с. 7].

Враховуючи значення медіа та медіа-освіти актуальним для сьогодення як ідентифікації гендерної культури в суспільстві є доповнення поняття «соціальний інженер», запропонованого К. Поппером [6], словом «медіа». В результаті «соціальним медіа-інженером», на думку автора, є висококваліфікований, комунікативно-компетентний соціальний педагог, який володіє сучасними освітніми та професійними (медіа, піар) технологіями і ефективно застосовує їх для виконання соціально-педагогічної місії – бути корисним для суспільства реальними справами, мати позитивний вплив на соціальний медіа-концепт, свідомо нести тягар соціальної відповідальності, формувати гендерну культуру в суспільстві в цілому і в молодіжному середовищі зокрема. Комунікативна компетентність, як необхідна умова для ретрансляції гендерного підходу в молодіжному середовищі перш за все, не можлива без активного застосування медіа з освітньою метою, однак завданням соціального педагога є не просто «фільтрування» інформаційного контенту, яким користується вихованець (усунення вербального виявлення , а й формування здатності до такої форми організації мислення критично-синтетичного рівня, що надає здатність до успішного публічного виступу (переконливої промови). «Слово, – писав В. Сухомлинський, – найтонше доторкання до серця, воно може стати і ніжною запашною квіткою, і живою водою, що повертає віру в добро, і гострим ножем, і розжареним залізом, і брудом. Слово обертається найнесподіванішими вчинками навіть тоді, коли його немає, а є мовчання» [7]. Здатність особистості бути переконливою є ознакою комунікативної компетентності, сформованої на сучасній формі світогляду, яким є соціальний медіа-концепт, що дозволяє успішно реагувати на виклики

інформаційного суспільства. В еру пріоритету ціннісного підходу до визначення сенсу життя, важливим елементом ефективності медіа є суспільне взаєморозуміння, перешим кроком до кого є розуміння як особистісний акт в процесі спілкування. Суспільне мовлення, як продукт розвинутого демократичного соціуму, в цьому зв'язку є соціальною гарантією якості інформаційного контенту, ретранслятором гендерної культури. Та чи не підмінює ця гонитва прагнення якісного змісту якоюсь сучасною формою віртуальності? Соціальний філософ С. Кримський так вказував на важливість освіти як сфери породження розуміння: «Наймасовішим типом розуміння є герменевтичне відношення, пов'язане з мовною комунікацією. Мовне спілкування і має своєю метою розуміння як передумову передачі досвіду, знань і переживань» [3, с. 100].

Таким чином загальне усвідомлення важливості гендерної культури необхідно перенести на механізми (освітні технології) формування та розвитку комунікативної компетентності. Майбутні соціальні працівники/соціальні педагоги розглядаються як носії комунікативної компетентності, побудованої на експліцитному сприйнятті «процесів глобальних змін, що відбуваються на сучасному етапі розвитку всього українського суспільства і громадської сфери зокрема, вимагають нових підходів до роботи громадських організацій, упровадження інноваційних технологій, що мають забезпечити ефективність їх діяльності, конкурентоспроможність на тлі численних об'єднань, які діють в Україні. Серед інноваційних технологій діяльності громадських дитячих та молодіжних організацій останніми роками дедалі більшої популярності набувають технології паблік рілейшнз і фандрайзингу, оволодіння якими є важливим для фахівців, що взаємодіють з громадськими дитячими та молодіжними організаціями, насамперед для соціальних педагогів» [4, с. 183].

Існує багаторічний світовий досвід застосування освітньої технології «Дебати», як ефективної форми «соціального пробудження» студентської молоді. В процесі дебатування закріплюються навички критичного мислення і риторики, що доведено в процесі діяльності дебатного клубу університету. «Дебати вчать також тому, що ви не завжди можете зрозуміти або успішно вплинути на сприйняття оточуючих. Вам доведеться змиритися з рішеннями, які приймають інші. Нехай це і видасться дуже складним, але це один з найважливіших уроків, якому вчать дебати» [2, с. 26]. «Сама природа дебатів, вільного самовираження, абсолютно непорівнянна з будь-якими обмеженнями того, що можна або не можна говорити в раунді» [2, с. 27]. Традиційно

дебатний молодіжний рух розвивається як в академічному середовищі (освітні заклади), так і в громадянському суспільстві (на базі молодіжно-юнацьких громадських організацій).

Освітня технологія «Дебати», яка запроваджується в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка з 2009 року, пропонується як успішний механізм формування гендерної культури, розвитку комунікативної компетентності майбутніх соціальних працівників/соціальних педагогів, оскільки підтверджується успішним досвідом проведення форматних дебатів (Британський формат парламентських дебатів) в університеті як в межах навчального процесу, так і в позанавчальній діяльності з метою актуалізації гендерної рівності як європейської цінності, яка є «складовою поняття рівності та рівних можливостей. Демократичне суспільство повинно надавати і чоловікам, і жінкам рівні можливості брати участь у всіх сферах життя. Гендерна дискримінація у будь-якій соціальній сфері (як публічній так і приватній) та у будь-якому інституті (від сім'ї до політики) є важливим питанням, яке в демократичному суспільстві має вирішуватися на рівні держави» [1, с. 16]. Саме дебатна компетентність дозволяє якісно «озброювати» студентську молодь, робити готовою до ефективної дії: від народження ідеї і до її успішної реалізації, що експліцитно сприймається громадською думкою виключно як позитивна ознака виконання університетом своєї місії ініціатора соціальної взаємодії в рамках територіальної громади, формування та репрезентації гендерної культури в регіоні.

1. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів / Колектив авторів. – Київ, 2014. – 206 с. – Електронний додаток: диск «Гендерні медійні практики».
2. Джонсон, Стивен Л. Как побеждать в дебатах: пособие по Британскому (Всемирному) формату парламентских дебатов / Стивен Л. Джонсон ; [Перевод с англ. К. Шиманской, под научн. ред. С. Наумова] – Нью-Йорк, Лондон, Амстердам: IDEA, 2012 – 240с.
3. Кримський С. Б. Під сигнатурою Софії. / С. Б. Кримський / – К.: Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2008. – 367 с.
4. Лісовець О. В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України : навч. посіб. / О. В. Лісовець. – К. : ВЦ «Академія», 2011. – 256 с. – (Серія «Альма-матер»).
5. Міщик Л. І. Теорія і практика професійної підготовки соціального педагога : монографія / Л. І. Міщик. Глухів: РВВ ГНПУ ім. О. Довженка. – 2011. – 116 с.

6. Поппер Карл. Відкрите суспільство та його вороги». Том 1. / К. Поппер. Перекл. з англ. О. Коваленка. – К.: Основи, 1994. – 444 с.
7. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5т. – Т.2. - К.: Знання, 2005. – с. 478.

РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ В РАМКОВІЙ ПРОГРАМІ ЄС «ГОРИЗОНТ 2020»

*Котенко Т.М., доцент кафедри фінансів та планування
(Кіровоградський національний технічний університет)*

Європейські дослідження, свідчать про постійні бар'єри та перешкоди на шляху рівності чоловіків і жінок в області найму, просування і мобільності вчених у європейській науковій системи, а також відсутність жінок в процесі прийняття рішень та незбалансованого представництва у процесі оцінки науково-дослідних проєктів. Статистичні дані свідчать про те, що показники успіху фінансування наукових досліджень вище для чоловіків, ніж для жінок-дослідників. На думку фахівців, гендерний аспект також має бути додатково інтегрований в науково-дослідних програмах.

В аналізі європейської комісії зазначається, що існують значні відмінності між державами-членами в їх обізнаності та визнання прямих і непрямих гендерних дискримінацій в науково-дослідних систем, а також у яких засобах вони мобілізуються для їх подолання.

На сьогодні завдання полягає в тому, щоб покращити результати по всіх цих питаннях і продовжити просування на шляху до завершення Європейського дослідницького простору гендерної рівності в області наукових досліджень і інновацій.

Перші програми, які діяли до 2016 року допомогли провести зіставлення і аналіз існуючих національних і регіональних програм та ініціатив, спрямованих на заохочення гендерної рівності на основі інституціональних змін у науково-дослідних організацій, а також внести гендерний аспект у зміст програм і наукових досліджень. Програма «Просування гендерної рівності H2020 та ERA», яка має реалізуватися в 2016 році спрямована на розробку загальних показників для моніторингу політики гендерної рівності, а також визначення пріоритетних заходів для стратегічного транснаціонального співробітництва.

Гендерна рівність є ключовим пріоритетом Європейського дослідницького простору: «Партнерство заради досвіду і зростання»,

який запрошує долучитися до досліджень всі організації, у тому числі вищих навчальних закладів, а також наукових організацій вжити заходів щодо заохочення гендерної рівності на здійснення інституційних перетворень, що стосуються управління персоналом, фінансування, прийняття рішень і дослідницьких програм на основі гендерної рівності, з наступними цілями:

- усунення бар'єрів для найму, утримання та просування по службі жінок-вчених;

- подолання гендерного дисбалансу в процесах прийняття рішень;

- зміцнення гендерного аспекту у науково-дослідних програмах.

Пропонована структура повинна вирішити наступні питання:

- провести оцінку / аудит процедур і методів, включаючи відповідні відомості про управління персоналом, навчально-дослідної діяльності, з метою виявлення гендерних упереджень на рівні організації;

- запровадити ефективні стратегії вирішення гендерних упереджень; це включає такі дії, як політика підтримки сім'ї (наприклад, графік роботи та її гнучкість; відпустки батьків; мобільність, подвійна кар'єра), гендерного планування і бюджетування, підготовки з питань гендерної рівності в управлінні персоналом (HR) управління інтеграція гендерного аспекту в дослідженні змісту і програм та/або включення гендерних досліджень у вищі навчальні плани;

- встановити цілі і відслідковувати прогрес з допомогою показників на рівні організації.

Реалізації питань гендерної проблематики повинна включати в себе оцінку гендерних питань в кожній організації-партнера. На основі цієї оцінки буде проведений аналіз ефективних стратегій, які будуть призначені для покриття організаційних можливостей, людей і процесів, а також можливих наслідків. Реалізація Програми пояснить, як організації-партнери сприяють досягненню цілей Європейського дослідницького простору щодо гендерної рівності.

1. Програма «Горизонт 2020» по гендерній проблематиці // <https://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/h2020/topics/2253-swafs-02-2016.html>

2. Закон України №2866-15 «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

3. Державна програма забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків на період до 2016 року//<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/717-2013-%D0%BF>

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ. КОМУ ВОНА ПОТРІБНА?

Фурман Д., студентка
(Глухівський НПУ ім. О. Довженка)
Любовий В.А., помічник ректора
(Глухівський НПУ ім. О. Довженка)

Всі ми чули про фемінізм, як жіночий рух активного просування жіночого в усі сфери життя, не зважаючи на конфліктність процесу реалізації мети [2]. Але з ним ми, як таким, особливо не стикаємося щодня. Тоді як, виявляється, що гендер – це поняття, яке має до нас відношення повсюдно.

Суспільство сформувало певні моделі жіночої і чоловічої поведінки, яким ми повинні слідувати, щоб не відчувати себе ізгоями і досягати чогось в житті. Однак ми ж самі і стаємо в'язнями цих моделей поведінки, або – гендерних стереотипів. І в результаті наші можливості обмежуються цими ж моделями. Саме тому весь світ і заговорив про необхідність гендерної рівності як рівності прав і можливостей чоловіків і жінок.

Досягнення гендерної рівності є однією з цілей тисячоліття, за виконання яких взялася наша країна. Але реальна гендерна рівність починається з нас самих. Тому для початку спробуємо розібратися в тому, що ж це таке – гендер і гендерна рівність і навіщо воно нам взагалі треба.

Нині існує три основних підходи до розгляду проблеми гендеру – гендер як соціальна конструкція, що відображає моделі відносин чоловіків і жінок; гендер як стратифікаційна категорія, пов'язана з ієрархією відносин чоловіків і жінок; гендер як культурна метафора [1, с. 56].

Гендер і гендерна рівність: поняття, які впливають на зміст соціалізації людини. Як відомо, слово «гендер» (gender) прийшло до нас з англійської мови і, на відміну від слова sex, яке описує біологічну стать людини, характеризує так звану соціальну стать. Тобто, гендер – це комплекс стереотипів, які призводять до формування типово жіночої або типово чоловічої моделі поведінки [2]. Разом з типовою моделлю поведінки чоловіка і жінки набувають також і ті характеристики, які не мають ніякого відношення до статі і можуть бути змінені:

- різна тривалість життя (в Україні чоловіки живуть на 13 років менше, ніж жінки);

- різна оплата праці (середня зарплата жінок, зазвичай, на 20-40% нижче, ніж чоловіків);
- неоплачувана праця (жінки вдома працюють від 3 до 5 годин, виконуючи господарські обов'язки);
- однобоке родинне виховання (дітьми частіше займаються жінки);
- жіноча підвищена емоційність і чоловіча черствість і агресивність;
- «чоловіче» обличчя злочинності (більшість ув'язнених – чоловіки);
- фінансова залежність одних людей (як правило, жінок), побутова безпорадність інших (як правило, чоловіків) – як результат, шлюби нерідко створюються з цих причин (необхідність союзу для усунення дисбалансу), а не тільки і не стільки з любові, а розлучення (епідемія яких нас не обійшла стороною) відбуваються саме через відсутність любові.

Через такий стан справ активісти з розвинутих країн, будучи незгодними з такою ситуацією, заговорили про необхідність гендерної рівності та почали втілювати її в життя. Найбільш яскравим прикладом є Швеція – країна, в якій наближення до гендерної рівності дало реальні хороші результати: збільшило тривалість життя, знизило частоту депресій, рівень злочинності і просто зробило більшу кількість людей суб'єктивно щасливими [2].

Ось і виходить, що якраз гендерна рівність може допомогти і нам в досягненні всього того, що робить життя комфортнішим. Адже хто не хоче бути здоровою, забезпеченою людиною? Хто не хоче зустріти старість разом з чоловіком, а не будучи вдовою? І навпаки. Хто не хоче відчувати реальну свободу вибору?

Гендерна рівність: вигоди для чоловіків. Ця теза може бути аргументованою через наявний досвід розподілу можливостей на ринку праці.

Хіба може чоловік стати, наприклад, вихователем в дитячому саду, навіть якщо він цього дуже хоче?! По-перше, його всі засміють. По-друге, батьки його вихованців можуть відмовитися від чоловіка-вихователя, так як самі порохують це якимось ненормальним явищем. По-третє, зарплата вихователя не дозволить чоловікові не тільки стереотипно «прогодувати сім'ю», а й самому прожити. Адже зарплата в так званих жіночих професіях, як правило, нижче, тому жінки змушені розраховувати на фінансове забезпечення з боку батьків або чоловіка, а у чоловіка таких варіантів немає. Результат – чоловік повинен вибирати не ту професію, яку йому хотілося б, а ту, яка приносить гроші і є «чоловічою» [3].

Займаючись не самою улюбленою роботою (як мінімум 8 годин на день), чоловік стає злим, незадоволеним, агресивним, частіше вживає алкоголь (щоб «зняти стрес»), рідше займається будинком і дітьми. Плюс до цього стереотип «справжні чоловіки ніколи не плачуть», і судини такого чоловіка набагато швидше зношуються, а протипухлинний імунітет слабшає. Ось і виходить, що чоловіки живуть в Україні, в середньому, 63 роки, вмираючи від інфарктів, інсультів і онкозахворювань, а жінки – 76 років. У країнах, де є найбільша гендерна рівність (наприклад, в Швеції), різниця в тривалості життя чоловіків і жінок мінімальна, та й сама тривалість життя шведів перевалила далеко за 80 [3].

Також доведено, що чоловіки, які більше займаються вихованням дітей, живуть довше за тих, хто все життя проводить на роботі. Крім того, перші менш агресивні і відчують себе більш щасливими.

Те, що стереотипно жінки (як правило, все починається з мам) виконують майже всю роботу по дому, робить чоловіка безпорадним і, насправді, залежним від жінки. Такий чоловік фактично не може готувати собі їжу, прати білизну, прасувати його, прибирати вдома. Тому він, замість того, щоб почекати і зустріти жінку, яку полюбить і з якою буде щасливий, повинен одружитися перш за все на тій, яка буде виконувати всі обов'язки по догляду за ним і будинком. І тому ж, у разі невдалого шлюбу, не розлучиться, буде терпіти безрадісне життя. Він почне пити, гуляти, багато працювати, щоб тільки не йти додому. А, розлучившись, знову дуже швидко одружується через ту ж безпорадність, і зазвичай невдало.

Гендерна рівність: вигоди для жінок. Так само, знайдемо багато прикладів саме в сфері розподілу праці у суспільстві.

Домашня праця не оплачується, на пенсію не впливає, ніким не оцінюється, за звичай. Будучи розділеною на двох (між чоловіком і дружиною), робота по дому і виховання дітей лише тоді не завадять жінці самореалізуватися в чомусь ще, якщо вона цього захоче. Наприклад, стати журналісткою, інженером, зробити кар'єру в банку, досягнувши тих висот, яких хочеться. Але, на жаль, багато жінок навіть і не мають ніяких особливих амбіцій і професійних бажань. З дитинства нас вчили мами-тати, тітки-бабусі що «головне призначення жінки – бути мамою і дружиною». Ті самі гендерні стереотипи прищеплювала нам школа («мама мила раму»), інститут («програмістом може бути тільки чоловік»), телебачення («жінка не може бути хорошим керівником»).

Крім того, яка жінка хоче на старості років залишитися одна, якщо її середньостатистичний стереотипний чоловік помре вже через 3 роки після виходу на пенсію? До того ж, залишиться така жінка злиденною – її зарплата була копійчаною, і пенсія буде такою ж.

Ось вам і привід задуматися про своє життя, життя близьких, виховання своїх дітей і формування їхнього майбутнього на підставі гендерного підходу.

Сучасна соціальна динаміка настільки різноманітна, що неможливо визначити роль чи місце людини винятково за її біологічними (вік, стать, вага, колір шкіри, наявність особливих потреб) чи ментальними (вірування, ідеологічні переконання, гастрономічні уподобання) характеристиками [1, с. 55]. І саме тому гендер для кожної людини є визначальним з точки зору набуття нею соціально-рольового статусу, успішності соціалізації і самореалізації як особистості.

1. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів / Колектив авторів. – Київ, 2014. – 206 с. – Електронний додаток: диск «Гендерні медійні практики».

2. Костюк В.В. Феміністська методологія // Соціологія: Енциклопедія. Мінськ, 2003. – 235 с.

3. Шон Бурн, «Гендерна психологія», видавництво: Прайм-Евроснак, 2007 р. – 307 с.

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ГРАМАТИЧНОГО РОДУ В ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

Баранова С. В., *канд. філол. наук, доцент кафедри ГФ
(Сумський державний університет),*
Кисла А. Ю., *студ. гр. ПРС-52
(Сумський державний університет)*

Грамматична категорія роду широко використовується в українській мові, а в сучасній англійській її функціонування дуже обмежене. Це створює основну проблему відтворення в перекладі статі осіб, адже перекладач мусить ввести читача в іншу мову і культуру із тими гендерними характеристиками, що запрограмував автор та які охоплюють біологічні, соціальні та психологічні

властивості, уникаючи дисонансу між лінгвістичними особливостями категорії роду й гендерними характеристиками персонажа.

Відображаючи в перекладі категорію роду, слід урахувати не тільки граматичні особливості мови оригіналу, а й зважати на менталітет та національне мислення носіїв мови. Особливо актуальним це видається у перекладі іменників у творах тоді, коли з цими іменниками співвіднесені займенники чоловічого або жіночого роду.

Перекладознавці пропонують кілька способів вирішення проблем перекладу граматичного роду. Одним із таких способів є трансформація вилучення, що призводить до уникнення вживання займенників того чи іншого роду, своєрідного “знеособлення”. Проте така трансформація не завжди діє у практиці перекладу, оскільки дійовими особами можуть бути навіть неістоти, які досить часто мають визначені гендерні характеристики. Крім того, коли на них вказує займенник, неможливо постійно уникати його вживання. У такому випадку можна замінити форму слова-еквівалента в мові перекладу на аналог потрібного роду [3, с.172].

Перекладач може відтворити персонажа у роді звичному для мови перекладу. Тоді спостерігатиметься асиметрія між текстом оригіналу і перекладу та значні втрати змісту. Наприклад, у казці Оскара Вайльда “Щасливий принц” Ластівка зображується як “чоловік”, і автор співвідносить її з чоловічим родом:

One night there flew over the city a little Swallow. His friends had gone away to Egypt six weeks before, but he had stayed behind, for he was in love with the most beautiful Reed. He had met her early in the spring... [4, с. 420].

Очерет або ж Очеретинка, в яку закохана Ластівка, в тексті оригіналу, навпаки, жіночого роду. Це протиставлення розвивається і поглиблюється автором. В оригіналі *swallow* втілює маскуліність. Їй (йому) властиві чисто чоловічі риси: закохавшись, герой не може думати ні про що, окрім своєї коханої, тому й не відлітає з іншими птахами, намагаючись здобути її серце. З часом персонаж усвідомлює, що був просто засліплений хвилиним захопленням.

Відтворення Ластівки в жіночому, а Очерета в притаманному для мови перекладу чоловічому роді деформує закладену автором ідею твору. Перекладачка Т. Некряч, описуючи труднощі перекладу казок Оскара Вайльда, вважає, що українською мовою *swallow* – це ластівка, самка чи самець. “Ластівка полетів...”, “Ластівка побачив...”, “Ластівка сказав...” звучить недоречно. Тому перекладачка

використовує назву одного з підвидів ластівок, що називається серпокрильцем, і відтворений нею уривок звучить так:

Одного вечора у місто залетіло Ластів'я-Серпокрилець. Його друзі вже шість тижнів тому відлетіли у теплі краї, до Єгипту, а він залишився, бо був закоханий у найпрекраснішу Очеретинку. Він побачив її ще навесні... [1, с.5].

Гендерні характеристики героїв та граматична категорія роду збігається, зміст твору не деформується, зберігаються навіть найтонші моменти авторської концепції, закладені у цю казку. На противагу перекладу Т. Некряч, І. В. Корунець залишає очерету його притаманний мові перекладу чоловічий рід, а ластівці – жіночий.

Тому його варіант звучить наступним чином:

Якось уночі над містом пролітала Ластівка. Її подруги ось уже шість тижнів як подалися до Єгипту, а вона відстала, бо закохалася в чудовий Очерет. Уперше вона зустрілася з Очеретом на-весні... [1, с.14].

Словниковий склад не може не реагувати на зміни в соціальному житті, адже саме в цьому і проявляється соціальна сутність мови. Серед чинників, які впливають на розвиток лексико-семантичної системи англійської мови є політична коректність. У її основі закладено вельми схвальне прагнення не образити, не зачепити почуттів людини, зберегти її гідність і гарний настрій. Це досягається через неприпустимість принизливих згадувань про фізичні або психічні вади третіх осіб, про їх расову, релігійну чи національну приналежність, дотримання рівності статей в громадському та приватному житті тощо [2, с.81].

Рух за політичну коректність був активно підтриманий феміністичними колами. У 70-ті роки відбулася гендерна мовна реформа, результатом якої стало очищення англійської мови від ознак “сексизму” – вербальної дискримінації за ознаками статі [2, с.82].

Під впливом феміністського руху і задля полегшення перекладу замість традиційних *cameraman, fireman, policeman* до англійської мови увійшли *camera operator, firefighter, police officer*. З метою вирівнювання співвідношення між чоловічою і жіночою статтю в титулах компонент *man* замінюється на *person*: *chairman – chairperson, congressman – congressperson, spokesman – spokesperson*.

Більшість слів із суфіксом *-ess/-ette*, що позначають осіб жіночої статі, замінюються на більш нейтральні. Наприклад, замість слова *stewardess* уживається *flight attendant*. У деяких виданнях, зокрема, *The Official Politically Correct Dictionary and Handbook*, пропонують увести

суфікс *-ron* замість суфіксів *-or*, *-er/-ess*, наприклад слово *actron* замінює слова *actor* і *actress*, *waitron* – *waiter* і *waitress*.

Зміни торкнулися й синтаксису англійської мови, наприклад, обмежено вживання займенника *he* в безособових речення типу *If a person wishes to succeed, he must work hard*.

Деякі вчені пропонують ввести нейтральний стосовно статі займенник *thon*, щоб замінити *he*, в ситуаціях, коли йдеться про осіб будь-якої статі, або використовувати *they* і *their* з неозначеними займенниками *someone* і *everybody*. Наприклад:

A doctor should be careful that thon does not misdiagnose. Everybody should button their coat [4, с.86].

Отже, переклад гендерних характеристик персонажів становить неабиякі труднощі. Перекладачу потрібно врахувати всі аспекти світобачення автора, зрозуміти не лише основну ідею твору, а й деякі тонкі моменти сюжету.

1. Вайльд О. Казки : Для молодшого та середнього шкільного віку / О. Вайльд // Пер. з англ., передм. І. В. Корунець. – К. : Школа, 2003. – 138с.
2. Гуманова Ю. Л. К вопросу о политической корректности, настоящей и мнимой, и политике двойных стандартов / Ю. Л. Гуманова// Вестник МГУ. Серия 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2004. – № 1. – С. 81 – 89
3. Кузнецова І. В. Гендерні особливості презентації персонажів художнього твору: предметно-лінгвістичний аспект / І. В. Кузнецова // Вісн. Житомир. держ. ун-ту. – 2004. – № 17. – С. 172-174.
4. Некряч Т. Хто закохався у Щасливого Принца, або Як спритного злодія підвела граматику (труднощі відтворення граматичного роду в англо-українському художньому перекладі) / Т. Некряч // Наукові записки. – Випуск 95 (1). – Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 2 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. – С. 417 – 422.
5. Verbal-and-Creative Tendencies of Denumeral Formations / S. O. Svachko, I. K. Kobayakova, S. V. Baranova et al. // British Journal of Science, Education and Culture. – No.1. (5). – V I. – London: London University Press, 2014. – P. 147-152.

ГЕНДЕРНО МАРКОВАНІ ОДИНИЦІ У РЕКЛАМНИХ ТЕКСТАХ

Шевченко С. В., студ. гр. ПР-21

(Сумський державний університет)
Чуланова Г. В., канд. філол. наук, доцент кафедри ГФ
(Сумський державний університет)

Сьогодні реклама є невід'ємною частиною життя кожного з нас. За рахунок досягнень економічного прогресу виникла значна кількість нових товарів та послуг, які потрібно представити цільовій аудиторії, що і є головним завданням рекламного повідомлення.

Рекламний текст є основною частиною рекламного повідомлення. Він має прагматичний аспект, адже кінцева мета цього тексту – вплинути на адресата та спонукати його до дії. Саме задля реалізації цієї мети і використовуються різноманітні мовні засоби, серед яких є і гендерно марковані одиниці.

Для позначення референта-чоловіка або референта-жінки можуть бути використані як граматичні, так і номінативні мовні засоби, які відображають гендерну маркованість, тобто ознаку або комплекс ознак, які дозволяють ідентифікувати мовну одиницю належну до тієї чи іншої статі [1, 99].

Гендерно марковані одиниці – це одиниці, які тематизують основних актантів гендерно релевантної предметно-референтної ситуації, – референтів чоловіка й жінку [2, 61]. Кожен вид гендерно маркованих одиниць має свої функціональні властивості і розрахований на певну категорію адресатів.

Ідентифікуючі гендерно марковані лексеми *man* та *woman*: "*Care makes a man stronger*". – *Dove Men*; "*Be nice to your woman*". – *Madara Organic Skincare*. Частотність їх вживання зумовлена тим, що зазначені лексеми, хоча і вказують на цільову аудиторію, але все ж є досить нейтральними, тобто не розділяють цільову аудиторію за соціальною чи віковою ознакою.

Ідентифікуючим гендерно маркованим лексемам вираженим займенниками третьої особи однини *he*, *she* та їх граматичними формами: "*The first thing she notes...are your shoes*". – *Adidas*; "*You stay dry. She gets wet*". – *Brut Antiperspirant*, а також контекстуальним гендерно маркованим одиницям, вираженим власними назвами та займенниками другої особи однини: "*Bob's Burger*" – *Bob's*; "*I dove you*" – *Dove*; "*You are my type*". – *Gillette*, властива певна безликість, тому у рекламних текстах не так багато прикладів вживання гендерно маркованих одиниць такого типу.

Гендерно марковані одиниці, які вказують на соціальний статус референта: "*Well done! Now you can watch TV! Mummy*". – *Pilot*; "*Sorry, we are not your mother!*" – *Art Directors Club Ukraine*, переносять суспільні стереотипні уявлення щодо сімейно-родинних відносин і в рекламний

простір, певним чином інтимізуючи атмосферу, приближуючи її до сімейної та таким чином викликаючи довіру у реципієнта.

Лексеми *boy, girl*, а також розмовна лексика використовуються коли адресатом рекламного повідомлення є аудиторія молодшого віку: "*Guys + more guys + "Ja, but how do you know it hurts?" – That's why we insure women*". – *Women Insurance Company United*; "*The boy who makes my morning Latte*". – *Levi's Jeans*.

Гендерно марковані лексеми *king/queen, gentleman, lady, master/mistress*, що містять вказівку на "вищий соціальний статус": "*The King kissed by a Queen*". – *The Crown Royal*; "*The king and queen must eat thereof and nobleman besides*". – *Jell-o*, містять високо-стилістичні мовні засоби, які допомагають викликати у адресата почуття унікальності, вишуканості, що, в свою чергу, слугує привабливочим фактором та допомагає реалізувати головну мету рекламного тексту.

За результатами дослідження можна зробити висновок, що найбільшою частотністю характеризуються ідентифікуючі гендерно марковані одиниці та одиниці, що вказують на соціальний статус референта, в той час як найменшою частотністю вживання характеризуються гендерно марковані одиниці виражені займенниками другої особи однини. Такі результати спричинені особливостями впливу даних видів гендерно маркованих одиниць на різноманітні сегменти аудиторії, що в свою чергу підтверджує істотну залежність форми та змісту рекламного тексту від екстралінгвістичних факторів.

1. Горошко О. І. Гендерно маркована лексика / О. І. Горошко, Н. М. Галунова // Учёные записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия "Филология". – 2006. – Т. 19. – № 2. – С. 99–102.
2. Мартинюк А. П. Конструювання гендеру в англomовному дискурсі : монографія / А. П. Мартинюк. – Харків : Константа, 2004. – 292 с.

СЕКЦІЯ 7

САМОСТІЙНА ПІЗНАВАЛЬНО-ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ У НАВЧАННІ ІНШОМОВНОМУ СПІЛКУВАННЮ

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВНЕАУДИТОРНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В ОБУЧЕНИИ ИНОЯЗЫЧНОМУ ОБЩЕНИЮ

Литвиненко Г.И., преподаватель

(Сумский государственный университет)

Реформа системы образования, результатом которой стали повышение значимости и удельного веса самостоятельной работы, уменьшение количества аудиторных часов, компетентностный подход к подготовке специалистов, а также современный уровень технического оснащения учебного процесса, позволяющий кардинально изменить парадигму обучения языкам, диктуют необходимость поиска иных педагогических и методических подходов к организации учебного процесса.

Мы должны переосмыслить свой собственный профессиональный опыт, отойти от привычных решений и оценить ситуацию с позиции информационно и технически насыщенного, уплотненного во времени и пространстве бытия. Задача не из легких и требует творческого подхода. И решение ее, по всей видимости, также лежит в плоскости творчества, а выбор конкретных способов решения поставленной задачи зависит от условий и целей обучения.

Учитывая перечисленные выше особенности ситуации обучения, базовыми принципами разрабатываемой системы предлагаем считать следующие:

- Язык - это средство общения.
- Владение языком включает в себя овладение как системой языка, так и речевыми навыками.
- Роль преподавателя заключается не только в передаче знаний, но и в том, чтобы помочь студентам понять стоящую перед ними задачу, мотивировать их, дисциплинировать и научить решать ее самостоятельно.
- Удельный вес и значимость самостоятельной и внеаудиторной работы возрастают многократно.

В процессе общения изменяется позиция студента в отношении того, что важно и что не важно для владения языком, которая сложилась в процессе традиционного обучения с приоритетом языковых знаний. Но одновременно меняется и способ усвоения последних – знания усваиваются в процессе решения коммуникативных задач, в процессе многократного их применения в различных коммуникативных ситуациях.

В отличие от традиционного для нашей страны подхода к обучению языкам, в центре которого стоит преподаватель, разрабатывающий траекторию движения обучаемого, в центре предлагаемого нами подхода находится студент с его индивидуальностью во многих аспектах. Студенты учатся более

эффективно, являясь активными участниками процесса обучения, а не просто следуя указаниям преподавателя. Следовательно, успешность студентов в освоении иностранного языка зависит не столько от усилий преподавателя (teaching), сколько от их собственных усилий (learning). И только те студенты смогут успешно решать поставленную задачу, которые приучены планировать свое обучение и следовать этому плану.

Традиционная роль преподавателя, заключающаяся в передаче знаний, – это только начало процесса обучения. У преподавателя есть еще ряд важных функций, которые и моделируют предлагаемый подход:

- помочь студентам понять суть процесса «научения»;
- поощрять усилия студента, тем самым повышая уровень его мотивации к обучению;
- культивировать у студентов дисциплинированность посредством периодической отчетности о выполнении плана и графика обучения;
- развивать у них инициативность при построении траектории обучения и ответственность за ее осуществление.

Следует отметить исключительную важность эмоциональной составляющей в процессе овладения иностранным языком. Эмоциональный настрой имеет особое значение в связи с длительностью процесса освоения языка. Созданию такого положительного настроения способствуют индивидуализация обучения через учет предпочтений студента, предоставление ему возможности максимально ощущать свой прогресс и получать вознаграждение за него, а не за разовый, сиюминутный успех.

Возрастание удельного веса самостоятельной работы обусловлено далеко не субъективными факторами и давно уже является данностью в университетах США и Европы. Оно связано с объективными процессами, происходящими в науке, технике и человеческом обществе. При правильной организации самостоятельной внеаудиторной работы предлагаемая нами система организации учебного процесса дает возможность обеспечить непрерывность обучения иноязычной коммуникации.

Описанную систему можно условно назвать коммуникативным студенто - центричным обучением с опорой на самостоятельную внеаудиторную работу студентов под руководством преподавателя.

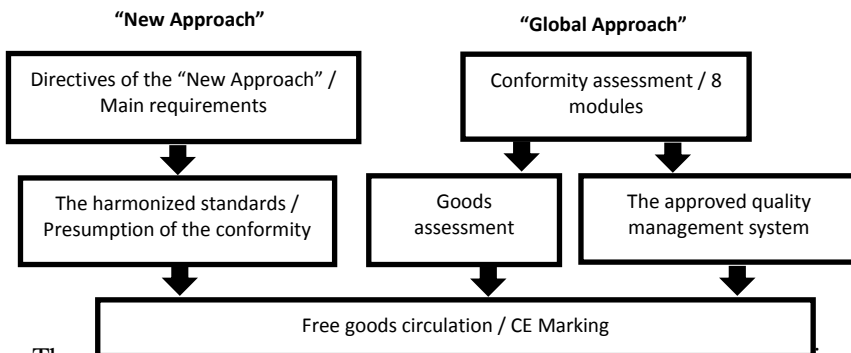
1. Brown, Douglas. Breaking the language barrier / Douglas Brown – Yarmouth ME: Intercultural Press, 1991. – P. 6.
2. Cummins, J. Bilingualism and special education / J. Cummins // Multilingual Matters. – 1994. – P. 373-386.
3. Kaplan, Robert. Culture and written language / Robert Kaplan // Culture bound. – 1986. – P. 8-14.
4. Marshall, S. Problem-solving in engineering education / S. Marshall // European Journal of Engineering Education. – 1988. – № 3. – P. 105-109.
5. Mohan B.A. Language and Content. / B.A. Mohan. – Reading, MA: Addison – Wesley, 1996. – 284 p.
6. Omaggio Hadley, Alice. Teaching Language in Context (2nd ed.) / Alice Omaggio Hadley – Heinle & Heinle Publishers, 1993. – 85 p.
7. Richards, Jack C. The Language Teaching Matrix / Jack C. Richards – Cambridge University Press, 1990. – 185 p.
8. Scarcella, Robin. The Tapestry of Language Learning: The Individual in the Communicative Classroom / Robin Scarcella, Rebecca Oxford. – Boston, MA: Heinle & Heinle Publishers, 1992. – P. 58.

THE PROCEDURE OF THE CONFORMITY ASSESSMENT BY THE CERTIFICATION BODY

E.S. Savchenko, *ASP-42 tech*
(*Sumy state university*)
A.M. Diadechko, *ELA*
(*Sumy state university*)

The procedure of the conformity assessment can make a serious contribution to achievement of the objectives of the countries state policy, but quite often they become a source of technical barriers in trade. Therefore the European Union (EU) has decided to develop such policy in the field of the conformity assessment which will balance the need of ensuring free goods circulation in uniform domestic market of the EU with the requirement to guarantee “the high level of health protection, safety and environment protection, and also protection of interests of the consumer”. This policy has received the name “Global Approach”.

Eight various procedures (modules) of the conformity assessment are presented. Each Directive of the “New Approach” uses certain modules of the “Global Approach” depending on the degree of possible risk (fig. 1). It extends to the goods turned in 27 EU member states and 3 countries of the European Economic Zone (EEZ) – Iceland, Liechtenstein, Norway.

The main objective of the certification body consists in establishing whether the product meets the Main requirements of the EU Directive by means of the procedure of the conformity assessment. This task is carried out in a case when the harmonized standards are applied, and also in a case when the harmonized standards were not applied by a producer.

THE INFLUENCE OF THE METERS' POSTURE ON THE ACCURACY OF ELECTRIC ENERGY ACCOUNTING

I.M. Diahovchenko – *postgraduate*
 (Sumy State University),
 V.S. Kurochkina – *EL Advisor*
 (Sumy State University)

For measurements of consumed or generated energy in AC circuits of industrial frequency the meters of electronic and induction types are applied.

In the meters of induction system the interaction between alternating magnetic fluxes and the currents, induced by them in the mobile part of the device (aluminum disc, axle, thrust bearing and bearing), occurs.

Under the influence of electromechanical interaction the disk and the axle are set in motion and revolve with a frequency proportional to the power value. Thus, the movable part revolutions number allows to measure the energy (power multiplied by time).

In accordance with GOST 6570-96, deflection from a vertical working position of the meter in any direction should not surpass 3°. In case of exceeding this value the changes of the friction moment emerge in the movable axis bearings, which leads to additional error.

We made a research of how the position of 3-phase induction electricity meter type CA4-195 effects on its measurements accuracy. The operation of the meter was explored with active and reactive inductive load. For the control

verification the electronic stopwatch and a single-phase wattmeter (accuracy class 0.1) were used.

The calculation of power, which is measured by meter, was performed according to the formula:

$$P = \frac{3600 \cdot n}{A \cdot t},$$

where n – the number of complete revolutions of the meters' disc; t – time shown by the stopwatch; A – ratio.

The research found that the tilts in the vertical plane up to 10° practically do not affect the readings of the metering device. With further deflection of the meters' posture (up to 30°), significant errors (up to $-4,63\%$) occur, which beyond the margin of error of electric energy metering device.

FORMATION OF THE SENSING ELEMENT OF THE MAGNETIC FIELD SENSOR BASED ON CU AND CU

S. S. Nahornyi – *postgraduate*
(Sumy State University),

V.S. Kurochkina – *EL Advisor*
(Sumy State University)

To form the sensing elements of the magnetic field sensors based on magneto-resistance effect, it was suggested to use a method of layer condensation in vacuum Co and Cu with the thickness of individual layers from 1 to 20 nm and sequence depending on the functionality of the finished sensitive element. For high-speed digital sensors, it is reasonable to form multilayer nanostructures of a spin-valve “sandwich” type $\text{Co}(4 \div 12 \text{ nm})/\text{Cu}(4 \div 8 \text{ nm})/\text{Co}(20 \text{ nm})/\text{S}$ (S - substrate). Co magneto-rough lower layer is additionally secured by high temperature of substrate $T_S = 950 \text{ K}$ which provides high values of lower layer coercitivity H_C . The sensor element based on such a multilayer structure depending on the applied external magnetic field can be located in two states “high” and “low” value of resistance that can provide a stable state of logic “zero” and “unity.”

For highly sensitive magnetic field sensors with linear operating dependencies of resistance from the applied magnetic field $R(B)$ with the maximum value of resistance at $B = 0 \text{ T}$, there can be used multilayer film systems on the basis of Co and Cu as multilayers $[\text{Co}(1 \div 3 \text{ nm})/\text{Cu}(1 \div 3 \text{ nm})]_x/\text{S}$ or a film system of granular solid solution (Cu, Co) obtained by

simultaneous condensation or layered condensation of components with further thermoannealing at $700 \div 900$ K.

The study of the magnetic characteristics of the film samples in the form of spin-valve Co/Cu/Co/S fixed magnetic layer thickness of 20 nm Co (bottom) found out that the value of such systems MR at room temperature is between 0,1-0 2%.

A multilayer film system in the form of spin-valve Co/Cu/Co/S is advisable to modify using a multilayer as an upper magnetic layer on the basis of Co and Cu. This modification increases the value of the MR to values of 0.4%, slightly improves performance and improves temperature stability of the system.

A combination of both systems into a complex multi-layer film structures of spin-valve type, in which the top layer is replaced by a magneto-soft multilayer allows you to create a multifunction sensing element of the magnetic field sensor. Performance $R(B)$ of the sensing element will have two maximums at $B = 0$ T and B_k (coercive lower layer) that can ensure the stable operation of the logical element in the three logical states.

METAMATERIALS AND THEIR APPLICATION IN MICROWAVE TECHNOLOGY

O.V. Prokopchuk, *ASP-53fm*
(*Sumy State University*),
A.M. Diadechko, *ELA*
(*Sumy State University*)

Metamaterial is a composite material whose properties are not so much caused by the properties of its constituent elements as artificial periodic structure of macroscopic elements having arbitrary size and shape.

Artificial periodic structure within the metamaterial modifies its dielectric and magnetic permeability, which allows to control the laws of dispersion, reflection and refraction electromagnetic waves in metamaterials.

Theoretical and experimental research and technical metamaterials applications cover a wide range of frequencies from radio waves to visible light range. The developer has the choice of metamaterials various free parameters (size of the structure, form, constant and variable period of array elements that make up the structure). One possible properties of metamaterials is a negative factor refractive index, which is shown with simultaneous negative dielectric permittivity and magnetic permeability of the material [1].

Components of electromagnetic circuits, having metamaterial properties, find application in antennas engineering in sufficiently high frequency range: 0.1-100 GHz. The main fields of application metamaterials in antennas engineering are [2]:

- emitters arranged above a high-impedance surface,
- a radiating antennas surface wave,
- reduction of the mutual influence of the antenna elements lattices, including MIMO-devices,
- an increase intensification coefficient of the horn antenna.

1. Negative-refraction metamaterials: Fundamental Principles and Applications / Ed. by G.V. Eleftheriades, K.G. Balmain. IEEE Press, A John Wiley & Sons, Inc., 2005. 418 p.

2. Metamaterials Handbook: Vol. I. Phenomena and Theory of Metamaterials. 926 p. Vol. II. Applications of Metamaterials. 724 p. / Ed. by F. Capolino CRC Press, Taylor & Francis Group, 2009.

SOLIDWORKS

J.S.Shapochka, N.O.Rudakova – *students, group IT-21,*
(Sumy State University),

D.O.Marchenko - *E L Adviser*
Sumy State University

Nowadays, parametric 3D computer-aided design (CAD) of solid and surface models are the principal means for design ideas communicating and developing new products and systems. 3D parametric modeling facilitates visual thinking and design process. There are many programs for creating 3D models.

SolidWorks is upper level CAD, covering the whole range of work tools required for three-dimensional parametric planning and design.

There are several variants for delivering this software: SolidWorks Premium, SolidWorks Professional, SolidWorks Standard, SolidWorks Education Edition.

SolidWorks Education Edition is the simplest configuration with a minimum of modules. It has the most necessary tools for training in educational institutions.

The following program is SolidWorks Standard. It has more advantages than tools of the previous version.

The next one can be SolidWorks Professional. The majority of experts will be satisfied with the assembly tools of this package. It will help solve almost any problem.

SolidWorks Premium is the best variant. There is everything for surface and solid modeling.

Photoworks is application for photorealistic rendering that allows creators to assign materials for parts, colour them as a person likes, put a camera and light. Photoworks permits to get a pretty photorealistic images, which subsequently can be shown to the customer.

Construction in SolidWorks is not limited to the development of three-dimensional parts. The utility is often used to automatically create drawings on a given three-dimensional model. This program eliminates designer's errors, appearing as a result of manual work. SolidWorks supports a variety of draft standards. They are ANSI, GOST, ISO, JIS, DIN, GB, and BSI.

Three-dimensional modeling has more benefits than a linear design. SolidWorks software allows to see the future product from different angles and gives it a realistic look in accordance with the chosen material.

AUGMENTED REALITY IS THE NEXT STEP OF INFORMATION TECHNOLOGIES

*Лук'янихін О.В., студ.зр. ПМ-41,
(Сумський державний університет)*

*I.A.Bashlak-English advisor
(Sumy State University)*

Every day something changes. It's integral part of the modern world. They say: "He who owns the information owns the world". And everybody knows it is really so. Its influence on mankind's development is amazing.. Every new stage of development follows the breakthrough in methods of storing and transferring information. The invention of writing and printing press gave rise to scientific progress and technological revolution. They contributed improving and spreading education and eradication of illiteracy. It is equally important that each of these breakthrough are connected with fundamental changes in society. In fact press, telegraph and telephone essentially changed relationships between people. Nowadays mobile communication and Internet are spreaded all over the world. Though 40 years ago they were only a science fiction. Their appearance was powerful as an earthquake. You can't imagine your routine

life without using all of these devices and technologies. At the moment we are on the threshold of the next information leap. Things that yesterday were only in your imagination, today are becoming part of everyday life. So what is the next step of mankind? Scientists all over the world already have got the answer. Augmented reality is coming.

The first question is what it actually is? In 1994 continuum of "mixed reality" was described by Paul Milgram and Fumio Kishino (Milgram's Reality-Virtuality Continuum). It is the space between reality and virtuality. Between them are the augmented reality (closer to reality) and augmented virtuality (closer to virtual). Forbes says us: "The term Augmented Reality is typically defined as an enhanced version of reality created by the use of technology to overlay digital information on an image of something being viewed through a device." [1] When people think about augmented reality, they imagine Robert Downey Jr. constructing iron man suit by waving his hands in the air or some other examples from sci-fi movies. But in fact it's something that will happen during our lifetime. Thus people should be aware of it.

This technology already exists. As many others it was developed for military purpose. Helmets with a prototype augmented reality were produced for the pilots. At the built-in display pilot saw the data about rate, direction and fuel balance. Now they are highly improved and become a part of infantry's equipment. But augmented reality does not live inside secret laboratories anymore. For instance in modern laparoscopic surgery endoscope image is complemented by the image obtained during intraoperative angiography. This allows the surgeon to know exactly where the tumor is located within the body, and thus minimize the loss of a healthy organ tissue of the patient during surgery.

Furthermore augmented reality technologies are conquering entertainment sphere at the moment. Reuters predicts: "Global Augmented Reality market forecast by product for gaming, automotive, medical, advertisement, defense, e-learning & GPS applications - expected to grow to \$5,155.92 million by 2016" [2]. Using technology in entertainment is a first step to recognition and widespread usage. And it has already started.

AR is going to become an integral part of your everyday life. Actually there are many ways to use it in different spheres: education, retail, e-commerce, travelling, architecture, art, engineering etc. For example AR technologies provide possibility to try on goods during your shopping through the Internet. Your new blazer or jeans will always fit without no real life fittings. That's really incredible. And it's only one facet of this technology. One more example of using AR are applications in

different languages for tourists. They help to orientate in cities with weak touristic infrastructure and no understandable pointers. In short it means you can forget about getting lost in foreign countries. Millions of applications exist, tens of millions projects are developing right now.

A natural question arises why AR isn't everywhere? Limited possibilities of computing technic were main reason. It prevented spreading of this technology for a long time. But that time has passed. We have already invented things like Google Glass or Microsoft HoloLens. They are not perfect and have several drawbacks as all first steps are expected to have ones. But no doubts the foundation for progress was laid.

Augmented reality is coming. It definitely will change your way of life as smartphones did. The choices we make, and the challenges we face are up to us. Our world will never be the same but we make our best creating its future.

1. <http://www.forbes.com/sites/alanmcglade/2015/02/08/augmented-reality-without-the-glasses/>
2. <http://www.reuters.com/article/2011/12/07/idUS95324+07-Dec-2011+BW20111207>

INTERNAL MODEL CONTROL

S. I. Kakherskyi *ETm-51*
(*Sumy State University*),

I. A. Morozova – *E L Adviser*
(*Sumy State University*)

Synthesis of automatic control system aims to do the calculation, which is the ultimate goal of finding a rational system structure and establish the optimal values of the parameters of its individual parts.

In energy automatic control system is used to restore normal operation after emergency situations or for maintaining certain defined parameters of the system.

Automatic Control Systems (ACS) in its composition require regulators. The main problem in setting the ACS is the choice of parameters of regulators, and the impact of these parameters on quality control. Today there are many methods for selecting these parameters (methods of Ziegler-Nichols, lambda setting)

To select the parameters of the regulator the method of internal model was used. For the study was selected PI regulator that requires two parameters for its configuration. The main feature of the method of internal

model is that the setting for the PI regulator requires only one parameter to select - the desired bandwidth of a given system.

After receiving expressions for the parameters of the regulator, they were calculated:

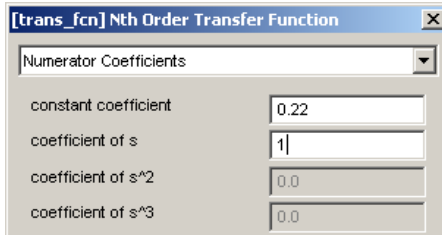
$$L = 10^{-4} \text{ Gn}, R + r_{on} = 10^{-4} \text{ Om}, t_r = 10^{-2} \text{ s.}$$

$$\alpha = \frac{\ln 9}{t_r} = \frac{2,2}{10^{-2}} = 220$$

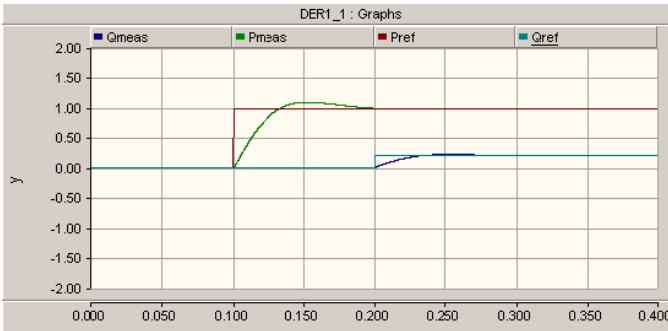
$$K_p = \alpha \cdot L = 220 \cdot 10^{-4} = 0,22$$

$$K_i = \frac{1}{T_i} = \frac{R + r_{on}}{L} = \frac{10^{-4}}{10^{-4}} = 1$$

Actually the evaluation of the quality control PI - controllers was rated in PSCAD program

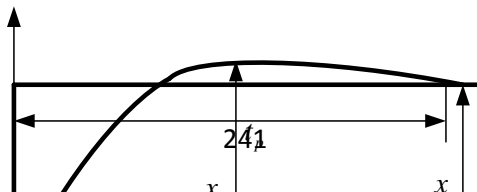

Pic 1. Setting PI regulator among PSCAD

Pic 2. The reaction of the system to perturbations in PSCAD

The next step - evaluation of the transition process:

To describe the transition process we will use three parameters. The value of maximum overshoot. For our result:

$$\sigma_{\max} = \frac{x_m - x_{\infty}}{x_{\infty}} \cdot 100\% = \frac{1.12 - 1}{1} \cdot 100\% = 12\%.$$

– duration t_p of regulation . For our result:

$$t_p = 0.19 \text{ c.}$$

– number N_p of oscillations of the controlled variable over time transient. For our result:

$$N_p = 1.$$

Conclusion:

– this method has significant advantages over the known methods of setting PI regulators on quality indicators transients in the system and methods of setting regulator.

– the method is recommended to be used in systems with variable modes, and which put forward stringent requirements for performance and minimize deregulation.

POWER OF BRAIN

Y. Parkhomenko – *student, group IT – 22*
(Sumy State University)

D.O. Marchenko – *EL Adviser*
(Sumy State University)

Imagine turning on the music and writing a book just through a thought or disabled people who can feel, control their limbs or even communicate with others. We live in the digital age, so there is no surprise that last technology achievements allow us to make science fiction reality.

Brain computer interface (BCI) is one of the most important technological breakthroughs for the last years. It is a tool that sets a direct pathway between the brain and the computer. Its work is based on the reading some specific signals of the brain activity and their transference to

the computer system. BCI can be used in medicine, communication, games, virtual reality, advertising, education, security and other fields. For instance, scientists use a device that produces signals similar to those which are sent when people see the colour. Transferring them into the blind persons brain allows invalids to see again.

The main challenge for today is the placement of electrodes. There are two methods: non – invasive and invasive. The first type lets read information due to a set of electrodes attached to the head, but the skull obstructs the electrical signals transmission. In other case electrodes are put directly inside the users brain or its surface, so we can get better quality and accuracy of signals. The implanted electrodes are left beneath the skull for a long time. This leads to the formation of scar tissue that blocks information. Many researchers are working hard to solve this problem.

Science has taken a step ahead, so new forms of BCI appear. BrainGate developed a wireless device for a remote control of prosthetics and devices for paralyzed people. Another technology is based on brain computer interface principles. It is called brain – to – brain interface. BBI is a “digital telepathy” and works by sending signals directly from one brain to another. One more important achievement is mechanism for half – paralyzed persons. Instead of a robotic hand it sends signals to move their own limbs bypassing damaged sections of nerves. As a result people can again interact with the environment themselves.

Thanks to the researches of BCI we can use a huge power and potential of our brain. It is a perspective technology that opens the door in advancing such areas as communication and control, smart environment and entertainment, medicine and security. Despite all benefits it is a field for further improvements and developments.

THEORETICAL DESCRIPTION OF PROJECT MANAGEMENT DIVERSIFICATION RESOURCES

I.A. Miroshnikova, *ASP-52 tech*
(*Sumy State University*),
A.M. Diadechko, *ELA*
(*Sumy State University*)

Global non-linear changes, including the persistent deep economic recession in many countries in the world after Lemman Brother’s collapse in 2008 are forcing a structural change in the economy (especially, real estate development projects), including the shift from one-time aggressive (or

bubbly) capital project investments to very selective ones. While innovations are empowered by projects, mostly, innovative project solutions are not delivered out of an analytical (deductive) management framework such as traditional project management. The complex world demands project management models that can address complex problems by way of system dynamic simulation approaches and the constructivist project management theories.

Innovative component in international construction projects functioning in the countries with highly developed science (“a golden billion countries”) has been developing as a part of the national innovation program. In Ukraine there is also a national register of scientific and engineering programs covering the priority directions of science and technology development in 2002 – 2006 (The Cabinet of Ministers Directive №1716 dd 24.12.2001). According to the directive the most important programs are as follows: effective and resource-saving technologies for energy generation, conversion and usage, new technologies for construction engineering and machine-building industry[1].

The state program of the real estate development for 2003 – 2011 (The Cabinet of Ministers Directive № 1174 dd 28.07.2003) is aimed at the accelerated development of macro-technological industry with closed cycle of production and innovations introduction. The program gives way to a rapid development of new branches of industry, especially, real estate development and its adaptation to the Worldwide Trade organization rules and regulations.

For instance, Japan sees an increasing number of innovative program and project management cases that support emerging global needs of sustainability and the accelerated infrastructure development in the developing countries, such as Ukraine and others post-Soviet countries. This trend can be thought to signify the arrival of a new wave of expanding the national industrial competitiveness and economic presence by which the core value of “P2M – A Guidebook of Project and Program Management of Enterprise Innovation” is hereafter referred to as “P2M” by Japan (Project Management Association by Japan).

Implementation of reforms aimed at the creation of market economy and Ukraine’s integration into the global economy will make this country more open to the external world and sensitive to economic and political changes that are going on in the world economy. Cross-border mergers and acquisitions (M&A) have to be viewed as an important element of international economy. They are considered as a part of foreign direct

investments and have large economic effect on countries and enterprises development.

Merger activity in the Ukrainian market is growing too. Every year more and more Ukrainian companies get involved in the M&A processes. Only in 2002, according to the Antimonopoly Committee of Ukraine, 400 enterprises got approval to conduct economic concentration in various forms, including M&A. Foreign companies actively invest in buying Ukrainian firms and Ukrainian enterprises search for the opportunity to penetrate through cross-border mergers and acquisitions into the foreign market. They do not have enough experience and expertise in the field and practical knowledge related to M&A. The world accumulated practice might be extremely useful to them.

1. Sterman, John. Business dynamics : systems thinking and modeling for a complex world / John D. Sterman, 1992, 1008 P.
2. Project Management Institute. 2000. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK ® Guide). Project Management Institute: PA.

THE BASICS OF THE INTELLIGENT SYSTEM TO PREDICT THE DEGRADATION OF THE VIRTUAL MACHINES IN THE CLOUD ENVIRONMENT

S. V. Pimonenko – *postgraduate*
(*Sumy State University*),
V.S. Kurochkina – *EL Advisor*
(*Sumy State University*)

In the modern informational society the different types of the intellectual systems take a leading position in the world. Their development can be characterized as the snowball development. A lot of scientists are studying this problem. However, some aspects of the quality of the information-extreme intellectual technologies require the further research.

In such direction, the authors analyzed the degradation of the virtual machines owing to their interference with the common physical infrastructure. As a result, the authors proposed the approaches to format the input of the mathematical description. This method is based on the cluster-analysis of the performance and resource usage rates of the virtual machines. In addition, the physical modeling of the proposed algorithms is

implemented through the Google cloud services. Besides, the authors stated that if the clouds' providers use the virtualization technologies, then the machines will be able to share the physical resources among multiple virtual machines belonging to different users. Concomitant use of resources contributes to the efficiency of the cloud-based IT infrastructure and reduces maintenance costs. This provision cloud services will be able to implement according to one of the business models – pay as consumption (Pay as you go) subscription or reserved resources (Reservation Pool). Thus, the system management cloud should provide the quality of service cloud customers and maximizing the use of resources put into operation.

It's necessary to underline, that the practical value of the cloud computing results in the creation of the instruments to prevent from performance degradation in the virtual machine optimization of the energy consumption and the proper service maintenance for cloud services' users. Thus, the results of the physical simulation proved the effectiveness of this approach. Moreover, this approach gives opportunity to receive the training matrix for decision rules.

GAME THEORY

K. Novak, *group F-41*
(*Sumy State University*),

O. R. Gladchenko, *EL Adviser*
(*Sumy State University*)

Game theory is a section of applied mathematics that studies various mathematical models of optimal decision making in conflict situations. J. Von Neumann and O. Monhenshternom in 1944 wrote the work "Theory of Games and Economic Behavior." From the very beginning of its development, it was aimed at solving economic problems. Later it began to be applied in other areas related to the conflict. Theoretical and playing methods of optimal solutions are widely used in medicine, in economic and social planning and forecasting, and other matters of science and technology. Today, the game theory is widely used in various sciences such as economic, political, computer, social, etc. Game theory attempts to identify strategic behavior in different situations mathematically in which success is the subject of the decision-making and depends on the moves of other players.

Game theory is also used in economics and management. Mathematical models of this theory became the basis for the creation of

modern theories of international trade, taxation, social benefits, monetary economics, industrial organization theory.

Games have several classifications dependently on different grounds. There Cooperative (players can join) and non-cooperative (each is playing himself), zero (one wins, others lose) and non-zero-sum (if one player wins this does not necessarily mean that the other loses, and vice versa), parallel (all players make progress at the same time, or they are unaware of the moves of other players until everybody will not make his move) and sequential (players can make moves in a certain order, and they have some information about the moves of others), with complete and incomplete information, discrete (finite number of players, events, marches, results, etc.) and continuous.

To find solutions for the game in normal form when all players make decisions at the same time and are unaware of the decisions of others, one of the following methods is used: balance method, Nash equilibrium, Pareto efficiency, Stackelberg balance, the method of mixed strategies .

And a play in a dynamic form is the game in which players perform consistently and have some awareness of the moves of other players using the theorem of Kuhn, the method of inverse induction or sub-game perfect Nash equilibrium.

The use of game theory has certain limitations. There are situations in the economy when their use is possible only if additional information exists:

1. Players have different ideas about games and opportunities for each other.
2. The severity of its use in a large number of equilibrium situations.
3. Failure to choose the best options in complicated situations making strategic decisions.
4. With increasing stages (10 and over) using algorithms and continuation of the game from the equilibrium strategies becomes impossible.

But in any of these situations, participants play with "common knowledge": all players have information about the game and its rules, all players know that we know their partners. This situation is in place before the end of the game.

Game theory today has a broad line of applications. It includes mathematical models of tenders and auctions (on the micro level); production behavior and the internal behavior of firms on the level of production (on the intermediate level of the economy); models of competition, trade policy and monetary policy (on the macro level). Thus,

the practical value of game theory in economics and management is increasing in recent years. They are used as an opportunity to implement the most rational choice under conditions of alternatives to make informed decisions about whether to use the existing strategies for the analysis of strategic issues.

COOPERATIVE LEARNING IS A GATEWAY TO FACILITATE ALTERNATIVE ASSESSMENT

I.A.Bashlak, *a senior teacher of foreign
languages department*

Alternative assessment is extremely useful in gathering evidence concerning the way learners approach, process, and complete real life tasks in the target language.

Different tags such as *performance*, *authentic*, *informal*, and *situated*, have been used to describe alternative assessment. Despite the different tags, what is common among these types of assessment is that they have nothing to do the traditional testing criteria of objectivity, machine scorability, standardization, or cost effectiveness.

Alternative assessment uses a wide variety of formats, such as checklists, journals, reading logs, portfolios, videos of role-plays, audio-tapes of discussions, self-evaluation questionnaires, teacher observations, and anecdotal records to assess the performance of students. These formats show what the students can actually do rather than what they are able to recall. Alternative assessment reflects the curriculum being taught and provides information on the strong and weak points of each student. Furthermore, it provides a great number of ways to determine the progress of students and can be more culturally sensitive and free of the linguistic and cultural biases typical of traditional testing .

Alternative assessment is closely connected with classroom instruction. It does not require a separate block of time to be administered because it is based on day-to-day instructional activities., Ultimately alternative assessment provides valid and reliable documentation of students' achievement and progress. This is because it utilizes various

procedures and formats that provide multiple sources of evidence based on students' products and performance tasks. But educators practicing this way of assessment should remember that there are a number of issues to be considered when doing alternative assessment. These issues have many facets and need to be integrated properly into an ongoing instructional program. They range from the purpose, focus, and setting to the stakes and shareholders of assessment. According to David W. Johnson, a social psychologist the purposes of assessment can be diagnostic, formative, or summative, whereas the focus can be the process of learning, the process of instruction, or the outcomes of learning and instruction. Likewise, the environment can be artificial (classroom) or authentic (real world) and the stakes can be low or high, depending upon whether the purposes of assessment are to determine, for example, the students' instructional needs (formative) or their admission to college (summative). Finally, those who assess can be students and parents, the teaching staff, the administrators, colleges, and even potential employers.

The issues involved in assessment become even more multifarious when we analyze the question of what is being assessed and evaluated. For instance, it's crucial for teachers to measure students' academic abilities, skills, and competencies as well as their attitudes and work habits.

Consequently assessment procedures are likely to be integrated into instructional program while conducting alternative assessment. These procedures will enable teachers to gather and interpret valid and reliable evidence regarding the progress of their students in the cognitive and non-cognitive domains of schooling.

Cooperative learning can be used to facilitate alternative assessment in the foreign language classroom. Cooperative learning is an instructional strategy based on a group work to structure classroom interaction. It promotes positive interdependence, individual accountability, face-to-face interaction, interpersonal skills, and group processing as means to achieving individual and group goals.

References:

1 Cooperative Learning: Improving University Instruction By Basing Practice On Validated Theory David W. Johnson, Roger T. Johnson, and Karl A. Smith University of Minnesota 60 Peik Hall 159 Pillsbury Drive, S.E. Minneapolis, Minnesota 55455

2. D. Boud, R. Cohen, and J. Sampson, "Peer learning and assessment," *Assessment and Evaluation in Higher Education*, vol. 24, no. 4, pp. 413–426, 1999

SAFETY OF STUDENTS DOING PARKOUR

Boiko A., *group F- 41*
(*Sumy State University*),
Gladchenko O.R, *EL Adviser*
(*Sumy State University*)

In recent times parkour as a kind of physical fitness has become more and more popular among youth. Parkour is not a sport that involves competition and desire to defeat the opponent. The ideology of parkour denies these principles. The main objective of the tracers (people practicing parkour) is to be able to calculate their strength and reach the desired point in space using only their body easily, naturally, organically, freely and quickly. The main idea of parkour is expressed by David Belle, the founder of this sport, the principle of "no limits, only obstacles" and all obstacles can be overcome. For tracers, daily obstacles are trees, walls, roofs, parapets and railings. In this sport the main helpers include the speed of reaction, ability to assess the situation and realization of capabilities in seconds. The quantity of fans of parkour grows every year. The huge popularity of parkour has gained among young people and adolescents. For them, parkour is a way to realize themselves, to express themselves and show themselves to others, but parkour is a potentially hazardous physical activity, so safety is one of the most important components of health of tracers. In order to minimize the risk of life you must follow these recommendations:

— Don't do parkour, if you have medical contraindications of exercise, as well as heart disease, injuries that limit the mobility of joints, spinal disease, diabetes, etc.

—Pick up equipment correctly before practicing parkour. Use training shoes with quality rubber soles and distinct protector, but the protector must not interfere with the coupling walls at the expense of unnecessary elements, like thorns positions of the feet on the support. Do not use sneakers which are hanging on a leg, causing discomfort in running and jumping. The garment must have elasticity and does not restrict movement. Many athletes love hoodies, which soothe discomfort. Running shoes must be well fixed to the leg, as well as withstand extreme load at non-standard stunts. All the clothes of the tracer should "breathe" to be free, but in no case cling. In short, the usual casual wear is a great option for parkour.

— An important role is also played by proper nutrition of a tracer. When doing parkour, body is experiencing heavy loads and with poor or unbalanced nutrition weakened body receives a large stress, resulting in the workout becoming ineffective and most traumatic.

— Tracers should not neglect qualitative workout, as exercises and elements without proper preparation of the muscles and ligaments, high risk of undesirable consequences, such as microfractures, stretching, cracks in bones, fractures, which in some cases can lead to death

—Tracers should inspect and examine the places of training in detail: structural features, quality, and the strength of obstacles. Safe place of training is one of the main components of health of a tracer.

— Fatigue is also not the last factor for having injury. Intense workouts lead to the fact that over time the muscles begin to listen less, and so a risk not to stay, not to jump or not to finish the item appears. During training it is important to assess their general condition.

— Before training tracers should take into account weather conditions such as heat, dampness, cold, fog, rain, strong wind, snow or slush, because they increase the likelihood of injury.

— Difficult trick is possible only under condition, if a person is mentally and physically prepared and fully confident that he will make it right.

— When you receive injuries in training, you must immediately seek professional medical help.

For the best protection of tracers, especially for beginners, they must follow the above recommendations. Also, it is useful to go to a special parkour school for best results, where instructors will be able to insure and teach to do tricks based on personal characteristics of each tracer. It is always important to remember the basic rule of tracers, which consists of

three axioms: "Security, Efficiency, Simplicity" regardless of the decision, to learn parkour on your own or with a coach.

CURRENT-VOLTAGE CHARACTERISTICS OF FILM MATERIALS

D.V. Poduremne – *postgraduate*
(*Sumy State University*),

V.S. Kurochkina – *EL Advisor*
(*Sumy State University*)

On the basis of thin films the following elements of integrated circuits (IC) are made in microelectronics: film resistors; electrodes (electrode film capacitors, spiral inductors busducts, installation guides, closures MIS - transistors) contact paths and platforms; auxiliary elements. Electrical connection of metals and semiconductors with metallic conductors is performed using layered condensation and formation of ohmic contacts not rectifier, the quality of which is largely dependent on parameters and characteristics of microelectronic devices, their reliability and durability. The metal / semiconductor (Me/Sem) can be rectifying (if potential barrier between the metal and semiconductor tunnel-opaque) or ohmic (potential barrier if it is missing or tunnel-transparent to electrons).

Formation of single- and two-layer films based on metals (Fe and Pt) and semiconductor (Ge) was carried out by thermal evaporation by layering condensation. Layered film condensation and annealing systems are carried out by thermoresistive at glass ceramic substrate $T_s \cong 300$ K and annealing $T_a \cong 800$ K (Me/Me) and 1070 K (Me/Sem) for three cycles "heating \leftrightarrow cooling." The crystal structure and phase composition of the samples was investigated with the help of methods of electron microscopy (TEM-125K).

Measurement of current-voltage characteristics (CVC) film materials was conducted using circuit technology based on NILabVIEW, which has the following parameters: operating voltage range of the $\Delta U = - 20V \dots + 20V$; supply voltage 220V; protection from external factors (magnetic and electric fields, wet); temperature range: $\Delta T = +5 \dots + 40$ ° C; possibility of constructing experimental dependencies in automatic mode; research samples with the value of resistance from 10 Ohm to 10 kOhm.

The device performs the functions analog input, analog output, digital input-output, audio input, output, power supply, digital multimeter (DMM)

with USB and consists of a change in measurement accuracy and the power to produce, process and output, switch S1, alternating resistor R1 par value from 100 Ohm to 10 kOhm, four resistors R2-R5 different values, contacts to measure resistance and two voltmeters. Block LM317 is used to stabilize voltage and current, resistors $R1 = 160 \text{ Ohm}$, $R2 = 520 \text{ Ohm}$, $R3 = 1,2 \text{ kOhm}$, $R4 = 8,9 \text{ kOhm}$ used to change the measurement accuracy.

Research CVC dual-layer films of Fe / metal and Fe / semiconductor indicate their linear and symmetrical (Figure 1). Thus, for films Fe (5 nm)/Pt (5-15nm)/S (S- substrate) while increasing the voltage from -10 to +10V current increases linearly in the range of -30 to +30 mA. The steepness of the CVC, which is $S = \Delta I / \Delta U = 4\text{-}6 \text{ mA/V}$, increases with increasing layer thickness Pt.

Film properties of Fe (30)/Ge (5-30)/S meet the requirements for ohmic contacts, namely at forward bias they provide major carriers injected into the semiconductor; the reverse bias - prevent injection of minority carriers in the semiconductor; have a minimum electrical resistance i linear symmetrical CVC, which slope $S = 0,025\text{-}1 \text{ mA /V}$ and increases with increasing layer thickness Ge.

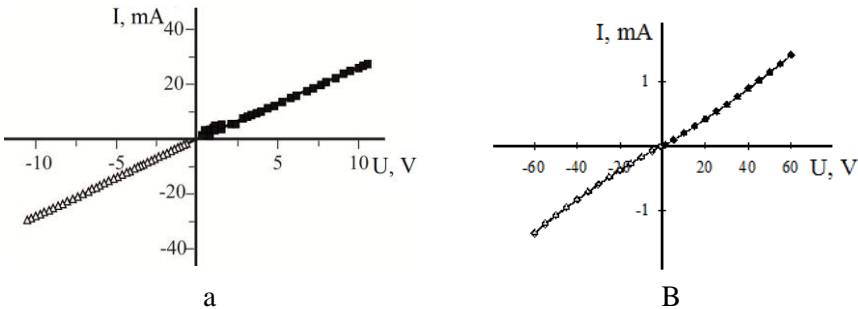

Fig. 1. CVC for annealed to 900 K films Fe (5)/Pt(5)/S (a) and Fe (30)/Ge(25)/S (b)

The nature of the CVC films research is associated with the processes of solid phase synthesis in samples after annealing: streamlining processes in materials are based on Fe and Pt and the formation of magnetic phases germanides FeGe_x systems is based on Fe and Ge.

FOREIGN DIRECT INVESTMENT AS A FACTOR OF THE REGION SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT

D.V. Kazanovskaya, Y.O.Pozhar – *Group AMm -51*
(*Sumy State University*),
S. V. Podolkova – *EL Advisor*
(*Sumy State University*)

Foreign direct investment (FDI) is quite important element in social and economic development of the region. The paper states that foreign direct investment is one of the most common forms of international capital. Interpretation of this concept is studied from different approaches. Various authors shift the emphasis in their interpretations, but the essence of this concept remains the same.

Historically, each author tried to more fully describe the origin of this phenomenon and the conditions under which it occurs. As a result - there are many theories of foreign direct investment. The work analyzes the basic theory of foreign direct investment and finds that each theory has its own characteristic features and corresponds to a particular interval. In general they are divided into micro and macro levels. Theories attempt to explain the nature of direct investment, as well as identify the key factors used by investors when choosing investment object. It was also found that at the present stage of development there is a new theory, which combines features of macro and micro level theories. The main objective of the new theory is to describe more fully the phenomenon of foreign investment taking into account the maximum number of factors.

FDI is valuable for the region, because above all, it helps to bring the region to a new level of development. The foreign direct investment, if properly and clearly arranged, allows the region to use the latest production technologies, update time fixed capital, create new jobs and attract not only manpower of particular region, but also closely arranged administrative units.

Using correlation regression analysis, two economic and mathematical models were built. On the basis of these models it was found that the concept of direct foreign investment is closely linked with other economic characteristics such as average wages, the exchange rate and gross regional product as a major indicator of economic development. On the basis of the other model it was proved that direct foreign investments directly and heavily influence the gross regional product.

Sumy Region State Administration, as the local executive body, performs a number of tasks on foreign direct investment to the region. Within the powers defined by the legislation of Ukraine, Sumy Regional Administration performs tasks related to foreign trade and investment activities. There were identified some important functions such as creating

a favorable investment climate in the region, encouraging foreign investors who come to the region, the organizing diplomatic visits on foreign investment, organizing and preparing the projects to attract foreign investment. The result of this work was the implementation of projects to create two industrial parks in the region, as well as to attract foreign investors to cooperate in many industrial enterprises of the region. The high efficiency of these projects made it possible to prove a significant effect of FDI on economic and social development of Sumy region.

A number of obstacles to the realization of international investment projects have been identified. The largest of these is the transfer of funds through offshore centers, and then their investment in Ukraine, lack of compliance with the requirements of legislation, which are normally used to foreign investors and the lack of sufficiently clear and transparent activities of public authorities in the cooperation with foreign producers.

Based on the identified barriers there are some ways to overcome them. They may be:

- to create so-called "investment map" investor and to develop it on a "credit history" in the US, that is, to make a special public register of all the companies to which an enterprise invested, and its financial performance;
- to develop a certain type of investor reporting to the company and state authorities about his activities, which would help to monitor its activity and capital flows in and out of the enterprise;
- to provide public authorities to validate investor activity.

The main advantages of Sumy region that can attract additional foreign investment are: a favorable geographic location, the nodal lines, geographical proximity to the border.

SOME BENEFITS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

I.A. Morozova, *Senior Teacher*
(*Sumy State University*)

Learning a new language takes time and dedication. Being fluent in a second language offers numerous benefits and opportunities. Learning a foreign language is exciting and beneficial at all ages. It offers practical, intellectual and many aspirational benefits. Today there are more than 7000 languages and learning at least one can do a lot of good. Although it has been proven that it is easier for children to learn a second language, it is obviously never too late to learn. Whatever your age, being bilingual certainly has advantages. Physiological studies have found that speaking two or more languages is a great asset to the cognitive process. The brains of bilingual

people operate differently than single language speakers, and these differences offer several mental benefits. Speaking a foreign language improves the functionality of your brain by challenging it to recognize, negotiate meaning, and communicate in different language systems. This skill boosts your ability to negotiate meaning in other problem-solving tasks as well. People studying foreign languages tend to score better on standardised tests than their monolingual peers, particularly in the categories of maths, reading, and vocabulary. Multilingual people, especially children, are skilled at switching between two systems of speech, writing, and structure. According to a study from the Pennsylvania State University, this "juggling" skill makes them good multitaskers, because they can easily switch between different structures. In one study, participants used a driving simulator while doing separate distracting tasks at the same time. The research found that people who spoke more than one language made fewer errors in the driving. Several studies have been conducted and researchers conclude that for monolingual adults, the mean age for the first signs of dementia is 71.4, for adults who speak two or more languages, the mean age for those first signs is 75.5. Studies considered factors such as education level, income, gender, and physical health, but the results were consistent. Due to learning languages your memory improves. Educators often liken the brain to a muscle as it functions better with exercise. Learning a language involves memorising rules and vocabulary, which helps strengthen that mental "muscle." This exercise improves overall memory, which means that multilingual speakers are better at remembering lists or sequences. It has been revealed that multilingual people are better at observing surroundings, they are more adept at focusing on relevant information and editing out the irrelevant as well as spotting misleading information. Bilinguals tend to make more rational decisions. Any language contains nuance and subtle implications in its vocabulary, and these biases can subconsciously influence your judgement. They are more confident with their choices after thinking it over in the second language and seeing whether their initial conclusions still stand up.

Learning a foreign language draws your focus to the mechanics of language: grammar, conjugations, and sentence structure. This makes you more aware of language, and the ways it can be structured and manipulated. These skills can make you a more effective communicator and a sharper editor and writer. Language speakers also develop a better ear for listening, since they are skilled at distinguishing meaning from discreet sounds. We live in an increasingly globalized world and companies are constantly expanding overseas and dealing with clients from all over the world. Between two candidates with the exact same skill set and experience, the person who is bilingual is arguably much more likely to get the job. Once the hard work and effort has paid off, you will experience the many benefits associated with learning a new language and you will have a new found confidence. You'll get

to overcome some of your fears and doubts, learn more and perhaps travel to places you would have never dared to visit before, you'll meet new and interesting people and develop life-long friendship. It's never too late to study. A research from the University of Illinois at Chicago shows that adults learning a foreign language are completely capable of becoming highly proficient in it. There's really no reason not to learn another language. Even if you like your current job and find your pay suitable, don't you want at least to stave off memory loss and make better decisions just to have fun and benefit from it?

RESEARCH OF THE WORKING MODEL OF VORTEX WEIGHTED LAYER IN THE GRANULATOR

K.V. Moskalenko, *ASP-42*
(*Sumy State University*),
A.M. Diadechko, *ELA*
(*Sumy State University*)

At small enterprises, with the average productivity in the production of granular products, it is advisable to use weighted layer granulators. Such apparatus has a relatively smaller size and a simple structure, and consequently, lower cost of material, energy and labor resources than other types of granulating machines. The main disadvantage of this type of equipment, is a low stability of the weighted layer. The developed granulators of_vortex-weighted layer can prevent this deficiency and improve hydrodynamics of apparatus workspace.

Using swirling flows leads to the stabilization of flows, improves the efficiency of heat and mass transfer processes and the alignment of the temperature irregularities. Swirl flows of working fluid is one of the simplest and most common way of intensification of heat and mass transfer.

When designing vortex granulator of weighted layer, a lot of attention is given to the study of optimal mode of work, which in the future will determine the main factors, influencing the development of flows swirl of the working fluid. Therefore, this question is relevant.

In the study of operating modes of the vortex-weighted layer, special focus is given to the investigation of the pressure loss on fluidized bed of dispersed material (hydraulic resistance of a weighted layer).

On the basis of experimental data the main modes of the_vortex weighted layer have been identified. The nature of the granules in each mode was also studied. These studies make it possible to determine the main factors, which affect the development of a swirl flow in the working fluid, to predict the trajectory of the granules in the working space of the granulator, to choose the optimal residence time of the dispersed phase.

COMPARISON OF ENERGY LOSSES IN DESIGNS OF HERMETIC PUMPS

O.M. Moloshnyi, *ASP-42*
(*Sumy State University*),
A.M. Diadechko, *ELA*
(*Sumy State University*)

Modern chemical and oil production is characterized by stringent environmental regulations. Most of the equipment in the technological cycle must be hermetic. Serious problem is the energy efficiency of equipment.

The purpose of the work is to analyze the energy losses characterizing the typical designs of hermetic pumping units.

The most popular typical design of hermetic pumping units are a sealed pump, a canned motor pump, a pump with a wet stator and a pump with a magnet coupling.

A sealed pump is not completely hermetic and is characterized by the loss of energy in friction in the seals and loss of magnetic energy in the gap electric motor.

A canned motor pump is characterized by the loss of energy in friction of fluid in the gap between a rotor and a stator of the motor. However, the biggest losses of energy are in the motor can.

A pump with a wet stator is characterized by loss of energy in friction of fluid in the gap between a rotor and a stator and the loss of magnetic energy in the electric motor gap.

A pump with a magnet coupling is characterized by the loss of energy in friction of fluid in the gap between a rotor and a stator in the magnet coupling. However, the biggest losses of energy are in the magnet coupling can. In

addition, there are losses of magnetic energy in the electric motor gap and a magnet coupling.

Therefore, the most effective completely hermetic pump is the pump with a wet stator, because there is no can losses. So, this type of design is promising to create new hermetic pumps.

LAW ENFORCEMENT AGENCIES REFORMING IN TERMS OF PROVIDING STATE FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY

N. Andrijchenko - *GroupUm-51*

(*Sumy State University*),

S.V. Podolkova – *EL Adviser*

(*Sumy State University*)

The economic and financial security of the state are indicators primarily showing the level of national security, that is, the state's ability to resist internal and external threats in the financial and economic spheres. However, today the situation in Ukraine is characterized not only with the high level of administrative and criminal offenses in the financial and economic spheres, that results in low level of economic and financial security of the state; but also with inability of existing law enforcement agencies aimed on identifying, investigating and terminating offenses in these spheres, to counteract the growth of the financial and economic crimes.

According to the Law of Ukraine "On state protection of court employees and law enforcement agencies" from 23.12.1993, the law enforcement agencies are organs of public prosecutor's office, internal affairs, security service, the Military Service of the Armed Forces of Ukraine, the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, agencies of state boundary guard, agencies of profit and collection, penal institutions, remand centers, agencies of state financial control, the state forest protection and other agencies engaged in law enforcement or having law enforcement functions.

It is necessary to mention about the new law enforcement agency – National Police of Ukraine, created by Verchovna Rada according to the Law "On the National Police of Ukraine" from 07.11.2015. So, National Police of Ukraine is the central executive agency ensuring the protection of rights and freedoms, combating crimes, maintaining public security and order in the society.

In accordance with the law “On amendments to certain legislative acts of Ukraine”, and the act of Ukraine “On the National Police of Ukraine" from 02.10.2015, the words “agencies of internal affairs” were replaced with the words “agencies of the National police”.

The subjects providing financial and economic security of the state are: agencies of the National Police, agencies of security service, agencies of state boundary guard, agencies of profits and collections (today it is State Fiscal Service of Ukraine) and agencies of state financial control. Irrespective of the amount of law enforcement agencies that have power to counteract and fight against financial and economic offenses, the level of financial and economic security of the state is very low, because authorities of these bodies are duplicated in the spheres of financial and economic security.

Unlike Ukraine, the states - members of European Union have plenary powers in sphere of state financial and economic security which belong only to a single law enforcement agency, that greatly increases its efficiency in the spheres of counteracting financial and economic offenses. Particularly in Italy and Romania, such powers are given to Financial Guards, administered by the Ministry of Economy and Finance of the States. In Macedonia, which is an official candidate to join the European Union, Bureau of Financial Investigations operates as the agency of the Ministry of Finance. To counteract and fight against this type of offenses in Austria, Financial Police is use. It is subordinated to the Ministry of Finance and combines the powers of border and tax agencies.

In our opinion, under conditions of integration of Ukraine to European Union, it is advisable to combine the powers, granted to the National Police, tax police departments, the Security Service and State Financial Inspection, and transfer them to a single law enforcement agency as to the subject providing financial and economic security of Ukraine. This law enforcement agency must operate on the basis of tax police as an agency that already has necessary financial, technical and human resources, and is subordinated to Ministry of Finance of Ukraine. This operation can be justified by the positive experience of European Union states, concerning the organization and activities of similar law enforcement

agencies, and the fact that Ministry of finance of Ukraine forms financial politics. So, considering the experience of European Union countries, today it is necessary to unite and pass all plenary powers of law enforcement agencies in the sphere of financial and economic security of the state to the single law-enforcement agency.

MODELING THE NON-EQUILIBRIUM EVOLUTIONARY THERMODYNAMICS OF FRAGMENTATION REGIME AT SEVERE PLASTIC DEFORMATION

D.S. Troshchenko – *postgraduate*
(*Sumy State University*),
V.S. Kurochkina – *EL Advisor*
(*Sumy State University*)

Nowadays, metals are subjected to different forms of processing for obtaining the high mechanical properties (high strength and plasticity). This objective is achieved most cardinally at grinding the grain structure of metals due to their processing by the methods of severe plastic deformation (SPD).

At present, a special theory is being developed. It is based on the Landau theory concept of phase transitions. Within the framework of this theory, it is possible to explain many important features of the SPD process. However, these methods do not take into account the influence of fluctuation noise, which can critically change the nature of system evolution. Moreover, the connection between generations of several types of defects has not been revealed yet, for example, such defects as the grain boundary and dislocation. Their interaction can provide the stationary domains formation at the phase diagram.

The density of grain boundaries, dislocations and entropy are introduced for describing the defect structures. This allows us to take into account the two channels of energy dissipation (thermal one and defect formation). The phase diagram that establishes the domains of different

limit structures has been obtained. The formation conditions for two limit structures have been found.

Self-similar regime corresponds to the selection of the parameters, at which a set of limiting structures is formed with different size of grains. There have been determined such parameters at which the distribution of energy density of grain boundaries has a power series form. The kinetics of setting the steady-state values of defects density is investigated within the scope the adiabatic approximation. It is demonstrated that grain sizes in the limit structures decrease with the increase in elastic strains.

SPIROPYRAN AS A NEW WORD IN MODERN DYNAMIC MATERIALS

O.A. Kovalenko –*postgraduate*
(*Sumy State University*),
V.S. Kurochkina – *EL Advisor*
(*Sumy State University*)`

Nearly all the traditional man-made materials are static in both form and function, and only quite recently the synthetic materials chemists have shifted their attention to the dynamic materials. These dynamic materials have multiple advantages over their static counterparts: selected properties of interest can be reversibly “turned on” and “off” at will and the ability to reconfigure these materials imparts upon them many uses.

One of the representatives of dynamic materials is the photochromic materials. The investigation of photochromic materials is very actual and attracts scientist’s attention because of the broad spectra of possible applications. Products that are based on these materials find application in data storing technologies and reproducing information, colour filters production, photochromic lenses production and various components of molecular electronics. They are also used in medicine for cancer diagnostic and treatment.

The prominent representative of photochromic compounds is spiropyran – molecule with single bonds that can turn into one of two states under the influence of photons with different energies. This molecule has particular configuration. This molecules are related to one of the most prospective and studied class of organic photochromic compounds.

The purpose of the paper is to make the mechanism of photochromism more exact, to investigate the conformational transformations of the spiropyran molecule and the process of changing its hybridization.

To achieve the purpose of the paper the following tasks have been performed:

- to discover the rotamers of open-ring form of spiropyran molecule;
- to investigate the transformation route between two states of the spiropyran.

INTERACTION OF STATIONARY SH-WAVES WITH CURVILINEAR CRACKS IN THE SEMI-INFINITE BODIES

Svitlana Pylypenko, *ASP-52tech*
(*Sumy State University*),
A.M. Diadechko, *ELM*
(*Sumy State University*)

Modern constructions and buildings work not only in the multiple static and cyclic terms, but also in the dynamic terms. It is well known that during the dynamic loading of bodies that have connections, cracks and other technical or structural faults, the probability of the material destruction is growing. To make an exact mathematical description of the wave field in bodies with defects is very difficult. For rating the limited state of such bodies, the consideration of model problems is needed. As a result the development of methods of solution, dynamic tasks for all-around infinite and semi-infinite bodies with cracks and connections of the elasticity theory, is urgent as well as their exact results.

In fact a crack, as a rule, has not got a straight form and, as the researches showed, the degree of the curve influences greatly on the size and character of changes of the stress intensity factor. Different problems appear during the solution of dynamic tasks dealing with curvilinear cracks.

The goal of the work is to develop the method of task solution of the elasticity theory for semi-infinite bodies with the curvilinear incision system or intercalation. The common approach to calculate the stationary dynamic problem of the theory of elasticity for semi-infinite medium with

the curvilinear incisions or thin solid plugs was further investigated. The study showed that the algorithm has a high speed of the degree of convergence. The accuracy of calculations up to 10^{-10} was made at 50 points of the collocation of every circuit. The convergence of the algorithm doesn't depend on the number of cracks. In the diffraction problem SH-waves on the system of solid plugs parallel algorithms allow to reduce time of the calculation and to analyze the characteristics of the wave field in details.

The combination of the method of integral equations that declines the problem dimension, and saves the calculations time due to parallelizing of the calculating procedures leads to the increase of the efficiency of the suggested algorithm.

INCREASING EFFICIENCY OF MACHINING HIGH-PRECISION HOLES WITH NONCONTINUOUS SURFACES

Pavlo V. Rybalka, *ASP-42tech*
(*Sumy State University*),
A.M. Diadechko, *ELA*
(*Sumy State University*)

This paper is about a center hole with noncontinuous surface of a centrifugal pump impeller. The main subject is deviation of cylindrical shape of an impeller center hole and its concentricity to sealing surfaces. The purpose is finding a logarithm of getting precise cylindrical shape of the hole.

The research is connected with detecting defects that occur while rotor assembling, moreover the focus must be made on additional hole elements that an impeller may be constructed of. The approach to avoid this is the surface hardening of a shaft or electrical-spark alloying of an impeller hole.

As world's companies dealing with vibration characteristics control in atomic aggregates like IAEA are increasing the requisition in this field, the technology of their manufacturing has to be improved.

The analysis and monitoring of local pump manufacturing shows quite old approaches, technologies and fixtures that stand away from modern analogs. After analysis of the existing processing techniques and the experiments made an idea to combine the positive properties and eliminate the disadvantages of honing and rubbing was suggested. That is why the

opportunity of learning alternative technologies applied abroad is of great interest.

The math modeling of the processes of the holes machining is being built. The results will be used to find possible ways of decreasing the deviation. There is also an intention to broaden knowledge in modeling technologies.

In the frame of the research, the problem of central holes with noncontinuous surfaces of impellers and its derivation as a cause of vibration increase is being investigated.

The preliminary results show that inelastic deformations might be a huge problem; however the technology heredity thought the whole manufacturing and assembling processes is ideal. The next step is making math models to get approximate results and test them through natural experiments.

Since, those deformations on the sides of keyway are smaller than the radius of metal cutting tool's edge, so the methods of removing them can be rubbing or honing. Both processes are characterized by a number of disadvantages.

One possible tool, suggested for solving the above described problem, is combination of hone and rubber. The tool suggested in the paper may be used effectively not only in impeller production, but also for manufacturing of any other curved surface hole.

After introduction of the suggested innovation into the modern manufacturing process the UA companies may occupy higher market positions.

CERTIFICATION OF THE TEACHING STAFF IN DISTANCE EDUCATION

K. Lozova, *ASP-42*
(*Sumy State University*),

A. M. Diadechko, *ELA*
(*Sumy State University*)

Globalization of educational environment and technological progress put forward new requirements for the competence of teachers as a major factor in ensuring the competitiveness of universities. One of the most popular and current methods of evaluation of knowledge, abilities and skills of the teaching staff (TS) is a certification. Unfortunately, even today quite a lot of schools do not understand the content of the certification process, mistakenly identifying it with certification and other conformity assessment procedure. Certification of teachers is a procedure to match the quality of their characteristics to the requirements of national and international standards, designed to assess the level of professionalism under external professional standards that developed

out of a particular institution. Availability of competent teaching staff is a sign of a good university level as a whole.

Lately the experts begin to think about the issues of implementation of the certification of university lecturers in Ukraine. Distance Education (DE) is no exception. Institutes, due to the rapid growth of interest in distance learning, are looking for ways to improve and one aspect of providing a high level of educational services is improving competence of the teaching staff in information education.

Improving the professional competence of teachers is typical due to a lot of reasons, but in our view, you should begin studying the issue of the establishment and development of criteria for objective assessment of their knowledge and skills in the field of education, which in turn will shape the overall evaluation of teachers distance learning.

The problem of evaluation of competency of TS in the DE needs detailed study and, above all, you need to start work from the analysis of the criteria of traditional forms of education, since, due to the specific characteristics of the national teachers' education in Ukraine is not able to practice only as a teacher distance learning. It serves as part of a large system undoubtedly influenced by external factors. This fact requires taking into account not only the criteria of competence teacher in DE but also criteria related to evaluation and the environment in which it operates, i.e., criteria for assessing TS skills and knowledge typical for classical education.

The question of TS competence in the implementation of competitive distance learning should be on the top spot. Study and analysis criteria for assessing the skills and knowledge of teachers DE lead to a growth in DE popularity in Ukraine, which in turn will lead to the popularity of Ukrainian universities in the world and increase the enrollment of domestic students and foreign students from other countries.

Our analysis of criteria of competence of teachers in classical and distance education made it possible to establish that the roles of teachers in these forms of education are significantly different, but to separate these criteria is not possible. Defining the role of a teacher in distance education is not possible without the involvement of the criteria of classical education. In further studies, we will strive for a deeper disclosure of the issue of TS certification in the DE area. We aim to study the issue of increasing the level of TS competence for blended learning, namely, engineering specialties.

References

1. Anisimov AP, Melnichenko RG Rating teachers as the main exponent of university accreditation. // Law and Education. № 6. 2011. http://melnichenko.net/_p_name159.html

2. Murasova GE Specificity of teachers in the system of distance learning IV International scientific-practical conference "Educational Process: Inside materials IV Intern. Scient. and practical. Conf., Nov. 29-30. 2010: In 2 t. - D., K. Bila, 2010. http://www.confcontact.com/20102911/4_muras.htm
3. Kadyrov EA The implementation of competence-based approach in the preparation of the teacher of high school for LMS. Distance Learning Center Ryazan State Radio Engineering University <http://2013.moodle moot.in.ua/course/view.php?id=75&lang=ru>

SYNERGETIC APPROACH TO THE DESCRIPTION OF REALIZATION OF THE PRODUCT AT THE STAGES OF DESIGN, MANUFACTURING AND OPERATION

Y.O. Yevstafieva, *ASP - 42tech*
(*Sumy State University*),
A.M. Diadechko, *ELA*
(*Sumy State University*)

Efficiency of programmable logic controller functioning is in many respects connected with presence of corresponding objective laws of management, which are capable to consider condition and changes of the internal and the external environment. Problems management of such dynamic systems are rather relevant and require new theoretical approaches. A present economic crisis is an acknowledgement of that.

As the research of complex systems shows [1], representation of the self-organizing system is reduced to the self-coordinated description of time dependences of order parametre, the interfaced to its field and the operating parametre. As efficiency of realisation of programmable logic controller is defined at its operation, then it is necessary to accept the production function of maintaining (using) system Q as an order parametre. Accordingly, the conjugated field represents the production function of making system G , and the operating parametre F characterises a gain of scientific and technical results. As a results, the problem is reduced to an expression of the specified quantities' change rates $\dot{Q}, \dot{G}, \dot{F}$ through their values Q, G, F .

Considering that the behaviour of parameter of an order $Q(t)$ is the core and subordinates behaviour of the conjugate field $G(t)$ and the operating parameter $F(t)$, we will accept an expression for its change rate \dot{Q} in the linear form

$$\tau_Q \dot{Q} = -Q + A_Q G. \quad (1)$$

The equation for the conjugated field is accepted as

$$\tau_G \dot{G} = -G + A_G Q F, \quad (2)$$

where the first summand again has a relaxation nature with the characteristic time τ_G , the second one represents a positive feedback of the production function of the using system and a gain of scientific and technical results with the change rate of the conjugated field.

The last equation of evolution of the system describes the relaxation of the gain of the scientific and technical results F , which plays a role of the operating parameter:

$$\tau_F \dot{F} = (F_e - F) - A_F Q G. \quad (3)$$

According to system of synergistic equations (1) - (3) is the elementary field scheme representing effect of self-organising [2]. For the analysis of this system it is convenient to make use of dimensionless variables by scaling time t , the production function of the using system Q , conjugated field G and internal status parameter F

$$\tau_Q, Q_c \equiv (a_G a_F)^{-1/2}, G_c \equiv (a_Q^2 a_G a_F)^{-1/2}, F_c \equiv (a_Q a_G)^{-1}. \quad (4)$$

Then the behaviour of PLC processes is represented by the dimensionless system of the equations

$$\dot{Q} = -Q + G, \quad (5)$$

$$\sigma \dot{G} = -G + Q F, \quad (6)$$

$$\delta \dot{F} = (F_e - F) - Q G, \quad (7)$$

where relations of characteristic times $\sigma \equiv \tau_G / \tau_Q$ and $\delta \equiv \tau_F / \tau_Q$ are entered.

The conducted researches show that Lorentz's system ((5) - (7)) allows to present the basic features of transition from the mode of inefficient realisation of PLC to the mode of its effective realisation in the self-coordinating way. The phenomenological description is reached due to dependence of synergistic potential $V(Q)$ on the production function of the maintaining system.

References

1. A.I.Olemskoi. Complexity of self-similar hierarchically constrained ensembles//JETP Letters. –2007. – V.85, No.2, pp.127-130.
2. A.I. Olemskoi. Axiomatic theory of self-organizing system//Physica A. - 2002. – V.310. - pp.223-233.

INTELLIGENT DECISION SUPPORT SYSTEM FOR RENAL RADIONUCLIDE IMAGING

A.S. Moskalenko – *postgraduate*
(*Sumy State University*),
V.S. Kurochkina – *EL Advisor*
(*Sumy State University*)

Radionuclide imaging of kidneys has a special place in nuclear medicine. It allows to register functional changes, far earlier than the structural and anatomical changes. Therefore, it is indispensable at early diagnosis. The reliability of data interpretation of renal scintigraphy studies depends on the level of doctor-diagnostician's professional qualification and on the presence of their practical experience.

One way to reduce the load on a doctor-diagnostician and to improve the accuracy of a diagnostic conclusion is the realization of intelligent algorithms of classification scintigraphic images. At the same time a set of classes is characterized by three functional kidney states. The first class characterizes the normal state of renal function without any apparent violations. The second class characterizes renal parenchymal disease and the third class characterizes an impaired urinary dynamics.

The most promising direction is the use of information-extreme intellectual technology methods of extreme of analysis and synthesis (IEI-technology) for self-learning diagnostic systems. The information-extreme algorithms are based on adaptive binary coding of feature values and on optimization of geometrical parameters of feature space partitioning into equivalence classes in the process of maximization of the system information ability. In this case, it is used the modified S. Kulback's information criterion for the estimate of diagnostic system efficiency which is expressed in the terms *positive* and *negative predictive*.

Information-extreme machine learning is used for dynamical scintigram segmentation (pixels classification) and renogram curves recognition for building an unerring classifier on a training set.

Therefore, application of IEI-technology ideas and methods in

radionuclide studies can provide synthesis of highly accurate diagnostic decision rules.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Проняєва В.Е., *викладач*
(*Сумський державний університет*)

На сучасному етапі зростають вимоги до якості підготовки фахівців з вищою освітою. Таке поняття, як *глобалізація* та *комп'ютеризація* стали характерними термінами в нашому житті. У ході практичних занять викладачі широко використовують різноманітні новітні технології, серед яких, найбільш популярним є *Інтернет*.

Інтернет як інформаційна система пропонує своїм користувачам різноманітні інформації і ресурсів. Базовий набір послуг містить:

- електронну пошту (e-mail)
- телеконференції
- відеоконференції
- можливість публікації власної інформації
- доступ до інформаційних ресурсів
- довідкові каталоги (Yahoo! / Info Seek/ Ultra Smart / Galaxy)
- пошукові системи (Alta Vista, Hot Bob, Open Text, Web Crawler)
- розмова в мережі Chat

Інтернет є ефективним інструментом під час підготовки та проведенні занять, а також надає змогу , тим , що вивчають іноземну мову полегшити процес оволодіння мовою. Існує багато web-сайтів, які забезпечують студентів завданнями, посильними для самостійного виконання. Вони надають можливість проконтролювати виконану роботу, а також удосконалювати деякі аспекти англійської мови і підготуватися до екзамену. Ці сайти ідеальні для виконання домашніх завдань.

Автентичні сайти, з іншого боку, можуть бути вибрані, щоб задовольнити інтереси тих, хто вивчає. Це ключовий фактор у підтриманні мотивації студентів.

Використовуючи ці сайти, треба вибирати такі, які є більш доступними і зрозумілими. Кількість форм та можливостей організації занять з використанням інтернет ресурсів необмежена. Крім виконання он-лайн вправ, провідне місце займає робота з блогами,

тобто веб-сайтами, де автор може розмістити важливу інформацію, або прокоментувати актуальні події.

На заняттях з англійської мови за допомогою інтернету можна вирішувати цілий ряд дидактичних завдань: формування навичок читання, удосконалення навичок письмової мови, поповнення словарного запасу, формування мотивації до вивчення англійської мови.

Інтернет робить можливим :

Експериментальне вивчення англійської мови. Студенти мають можливість ознайомитися з різноманітним досвідом суспільства.

Стимуляцію мотивації. Окрім ігор і розваг, які популярні серед молоді, інтернет пропонує різні види діяльності. Це дозволяє студентам почувати себе більш незалежними.

Зростання досягнень студента. Інструкції он-лайн допомагають студентам удосконалювати свої лінгвістичні вміння, заохочують їх до творчого процесу і допомагають будувати свою стратегію.

Формування комунікативних навичок. Посилаючи e-mail і приєднуючись до широкого кола співбесідників, студенти мають змогу спілкуватись з людьми, яких ніколи не зустрічали. А також мають змогу спілкуватись зі своїми одногрупниками, виконуючи, наприклад, спільний проект.

Індивідуалізація. Соромливі, або з недостатніми лінгвістичними знаннями студенти, мають великі переваги в співпраці з іншими студентами.

Вивчення іноземної мови має культурний підтекст. У світі, де інтернет стає все більш поширеним, завдання викладача –допомогти студенту знайти потрібний сайт і почувати себе повноцінним громадянином глобального простору, як в аудиторії, так і за її межами.

UKRAINE INTERNATIONAL COOPERATION IN CORRUPTION PREVENTION

A.O.Digtyar –group Yu-24
(Sumy State University),
S.V. Podolkova - EL Adviser
(Sumy State University)

Long aspirations of Ukraine to become an equal member of the international community and European integration processes caused the

need to bring Ukrainian legal system and legislative framework into line with international standards. According to the indexes of sociological research of many international institutions, Ukraine is one of the most corrupted countries in the world. Taking into account these processes, along with the other problems and tasks facing Ukraine, the corruption prevention is getting top priority.

Recognizing the necessity of struggle against corruption, the international community started uniting. Such complex phenomenon as corruption exists even in the most democratic and legal states. It is socially negative and dangerous, contradicts the principles of social justice and society moral, threatens law rules.

The result of this cooperation is the adoption of the international legal acts complex at the level of the United Nations and European institutions, aimed to establish the uniform standards of fighting against corruption at the international level, and to implement them by means of direct internal struggle with this phenomenon. Ukraine has supported most of these acts in the system of national legislation, including the Law of Ukraine «On Grounds of Corruption Prevention and Counteraction» [1], but an issue of its practical realization is problematic.

Under conditions of normal development of democracy, corruption is an ordinary phenomenon. Typical Ukrainian democracy is characterized by the complete lack of control and impunity when power is united with the shadow capital, and society loses moral orientation, so that the unrestrained general public greed is prevailing.

Signing the Association Agreement with the European Union, Ukraine takes the responsibility to overcome corruption [2]. In this context it is necessary to realize a definite plan of consecutive and reasonable actions; namely, the optimization of anti-corruption legislation, implementation of international standards of corruption prevention. It is also necessary to create a single, centralized, independent anti-corruption body. The next government task of the corruption prevention is to strengthen coordination between authorized bodies.

Today there is no political will to create an effective political anti-corruption agency and the pressure from existing European structures, independent experts or political opposition is insufficient.

It is a complex crucial process, both for the bureaucratic apparatus and for the society, and it is necessary to develop a single, strategic policy of prevention this social disease. It is also necessary to strengthen the liability for committing of corruption, to apply more rigid penalties for guilty person.

The most closely Ukraine as a rightful member in solving of this problem cooperates with the United Nations by joining the UN Convention against Corruption [3], which is the most universal international act, that unifies norms and standards in fighting against corruption, and is a reference point of all UN member states, including Ukraine.

The public must fight with the corruption, monitoring the activities of public officials authorities, controlling the implementation of anti-corruption laws. For its part, the state must ensure the widest possible public access to public information about the activities of state authorities, thus contributing to public awareness and the ability to control government activities that will provide the principles of publicity, openness, transparency of activities of the state apparatus.

1. On Grounds of Corruption Prevention and Counteraction: Law of Ukraine dated 07.04.2011 № 3206-VI // [Electronic source]. – Access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.
2. Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their member states, of the one part, and Ukraine, of the other part // [Electronic source]. – Access: [http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine EU_Association_Agreement_\(body\).pdf](http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine_EU_Association_Agreement_(body).pdf).

COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF VEHICLES TECHNICAL CONTROL UNDERTAKING IN DIFFERENT COUNTRIES

M.O. Zhyla - *group U -24*
(*Sumy State University*),
S.V. Podolkova – *EL Adviser*
(*Sumy State University*)

Relevance of the research of vehicles technical inspection procedure is determined by constant change and reorganization of the State Automobile Inspectorate, amendments to the Law of Ukraine "Traffic On", the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on elimination of excessive government regulation of road transport". So, the aim of the *mandatory* technical inspection is to simplify the life of citizens, but under discussion is the problem of choice: to use the present general technical control of vehicles, or to reform it to a harder form of control.

Compulsory technical control (CTC) means that transport has to provide traffic. This implies checking a vehicle, taking into account currently used legislation about serviceability requirements. The technical condition of used vehicles, concerning road safety and environmental protection, must comply with the adopted rules, regulations and standards. CTC in Ukraine is not applied to all vehicles. Own vehicles of individuals cannot be controlled, all other vehicles are subjects to CTC in accordance with the law. Actually, the life and health of their family in their own vehicles motorists should provide themselves.

Undertaking of CTC takes place at service stations. It is registered in the vehicle inspection reports at the stations. The report specifies a period of the next mandatory technical control for the vehicle, taking into consideration the frequency of this procedure. Terms of CTC undertaking are following: for passenger cars, used for transportation of passengers or goods for profit, for vehicles of more than two years exploitation - every two years; for trucks carrying up to 3.5 tones - every two years; for trucks with carrying capacity of over 3.5 tones, trailers and taxis - every year; for buses and special vehicles carrying dangerous goods - twice a year.

Compared to Ukraine, in Germany the required mandatory technical control is conducted by private companies that have received state accreditation. Certificate of mandatory technical control undertaking is a sticker attached to the registration mark. Any attempt to tear off the sticker leads to damage of the registration mark, which virtually eliminates the possibility of illegal actions. The CTC procedure of cars in Ukraine and Germany coincides, so only the availability of documents confirming maintenance is checked. As for organizing process, CTC in Germany is carried out by TUV Rheinland Group. The procedure is performed only by means of CTC undertaking by public or private organizations. They must necessarily obtain a license from TUV Rheinland Group to conduct CTC. Mandatory technical inspection in Germany is valid for two years. New cars get three-year delay in the CTC undertaking. Every year mandatory technical control is conducted only to vehicles with a mileage of over 250,000 kilometers.

In Japan, there is also vehicles mandatory technical control ("Syaken"). The Japanese are quite demanding to the procedure of vehicles maintenance. If it is necessary to check any detail, Japanese can take control of maintenance tools even disassembling the vehicle. New vehicle takes technical control in three years, and then every two years. The vehicle is tested according to 100 parameters. Certificate of the compulsory technical inspection undertaking is a sticker in the middle of the windshield

top. The Ministry of Land, Infrastructure and Transport considers that the condition of the vehicle must correspond to the inspection issued by Japanese laws. If at least one of a hundred does not meet safety standards, ecology sticker will not be issued. Use of a vehicle without sticker in Japan is impossible. The mandatory technical control costs very expensive, and for vehicles with over 5 years exploitation CTC price increases. That is why it is more profitable for Japanese motorists to sell their vehicles before the expiration of CTC term and to buy new ones.

So, the analysis of comparative characteristics of mandatory technical inspection undertaking of vehicles turned out that the procedures of CTC undertaking in Ukraine, Germany and Japan are different. The stages, cost and parameters of the compulsory technical control also distinguish.

THE ROLE OF ENTREPRENEURSHIP IN ECONOMIC DEVELOPMENT

V.Mirgorodska, *group F-41*
(*Sumy State University*),
O.R.Gladchenko, *EL Adviser*
(*Sumy State University*)

The functioning of a market economy is inextricably linked to its main actors. It is economic man (*homo economicus*), which is characterized by rational behavior, their own interests, actively striving for the realization of personality, willingness to take risks and assume responsibility. The implementation of these individual interests takes place in conditions of economic and business activities. In modern conditions this activity got its name as a entrepreneurship or a business that is the potential for economic growth of the country with a market economy type.

Entrepreneurship is a necessary defining feature of the market, it is a mandatory feature. The market cannot exist without entrepreneurs, and on the contrary, the market mechanism creates favorable conditions for the activities of resourceful business people, develops different forms of entrepreneurship and so it becomes the foundation of economic development.

The basis of developed economies are primarily small and medium-sized enterprises, which immediately react to the slightest market changes, adjusting its own economic behavior and thus ensuring a steady state of the economic system as a whole.

The development of small and medium businesses corresponds global trends in the formation of the flexible mixed economy, the combination of different forms of ownership and their adequate management model, which is implemented in a complex synthesis of the competitive market mechanism and state regulation of large, medium and small-scale production. And if big business is the backbone, the axis of the modern economy, the diversity of medium and small business is the muscle, the living tissue of the economic organism..

Every state sets its own criteria for the distribution of the enterprises according to their size for example small, medium and large business depends on the nationality, industrial grades, economy and industrial culture. The value of small business is very high in the economy. Market economy cannot operate and develop without small and medium-sized business. In a market economy, small and medium business is a leading sector, which determines the rate of economic growth, structure and quality of gross national product; in all developed countries, small business amounts 60 - 70 percent of GDP.

Small and medium business is one of the factors of economic growth. The role of small and medium businesses is indispensable in solving the most pressing economic and social problems. Without requiring a significant investment by the state, small and medium business contributes to a "healthy" competitive environment, the establishment of market balance, the creation of new of workplaces, the formation of the middle class, meeting the various needs of the population, which ultimately leads to sustainable economic growth.

With this in mind, we might consider the following conclusions:

- increasing in the number of owners, and thus the formation of the middle class is the main guarantor of political stability in a democratic society;
- increasing in the share of economically active population, which increases incomes and smoothes out disparities in well-being of different social groups;
- selection of the most energetic, capable individuals, for whom a small business becomes a primary school of self-realization;
- creation of new workplaces with relatively low capital costs, especially in the service sector is important;
- employment of workers who are redundant in the public sector, as well as representatives of vulnerable groups;
- training of workers with limited formal education who acquire their skills on the job;

- elimination of monopoly producers, creation of a competitive environment;
- mobilization of material, financial and natural resources that otherwise would remain unused and their more effective use;
- better relationship between the sectors of the economy.

DRIVEN ANHARMONIC OSCILLATOR: CLASSICAL AND QUANTUM ANALYSIS

Y.Bystrik, *ASP-42*
(*Sumy State University*),
A.M.Diadechko, *ELA*
(*Sumy State University*)

The existence of a perfectly isolated quantum system is impossible. In reality, no quantum system is completely isolated from its surroundings, so every quantum system is open to some extent. The dynamics of any open quantum system is described by Lindblad equation [1].

The anharmonic oscillator is one of the most important models in the study of physics. Classically, it is used to describe oscillating systems in which the proportionality between the acting force and the displacement is not purely linear. This is often the case when describing the forces between atoms or molecules, i.e. on a microscopic scale. Therefore, the anharmonic oscillator occupies an important role in the field of quantum mechanics, for example in solid state systems or the theory of dynamical chaos, etc.

We consider the model of open nonlinear quantum oscillator with a periodic modulation. The model has a classical analogue, namely the dissipative nonlinear oscillator that allows the chaotic attractors as an asymptotic solutions. It is expected that a quantum system in terms of Lindblad approximation has quantum attractor, i.e. an asymptotic state, which carries the “prints” of the classical chaos. Our aim of the research is to investigate the relation between the classical dissipative chaos and the quantum attractors of open quantum systems.

We have used the method of quantum jumps to find the quantum attractor of the considered model system. This method allows to reduce the calculations significantly. If N is the number of system states, than we need to average the solutions of Schrödinger quasi-equation only with N variables instead of finding the N^2 variables of Lindblad equation.

After all necessary calculations the aim of this paper has been achieved, namely we have obtained a good agreement between the phase portraits of the considered quantum system and its classical analogue.

1. H.-P. Breuer and F. Petruccione, *The Theory of Open Quantum Systems* (Oxford University Press, 2007).

THE ROLE OF ORGANIZATIONAL CULTURE IN THE WORK OF SOCIAL INSTITUTIONS

Y. Rusakova , group F-41
(Sumy State University),
O.R. Gladchenko, EL Adviser
(Sumy State University)

The successful development of any social institution is impossible without systematic renewal, establishing relationships in the team, without a clear mission. So an organizational culture plays very important role in the work of any company and organization. First of all it creates a favorable environment, comfortable climate, understanding between employees and therefore increases productivity. Thus, corporate culture has a great influence on the performance, competitiveness of the organizations, and also a significant impact on a banking system. Corporate culture includes moral norms, values and traditions that have been formed since the formation of the organization and are shared by the majority of its employees.

The main purpose of organizational culture is to set up people to a more efficient performance of their duties and to have fun from their performance. This in turn will lead to better performance of the organization as a whole.

Basic corporate principles of the banks are:

- commitment and legality;
- professionalism and responsibility;
- security and confidentiality.

However, analyzing the experience of domestic banks can sum up that some of them have structural changes, but they are still very far from international standards of work.

STRUCTURE AND PHYSICAL-MECHANICAL PROPERTIES OF NITRIDE AND CARBIDE COATINGS OBTAINED WITH MAGNETRON SPUTTERING

Ya. O. Kravchenko – *postgraduate*
(*Sumy State University*),
V.S. Kurochkina – *EL Advisor*
(*Sumy State University*)

As industrial interest is directed to enhancing of the wear resistance, fracture toughness and hardness, the physical-mechanical properties of the multilayer nitride and carbide-based systems based on V were under consideration. Various multilayer coatings (VC/VN, VN/VC, VN/VCN/VC) were obtained. The structure and physical-mechanical characteristics of nitride and vanadium carbide monolayers were analyzed comparatively.

The deposition was performed by using the CMSII method, by means of optimized portions of argon atmosphere and jet gas (nitrogen). The coatings with a microhardness value 3700HV 0.05 and as thick as up to 20 microns have been produced. The elemental and phase composition of the coating, and tribological properties (wear and friction coefficient) of the coating were investigated. The chemical and structural investigations were performed by GDOES (Glow Discharge Optical Emission Spectrometry), EDX (Energy Dispersive X-ray analysis), XRD (X-ray Diffraction) and SEM (Scanning Electron Microscopy), while microhardness measurements and wear test were used to assess the characteristics of coatings. The friction coefficient and the wear resistance of the coatings were evaluated by using a pin on disc tests in unlubricated condition.

It has been found that the vanadium compounds have a coefficient of friction lower than the control samples HSS, the lowest values were determined for the vanadium carbide ($\mu = 0.5-0.56$). The wear mechanism changes from a cohesive wear, in the case of vanadium carbide monolayer, to an abrasive wear mechanism in the case of vanadium multilayer structures. Although vanadium carbide has the highest microhardness, its wear resistance is not so good, but when the VN is reinforced with the VC layer, the wear resistance increases significantly.

SYSTEM OF QUALITY ASSESSMENT OF EDUCATIONAL PROCESS

Y.S. Kulik –*postgraduate*
(*Sumy State University*),

V.S. Kurochkina – *EL Advisor*
(*Sumy State University*)

The important issues which appear in front of all participants of the educational process are improving the quality of education and its adaptation to the realities of life.

The quality of the educational process is largely determined by the content and the level of its educational content. The most important criteria for evaluating educational content are relevance and informative content. The level of educational materials should provide the base of knowledge required for students in their future work. Therefore, it is important to provide flexible communication between employers / graduates and universities by which the relevance and information content of a meaningful module can be assessed.

The purpose of the evaluation system of educational content quality is the development of information and software recognition system capable of learning within the information-extreme intellectual technology (IEI). The basic method of IEI technology is the method of functional and statistical tests which is designed to solve practical problems of control and weakly formalized systems and processes through automatic classification of functional states on condition of uncertainty.

The operating data of the system accumulate as a result of the survey of employers, graduates and students of the institution, based on their assessments of training modules on a scale of 0 to 100 points. According to this data, described system upon finishing learning will provide report on the state of educational modules of a department.

The training matrix of 3 classes was formed to test the effectiveness of the system. Class X_0^o corresponded to educational content of high quality, class X_1^o was rated as “good”, and class X_2^o - as “satisfactory”.

MODELING OF DISTANCE POWER PROTECTION IN SOFTWARE COMPLEX PSCAD / EMTDC

O.I. Ignatova, *student group Et.m.-51*
(Sumy State University),

S.A. Ivanov, *student group Et.m.-51*
(Sumy State University),

Morozova I.A. - EL adviser
(Sumy State University)

Modelling of protective relays offer an economical and feasible alternative to investigate the performance of relays and protection systems. To study the performance of the relay characteristics, single line to ground fault at different zones with and without fault resistances are considered. A Fast Fourier Transform block in PSCAD/EMTDC has been used to extract the fundamental component. The test network used in this work is 230kv transmission line systems.

Transmission lines electrically connect different elements in a power system. Electrical power that is generated at relatively low voltage levels is raised to a higher voltage level to be transported on transmission lines for supplying energy to loads. Transmission lines generally use voltages of 115 kV and higher. The level of voltage of transmission lines requires that line conductors be supported on adequate insulation and remain sufficiently clear of the ground to assure proper operation of the system and safety of personnel. Distance protection has been widely used for protecting transmission and transmission circuits because of its suitability, simplicity, economy and reliability.

Distance protection is used in networks of complex configuration, which for reasons of safety and sensitivity cannot be used more simple overcurrent. This article demonstrate detailed distance protection scheme of power lines (Fig. 1).

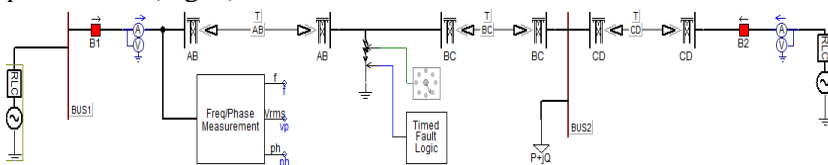

Figure 1. – Simulation setup of Transmission line in PSCAD.

Data are given about comparison of the circular and polygonal protection zone. The algorithm proposed in this paper prevents false

triggered distance protection in a mode of asynchronous course, and swings in power system. It is show that the response time of the distance protection with polygonal protection zone response time is less than the distance protection with a circular protection zone. The simulation of the system is done by using PSCAD/EMTDC software. In Figure 2 are shown typical distance zones that provide local and back-up protection to a transmission system. In this figure, protection zones are specified according to the numerical identification of the associated breakers.

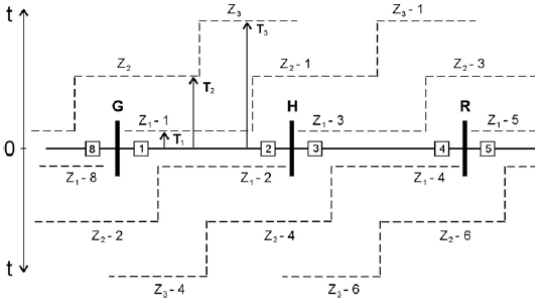

Figure 2. – Distance relay protection zones.

At Figure 1. Setting of the mho relay is

Zone-1 = 53.95 Ω (80 % of protected line AB).

Zone-2 = 101.16 Ω (100 % of protected line AB + 50 % of the protected line BC).

Zone-3 = 151.75 Ω (100 % of protected line AB + 100 % of the protected line BC+25% of the protected line CD).

Conclusions: In this work mho relay characteristics are developed using PSCAD. The performance characteristics of mho relay was evaluated at different locations with single line to ground fault. Main conclusion of this work is as follows.

- The developed mho characteristics may be used for training young and inexperienced engineers and technicians.
- Different case studies have been presented in order to illustrate the response of the developed mho characteristics at different locations, with and without fault resistances.

SIMULINK

D.V.Bychko, M.V. Bahmach – *group IT-21*
(*Sumy state University*),
D.O. Marchenko - *E L Adviser*
(*Sumy state University*)

The expansion pack of Simulink MATLAB is the core of the interactive software system designed for mathematical modeling of linear and nonlinear dynamical systems and devices. It can be presented like functional block diagrams.

To build a functional block diagram of the simulated devices Simulink has an extensive library of components and editor of block diagrams. It is based on a graphical user interface and it is a means of visually-oriented programming. The programmer can use a panel of components (block sets), using the mouse. It allows to incorporate MATLAB algorithms into models as well as export the simulation results into MATLAB for further analysis. The user carries the desired blocks from the palette to the desktop package and connects the lines of inputs and outputs of blocks. In this way he creates a diagram (block diagram) of the system or device that presents the model. The model is actually a program that can be viewed using a text editor or an editor file system MATLAB. Model files have the extension mdl.

Simulink has an extensive library of components (blocks). It includes sources of impacts (signals) with virtually any time-dependent scaling, linear and nonlinear converters with various forms of transfer characteristics, a quantum device, integrating and differentiating blocks, and so on. The library has a set of virtual recording devices - from simple measuring instruments such as a voltmeter or an ammeter to universal oscilloscopes that allow to view the time dependence of the output parameters of the modeled systems, such as voltages and currents, displacement, pressure, etc. The library contains more complex signal spectrum analyzers, multi-channel recorders and animation tools schedules.

Simulink graphical animation tools permit to build virtual physical laboratory with clear presentation of the simulation results. The capabilities of Simulink include problems of mathematical modeling of complex dynamic systems in physics, electrical and radio engineering, biology and chemistry - in short, in all areas of science and technology.

CLOUD DATA STORAGE

V.V. Avlasovych – *group IN – 41*

(*Sumy state University*),

I.A. Bashlak – *E L Adviser*

(*Sumy state University*)

Today, the Internet gives us a lot of opportunities. One of them is a cloud data storage.

Cloud Storage is a model of the data warehouse, which is located in the network on a large number of servers and provides non-stop customer access to their data from anywhere and any device with Internet access.

You may ask why we need online storage if we have conventional data storage devices. Conventional data storage devices have some size and weight and must always be at hand, by the way they can break, which is excluded in the case of cloud storage. Also, if necessary, you can give access to your files to anyone else and you do not need to go anywhere, and this is a great advantage. Companies that provide cloud storage for us always guarantee safety of our files from unauthorized access, but sometimes hackers can steal your information, so be careful. For example, we can use cloud storage as a proof backup of our files from natural disasters. A lot of big companies are using cloud storages because it is comfortable and cheaper. Companies save their money by cloud storage which can cut their energy consumption by up to 70% making them a more green business.

But everything in our world has flaws. For example cloud storages require money for using memory space. The more memory you need – the more money you pay.

As you already know, to get access to cloud storage you need the Internet. Sometimes people do not have access to the Internet, making their data inaccessible. Even if you already have access to the Internet this may not be enough for comfortable use of clouds. Quality of the Internet you are using is important too. For example, it is hard to get any files with low speed.

Cloud storage is a great way to keep information conveniently and safely with non-stop availability. But not every person can afford to buy such things.

MICROWARE APPLICATIONS OF NEGATIVE-REFRACTION METAMATERIALS

I. A Buriak, *ASP-53pm*
(*Sumy state University*),
AM Diadechko, *ELA*
(*Sumy state University*)

Metamaterials make a wide class of artificial composites, characterized by features that are hardly achievable technologically and unattainable in nature materials. These features, such as negative group velocity of EM wave and thus refraction index, are obtained due to simultaneously negative effective permittivity and permeability. The major classes of these composites are single negative materials (SNG), double negative materials (DNG), and electronic bandgap materials (EBG) or photonic crystals [1]. Permittivity and permeability depend on frequency, so there are RF MTMs (including microwave), terahertz, optical etc.

When constructing the MTM it is important to follow general observation: the unconventional electromagnetic properties of MTMs are exhibited when these materials are paired with other materials with at least one oppositely signed constitutive parameter [1].

The first and the most known DNG structure for high frequencies is combination of thin metallic wires and split ring resonators. Other wide-known structures are transmission line MTMs and Swiss rolls, which demonstrate unconventional properties at low frequencies as well [1].

A huge potential of MTM structures is embodied in various kinds of DNG materials-containing waveguides, power splitters, phase shifters, filters, couples, cavity resonators. The salient example are leaky-wave antennas, which must operate in higher order mode in a conventional case. In order to achieve more efficient and simpler feeding of antennas a CRLH transmission line is applied [2].

1. Metamaterials: Physics and Engineering Explorations / Ed. by N. Engheta, R.W. Ziolkowski. IEEE Press, A John Wiley & Sons, Inc., 2006. 414 p.

SOME ASPECTS OF ADAPTATION OF UKRAINIAN LEGISLATION TO THE EUROPEAN UNION REQUIREMENTS IN THE FIELD OF FOOD HYGIENE

A. Malus – Group U – 24

(Sumy state University),

S.V. Podolkova - EL Adviser

(Sumy state University)

The food safety is important for people of all world countries including Ukraine. In the article we consider certain aspects of the Ukraine and EU legislation in the field of food hygiene, level of adaptation and try to find ways of improving national legislation that would provide health and welfare of the citizens, the high level of protection of human life and health.

European Union legislation in the field of food hygiene consists of several regulations, including: Regulation № 178/2002, the main Law in the field of food safety; Regulation № 852/2004, which is called "Hygiene 1", that establishes the general rules of food hygiene for food market operators. In addition, Regulation № 853/2004 or "Hygiene 2", which establishes special hygiene rules for animals food origin for owners of food's companies.

The Law of Ukraine "On Basic Principles and Requirements for Safety and Quality of Food Products" is aimed at harmonization of Ukrainian legislation with the EU legislation in the field of safety and quality of food products. The Law consolidated the hygienic requirements for handling foodstuffs in a separate section which reproduces almost entirely the requirements of Regulation № 852/2004.

The basic principle of legislation on food safety claims that the ultimate responsibility for safety must bear food market operators.

The Law of Ukraine "On Basic Principles and Requirements for Safety and Quality of Food Products" [1] (hereinafter referred to as the Law) introduced the Hazard Analysis and Critical Control Point (HACCP) system at all stages of production and circulation. In comparison with methods which are used in Ukraine for a long time - as inspection or quality control- HACCP system is a preventive system. To avoid problems before they affect the safety of the food, you have to plan in advance correction of potential deviations from established critical limits. HACCP is a systematic preventive approach to food safety that addresses physical, chemical, and biological hazards as the means of prevention rather than finished product inspection.

The implementation of this system requires much time and resources, so the Law provides transition periods. Methodological instructions for implementation of HACCP should be developed and approved during 3 years for small business and the year for other kinds of business.

One of the innovations of legislation on food safety is an Article 33 of the Law of Ukraine «On Amending Certain Legislative Acts of Ukraine as regards to Food Products» [2] which provides an opportunity of methodological instructions development for associations of market operators in the procedure prescribed by the Law. It is a common practice in the European Union.

Important goal of the new general and specific hygiene rules is to ensure a high level of consumer protection with regard to food safety.

Certainly, to achieve this goal it is necessary to use an integrated approach starting with raw materials production to products output to the market or its export. Besides the Law, it is necessary to regulate the safety of animal feed. Indeed, the hygienic requirements for production of animal feed are a part of the system of food safety control at all stages of their production and circulation "from field to table". Also important is the introduction of the certification of production processes of agricultural products for the Global GAP system.

1. The Law of Ukraine "On Basic Principles and Requirements for Safety and Quality of Food Products" [Electronic resource]. – Access mode:

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/771/97%D0%B2%D1%80>

2. The Law of Ukraine «On Amending Certain Legislative Acts of Ukraine as regards to Food Products» [Electronic resource]. – Access mode:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1602-18>

THE BENEFITS OF EXTRACURRICULAR ACTIVITIES

Золотова С.Г., *викладач*

(Сумський державний університет)

Extracurricular activities connected with the use of foreign languages is a powerful tool to expose a lot of possibilities which university students can receive with the good level of English, German or French in modern world. For foreign languages teachers allowing students to get involved in extracurricular activities, such as linguistic conferences, round table discussions, end-of-course presentations is a wise choice, and it can be very important in helping them to develop many working skills,

people skills, and more. While participating in extracurricular activities students definitely need to consider all the benefits that come along with these activities:

- they will learn about time management and prioritizing things in their future professional life;
- they will explore various interests and talents that they may have – making presentations, producing posters, writing abstracts;
- they will have an excellent chance to expose their communicative skills – making reports, inviting the audience to discuss the issue, which was brought up at the conference, presenting their own points of view, supporting their ideas, participating in arguments;
- they will make a positive contribution to university life that makes them competitive and gives them a certain degree of self-confidence.

Any conference or round-table discussion aims to elicit a student's language behaviour. These activities are needed both by teachers and students to know how well somebody else uses foreign languages in free speaking activities and how much a student needs to master his own speaking abilities. Moreover, extracurricular activities aim to answer why they learn foreign languages. From the first-year students to postgraduates with more academic and professional ambitious there is one thing they have in common – through learning foreign languages they hope to achieve a goal to improve future professional opportunities.

INTERNATIONAL EXPERIENCE IN BANK STAFF MANAGEMENT

A. Panchenko – *Group AMm – 51*
(*Sumy State University*),
S.V.Podolkova – *EL Advisor*
(*Sumy State University*)

The level of banking system development largely determines the rate of market economy. The basic concept of personnel management in banking institutions in our time is the growing role of the individual employee, his/her knowledge and motivation, the ability to shape and steer them to achieve their goals. Today efficiency measures bank staff work is mostly oriented on the human factor. Consider briefly the experience of some countries in the banking personnel management.

United States. US banks mostly use traditional principles of selection of personnel in employment. They are focused on the specialized

knowledge and professional skills. Usually American experts are professionals in a narrow area of expertise, so they can advance only vertically in the hierarchy, which means, for example, that an economist will plan his career only in this area. In recruitment all candidates are tested (in our opinion, it is not sufficiently objective measurement of knowledge). After successful test the induction procedure takes place, when employee is familiarized with his duties, workplace, activity of the department and bank as a whole. Dismissal of staff, including managers, is accompanied by a number of assessment and educational activities, with the exception of emergencies (for example, theft, etc.). Evaluation of each employee is held twice a year. The final decision of dismissal is made by the head of the second or third level above the direct employee. Of course, in any case the employee can appeal the decision about dismissal to a higher management level or to the court.

Japan. The mentality of the citizens of this country allows to select personnel for work in banking system and to manage it more effectively than it is in European and US banks. Candidates for jobs in banks additionally attend lectures of practitioners among the officers of the bank. For promising students banks provide additional financial aid for full or partial tuition. Spent means may be long-term loans repayable after several years in the bank. The system "of lifelong employment" ensures permanent salary increases and receipt of various social benefits depending on seniority. System of moral incentives for workers and horizontal movement of workers are often practiced, that promotes the study of related professions. Various seminars and conferences are held regularly too. Interesting fact that labor productivity in US banks, which are controlled by the Japanese, is higher (about 30-40%) than in banks, where managers are Americans, and therefore - the Japanese are pretty good managers.

France. In this country increasing requirements for training (approximately 2-fold higher than in the US) are taken due to the stiff competition. Training of bank employees is conducted with the program "Psychology of Communication." Staff is constantly informed about the bank activities for a certain period, vacancies and used items personnel policy. In France there is a center for training and retraining of bank employees. The peculiarity of French banks is a high proportion of women as managers and specialists (20%).

Germany. Features of bank personnel can be summarized as follows: the most attention is given to retraining of employees of personnel services using special programs. There is continuous training of employees in the best banks in Germany and abroad. Banks in Germany carry out continuous

training of various categories of personnel, training in related professions. Banks use different types of payment, depending on the skill level, experience, knowledge of foreign languages and etc.

Italy. Italian banks in the north use methods of personnel management, which are similar to American. In the southern part of the country purely Italian methods without certain specific system are used. Practically, in Italy there is the Soviet system of selection and movement of bank staff, which is based on subjective factors: family, friendship and other relationships. Almost there are no incentives that improve skills.

Each country has its own specific features (positive and negative), but understanding the importance of attitude to human resources to provide quality banking services and profitability.

HUMANIZATION AS PEDAGOGICAL PHENOMENON

N.O. Simonenko – *PhD student,*
(*Sumy State Pedagogical University*)

The world community necessities intense changes in social, economic and cultural life of our country. The problem of humanization has always been humankind's central problem. At the beginning of the XXI century under the influence of global transformations the necessity to change the system of values of society formation of the strategy of education is practically becoming the necessary condition of culture dialogue. We believe that humanization of education means creation of such an educational social system which corresponds to the humanistic values and ideals.

Humanism is a phenomenon of culture system of key competences including subsystems of history, historically formed and historically changing subjective-personal, organizational - active and social system of ideas appreciating the value of a human being communicative competences. In accordance with the “National Doctrine of Education” the process of humanization of education in Ukraine has to become “the most important factor of humanization of social-economic relationships, creation of the new lifelong personality reference points”.

Humanistic pedagogy appeared in the USA as an implementation of ideas of humanistic psychology. Humanists believe that it is necessary to study the person as a whole, especially as an individual grows over the lifespan. They emphasize the "natural desire" of everyone to learn, they maintain, that learners need to be empowered and to have control over the

learning process. So the teacher relinquishes a great deal of authority and becomes a facilitator.

Humanistic pedagogy focuses on a variety of educational theories and practices that are committed to the world-view and ethical code of humanism; that is, positing the enhancement of human development, well-being, and dignity as the ultimate end of all human thought and action – beyond religious, ideological, or national ideals and values. It means that the study of the self, motivation and goals are the areas of particular interest. These and other ideas were formulated in the works of founders of American humanistic pedagogy such as Carl Rogers, Abraham Maslow and Malcolm Knowles and their followers: R. Evans, D. Kohen, V. Kulson and the others.

Carl Rogers principally known as the founder of person-centered psychotherapy and almost the inventor of counseling, also a leading figure in the development of humanistic approaches to education. His passion for education that engaged with the whole person and with their experiences; for learning that combines the logical and intuitive, the intellect and feelings.

Maslow mainly concentrated on human potential for *self-actualization*. He is chiefly known for his “hierarchy of needs”. The purpose of learning is to bring about self-actualization, and the goals of educators should include this process. Learning contributes to psychological health. Maslow proposed other goals of learning, including discovery of one's vocation or destiny; knowledge of values; realization of life as precious, acquisition of peak experiences, sense of accomplishment, satisfaction of psychological needs, awareness of beauty and wonder in life, impulse control, developing choice.

The implementation of the ideas of the humanistic pedagogy concerns the theory and practice of the modern high school the reformation of which requires further investigation and analysis. Studying of the American experience of humanization in higher education will reinforce the reforms strategy for Ukrainian education.

1. Humanistic Orientations to Learning [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infed.org/mobi/humanistic-orientations-to-learning/>
2. Reform Strategy for Education in Ukraine: Educational Policy Recommendations. – Kyiv: K.I.S., 2003. – 280 pages
3. Carl Rogers [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://webspace.ship.edu/cgboer/Rogers.html>

COACH-ATHLETES COMMUNICATION AT HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

V.M.Serhiyenko, *physical training department*
(*Sumy State University*),
O.R.Gladchenko, *foreign languages department*
(*Sumy State University*)

The current level of world achievements in sport is immeasurably increased because of the great importance to train highly qualified trainers who are capable to improve the system of training of athletes with high skills, to introduce new tools and techniques in the training process and to use special equipment and devices for the control of training of athletes. It is extremely important for a coach to apply his physical development and possibilities for the improvement of functional capacity and predict athletic performance of a sportsman. Speaking of a teacher-trainer it must be emphasized that his work consists of two main areas which are inextricably linked. The first is educational work with young people, and the second is the process of formation of skills of students. The successful solution of the main goal of training of high skilled athletes can only be done in close conjunction of these two areas. Therefore, the activity of the teacher-coach is not confined within the training occupation, and is carried out in the educational activities of studying engineering characteristics of his students, development of certain methods and means of training and fitness devices. All this presupposes that the coach has great professional knowledge, high general erudition and intuition. Trainer`s intuition involves, on the one hand, the accumulation of experience, understanding of a large number of facts, on the other hand it involves the implementation of decisions intuitively which is based on his own personal experience of the teaching and training of high class athletes.

The coach today is a direct creator of the training process, and his work needs the implementation of theory and methodology in training of sportsmen, the improvement of his own education, the participation in scientific conferences, discussions, coaching councils, the engagement in social work and so on. But the main thing is that the coach must be in constant creative search of the most effective tools and methods for long-term training. After all, athlete training qualifications last more than one-year and this continuous process requires proper planning of all components of sports training and also it needs theoretical, physical, tactical, technical and psychological compliance with specific principles of sports training.

At the same time the coach is a person with strong will and rigidity of mind. The teacher-trainer must lead his team or athlete through all the obstacles, difficulties and failures during a lot of years to achieve the goal. A true athlete will continue his training after the defeat in some competitions with redoubled energy under the guidance of the coach, striving to achieve good results, where the highest manifestation of such liability is successful performance in international competitions and Olympic Games. During the years of training the coach has to be a sensitive partner to his pupils and he should know their needs and aspirations. Very important characteristic of the coach is his ability to forecast the process of training, to identify ways of development of any sport and to regulate long training process appropriately. Having all these skills the coach has the possibility to increase the success of each athlete, and he can say what changes should be done in terms of the preparation of every sportsman. To solve this problem the coach needs to determine precise quantitative assessment of the main parameters of the strongest athletes. The establishment of model characteristics is very responsible and difficult task, but it is used as a reference model of training of an athlete. This model characteristics can be targeted to manage the process of training.

The coach must constantly improve his professional knowledge, explore domestic and foreign literature and summarize the experience of training of leading coaches and athletes for successful educational activities with high skilled sportsmen. He must use the best selection of talented athletes who will undoubtedly become a reliable guarantee of the successful performance at important international competitions.

DESIGN OF RECTANGULAR TO CIRCULAR WAVEGUIDE TRANSITION FOR MULTIBAND DNP SYSTEM

Y.A. Rybalko –*group ASP-53pm*
(*Sumy State University*),
A.M. Diadechko – *EL Adviser*
(*Sumy State University*)

The wide availability of microwave devices and rapid increase in computational power for the calculation of complex electromagnetic systems has allowed the creation of numerous solutions for the transportation of microwave energy from the microwave source to the sample in the nuclear magnetic resonance (NMR) probe [1]. In the dynamic nuclear polarization (DNP) application the circular waveguide is the most common type of waveguide for the transmission of the electromagnetic wave. The dominant mode in the circular waveguide is TE_{11} [2,3]. The

bandwidth associated with these TE_{11} mode circular waveguides is narrower than a typical rectangular waveguide in the same general frequency range. However, standard microwave sources have rectangular waveguide output.

A multiband transition from a rectangular waveguide (W, D, G bands) to a circular waveguide (Q band) for the DNP applications is presented. The transition is compact, and provides high return loss (~ 40 dB) and low insertion loss (S_{21}) ~ 0.2 dB at high frequency can potentially solve the challenges of transition design such as an efficiency of energy transmission from microwave source to the sample for multiband DNP systems. The dimensions of the transitions were optimized in a full-wave simulator. Properties of the window for DNP applications such as dimensions, mounting place and dielectric losses at different frequencies are presented. To verify the design and simulation results the prototype of scaled transition is realized and tested experimentally in K band.

- [1] F. D. Doty, "Probe Design and Construction," 2007.
- [2] N. Marcuvitz, Waveguide Handbook. IET, 1951.
- [3] W. A. Huting, "Rectangular-to-Circular Waveguide Transitions for High-Power Circular Overmoded Waveguides," Sep. 1989.

SPATAL-DISPERSION CHARACTERISTICS OF TWO-DIMENSIONAL PHOTONIC CRYSTALS

V.S. Shubnikov, *ASP -53fm*
(*Sumy State University*),
A.M. Diadechko, *ELA*
(*Sumy State University*)

In recent years the list of application fields of devices based on photonic crystal technology is increasing. They are getting especially popular in such fields as basic electronics, optical fiber information transfer, laser technology. That makes theoretical and experimental studies of such systems relevant.

In this paper the method of decomposition into plane waves dispersion and spatial characteristics of two-dimensional crystals of the type of air-dielectric triangular configuration that can be used as waveguide and resonance systems in the wavelength range from millimeter to optical were analyzed by means of numerical simulation of the task on eigenvalue for stationary Helmholtz equation. The theoretical model includes two artificial crystals with the rod and hole structure in which the stacking factor is normalized to the period varied in the range from 0.1 to 0.5.

The result of numerical studies which was implemented with the help of software Simple Photonic Crystals was the building up of the Brillouin diagrams that could define forbidden and permitted bands and two-dimensional distribution of electromagnetic energy density. The results gained during the research give reasons to state that a stacking factor increase of dielectric material while using the rod structure leads to significant field concentration at the latest rods and reducing of the forbidden zone width. This fact shows that forbidden and permitted zone width can be controlled by changing geometrical parameters, which in its turn, has a positive effect on the frequency bandwidth of material transmission.

The calculations done during the experiments have proved that replacement of the rod structures on the hole, does not lead to significant changes in the band structure, but electromagnetic field density increases in the hole area that may result in bigger energy losses. But it is evident that the hole structure is more simpler to design and implement.

BRAIN – COMPUTER INTERFACE

Shliahetskiy A. A., *IN-41*
(*Sumy State University*),
Bashlak I.A. *ELAdviser*
(*Sumy State University*)

Brain -computer interface - the interface that implements the connection between the human brain and the computer. The main idea is that when you think about action and do it, the same part of the brain is activated. In the middle of the XIX century, Emil Du Bois-Reymond showed the relationship between electric current and nerve impulses; in 1875. Richard ketone managed to register the electrical activity of the brain of animals. The psychiatrist Hans Berger in 1924 invented a method to record the electrical activity of the human brain. In 1967, psychiatrist Edmond Dewan published a paper in which he described the experiment where a man was trying to send a message to electroencephalogram by means of dot-and-dash, using brain activity. One of the first practically implemented IMC is considered a virtual keyboard made by Farwell and Donchyn which was created in 1988.

One part of BCI initiation is realization of a computer program that can convert activity of a brain into a computer code. It is difficult because our brain consists of billions of neurons and brain convolutions have an individual location for every person, even for relatives. It means that if one

person does something it will arouse one part of a brain and if another one does an equal thing, it will arouse another part of the brain. But the source of a signal can be equal. Another part is to create a convenient stand-alone device that can catch brain signals and may be used in everyday life. When we do electro-encephalogram our head is totally covered with sensors, and the device is large enough. The main area of IMC application is medicine. Scientists are trying to allow the blind to see or use artificial limbs as their own. It can also be used in a gaming industry. Not long ago, children dreamed of having cars, controlled by radio and in less than a few years they are likely to begin dreaming of machines, guided by thoughts. Military industry is also interested in this technology.

One of such technologies is Brain Gate. This brain implant has been designed to help people who are out of control over their limbs. Sensors are implanted in the brain of a patient. They intercept brain signals and convert them into a code. As the developers say "However, if the patient still has the ability to "think" about movement, BrainGate™ has the potential to interpret and re-connect those signals, thus allowing the patient to move those limbs simply by thinking about it." Another invention is Emotiv Insight. It is designed for everyday use. Insight looks like a thin hoop that is worn on the head. It has several sensors, but the developers have created a program that can simulate brain convolutions in expanded form to analyze where the signal came from. It can monitor brain activity and record it. Emotiv Insight can be used by athletes to create a more effective workout. Another application of this invention is games. A small toy helicopter that can move with your thoughts can be taken as an example. Scientists are working to create IMC for a hardsuit which they call exoskeleton. Such exoskeleton, made for the lower limbs, was introduced at the World Cup in 2014, where one person with a partly paralyzed body made an opening kick on the ball. Full body exoskeleton was designed by the engineer Steve Jacobsen and his company Sarcos. Its name is XOS Exoskeleton. The move of an artificial body is not late in comparison with the motion of a human body and users didn't feel uncomfortable. XOS was worn by the police on World Cup too.

Hybrid Assistive Limb (HAL) is another exoskeleton, made by Cyberdyne. HAL can enhance human strength five times. It is made of a different type of control. HAL doesn't not intercept signals of direction in the brain. It intercepts signals, sent by the brain to the limbs immediately in them. This technology does not work directly with the brain, but it realizes communication between the brain and the computer. Scientists hope that in the future we can use IMC for creating music or modeling certain systems on a

computer by just thinking. Some of them begin even thinking about telepathy. It means that currently we can only imagine the number of areas that this technology will cover.

ИЗ ОПЫТА РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТОВ ПО ОКАЗАНИЮ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ЯЗЫКОВЫХ УСЛУГ ВНЕШНИМ ЗАКАЗЧИКАМ

*А.Н.Дядечко, доцент кафедры иностранных языков
(Сумский государственный университет)*

Кафедра иностранных языков СумГУ, ее Лингвистический и научно-методический центр в частности, имеет многолетний опыт сотрудничества с предприятиями и организациями города Сумы. Лишь за последние 5 лет усилиями преподавателей кафедры совместно с администрациями и отделами технической учебы таких ведущих промышленных предприятий как ПАО им. Фрунзе и концерна “Гидромашсервис” были успешно реализовали проекты по обучению профессиональному английскому языку. Общее количество тех, кто прошел курс делового и технического английского языка на двух данных предприятиях, составило более 140 человек. Преподавателям кафедры пришлось работать с представителями самых разных структурных подразделений предприятий: дирекцией и управленческим аппаратом, конструкторами и разработчиками, службами технического и информационного обеспечения, работниками бухгалтерии.

Самым недавним примером подобного рода сотрудничества стала реализация проекта по обучению профессиональному английскому языку сотрудников миграционной службы Сумской области в ноябре-декабре 2015г. Инициатива исходила от самой службы, сотрудники которой уже долгие годы профессионально связаны с СумГУ в части предоставлении миграционных услуг иностранным студентам. Проект был задуман и осуществлялся в соответствии с решением правительства Украины объявить 2016 год годом английского языка. Актуальность и целесообразность проекта были еще раз подтверждены новым законом о государственной службе, принятым в декабре 2015г. на этапе завершения процесса обучения.

Изначально сторонами было согласовано решение о проведении практических занятий без отрыва от работы на площадке заказчика. Была предоставлена и включена в контракт информация о группе обучающихся из 12 сотрудников. В ходе ознакомительной беседы было определено

время и частота занятий, их тематическая направленность, личные пожелания и профессиональные потребности в английском языке самих обучающихся. В группу вошли сотрудники нескольких отделов в возрасте от 22 до 52 лет. Помимо преобладающего юридического образования были студенты и с педагогическим, филологическим и даже техническим образованием. Занятия проходили в помещении, специально оборудованном современными техническими средствами.

Основная проблема и задача преподавателя состояла в умении за короткий временной промежуток восстановить в памяти студентов базовые структурные и смысловые компоненты английского языка, особенно в формате устного общения. Содержательно курс включал три параллельных направления: Everyday English, Business/Office English, Professional English. Последнее направление получило лексическое (по большей части терминологическое) наполнение и было согласовано с профессиональным переводчиком миграционной службы. В ходе занятий студенты практиковались в англоязычной коммуникации через составление коротких сообщений, диалогов, дискуссий с опорой на предложенную лексику и речевые образцы. Грамматический минимум, задействованный в ходе курса, полностью базировался на профессиональной лексике и носил вспомогательный характер.

После завершения курса английского языка все участники проекта получили соответствующие удостоверения. Совершенно очевидно, что помимо практической значимости подобные проекты имеют также сильный репутационный компонент.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

*Міхно С.В., викладач каф. іноз. мов
(Сумський державний університет)*

Використання електронних засобів навчання дозволяє значно посилити мотивацію навчання, індивідуалізувати і диференціювати процес навчання, надавати можливість самостійного вибору режиму навчальної діяльності, і є ефективним засобом для здійснення індивідуально-орієнтованого навчання.

Застосування різних дистанційних технологій та засобів навчання можна розглядати як логічний етап еволюції традиційної системи освіти. Такі види завдань передбачають високий рівень пізнавальної і творчої самостійності студентів та широке використання евристичних навичок, а також є потужним засобом підвищення ефективності навчання.

Система Lectur.ED, яка існує на базі СумДУ, може допомогти створювати оболонки власних продуктів не вивчаючи при цьому ази програмування та веб-дизайну.

У зв'язку зі значним зниженням годин на аудиторну роботу і необхідність взаємодії з викладачем під час вивчення іноземної мови, інтернет-комунікаційні засоби навчання вважаємо особливо необхідними для поза аудиторної самостійної роботи студентів. Також враховуючи складну економічну ситуацію у країні та, як наслідок, зниження обсягу друкованих методичних матеріалів, Lectur.ED широко використовується нами для зручного розміщення навчальних матеріалів онлайн, які завжди у доступі, тому проблема «підручника, що забули вдома» не зашкодить оволодінню знаннями.

Вважаємо доцільним також використання комплексу тренувальних онлайн тестів перед підготовкою до контрольних заходів. Такі комплекси для студентів різних спеціальностей знаходяться на сторінці викладача на сайті кафедри. Студенти можуть індивідуально самостійно вдома пройти тест і дізнатися свій результат, проаналізувати неправильні відповіді, поставити запитання викладачеві в аудиторії за необхідності, зробити скріншот незрозумілого елемента і представити його в аудиторії. Ми не змушуємо студентів проходити тести під власними іменами і навіть заохочуємо анонімність, тому що, як показує практика, студенти соромляться низьких результатів. Проте, також вказуємо на те, що викладачеві приємно було б знати хто саме готувався онлайн. Досвід таких тестів показав, що не обов'язковість такої підготовки викликає несерйозність у ставленні до них, що показує низький результат і велику кількість незавершених тестів. Тому рекомендуємо робити їх невеликими блоками по п'ять позицій.

Кожен розроблений нами електронний засіб навчання має своє місце у навчально-виховному процесі, від цілого курсу (наприклад, курс в ОСW) до комплекту завдань для поза аудиторної самостійної роботи, а також свої функції, від навчальної до контролюючої.

Результати відвідування сторінок і використання тренувальних онлайн тестів високі (2178 відвідувань веб сторінки за приблизно 1 рік, кількість студентів, що пройшли онлайн тести складно порахувати точно у зв'язку з тим, що тести знаходяться у вільному доступі і їх можуть використовувати не тільки студенти СумДУ). Саме тому вважаємо розробку електронних засобів навчання з дисципліни «Іноземна мова» перспективною, а саме, розробку тестів-тренажерів в системі Lectur.ED для самостійної підготовки студентів до контролів та подальшу розробку авторських курсів у ОСW.

TEACHING METHODS OF TREATMENT EYES

Rozhkova Inna – *PS – 501*

(*Sumy State University*)

Kozachenko Y.S. – *E L Adviser*

(*Sumy State University*)

Eye diseases have become quite common in the recent years. Myopia is among them. The number of patients with this disease has doubled in the last 50 years. It is known that the most common visual impairment in childhood is myopia. A child with myopia can't see objects that are at a distance. Their image is going to focus before reaching the retina. This disease usually grows at school and adolescence. The causes of this disease and its progression are very diverse. Hereditary disposition is the most common. Unfortunately, one of the reasons for progression is an enhanced training, which may be accompanied by long sitting at the computer. It causes disruption of normal functioning of the eye. However, an improper treatment is another cause of eye deterioration. An unqualified doctor can't heal, but can worsen the situation, and ignoring doctor's advice won't help to overcome the disease. It is hard to believe, but malnutrition is the major cause of disease. Lack of micronutrients and vitamins adversely affects the tissues sclera of the eye and tissues that perceive the light. Fortunately, science is not static. This proves one of the latest innovations in medicine - orthokeratology. The main idea of which is to wear soft contact lenses iGo OVC. This method can change the shape of the human eye, which continues to grow. It can help to find myopia in the early years of child's life with the help of modern technologies. Lenses prevent disease development and can help the child to see fully in the future. The child must wear lenses overnight and removes them in the morning. Lenses have got significant advantages over glasses. For example, things in lenses look bigger than in glasses. There is a certain distance between glasses and eyes, unlike lenses that are separated from the eyeball with a drop tear. It means that lenses and eye are one system, unlike glasses. Typically, most patients get used to lenses more quickly than glasses.

Note that to prevent any disease is easier than to fight it! Innovations in medicine help to save and treat vision. However, it is important to remember that a lot depends on the style and way of life. Take care of your vision!

TRAINING STUDENTS IN THE USE OF NATURAL RESOURCES IN MEDICINE

Minnibaieva A.a, *group PS – 501*
(*Sumy State University*)

Kozachenko Y.S. – *E L adviser*
(*Sumy State University*)

Millions of scientists work for the development of new technologies, drugs and therapies that will be effective in modern conditions of life. The idea of holism takes great development in medicine, which allows examining any process, not to treat symptoms but disease and demonstrates the effectiveness of alternative medicine.

In the XXI century natural resources are increasingly used in treating patients: natural oils, herbs, essential oils and ingredients of natural origin. Slime of snail-ahatyna is among those. These are gigantic mollusks that were previously prevalent only in Africa. Its properties: removing of necrotic skin cells; antiseptic function through content of natural antibiotic that prevents the development of skin diseases; the synthesis of collagen and elastin.

Snail slime has got a particular importance in the cosmetology. Snail secretion prevents wide scarring of stitches after surgery and burns, treats skin sprains during pregnancy, protects against skin aging and treats acne.

It is widely used the procedure of facial massage and other surfaces of skin with the help of snails-ahatyna in Ukraine. Slime of snails is added to ointments, creams, fluids and a range of cosmetic remedies to achieve an aesthetic and a therapeutic effect. This method is more efficient to produce positive results without distal procedures. Adding other components to the purified mucus according to the solved problem will reinforce the expected effect and stimulates cell function.

Thus, alternative medicine has got great advantages in treating patients, and the use of natural resources provides a desired result in pharmacology and cosmetology.

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Марченко Д. О., викладач
(Сумський державний університет)

Сучасний глобальний процес інформатизації вимагає відповідної професійної підготовки фахівців технічного профілю з високим рівнем знань з іноземної мови. Студенти мають бути підготовлені на основі якісного сучасного навчального матеріалу до свідомого використання іноземної мови в подальшому житті та роботі. У зв'язку з цим, особливо важливого значення набуває формування іноземної мовної компетенції у студентів технічних спеціальностей. Основним завданням викладача стає використання новітніх інформаційних технологій.

Сучасні освітні технології - це:

- професійно-орієнтоване навчання іноземної мови;
- використання Internet;
- робота з комп'ютером;
- застосування телекомунікаційних технологій;
- використання проектних методів;
- створення презентацій;
- дистанційні курси іноземних мов.

Використання новітніх інформаційних технологій у вивченні іноземної мови дозволяє отримати наступні позитивні результати:

- підсилити традиційні методи навчання іноземної мови аудіо та відео супроводом;
- підвищити мотивацію студентів до наукової діяльності;
- розвивати спілкування з носіями іноземної мови за допомогою мережі Internet (e-mail, chat);
- приділяти більше уваги самостійному опрацюванню матеріалів студентами.

Кожен з методів навчання має певні переваги і недоліки. Викладач самостійно приймає рішення про використання того чи іншого методу на основі власного досвіду, врахування особливостей студентської аудиторії з метою максимальної ефективності процесу навчання.

ЗМІСТ

Ясінська О. В. НОВІТНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ.....	3
Плетенко К. П., Трофименко А. В. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ПРОФІЛІЗАЦІЯ НІМЕЦЬКИХ ХЛІБНИХ ІМЕНУВАНЬ.....	8
Баранова С. В., Станіславова Г. С. РОБОТА ВІДЕОМАТЕРІАЛАМИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	10
Борщ А. В., Назаренко О. В. КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВА-НІСТЬ АНГЛОМОВНОГО КАЗКОВОГО ДИСКУРСУ	12
Бірченко О. В., Баранова С. В. ЗАСТЕРІГАЮЧІ ГРОМАДСЬКІ ЗНАКИ ЯК ЛІНГВОКОМУНІКАТИВНЕ ЯВИЩЕ.....	14
Бондарєва О. М., Дегтярьова Л. І. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ ПОТВОРНІСТЬ НА МАТЕРІАЛАХ НІМЕЦЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ.....	16
Iryna Kobyakova, PhD, Kseniya Voitsekhovska. THE FOUNDATION OF THE ENGLISH LANGUAGE.....	19
V. V. Vitchenko, O. V. Nazarenko, M. Cvelich. COMMUNICATIVE ORIENTATION OF PROPER NAMES IN ENGLISH FAIRY TALE DISCOURSE.....	20
A. A. Havrylenko, O. V. Nazarenko. CONCEPT “FRIENDSHIP” IN ENGLISH LINGUOCULTURE (BASED ON THE NOVELS OF J. K. ROWLING “HARRY POTTER”).....	22
Havrys D., Dorda V. SLANG AS A SPECIFIC YOUTH LANGUAGE.WAYS OF FORMATION OF SLANGISMS.....	24
Дяченко І. О., Швачко С. О., Троцюк Н.І. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ФЕНОМЕНУ КОНКРЕТИЗАЦІЇ ПРИСЛІВ’ІВ КОРЕЛЮЮЧИХ МОВ.....	26
Горева А. Ю., Швачко С. О., Купріянич І. Л. НЕГАЦІЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	28
Домашенко Т. В., Швачко С. О., Калинюшко Т. А. ЧАСТИНОМОВНА ПРЕДСТАВЛЕНІСТЬ АНГЛОМОВНИХ ПРИСЛІВ’ІВ	30
Ігнат’єв Д. І., Кац Ю. В. ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ – НЕВІД’ЄМНА ЧАСТИНА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....	32
Камініна А. О., Прокопенко А. В. СПЕЦИФІКА ВЖИВАННЯ АНТИТЕЗИ В АНГЛОМОВНИХ АФОРИЗМАХ (НА ПРИКЛАДІ ПРОМОВ УІНСТОНА ЧЕРЧИЛЛЯ).....	34

Коренєва А. Ю., Ємельянова О. В. СТРАТЕГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ХРОНОТОПУ В ПЕРЕДВИБОРЧИХ ВИСТУПАХ.....	36
Костенко В. О., Кобякова І. К., Тур В. К. АСПЕКТ ГЕНДЕРНИХ КОНСТРУКТИВ (НА ПРИКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ).....	38
Липівець В. В., Руденко Н. В. ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ НА ФОНОМОРФОЛОГІЧНОМУ РІВНІ.....	40
Міщенко А. О., Бровкіна О. В. ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙНО-ЗАБАРВЛЕНОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛОМОВНОМУ ПАРЕНТАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ.....	42
Никоненко К. І., Швачко С. О. СТВОРЕННЯ ОБРАЗНОСТІ У СТРУКТУРІ АНГЛОМОВНИХ ПАРЕМІЙ.....	45
Мартиненко Т. В., Мовчан Д. В. СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНОГО ТА ПРАГМАТИЧНОГО ЗМІСТУ ЗАГОЛОВКІВ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ).....	47
Роженко О. С., Баранова С. В. КОМУНІКАТИВНА МЕТА ГІМНУ В АСПЕКТІ ІДЕОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ (НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНИХ ГІМНІВ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА США).....	49
Стовпак О.С., Попова О.В. ЛЕКСИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТА ЗНАЧИМІСТЬ БІБЛЕЇЗМІВ ТА ВУЛЬГАРИЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕДВИБОРЧИХ ДЕБАТІВ США).....	51
Пстухова А. С., Вашист К. М. БЛЕНДІНГ ЯК ЗАСІБ УТВОРЕННЯ НОВИХ ЕМОЦІЙНО-ЕКСПРЕСИВНИХ ЛЕКСЕМ В АНГЛОМОВНИХ ОНЛАЙН-ЗМІ.....	53
Плахоніна Г. С., Кобякова І. К. ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ ЗАГАДКИ.....	56
Фадєєва Ю. О., Прокопенко А. В. МЕХАНІЗМ ВЕРБАЛЬНОГО ВПЛИВУ СУЧАСНОГО АМЕРИКАНСЬКОГО ПОЛІТИКА.....	57
Шулік С. М., Ємельянова О. В. КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОКАЗИОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ У ДИСКУРСІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	59
Фадєєва Ю. О. ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ІГРИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗОШ.....	61
Стрілько А. Л., Чуланова Г. В. ЕМОТИВНІ ЗАСОБИ В ТЕКСТАХ-ВІДГУКАХ ТА АНОТАЦІЯХ.....	63
Шумило І. М., Мовчан Д. В. ПРЕЦЕДЕНТНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДИСКУРСІ.....	65

Хоруженко М. В., Попова О. В. СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ДИРЕКТИВІВ У ТЕКСТАХ ВИКОНАВЧИХ НАКАЗІВ БАРАКА ОБАМИ.....	67
Щигло Л. В., Абдулаева Г. СЕМАНТИКО-СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ НОВООБРАЗОВАНИЙ НЕМЕЦКОЯЗЫЧНОГО МЕДИАДИСКУРСА.....	69
Щигло Л. В. ДАВНЬОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКІ ПОХІДНІ ІМЕННИКИ (НА МАТЕРІАЛІ СУФІКСАЛЬНИХ ДЕРИВАТИВ).....	71
Yanenko Y. S., Rudenko N.V., Pertenko A.V. THE MORPHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF OLD ENGLISH FROM THE PERSPECTIVE OF LINGVOSYNERGETIC ANALYSIS.....	73
Федорчук Р. А., Приходько Н. А. ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ЯК ДжЕРЕЛО АВТОРСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ДЖ. К. РОУЛІНГ ТА ДЖ. Р. Р. ТОЛКІЄНА)...75	
Chuiko O. A. LINGUISTIC AND SYNERGETIC ASPECTS OF AMERICAN PHARMACEUTICAL TRADE NAMES.....	78
Єрак П., Дегтярьова Л. І. ПЕРЕКЛАД ОНОМАСТИЧНИХ АНГЛІЦИЗМІВ ТА ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З ОНОМАСТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ.....	80
Коваль А. В., Дорда В. О. ТРУДНОЩІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ СЛЕНГУ.....	82
Рожченко Д., Жулавська О. О. СИНХРОННИЙ ПЕРЕКЛАД.....	84
Чернышова Т. Г. УЗБЕКСКИЕ ЭКВИВАЛЕНТЫ РУССКИХ ПОСЛОВИЦ И ПОГОВОРОВ С КОМПОНЕНТОМ «ДОБРО».....	86
Сасб Амлех Набок. СВОЄРІДНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	88
Моса Бадер, Дегтярева Т.О. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ СЛОВАРЕЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО.....	89
Анагваонье Ікенна, Дунь Н.Л. ФОРМУВАННЯ УМІНЬ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	90
Бурнос Е. Ю., Эреэг Мохаммед. ПРИНЦИП СИТУАТИВНО-ТЕМАТИЧЕСКОЙ ПОДАЧИ ЯЗЫКОВОГО МАТЕРИАЛА НА ЗАНЯТИЯХ ПО РКИ.....	91
Ибрахим Сильвана, Дунь Н. Л. ВЛИЯНИЕ ФОНЕТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РОДНОГО ЯЗЫКА ПРИ ОБУЧЕНИИ ПРОИЗНОШЕНИЮ АРАБОГОВОРЯЩИХ СТУДЕНТОВ.....	93

Голованенко Е.А., Дунь Н.Л. МЕСТО И РОЛЬ ФРАЗ-ЭТАЛОНОВ В ФОРМИРОВАНИИ СЛУХОПРОИЗНОСИТЕЛЬНЫХ НАВЫКОВ...	95
Завгородний В.А. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИГРОВОЙ МЕТОДИКИ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ.....	97
Киселева А. И., Элнака Хамса Абдуллах Джмаа, Бадер Мусса Мохаммад Ахмад. УЧЕБНАЯ ЭКСКУРСИЯ ПО УНИВЕРСИТЕТУ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ КАК СРЕДСТВО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО И ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО САМООПРЕДЕЛЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ СЛУШАТЕЛЕЙ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОГО ОТДЕЛЕНИЯ СУМГУ.....	100
Скварча О. Н., Нуруллаев Бегзат. РАБОТА С ТЕКСТОМ НАУЧНО-ПОПУЛЯРНОГО СТИЛЯ КАК СРЕДСТВО ЯЗЫКОВОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РКИ.....	102
Шевцова А.В., Мпенду Рехема. ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ РАЗВИТИЮ СВЯЗНОЙ РЕЧИ НА ЭТАПЕ ДОВУЗОВСКОЙ ПОДГОТОВКИ.....	104
Конек О. П. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СТРАНОВЕДЧЕСКИХ ЗНАНИЙ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ГРАММАТИКЕ РКИ.....	106
Роденко А. В. РОЛЬ ЛИНГВОСТРАНОВЕДЕНИЯ В ОБУЧЕНИИ РАЗВИТИЮ РЕЧИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ.....	108
Албаяти Моханад, Пилипенко-Фрицак Н.А. МИФОПОЭТИЧЕСКИЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ ИРАКЦЕВ О СВЕРХЪЕСТЕСТВЕННЫХ СУЩЕСТВАХ.....	109
Біденко Л. В. ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	111
Ворона Н. А., Гокальп Кайапинар. ОБРАЗ ЖЕНЩИНЫ В ТУРЕЦКОЙ ПОЭЗИИ.....	113
Тубол Н. А. ИЗУЧЕНИЕ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ НА ЗАНЯТИЯХ РКИ В РАМКАХ МЕЖКУЛЬТУРНОГО ПОДХОДА.....	115
Биряк Л. П. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД СУЧАСНИХ ДЕРЖАВНИЦЬКИХ ТЕОРІЙ.....	116
Voshchenko M., Pochatko T.V. TECHNOLOGICAL REGULATIONS OF THE MULTISTAGE PUMP IMPELLERS.....	119
Жидкова Д., Козинцева Т. О. КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПЛАСТИЧНОЇ ФОРМИ САМОВИРАЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ТА РОСІЙСЬКОГО НАРОДІВ.....	120
Трофименко А. В., Козинцева Т. О. ФЕНОМЕН ГЕДОНІЗМУ...122	
Носаль Ю., Козинцева Т. О. ПЕРЕВАЖАННЯ «МОДНОГО» НАД	

«ПРИЙНЯТИМ» У ВІРШАХ СУЧАСНИХ ПОЕТІВ СУМЩИНИ.....	123
Соболева М. І. ТЛУМАЧЕННЯ СНОВИДІНЬ: СУЧАСНИЙ СТАН.....	125
Л. Хэнги. СТИЛЬ КАК ЯЗЫК КОММУНИКАЦИИ В ПРОСТРАНСТВЕ МОДНОГО.....	126
Марченко А. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ СВІДОМІСТЮ ТА СОЦІАЛЬНОЮ ДІЄЮ ЯК ОСНОВА КОНЦЕПЦІЇ ПІТЕРА ВІНЧА.....	128
Білоус Д. О. СИНЕСТЕЗИЯ В ХУДОЖНЬОМУ СПРИЙНЯТТІ ТА ВІДОБРАЖЕННІ ДІЙСНОСТІ.....	129
Косенко И. ДРЕВНЕГРЕЧЕСКИЕ ФИЛОСОФЫ О ДУШЕ.....	130
Забродіна К. О. ТЕОРІЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ОБГРУНТУВАННІ ПРИЧИН ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ.....	134
Зинченко Д. В. НУЖНО ЛИ РОБОТУ ЧИТАТЬ И. КАНТА?.....	136
Марченко А. СПЕЦИФІКА СТИЛЮ АНАЛІТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕРАКЦІОНІЗМУ.....	138
Колісник Л. ЕМОЦІЙНИЙ ЧИ СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ?.....	139
Лебідь А. Є. ФІЗИКАЛІСТСЬКА СТРАТЕГІЯ MIND-BODY PROBLEM.....	141
Назаров М. С. ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ КОНСОЛІДАЦІЇ ПАРТІЙНИХ СИСТЕМ.....	145
Смірнова К. Р. ПАТРІОТИЧНІ СМИСЛИ В КОМЕРЦІЙНІЙ РЕКЛАМІ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ.....	147
Яненко Я. В. ОСОБЛИВОСТІ PR-КОМУНІКАЦІЙ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	149
Нищенко Н.А., Раджепова Зebiniso. ПО СЛЕДАМ УТРАЧЕНОГО КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДІЯ.....	151
Яременко Л. М. ІНТЕРПРОФЕСІЙНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР Р. БАБОВАЛА – ЛІКАРЯ-РАДІОЛОГА.....	153
Тригуб І. Р., Купенко О. В. ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСВІДУ ДУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	155
Бондаренко Ю. DISTINCTIVE FEATURES OF GERMAN ALTERNATIVE MEDIA.....	157
Гирченко Є. В., Черкас І. Ю. ПРОБЛЕМА ВПЛИВУ ЗМІ НА ПОЛІТИЧНУ ДУМКУ СУЧАСНОГО УКРАЇНЦЯ.....	159
Ярушина Є. ВЛАДА ЯК ПСИХОЛОГІЧНЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ.....	161

Kurochkina V. S., Pochatko T. V. GENDER ISSUES OF POLITICAL CORRECTNESS IN MODERN ENGLISH.....	163
Драч Ю. С. РЕАЛІЗАЦІЯ ПОТЕНЦІАЛУ КРЕАТИВНИХ ЗАСОБІВ WEB 2.0 В АСПЕКТІ ОПАНУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ.....	165
Єгорова О. І., Коротун А. Г. ВИЯВИ ГЕНДЕРНОЇ СЕМІОТИКИ У МОВІ РЕКЛАМИ: МІЖКУЛЬТУРНІ ПАРАЛЕЛІ.....	167
Яременко Л. М., Титаренко Ю. В. РОЛЬ ПЕРШИХ ЖІНОК-ЛІКАРІВ У СТАНОВЛЕННІ МЕДИЧНОЇ НАУКОВОЇ МОВИ....	169
Савельєва Ю. М. МІСЦЕ СІМ'Ї У КРИЗІ РІВНОВАГИ МІЖ ПУБЛІЧНИМ І ПРИВАТНИМ ЖИТТЯМ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ.....	171
Павленко В. П., Токмань С. В., Толстая А. С. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРІЄНТАЦІЇ УКРАЇНЦІВ НА ПОСТМАТЕРІАЛЬНІ ЦІННОСТІ (НА ПРИКЛАДІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	174
Богатиренко І. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ РОБОТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	176
Канакі А. В. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	178
Богданова К. ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ФОРМУВАННІ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	179
Байдюк Н. КВЕСТ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНИХ ВЗАЄМИН У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	182
Волікова М. М., Василюк Т. Г. ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД У ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ: ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ.....	185
Гудіма А., Шарапова Ю. ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ КВОТ В УКРАЇНІ.....	189
Зеленська А. Б. МОЖЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОГО АУДИТУ ЯК МЕТОДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ВНЗ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ.....	190
Макаренко Є. В., Костенко А. М. ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ КВОТ В УКРАЇНІ.....	194
Николенко Д. Н., Волков К. О. ТОЛЕРАНТНІСТЬ КАК НЕОБХОДИМАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ РЕФОРМАЦИИ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ.....	196
Ситникова Ю. В. ГЕНДЕР У КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	198

Топоренко О. ЗАСТОСУВАННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ».....	202
Харченко О. І. МЕХАНІЗМИ ІНТЕГРАЦІЇ ГЕНДЕРНО-ЧУТЛИВОГО ПІДХОДУ У СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	205
Терешко В. Ю., Яковишина Т. В. ДО ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТІ.....	206
Голованова Т. П. ГЕНДЕРНИЙ АУДИТ ВНЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ РІВНИХ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК ТА ЧОЛОВІКІВ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ.....	208
Дідова Т., Титаренко О., Карпенко К.І. ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР В СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЯХ ТА РЕКЛАМІ.....	210
Шелупина В. О. ІШСУМДУ - ГЕНДЕРНОЧУТЛИВИЙ ВНЗ. СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ МОДЕРНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО-ФІЗКУЛЬТУРНОГО КОМПЛЕКСУ ІШСУМДУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ГЕНДЕРНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ.....	211
Грінченко Я. С., Постовік П. Р. ЗОВНІШНЯ РЕКЛАМА В КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ МІСТА: ПОШУК ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ В ОДЕСІ.....	213
Любовий В. А. ГЕНДЕРНЕ ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО МЕДІА-КОНЦЕПТУ МОЛОДІЖНОГО СЕРЕДОВИЩА ВНЗ.....	216
Котенко Т. М. РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ В РАМКОВІЙ ПРОГРАМІ ЕС «ГОРИЗОНТ 2020»	220
Фурман Д. ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ. КОМУ ВОНА ПОТРІБНА?	221
Баранова С. В., Кисла А. Ю. ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ГРАМАТИЧНОГО РОДУ В ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ.....	225
Шевченко С. В., Чуланова Г. В. ГЕНДЕРНО МАРКОВАНІ ОДИНИЦІ У РЕКЛАМНИХ ТЕКСТАХ.....	228
Литвиненко Г.І. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВНЕАУДИТОРНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В ОБУЧЕНИИ ИНОЯЗЫЧНОМУ ОБЩЕНИЮ	230
Savchenko E. S., Diadechko A. M. THE PROCEDURE OF THE CONFORMITY ASSESSMENT BY THE CERTIFICATION BODY.....	231
Diahovchenko I. M., Kurochkina V. S. THE INFLUENCE OF THE METERS' POSTURE ON THE ACCURACY OF ELECTRIC ENERGY ACCOUNTING.....	234
Nahornyi S. S., Kurochkina V. S. FORMATION OF THE SENSING ELEMENT OF THE MAGNETIC FIELD SENSOR BASED ON CU AND	

CU.....	235
Prokopchuk O. V., Diadechko A. M. METAMATERIALS AND THEIR APPLICATION IN MICROWAVE TECHNOLOGY.....	236
Shapochka J. S., Rudakova N. O., Marchenko D. O. SOLIDWORKS...237	237
Лук'янихін О.В., Bashlak I.A. AUGMENTED REALITY IS THE NEXT STEP OF INFORMATION TECHNOLOGIES.....	238
Kakherskyi S. I., Morozova I. A. INTERNAL MODEL CONTROL.....	240
Parkhomenko Y., Marchenko D. O. POWER OF BRAIN.....	242
Miroshnikova I.A., Diadechko A.M. THEORETICAL DESCRIPTION OF PROJECT MANAGEMENT DIVERSIFICATION RESOURCES.....	243
Pimonenko S. V., Kurochkina V. S. THE BASICS OF THE INTELLIGENT SYSTEM TO PREDICT THE DEGRADATION OF THE VIRTUAL MACHINES IN THE CLOUD ENVIRONMENT.....	245
Novak K., Gladchenko O. R. GAME THEORY.....	246
Bashlak I. A. COOPERATIVE LEARNING IS A GATEWAY TO FACILITATE ALTERNATIVE ASSESSMENT.....	248
Boiko A., Gladchenko O. R. SAFETY OF STUDENTS DOING PARKOUR.....	250
Poduremne D. V., Kurochkina V. S. CURRENT-VOLTAGE CHARACTERISTICS OF FILM MATERIALS.....	251
Kazanovskaya D. V., Pozhar Y. O., Podolkova S. V. FOREGN DIRECT INVESTMENT AS A FACTOR OF THE REGION SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT.....	253
Morozova I. A. SOME BENEFITS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE.....	255
Moskalenko K. V., Diadechko A. M. RESEARCH OF THE WORKING MODEL OF VORTEX WEIGHTED LAYER IN THE GRANULATOR.....	257
Moloshnyi O. M., Diadechko A. M. COMPARISON OF ENERGY LOSSES IN DESIGNS OF HERMETIC PUMPS.....	258
Andrijchenko N., Podolkova S.V. LAW ENFORCEMENT AGENCIES REFORMING IN TERMS OF PROVIDING STATE FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY.....	259
Troshchenko D. S., Kurochkina V. S. MODELING THE NON-EQUILIBRIUM EVOLUTIONARY THERMODYNAMICS OF FRAGMENTATION REGIME AT SEVERE PLASTIC DEFORMATION.....	261
Kovalenko O. A., Kurochkina V. S. SPIROPYRAN AS A NEW WORD	

IN MODERN DYNAMIC MATERIALS.....	262
Pylypenko S., Diadechko A. M. INTERACTION OF STATIONARY SH-WAVES WITH CURVILINEAR CRACKS IN THE SEMI-INFINITE BODIES.....	263
Pavlo V. Rybalka, Diadechko A. M. INCREASING EFFICIENCY OF MACHINING HIGH-PRECISION HOLES WITH NONCONTINUOUS SURFACES.....	264
Lozova K., Diadechko A. M. CERTIFICATION OF THE TEACHING STAFF IN DISTANCE EDUCATION.....	265
Yevstafieva Y. O., Diadechko A. M. SYNERGETIC APPROACH TO THE DESCRIPTION OF REALIZATION OF THE PRODUCT AT THE STAGES OF DESIGN, MANUFACTURING AND OPERATION.....	267
Moskalenko A. S., Kurochkina V. S. INTELLIGENT DECISION SUPPORT SYSTEM FOR RENAL RADIONUCLIDE IMAGING...	268
Проняєва В. Е. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	269
Digtyar A. O., Podolkova S. V. UKRAINE INTERNATIONAL COOPERATION IN CORRUPTION PREVENTION.....	271
Zhylya M. O., Podolkova S.V. COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF VEHICLES TECHNICAL CONTROL UNDERTAKING IN DIFFERENT COUNTRIES.....	273
Mirgorodska V., Gladchenko O. R. THE ROLE OF ENTREPRENEURSHIP IN ECONOMIC DEVELOPMENT.....	275
Bystrik Y., Diadechko A. M. DRIVEN ANHARMONIC OSCILLATOR: CLASSICAL AND QUANTUM ANALYSIS.....	277
Rusakova Y., Gladchenko O. R. THE ROLE OF ORGANIZATIONAL CULTURE IN THE WORK OF SOCIAL INSTITUTIONS.....	278
Kravchenko Ya. O., Kurochkina V. S. STRUCTURE AND PHYSICAL-MECHANICAL PROPERTIES OF NITRIDE AND CARBIDE COATINGS OBTAINED WITH MAGNETRON SPUTTERING.....	279
Kulik Y. S., Kurochkina V. S. SYSTEM OF QUALITY ASSESSMENT OF EDUCATIONAL PROCESS.....	280
Ignatova O. I., Ivanov S. A., Morozova I. A. MODELING OF DISTANCE POWER PROTECTION IN SOFTWARE COMPLEX PSCAD EMTDC.....	281
Bychko D. V., Bahmach M. V., Marchenko D. O. SIMULINK.....	283
Avlasovych V.V., Bashlak I.A. CLOUD DATA STORAGE.....	284
Buriak I. A., Diadechko A. M. MICROWARE APPLICATIONS OF NEGATIVE-REFRACTION METAMATERIALS.....	285
Malus A., Podolkova S.V. SOME ASPECTS OF ADAPTATION OF	

UKRAINIAN LEGISLATION TO THE EUROPEAN UNION REQUIREMENTS IN THE FIELD OF FOOD HYGIENE.....	286
Золотова С. Г. THE BENEFITS OF EXTRACURRICULAR ACTIVITIES.....	287
Panchenko A., Podolkova S. V. INTERNATIONAL EXPERIENCE IN BANK STAFF MANAGEMENT.....	288
Simonenko N. O. HUMANIZATION AS PEDAGOGICAL PHENOMENON.....	290
Serhiyenko V. M., Gladchenko O. R. COACH-ATHLETES COMMUNICATION AT HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT.....	292
Rybalko Y. A., Diadechko A. M. DESIGN OF RECTANGULAR TO CIRCULAR WAVEGUIDE TRANSITION FOR MULTIBAND DNP SYSTEM.....	293
Shubnikov V. S., Diadechko A. M. SPATIAL-DISPERSION CHARACTERISTICS OF TWO-DIMENSIONAL PHOTONIC CRYSTALS.....	294
Shliahetskiy A. A., Bashlak I. A. BRAIN – COMPUTER INTERFACE...295	295
Дядечко А. Н. ИЗ ОПЫТА РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТОВ ПО ОКАЗАНИЮ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ЯЗЫКОВЫХ УСЛУГ ВНЕШНИМ ЗАКАЗЧИКАМ.....	297
Міхно С. В. ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	298
Рожкова І., Козаченко Ю. С. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЛІКУВАННІ ЗОРУ.....	300
Міннібаєва А., Козаченко Ю. С. ЗАСТОСУВАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ У КОСМЕТОЛОГІЇ.....	301
Марченко Д. О. НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	302

Наукове видання

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ,
АСПІРАНТІВ, СПІВРОБІТНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ

(Суми, 21–22 квітня 2016 року)

Відповідальний за випуск А. М. Костенко
Комп'ютерне верстання О. О. Скрипки

Підписано до друку 05.05.2016.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 12,32. Обл.-вид. арк. 13,77. Тираж 50 пр. Зам. № 513.

Видавець і виготовлювач

Сумський державний університет,

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.